HANDBOUND
AT THE
UNIVERSITY OF
TORONTO PRESS

9295

III

CATALOGUS

CATALOGUS

DER

BIBLIOTHEEK

VAN DE

VEREENIGING TER BEVORDERING
VAN DE BELANGEN DES BOEKHANDELS
TE AMSTERDAM

TWEEDE DEEL

's-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1926

VI

Z
117
V45
1920
D.2

LIBRARY
SEP 14 1964
UNIVERSITY OF TORONTO

926231

VI

ERRATA VOOR CATALOGUS II.

pag. X. De Couranten. Algemeen. *Lees*: Algemeen. Advertentiewezen.
„ 491. Mitteis, Dr. *Lees*: Mitteis, L.
„ 492. Pollard, W. *Lees*: Pollard, A. W.
„ 497. Stockum Jr., W. P. *Lees*: Stockum Jr., W. P. van.
„ 499. Fenthur. *Lees*: Fenthür.
„ 501. 3. Opleiding. *Lees*: V. 3. Opleiding.
„ 502. Ontwerp. (noot) Van Loo. *Lees*: Van der Loo.
„ 510. 3den titel. Almanak. *Lees*: Almanach.
„ 514. Suddeutscher. *Lees*: Süddeutscher.
„ 519. Ronner. 1912. *Lees*: 1921.
„ 522. 4en titel. Amst. 1910. *Lees*: Amst. 1901.
„ 525. V. 6. b. 1. *Lees*: V. 6. b. 2.
„ 525. Jacob Krausse Bundes. *Lees*: Jacob Krausse Bund.
„ 529. Altorffer, J. C. W. *Lees*: Altorffer, J. C. & W.
„ 533. 3en titel. Kunstaustellung. *Lees*: Kunstausstellung.
„ 534. laatsten regel: Blanc et Noire. *Lees*: Blanc et Noir.
„ 548. Dahlgreen, E. W. — Dahlgren, E. W. *Lees*: Dahlgren, E. W.
„ 553. Molbeck, Chr. *Lees*: Molbech, Chr.
„ 554. Rudelsheim. *Lees*: Rudelsheim, M.
„ 556. Wijss. *Lees*: Wyss.
„ 559. Green, S. S. *Lees*: Green, S. Swett.
„ 564. Archives. Revue des bibl. enz. *Lees*: (Le bibliographe moderne. Année XIX. 1918—19).
„ 564. Barbau. *Lees*: Barrau.
„ 564. Bruchet. Année XX. 1920—21. *Lees*: Année XIX. 1918—19.
„ 564. Gachard. *Lees*: Gachard, (L. P.).
„ 565. Gachard. *Lees*: Gachard, (L. P.).
„ 567. Deslisle. *Lees*: Delisle.
„ 570. Rest. 1925. *Lees*: 1923.
„ 575. Kon. bibl. Ebbinge Wubbe. *Lees*: Ebbinge Wubben.
„ 577. Molhuyzen. *Lees*: Molhuysen.
„ 581. 5en titel. F. K. Mertens. *Lees*: F. H. Mertens.
„ 581. Tiberghien. 1903. *Lees*: 1905.
„ 583. Merzdorf. *Lees*: Merzdorf, J. F. L. T.

pag. 584. 2en titel. Pertz. *Lees*: Pertz, G. H.
„ 589. 1en titel. Jg. XXIV. 1907. *Lees*: Jg. XXXIV. 1917.
„ 589. Schönemann, C. B. C. *Lees*: C. P. C.
„ 590. Schönemann, C. B. C. *Lees*: C. P. C.
„ 590. Lütschuh, F. *Lees*: Leitschuh, F.
„ 591. Lacroix, P. L. *Lees*: Lacroix, P.
„ 591. Jacob, P. L. *Lees*: (Lacroix, P.). P. L. Jacob.
„ 592. Rieu. 2e alinea. — . *Lees*: — —.
„ 594. 1en regel: règionale. *Lees*: régionale.
„ 595. Delepierre, O. *Lees*: Delepierre, (J.) O.
„ 595. Pollard. 1923—24. *Lees*: 1924—25.
„ 596. J. Rylands libr. — Guppy, H. M. A. *Lees*: Guppy, H.
„ 597. Montfaucon. musaearum. *Lees*: musaeorum.
„ 599. 9en titel. Bilbliothekswesen. *Lees*: Bibliothekswesen.
„ 600. Rozycki, K. *Lees*: Rozycki, K. von.
„ 602. 2en regel: universitetsbibliothek. *Lees*: universitetsbiblioteket.
„ 602. Lissabon. Barbau. *Lees*: Barrau.
„ 603. Einsiedeln. Morel. *Lees*: Morel, P. Gall.
„ 607. Governement Printing Off. *Lees*: Government.
„ 610. Caesar. Boyen. *Lees*: Boysen.
„ 611. Leibnitz. Guhrawer. *Lees*: Leibniz. Guhrauer.
„ 611. Montezinos. — Geschiedenis. *Lees*: — — Geschiedenis.
„ 613. Velden. J. H. v. Someren. *Lees*: J. F. v. Someren.
„ 626. 6en titel v. o. (door Joh. Hilman). *Lees*: (door L. D. Petit).
„ 626. 4en titel v. o. plantenphysiotgie. *Lees*: plantenphysiologie.
„ 628. 6en titel v. o. M. Roest. *Lees*: M. Roest Mz.
„ 637. 3en titel v. o. M. Gachard. *Lees*: (L. P.) Gachard.
„ 642. 6en titel v. o. C. K. v. Fenèma. *Lees*: C. H. v. Fenema.
„ 658. Dodt van Flensburg en Adèr. . . Prof. van Heusde. *Lees*: J. J. Dodt v. Flensburg en F. B. Adèr... P. W. van Heusde.
„ 659. 7en titel. bibliotheken en in. *Lees*: bibliotheken, maar in.
„ 663. 6en titel. bijvoegen: par C. Hodevaere.
„ 663. 8en titel. bijvoegen: par A. v. Zuylen v. Nyevelt.
„ 664. Centrale Comm. — H. Heuschling. *Lees*: X. Heuschling.
„ 665. Hasselt. 2e alinea. H. Hansay. *Lees*: A. Hansay.
„ 666. Luxemburg. 2e alinea. bijvoegen: par A. Namur.
„ 672. 3en titel. Hantzch. *Lees*: Hantzsch.
„ 672. 5en titel. F. G. Vogel. *Lees*: E. G. Vogel.
„ 682. Lunéville. Année XXI. *Lees*: Année XX.
„ 689. St. Catherine's College. Bilderbeek. *Lees*: Bilderbeck.
„ 690. Hunterian Mus. Laskep. *Lees*: Laskey.
„ 692. 8en en 9en titel. Catalogue. Bij beide voegen: by R. K. Douglas.
„ 693. 7en titel v. o. 1923—24. *Lees*: 1924—25.

pag. 694. 7en titel. London. *Lees*: Londen.
„ 700. Piacenza. XIV, XVIII. 1912—17. *Lees*: XIV, XVIII, XIX. 1912—18.
„ 700. Pisa. Anno V. 1903—04. *Lees*: Anno V, VI. 1903—05.
„ 701. 5en titel. Golttieb. *Lees*: Gottlieb.
„ 703. Linz. Reiniger, E. *Lees*: Reiniger, F.
„ 704. 1en titel. bijvoegen: von F. Reiniger.
„ 705. 8en titel. M. Gachard. *Lees*: (L. P.) Gachard.
„ 705. Stift Schotten. Hubl. *Lees*: Hübl.
„ 705. Budapest. 1e alinea. Anno XVII. *Lees*: Anno XVI, XVII
„ 706. 5en titel. bijvoegen: av I. Collijn.
„ 707. 2en titel. R. Minzloff. *Lees*: (C.) R. Minzloff.
„ 707. 2en titel v. o. Siennieki. *Lees*: Siennicki.
„ 708. Pauli, R. *Lees*: Paulli, R.
„ 708. 6en titel. Låndskrifter. *Lees*: Håndskrifter.
„ 708. 8en titel. J. A. Bölling. *Lees*: G. A. Bölling.
„ 709. VI. c. 8. *Lees*: VI. 3. c. 8.
„ 709. voorlaatsten titel. Collijn. invoegen: Deel I.
„ 713. 2den titel. Van Lassberg. *Lees*: Von Lassberg.
„ 716. 7en titel. Hermannisson. *Lees*: Hermannsson.
„ 716. 3en titel v. o. Vol. I, II enz. *Lees*: Vol. I—IV.
„ 721. John C. Brswn. *Lees*: Brown.
„ 724. 5en titel v. o. iniatative. *Lees*: initiative.
„ 728. Smithonian. *Lees*: Smithsonian.
„ 732. voorlaatsten titel: libraire. *Lees*: librairie.
„ 736. Placaet. 3e alinea. gebod. *Lees*: verbod.
„ 741. Wetten en rechten op den boekh. *Lees*: Wetten en rechten op den boekh. Gilden.
„ 741. Verruwkert. *Lees*: Verruwhert.
„ 746. Farrer. condemmed. *Lees*: condemned.
„ 747. Franke. Zie voor verplaatsing Suppl. Cat. pag. 1091.
„ 748. Lasteyrie, C. P. *Lees*: Lasteyrie, C. P. de.
„ 749. (Bladz.). 449. *Lees*: 749.
„ 752. Schilperoort, O. *Lees*: Schilperoort, T. O.
„ 753. ——— Siccama. *Lees*: —— Siccama.
„ 754. Stockum Jr., W. P. *Lees*: Stockum Jr., W. P. van.
„ 755. (Chronononologisch). *Lees*: (Chronologisch).
„ 768. Sententie, Interloculaire. *Lees*: Interlocutoire.
„ 773. Fransche journalisten. (noot) *Lees*: Franschen journalisten.
„ 773. Cauchois. (noot) werden. *Lees*: werd.
„ 773. Geysbeek. Verbaal. *Lees*: Verhaal.
„ 777. Boone, S. J. Le Père. *Lees*: Boone S. J., Le Père.
„ 790. Lauterbourg. èdition. *Lees*: édition.
„ 795. midden: Ubereinkunft. *Lees*: Uebereinkunft.

pag. 797. Aanmerkingen . . . omme declaration voor zijne. *Lees*: Aanmerkingen . . . om zijne.
„ 802. Vertalingsrecht (noot) uitknippsels. *Lees*: uitknipsels.
„ 805. Luthereau, J. A. *Lees*: Luthereau, J. G. A.
„ 807. Marées, S. L. E. *Lees*: Marées, S. L. E. de.
„ 810. Arrest au Conseil. *Lees*: Arrest du Conseil.
„ 811. Macgillivray. *Lees*: Mac Gillivray.
„ 812. VII. De brscherming v. h. boek. *Lees*: bescherming.
„ 812. Pollard, W. *Lees*: Pollard, A. W.
„ 816. Gesetz. 2e alinea. Photographieen. *Lees*: Photographien.
„ 820. Dentu. se diant . . . . . dses oeuvres. *Lees*: se disant . . . . . des oeuvres.
„ 821. 1en titel. Huard. *Lees*: A. Huard.
„ 821. Luthereau, J. A. *Lees*: Luthereau, J. G. A.
„ 826. Requesten. 3 stukken. *Lees*: 4 stukken.
„ 826. Laatsten titel: 23 Apr. *Lees*: 22 Apr.
„ 830. Hydra. De Hijdra. *Lees*: Hydra.
„ 835. Steenbergen, J. T. F. van. *Lees*: Steenbergen, J. T. F.
„ 837. Clarigny, Cucheval. *Lees*: Clarigny, (A.) Cucheval.
„ 837. Maunier. bibliogragraphe. *Lees*: bibliographe.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL.

VOORREDE XI

V. DE VERSPREIDING VAN HET BOEK. BOEKHANDEL.

1. Organisatie en inrichting van den boekhandel; verspreiding van het boek 485
   a. Algemeen en buitenland 485
   b. Nederland 495
2. Organisatie en inrichting van het drukkers- en bindersvak. . . 497
   a. Algemeen en buitenland 497
   b. Nederland 499
3. Opleiding in den boekhandel; in het drukkers- en bindersvak; de bedienden 500
4. Boekhouding in den boekhandel 501
5. Vereenigingen in den boekhandel 503
   (geschiedenis en reglementen).
   a. Nederland 503
      1. Algemeen 503
      2. Steden 506
   b. Buitenland 509
      1. België 509
      2. Duitschland 509
         a. Börsenverein 509
         b. Anerkannte Kreisvereine 512
         c. —— Fachvereine 513
         d. —— ausländische Vereine. 513
         e. Allgemeine Vereine 513
         f. Kreisvereine 514
         g. Ortsvereine. 514
         h. Unterstützungsvereine 515
      3. Frankrijk 515
      4. Gr. Brittannië en Ierland 516
      5. Italië 516

6. Oostenrijk. Hongarije 517
7. Skandinavië 517
8. Spanje 518
9. Zwitserland 518
10. Amerika 518
6. Vereenigingen in het grafisch bedrijf 519
(geschiedenis en reglementen)
a. *Nederland* 519
1. Algemeen 519
2. Drukkers 521
3. Binders 524
b. *Buitenland* 524
1. Algemeen 524
2. Drukkers. 525
3. Binders 525
7. Vereenigingen van bedienden in den boekhandel en in het grafisch bedrijf 525
(geschiedenis en reglementen)
a. *Nederland* 525
b. *Buitenland* 526
8. Verspreidingsmateriaal 527
a. *Jaarboeken en catalogi van den boekhandel.* . 527
b. *Catalogi van leesbibliotheken* 529
9. Tentoonstellingen 532
10. Congressen 543
11. Postwezen 545

VI. DE BEWARING VAN HET BOEK. BIBLIOTHEEKWEZEN.
1. Inrichting en organisatie der bibliotheken 546
a. *Algemeen. Handboeken* 546
b. *Leeszalen. Volksbibliotheken. Blindenbibliotheken. Muziekbibliotheken* 557
c. *Archieven* 564
2. Geschiedenis der bibliotheken. 566
a. *Algemeen. Oudheid en Middeleeuwen. Kloosterbibliotheken* 566
b. *Nederland en Ned. Koloniën* 571
c. *Buitenland* 580
1. België 580
2. Duitschland 583
3. Frankrijk 590
4. Groot-Brittannië en Ierland 594

5. Italië 597
6. Oostenrijk. Hongarije. Tsjecho-Slovakije 598
7. Rusland. Polen. Finland 599
8. Skandinavië 600
9. Spanje. Portugal 602
10. Balkan. Griekenland. Turkije 602
11. Zwitserland 602
12. Noord-Amerika en Canada 603
13. Mexico. W. Indië. Zd. Amerika 608
14. Azië. Afrika. Australië 608
d. Personalia 609
3. Catalogi van bibliotheken en inventarissen van archieven . . 613
a. Algemeen 613
b. Nederland en Ned. Koloniën 614
c. Buitenland 662
1. België 662
2. Duitschland 666
3. Frankrijk 681
4. Groot-Brittannië en Ierland 688
5. Italië 698
6. Oostenrijk. Hongarije. Tsjecho-Slovakije 702
7. Rusland. Polen. Finland 706
8. Skandinavië 708
9. Spanje. Portugal 710
10. Balkan. Griekenland. Turkije 712
11. Zwitserland 712
12. Noord-Amerika en Canada 714
13. Mexico. W. Indië. Zd. Amerika 728
14. Azië. Afrika. Australië 728

VII. DE BESCHERMING VAN HET BOEK. WETTEN, RECHTEN, ENZ.
1. Wetten en rechten betrekking hebbend op den boekhandel . . . 730
(voor Wetten van Vereenigingen. Zie V. 5, 6, 7)
a. Algemeen en Buitenland 730
Verhandelingen en wetten 730
b. Nederland en Ned. Indië 732
1. Verhandelingen over wetten en rechten 732
2. Publicaties van de overheid en wetten 733
3. Ordonnantiën op papier 735
4. Gilden 736
2. Wetten en rechten betrekking hebbend op het drukken. — Vrijheid van drukpers en censuur.

Verboden boeken. — Indices librorum prohibitorum 744
a. Algemeen en Buitenland 744
1. Algemeen 744
2 Processen en geschillen 751
b. Nederland en Ned. Indië 752
1. Algemeen 752
2. Placaten. Resolutiën. Wetgeving . . . 755
3. Processen en geschillen 768
4. Nederlandsch Indië 776
c. Indices librorum prohibitorum 777
3. Auteursrecht 785
a. Algemeene beschouwingen 785
b. Internationale congressen en overeenkomsten . 793
c. Wetgeving en beschouwingen over wetten . . 796
1. Algemeen 796
2. Nederland 797
3. Buitenland 805
d. Beeldende kunsten. Photographie 816
e. Muziek. Tooneel 818
f. Processen en geschillen 819
g. Octrooien 821

VIII. DE COURANTEN.
1. Algemeen 823
2. Nederland 825
a. Placaten. Resolutiën. Zegelrecht 825
b. Geschiedenis van verschillende dag- en weekbladen 827
c. Journalisten 833
3. Buitenland 834

VOORREDE.

Hiermede ziet het tweede deel van den Catalogus het licht. Mocht het langer op zich hebben laten wachten dan aanvankelijk het plan was na de belangrijke voorbereidingen reeds getroffen onmiddellijk na het verschijnen van den eersten catalogus, door Dr. A. G. C. de Vries en Wouter Nijhoff, de gecompliceerdheid en omvangrijkheid van de te bewerken stof vorderden nog eenige jaren van gestagen arbeid om te kunnen geraken tot een zooveel mogelijk overzichtelijk en bruikbaar geheel.

De catalogus is uit den aard der zaak geheel in overeenstemming gehouden met het 1e deel. Ook zal men, naar Dr. A. G. C. de Vries reeds opmerkte in zijn voorrede van deel I, verscheidene werken uit dien catalogus in dit deel terugvinden, als zij onder een desbetreffend hoofd vallen. Zoo zijn de speciale bibliografieën van incunabelen, boekbanden enz. uit een bepaalde bibliotheek, die reeds hun plaats vonden in deel I, ook opgenomen onder de verschillende catalogi van die bibliotheek in deel II, hoofdstuk VI.

Wat de indeeling der bibliotheken betreft in hoofdstuk VI, deze zijn, zoowel in de afdeeling Geschiedenis, als in die der Catalogi, gegroepeerd naar de landen, de steden en den naam der bibliotheek, echter met een klein verschil in de wijze van rangschikking der verschillende werken.

Bij Geschiedenis zijn de afzonderlijke werken over eenzelfde bibliotheek in alphabetische volgorde van den auteursnaam geplaatst. Bij de Catalogi van eenzelfde bibliotheek zijn zij gegroepeerd òf chronologisch (bij kleine groepen) òf naar de *onderwerpen*, die zij behandelen (bij uitgebreiden inhoud) en wordt de auteursnaam in den ondertitel opgenomen. Deze indeeling en volgorde naar onderwerpen is overeenkomstig die der speciale bibliografieën in deel I. Catalogi van boekbanden in een bepaalde bibliotheek vindt men dus b.v. vóór catalogi van handschriften, van incunabelen, van taal- en letteren, van wijsbegeerte, enz. onverschillig de namen der samenstellers. De catalogi, die een geheele bibliotheek, of een gemengd deel ervan, beschrijven, gaan in chronologische volgorde voorop, terwijl de catalogi van in bruikleen gegeven bibliotheken achter den inhoud der eigen bibliotheek zijn geplaatst.

Zoo legt deze catalogus een belangrijk tweede terrein van de

bibliotheek open. Nu rest ons nog een derde zeer belangrijke en uitgebreide verzameling van fonds-, magazijn- en auctie catalogi, letterproeven, personalia, penningen en portretten, benevens de collectie Bodoni-drukken. Het was onze bedoeling deze derde catalogus spoedig te laten volgen, maar, nu bij nader inzien voor het opstellen van den inhoud van een zoo groot aantal verschillende catalogi, die voor het meerendeel nog niet bewerkt zijn, een langdurige tijd blijkt gemoeid, leek het ons alleszins wenschelijk eerst het register op de beide eerste deelen te geven. Dit register zal, naar wij hopen, in den loop van het volgend jaar gereed komen en hieraan zullen wij doen voorafgaan alle aanwinsten, die sedert het verschijnen van het 1e deel aan de bibliotheek zijn toegevoegd, d. w. z. voor het 1e deel alle boeken en tijdschriften uit de jaren 1920—1926, voor het 2e deel die uit het jaar 1926. Bovendien zullen uit dit tijdvak alle belangrijke artikelen uit tijdschriften en in zoover noodig ook van verzamelwerken uit deel I hun plaats in dit supplement vinden, zoodat het reeds genoemde naam- en zaakregister zoo uitgebreid mogelijk kan zijn en de bruikbaarheid van den catalogus in niet geringe mate wordt bevorderd.

Eerst daarna zullen wij het laatste deel ter hand nemen, dat de sluitsteen zal zijn van het catalogus-apparaat van de Bibliotheek der Vereeniging.

15 Nov. 1926. E. DRONKERS.

V. DE VERSPREIDING VAN HET BOEK. BOEKHANDEL.

1. Organisatie en inrichting van den boekhandel; verspreiding van het boek.

a. Algemeen en Buitenland.

Antiquargeschäft, Das. Als Manuscript gedruckt für Sortimenter und Antiquare von einem alten Antiquar. Leipzig, 1869. 8°.

Assmus, W. Buchhandel und Volksbildung. Gautsch, 1912. 8°.

Auszug, Humoristischer. aus Schulz; Adressbuch für den deutschen Buchhandel. Jg. 50. 1888. Cannstatt, 1889. kl. 4°.

Baedeker, W. F. Die Arbeiten des Sortimenters; ein ausführliches Lehrbuch der Praxis des Sortimentsbuchhandels; bearb. und herausgeg. v. G. Uhl. Leipzig, 1910. 8°.

Baumbach, K. Der Kolportage-buchhandel und seine Widersacher. Berlin, 1894. 8°.

Beck, H. Der gemischte Betrieb im deutschen Verlagsbuchhandel. Stuttgart, 1912. 8°.

Beweis, Unumstöszlicher. dasz die Buchhändler nicht nach Vogt vom Affen stammen sondern dasz sie Frösche sind. Brieg, z.j. 12°.

Blumenthal, H. Theorie und Praxis des reinen oder eigentlichen Antiquar-Buchhandels; ein Handbuch für jeden Buchhändler. Iglau, 1889. 8°.

—— 2e Aufl. Iglau, z.j. 8°.

—— Der praktische Verlags-Auslieferer. 3e Aufl. Iglau, z.j. 8°.

—— Die praktische Einrichtung und Führung des Musik-Sortiments; ein Handbuch für Buch- und Musik-Sortimenter. Iglau, 1891. m. afb. 8°.

Boekhandel, De. en periodieke literatuur in Noorwegen. (naar aanleiding van „La Norvège littéraire" par P. Botten—Hansen). 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel).

Bolm, A. Die Centralisation des Buchhandels. Berlin, 1884. 8°.

Bookseller, The successful. A complete guide to success to all engaged in a retail bookselling, stationery, and fancy goods business. London, 1906. 8°.

Bourrelier, H. Le livre français à travers le monde; conférence faite le 21 avril 1910 à Paris aux Cours pratiques organisés par le Cercle de la Librairie. Paris, 1910. 8°.

Browne, Th. Religio Bibliopolae; the religion of a bookseller after the manner of the Religio Medici. London, C. Corbett, (± 1760). 8°.

—— De godsdienst van een Engelsch boekverkooper, die zijne zedelessen philosophiserwijze te kennen geeft; u. h. eng. 's-Grav. 1768. (samengevoegd bij: R. Steele. De godsdienst van een koopman; u. h. eng. Rott. 1762). 8°.

Brunckhorst, H. Grundsätzliches und Praktisches von der Verbreitung guter billiger Jugend- und Volkslektüre; zugleich ein Beitrag zum Thema „Volksbildung und Buchhandel". Hamburg, 1912. 8°.

Bücher, K. Der deutsche Buchhandel und die Wissenschaft; Denkschrift im Auftrage des Akademischen Schutzvereins. Leipzig, 1903. 8°.

— 2e en 3e verm. Aufl. Leipzig, 1903, 1904. tez. 2 dln.

— **Gross, K. L.** Der deutsche Buchhandel und K. Bücher; einige Bemerkungen zu dem von K. Bücher herausgegebenen Denkschrift des Akademischen Schutzvereins. Stuttgart, 1904. 8°.

— **Knorrn, G. W.** Der Nationalökonom Bücher und der deutsche Sortimentsbuchhandel; eine Antwort auf Büchers Schrift: „Der deutsche Buchhandel und die Wissenschaft". Waldenburg, 1903. 8°

— **Prager, R. L.** Die „Ausschreitungen des Buchhandels"; Antwort auf die Denkschrift des Akademischen Schutzvereins. Lpz. 1903. 8°. (Sonderabdruck aus dem Börsenblatt).

— **Theorie und Praxis**; Antwort auf K. Bücher's Denkschrift „Der deutsche Buchhandel und die Wissenschaft", bearb. v. Vorstande des Verbandes der Kreis- und Ortsvereine im deutschen Buchhandel. Hamburg, 1903. 8°.

— **Wissenschaft und Buchhandel.** Zur Abwehr. Denkschrift der deutschen Verlegerkammer unter Mitwirkung ihres derseitigen Vorsitzenden, Dr. G. Fischer in Jena, bearb. v. K. Trübner. Jena, 1903. 8°.

— **Uhl, G.** Der deutsche Buchhandel und die Wissenschaft; ein Vademecum für Herrn K. Bücher. Leipzig, (1904). 8°.

Buchhandel, Der. in Deutschland. Leipzig, 1862. 8°.

„Buchhandel" und „Deutsche Nationalliteratur"; Separat-Abdruck aus Pierer's Universal-Conversations-Lexikon. 6e Aufl. Z. p. (1875). 8°.

Büchner, K. Die Bildung des Buchhändlers. Berlin, 1830. 8°.

Büchting, A. Geographie des Buchhandels; ein Namenbuch des Buchhandels in geographischer Form; ein Scherz für Buchhändler. Nordhausen, 1864. 12°.

Burmeister, L. Der Buchhändler und die innere Mission. Leipzig, 1895. 8°.

Central-Schulbücherverlag, Der kön. bayer. und der Buchhandel in Bayern. 1839. 8°.

Chapman, J. Cheap books and how to get them; reprint from the Westminster review for April 1852 of the article on „The commerce of literature" together with a brief account of the origin and progress of the recent agitation for free trade in books. 2d ed. London, 1852. 8°.

— — Report of the proceedings of a meeting for the removal of the trade restrictions on the commerce of literature. 3d ed. London, 1852. 8°.

Charlatanerie der Buchhandlung, welche den Verfall derselben durch Pfuschereyen, Praenumerationes, Auctiones, Nachdrucken, u.a.m. befördert; von zwey der Handlung Beflissenen unpartheyisch untersuchet. 2e Aufl. Sachsenhausen, 1732. m. portr. v. J. W. de Ludewig. kl. 8°.

Charles, M. Deutsch und Französisches Konversationsbuch für den Buchhandel und verwandte Geschäftszweige; nebst techn. Vokabular. Bruxelles, 1903. 8°.

Charpentier, M. Du monopole de Hachette et Cie. pour la vente des livres dans les gares des chemins de fer. Paris, 1861. 8°. — Hierbij: een geschrift van Napoléon Chaix en 2 verdedigingen van L. Hachette. 4 stukken. gr. 8°.

Conticini, Pr. Appunti sulla organizazione del commercio librario in Germania. Siena, 1842. 8°.

Denkschrift für den deutschen Buchhandel; vom Vorstande des Vereines der deutschen Sortiments-Buchhändler. Prag, 1863. 8°.

Dette, W. Die Sozialisierung der Buchproduktion und des Buchhandels. Hannover, z.j. 8°.

Dickson, D. Business habits: hints for young men, suggested by scripture and experience; an address to the Edinburgh booksellers and stationers literary association. Edinb. 1874. kl. 8°.

Dietrich, G. Die Lehrer als „unparteiische" Hüter der Jugend- und Volksliteratur; ein offenes Wort. München, 1912. 8°.

Fischer, G. Grundzüge der Organisation des deutschen Buchhandels. Jena, 1903. 8°.

Friedlein, G. H. Kleines Adress- und Comptoir-Handbuch für den deutschen Buchhandel, und die mit ihm verwandten Geschäftszweige. Jg. I. 1869. 8°.

Fürst, R. Der Krieg von 1870/71 und der deutsche Büchermarkt. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. VI. 1914—15).

Gädicke, J. C. Der Buchhandel von mehreren Seiten betrachtet. 2e Aufl. Greiz, 1834. 8°.

Gautier, J. Le livre français à l'étranger. 8°. (La grande Revue. Sept. 1907).

Geist des Buchhandels, Der. Der deutsche Buchhandel — eine deutsche Grossmacht! München, z.j. 8°.

Genrebilder aus dem Buchhändlerleben. Leipzig, 1841—42. m. afb. 2 st. 8°.

Göschen, G. J. Meine Gedanken über den Buchhandel und über dessen Mängel; meine wenigen Erfahrungen und meine unmaszgeblichen Vorschläge dieselben zu verbessern. Leipzig, 1802. kl. 8°.

Goudswaard, J. Uit 't leven van een leurder. Amst. 1915. 8°.

Growoll, A. The profession of bookselling; a handbook of practical hints for the apprentice and bookseller. N.-Y. 1893—95. 2 dln. m. afb. gr. 8°.

Grunow, J. Vom Bücherkaufen und von Bücherpreisen in Deutschland. 8°. (Die Grenzboten. Jg. 62. 1903).

Guckkasten-Bilder aus dem Buchhändlerleben. Leipzig, 1841. 8°.

Hartmann, E. v. Waarom worden er niet meer boeken verkocht? (Wetenschappelijke bladen. Oct. 1889). 8°.

Haupt, R. Beruf und Bildungsgang des Buchhändlers, als Verlags-, Sortiments-, Antiquariats-Buchhändler, Musikalien-, Kunst- und Landkartenhändler und Commissionär. Darmstadt, 1870. 8°.

Hébrard, J. De la librairie, son ancienne prospérité, son état actuel, causes de la décadence, moyen de régénération. Paris, 1847. 8°. — Hierbij: L. T. Barrois. Lettre à J. Hébrard au sujet de sa brochure.

Hennigker, F. Manipulationen zur Erhöhung des Absatzes in Sortiments-Geschäften; mit Briefentwürfen. 3eAufl. Leipzig, z. j. 8°.

Herrn Hardi's Mittheilungen über Buchhandel und Buchdruck vor 140 Jahren; nebst geschichtlichem Abrisz, Vorschlägen zur Reform und Erfahrungen bei Erziehung der Lehrlinge. (Neudruck aus Hilarius Goldsteins Leben und Reisen und Erzählung der listigen und lustigen Streiche der Kaufmannsjungen in grossen Städten. Frankf. 1752). Frankf. 1885. 8°.

Hilfsbuch für den Berliner Buchhandel; herausgeg. v. Vorstande der Korporation der Berliner Buchhändler. Berlin, 1900. 8°.

Hirschfeld, P. Leipzigs Gross-industrie und Grosshandel in ihrer Kulturbedeutung; mit einem Vorw. v. R. Wachsmuth. Leipzig, 1887. m. afb. 4°.

History, The. of book war; fair book prices versus publishers' trust prices. London, 1907. 8°.

Hoepstein, A. Praktische Vorschule für den deutschen Buchhandel in merkantilischer, technischer und literarischer Hinsicht. Leipzig, 1844. 8°.

Horn, G. Der erhöhte einheitliche Minimalrabatt das Heilmittel für Buchhändlers Leiden; nebst Anhang: Etwas über den Wert gedruckter Bücher, ein zeitgemässes Laienurteil von S.... Danzig, 1907. 8°.

Humor, Der. im Buchhandel; ein Vademecum für lustige und traurige Buchhändler. 2e Aufl. Augsb. 1887. 8°.

Huth, Fr. Darf der Verleger die Werke seines Verlages verramschen? Charlottenb. 1911. 8°.

Jacobi, Ch. Th. On the making and issuing of books. London, 1891. 8°.

J(acobsen), E. Cantate! Schelmenlieder und Scherze von E. J., den Collegen zur Erinnerung an die Ostermesse 1874 gewidmet von Hans Ambrosius. Leipzig, (1874). 8°.

Jahrbuch für den deutschen Buchhandel; mit einem systematischen Lagerverzeichnis von K. F. Koehler. Leipzig, 1893. 8°.

Jordan, P. Der Zentralisations- und Konzentrationsprozess im Kommissionsbuchhandel. Jena, 1911. 8°.

Kirchhoff, A. Abriss einer Literatur des Buchhandels. Leipzig, 1862. 8°. (overdruk uit Rottner's Lehrbuch der Contor-Wissenschaft für den deutschen Buchhandel).

Klassiker-Ausgaben, Über. „Welche Ausgabe kaufe ich mir?" München, (1914). 8°. (Sonderabdruck aus der 129. Flugschrift des Dürerbundes).

Koehler, P. W. Das deutsche Buchgewerbe im Dienste der Wissenschaft; Denkschrift zur Kritik u. Abwehr der Bestrebungen des akad. Schutzvereins aus nationalökonomischem Standpunkt. Heidelb. (1903). 8°.

Koehler-Gera, W. Das Buch im Strom des Verkehrs; eine nationalökonomische Studie über das literarische Wertproblem als Grundlage für die Neuordnung des modernen Buchverkehrs. Epilog

zu den kontradiktorischen Verhandlungen über den Börsenverein der deutschen Buchhändler im Reichsamt des Innern und im deutschen Reichstagsgebäude am 13—15 Apr. 1904. Heidelb. 1905. 8°.

Kohlhammer, W. Der Kommissionär im Buchhandel. Stuttgart, 1904. 8°.

Kundt, E. Lessing und der Buchhandel. Heidelb. 1907. 8°.

Lang, H. Die Einführung von Sortimenter-Stammrollen; ein Vorschlag zur Reform im Buchhandel. Karlsruhe, (1906). 8°.

Libraire, Le. Comédie en un acte. Z. pl. (± 1750). kl. 8°.

Licht, W. Die Bewucherung des Sortiments-Buchhandels durch einen grossen Theil des Verlagsbuchhandels; § 7 und § 8 der buchhändlerischen Verkehrs-Ordnung oder das Grab des Arbeitslohnes im Sortiments-Buchhandel; Frage an die öffentliche Meinung. Stolp, 1893. 8°.

Liederbuch für deutsche Buchhändler. 2e Aufl. Berlin, 1857—61. 2 dln. 12°.

Liederkranz, Feuchtfröhlicher. für messvergnügte Buchhändler. Leipzig, 1899. langw. kl. 4°.

(**Liesching, J. F.**) Auf wessen Gefahr lagern Disponenden, Novitäten und andere à condition-Sendungen des laufenden Jahres in den Sortiments buchhandlungen? Bericht an den zur Begutachtung dieser Frage von der General-Versammlung des Börsenvereins der deutschen Buchhändler im Jahre 1844 gewählten ausserordentlichen Ausschuss. Stuttgart, 1845. 8°.

Lipperheide, F. Die Verlags-Schleuderei im deutschen Buchhandel. 2e und 3e Heft. Berlin, 1904—1905. 8°.

Livre français en Hollande, Le. (Enquête auprès des libraires et des directeurs de revue en Hollande) par le comité exécutif de „Nederland—Frankrijk": J. J. Salverda de Grave, J. L. Pierson et J. van der Elst. Amst. (1917). 8°.

Loele, K. Der Sieg des deutschen Buches im Weltkriege. Leipzig, 1915. 8°.

Loterie de trois millions de livres, 1848. Observations sur la souscription de trois millions de livres avec primes. — Pétition des libraires et éditeurs de Paris contre la loterie des 3 millions de livres. — Deux mots sur la loterie de la librairie. — Conséquences de la souscription ouverte en librairie autorisée par le gouvernement sous le patronage du citoyen préfet de la Seine, 1500.000 frs. de primes, par B. Warée. — Lettre d'un libraire Champenois à son confrère de Paris. — Aux libraires de Paris et des départements. (met den tekst van het decreet, waarbij de loterij werd ingetrokken). 6 st.

Luckhardt, Fr. Wie es im Buchhandel aussieht? Skizzen aus dem modernen Geschäftsleben. Heft 2: Erinnerungen eines alten Buchhändlers. Berlin, 1899. 8°.

Marées, S. L. E. de. Ein Paar Worte dem Oekumenischen Büchergerichte zu Jena. Dessau, 1789. kl. 8°.

Markmann, H. Soll und Haben in der Praxis des Verlegers. München, 1906. 8°.

Mémoire sur les vexations qu'exercent les libraires et imprimeurs de Paris; publié d'après l'imprimé de 1725 et le manuscrit de la bibliothèque de la ville de Paris, par L. Faucon. Paris, 1879. 4°.

Meulen, R. van der. Boekhandel en bibliographie. Leiden, 1883. 8°.

—— De boekenwereld; theorie en praktijk van den boekhandel, benevens het meest wetenswaardige van de daaraan verwante vakken. 2e herz. dr. van „boekhandel en bibliographie". Leiden, (1897). m. portr. en afb. 8°.

—— Boekhandel en bibliographie; theorie en praktijk geschetst in een reeks aaneensluitende opstellen. 3e herz. dr. Leiden, (1905). m. afb. 8°.

Meyer, F. H. Die Organisation und der Geschäftsbetrieb des deutschen Buchhandels. Leipzig, (1866). 4°.

—— 2e umgearb. Aufl. Leipzig, 1875. 8°.

Mitteis, Dr. Der Verkauf von Büchern unter dem Ladenpreis durch Warenhäuser. Leipzig. 4°. (Gesetzesauslegung und -Anwendung in Das Recht. 10 Mai 1906).

Molly. Das Lied vom Ballen; nach Schiller. Stuttgart, 1868. 8°.

Morel, E. La librairie publique. Paris, 1910. 8°.

Mossé. Du commerce de la librairie, des moyens de le rendre plus florissant, et de déjouer les contrefacteurs étrangers. Paris, 1824. 8°.

Pape, J. Die Pflicht des Buchhandels im Kampfe gegen die unsittliche Literatur; Referat erstattet auf dem Internationalen Kongress in Köln, Oct. 1904. 8°.

Parteien, Die. im Buchhandel; ihre litterarische Thätigkeit und deren Nutzen; nebst Anhang: B... Elsasz und Lothringen und sein Verhältniss zum deutschen Buchhandel. Offenburg, (1870). 8°.

Paschke, M. und **Ph. Rath.** Lehrbuch des deutschen Buchhandels. Leipzig, 1908. 2 dln. 8°.

—— —— 3e Aufl. Leipzig, 1912. 2 dln. 8°.

Paulsen, F. und **W. Ruprecht.** Vom deutschen Buchhandel; vier Aufsätze. Berlin. 8°. (overdruk uit de Nationalzeitung. 1903).

Petermann, Th. Der deutsche Buchhandel und seine Abnehmer. Dresden, 1906. 8°.

Pfau, K. F. Einige Worte über die innere Organisation im Sortiments-, Verlags- und übrigen buchhändlerischen Betrieb. Leipzig, 1900. gr. 8°.

— — Der Buchhändler; eine Encyklopädie des buchhändlerischen Wissens. Leipzig, 1906. 8°.

Pohle, L. Das deutsche Buchhändlerkartell. Leipzig, 1895. 8°.

Pollard, W. The regulation of the booktrade in the sixteenth century. (The Library. Vol. VII. 1916).

Prager, R. L. Der deutsche Buchhandel, seine Geschichte und seine Organisation; nebst einer Einführung: Der Ursprung des Buches und seine Entwicklung. Berlin, 1907. 2 dln., 1 bd. m. afb. 8°.

Publishers and the public; reprinted from the Times of 1852. London, 1906. 8°.

Publisher's confession, A. London, 1905. 8°. (stukken verzameld uit de Boston Transcript).

(**Reclam Jr., Ph.**) Ein Beitrag zur Frage der Bücher-Schleuderei in den Warenhaüsern. Leipzig, 1906. 8°.

— — Eine neue Waffe gegen die Schundliteratur. (Leipzig, 1912). 8°.

— — Neue Wege für den Sortiments-Buchhandel. Leipzig, (1912). m. afb. 8°.

Reformbewegung, Die. im deutschen Buchhandel, 1878—1889; herausgeg. v. Vorstand des Börsenvereins. Leipzig, 1908—09. 2 dln. 8°.

Romberg, J. A. Enthüllungen aus dem Buchhandel und Vorschläge zur Verbesserung desselben. Erfurt, z.j. 8°.

(**Roos van den Berg, J. M.**) Buitenlandsche honoraria [van schrijvers]. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel. 1887).

Rottner, A. Lehrbuch der Contorwissenschaft für den deutschen Buchhandel. 2e Aufl. Leipzig, 1861. 2 dln. gr. 8°.

(**Roustan, H. J. F.**) Les subtilités de la librairie Parisienne. — La bande noire et la révision et quelques abus de l'hôtel des ventes. Question de probité commerciale entre un libraire de Paris et un libraire de la Province. Versailles, 1864—65. 8°.

— — 2e éd., suivie de réponses à la Bande Noire et de lettres de I. B. Gaudentiusz, Prudentius et F. Sophronius. Versailles, 1865. 8°.

Rupp, F. Die Preisgestaltung auf dem Altbüchermarkt in den Jahren 1916 und 1917. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. XI. 1919).

Ruprecht, W. Der Ladenpreis im deutschen Buchhandel; seine volkswissenschaftliche Bedeutung und Besichtigung. 3e Aufl. Göttingen, 1889. 8°.

—— Die Baarsortimente; ein Segen oder eine Gefahr für den deutschen Buchhandel? Göttingen, 1891. 8°.

Sacré, J. Les mystères des bandes noires. Bibliophiles. — Bibliomanes. — Directeurs de ventes, etc. etc. Brux. 1866. 8°.

Salvisberg, P. von. Das Preiskartell des deutschen Buchhandels und die Hochschulen. München, 1904. 8°.

Schäffer, H. Von Buchhändlern und Büchern, Dichtern und Denkern; Blütenlese aus den humoristischen Dichtungen. Berlin, Cantate-Festgabe v. Fischer & Francke, 1899. m. afb. kl. 8°.

Schnorrenberg, J. Das Antiquariat. Leipzig, 1894. 8°. (G. Uhl. Unterrichtsbriefe für Buchhändler. I. Lief. 11).

Scholderer, V. A German diatribe against book sales. (The Library. Vol. X. 1919).

Schürmann, A. Die Usancen des deutschen Buchhandels und der ihm verwandten Geschäftszweige. Leipzig, 1867. 8°.

—— Organisation und Rechtsgewohnheiten des deutschen Buchhandels. Halle, 1880—81. 2 dln. 8°.

—— Der deutsche Buchhandel der Neuzeit und seine Krisis. Halle a. S. 1895. 8°.

Schuster, G. Der Niedergang des Sortiments. Leipzig, 1907. 8°.

Sein und werden im deutschen Buchhandel, von Ernst Namenlos. Altenburg, 1868. 8°.

Shaylor, J. Booksellers' tradedinner sales. 8°. (The Fortnightly Review. Dec. 1907).

Siebeck, P. Die Organisation des deutschen Buchhandels und seine Bücherpreise in der wissenschaftlichen Literatur. 2e Abdr. Tübingen, (1904). 8°.

Siebenpfeiffer, C. Skizzen, Novelletten, Notizen aus dem Buchhändler-Leben und Treiben von ehemals und jetzt. Landsberg, 1847. 1es Heft. 12°.

Siegmy. Das Lied vom Buche an die grosse „Glocke" gehängt. Illustrirt von Domby. Berlin, 1877. 8°.

Solidität, Die. und Rentabilität des deutschen Buchhandels ist in Gefahr. Offenburg, z.j. 8°.

Sperling, O. Der Reisebuchhandel; ein Überblick über seine Entwicklung und seinen gegenwärtigen Stand. Stuttgart, 1906. 8°.

Sprigge, S. Squire. The methods of publishing. 2d ed. London, 1891. 8°.

— **Thring, G. H.** Addenda to the „Methods of publishing". London, 1902. 8°.

Statistique de l'industrie à Paris resultant de l'enquête faite par la Chambre de Commerce pour l'année 1860. Paris, 1864. fol.

Fabricants de cartes à jouer, de carton, dessinateurs pour la lithographie, éditeurs d'images et d'estampes, graveurs, etc. etc.

Steiger, E. Mittheilungen über den Vertrieb deutscher Bücher und Zeitschriften in den Vereinigten Staaten. N.-Y. 1868. 8°.

Stimmungsbilder aus dem Buchhandel. Leipzig, 1894. 8°.

Streisand, H. Die Lieferungspflicht des Antiquars; der Fall „Zwiebelfisch" und der Fall „Streisand". Berlin, (1919). 8°.

Stückrad, G. Romantische Erzählungen und Vorschläge für Juristen, Kapitalisten und Buchhändler. Darmstadt, 1837. 8°.

Thilo, J. Der Broschürenzirkel, sein Nutzen und sein Betrieb. 2e Aufl. Bad Freienwalde, 1892. 8°.

Thomas, E. Die Praxis des Reisebuchhandels dargestellt und durch zahlreiche Formulare erläutert. 2e Aufl. Leipzig, 1901. 8°.

Uhl, G. Die Arbeiten des Verlegers; ein Handbuch für junge Buchhändler. 2e verm. Aufl. Leipzig, 1906. 8°.

Unger, Fr. Die Praxis des wissenschaftlichen Antiquariats. Leipzig, 1900. 8°.

Urteil, Das litterarische. und Anderes; ungeschminkte Wahrheiten von einem Buchhändler. Spandau, 1889. 8°.

Uzanne, O. Bouquinistes et bouquineurs; physiologie des quais de Paris, du pont Royal au pont Sully. Paris, 1893. m. afb. 8°.

— **Laporte, Ant.** Les bouquinistes et les quais de Paris, tels qu'ils sont; réfutation du pamphlet d'O. Uzanne. Paris, 1893. 8°.

Verkehrsänderungen, Die. im Buchhandel und ihr Einfluss auf dessen Entwicklung. 2e verm. Aufl. Innsbruck, 1881. 8°.

Vocabulaire technique de l'éditeur, élaboré et publié par le Cercle de la librairie de Paris. Paris, 1910. 8°.

Vocabulaire technique de l'éditeur en sept langues: français, deutsch, english, español, hollandsch, italiano, magyar. Berne 1913. 4°. (Congrès international des éditeurs).

Voelcker. Bericht über die zwischen der Wissenschaft und dem Buchhandel entstandenen Meinungsverschiedenheiten; erstattet für die im Reichsamt des Innern stattfindenden kontradiktorischen Verhandlungen über den Börsenverein der deutschen Buchhändler. Berlin, 1904. 8°.

Wangart, St. Um die Zukunft des deutschen Buches. Freiburg, 920. 8°.

Weidling, K. Das Buchhändlerische Konditionsgeschäft; ein ;eitrag zum Rechte des deutschen Buchhandels. Berlin, 1885. 8°.

Weissbach, H. Hilfs- und Schreib Kalender für Buchhändler; nter Mitw. v. Fachgenossen herausgeg. Weimar, 1882. Jg. 2. 'l. 2. 8°.

Wengler, E. Erklärendes Fremdwörterbuch für Buchhändler. ˌeipzig, 1855. kl. 8°.

—— Sechs humoristische Vorlesungen. 2e Aufl. Leipzig, 1855. 2°.

—— Die kleine Jobsiade für Buchhändler. Leipzig, 1857. 12°.

—— Das grosse Reich der Buchhändler von sonst und jetzt. Leipzig, 1856. 12°.

—— Usancen-Codex für Buchhändler und Geschäftsverwandte. Leipzig, 1859. 12°.

—— 2e Aufl.; neu bearb. v. K. F. Pfau. Leipzig, 1882. 8°.

—— Ostereier für Buchhändler zu verspeisen im Jahre 1863 und 1864. Leipzig. 2 dln. 12°.

—— Praktisches Handbuch für Buchhändler und Geschäftsverwandte. Leipzig, 1865. 12°.

Werdet, E. De la librairie française; son passé — son présent — son avenir; avec des notices biographiques sur les libraires éditeurs les plus distingués depuis 1789. Paris, 1860. 8°.

Wiesner, J. Der Ungarische Buchhandel; herausgeg. durch das vorbereitende Komitee der achten Tagung des Internationalen Verleger-Kongresses. Budapest, (1913). 8°.

Woodward, Fr. E. A graphic survey of book publication, 1890—1916. Wash. 1917. 8°.

Xanthyppos. Konventionelle Lügen im Buchhandel. Leipzig, 1895. 8°.

—— Gangbare leugens in den boekhandel; u. h. duitsch. Beemster, 1897. 8°.

Yard, R. Sterling. The publisher. London, 1913. 8°.

b. Nederland.

Bevordering, De. der gezelligheid door de boekdrukkunst, en het vóór- en nadeel dat de boekverkoopers daaraan toebrengen. 8°. (overdruk uit De Gezellige, no. 23. ± 1780).

Binger, M. H. De boekhandelaar, of het welbetaald handschrift; blijspel in vijf bedrijven. Amst. 1835. kl. 8°.

Dwangbuis, In het. een woord tot de Nederlandsche boekhandelaren door een boekhandelaar. Gron. 1907. 8°.

Evers, G. A. Hoe Groninger boekhandelaren academiefeesten vierden. 1908. 8°. (overdruk uit Boon's magazijn).

—— Boek- en prentverkoopers op de Utrechtsche kermis. (Bibliotheekleven. Jg. II. 1917).

Folmer, Tiddo. Ueberblick über die Organisation des Buchhandels in Holland. Berlin, 1901. 8°. (overdruk uit Buchhändler Warte).

Fuhri, K. Adres aan de boekverkoopers in Nederland. Beantwoording der prijsvraag, uitgeschreven door de Ver. t. bev. v. d. belangen des boekhandels: Bestaat er verval of kwijning in den boekhandel? en welke zijn de middelen tot herstel? Benevens een beschouwing derzelfde vraag door J. H. Gebhard. Amst. 1846. 8°.

— **Gunne, A. ter.** Vlugtige gedachten over den Nederlandschen boekhandel, naar aanleiding der verhandelingen van K. Fuhri en J. H. Gebhard. Deventer, 1846. 8°.

Gedichten voor den Nederlandschen boekhandel door Nederlandsche boekhandelaars.

Vliegende bladen, opgevangen en saamgebonden voor den jaarlijkschen maaltijd van de leden der Vereeniging. 1852. 12°. — Ongebonden verzen, gereciteerd bij gelegenheid der veiling van ongebonden boeken in de herberg De Nederlander buiten Amsterdam, 10 Aug. 1824 d. J. Pluym de Jaager te Dordrecht. — Tafelversjes, 1818. — Liederen bij de feestviering der 25 Algem. Vergadering, 1842. — enz. enz. tez. 55 st.

Gravesteyn van Heyst, D. Het venten van geschriften op den openbaren weg als strafbaar feit beschouwd. Zutphen, 1894. 8°.

(**Hassels, L. F. S.**). Octavius Kwarto; schetsen en fragmenten vóór en achter de toonbank; uit de nagelaten papieren van een ongelukkig boekverkooper. Amst. 1853. 8°.

Keizer, W. G. N. de. De taak van den boekhandel; en, Nog iets over den boekhandel. (overdruk uit De Locomotief, Febr. Mrt. 1922). 2 st. 8°.

Koenig, C. F. Koninklijke verdediging en gedagten inzonderheid over het te hoog in prijsstellen der boeken; ook het meerder voordeel voor het vaderland en voor de boekverkoopers door het minder in prijs stellen. Leiden, 1784. 8°.

Kok, J. H. Is de debiethandel ten doode gedoemd? Referaat gehouden op de 22e algem. vergadering van „Theophilus", Ver. v. Christelijke boekhandelaren en uitgevers in Nederland, te Utrecht 3 Oct. 1907. Dordr. 1908. 8°.

Maasland, M. van. Wat ieder weten moet van boekhandel en uitgeverij. Tilburg, 1921. 8°.

Oomkens Jz., J. Over de gebreken in den Nederlandschen boekhandel en opgaaf der middelen om die te voorkomen en te doen ophouden. 1844-45. — Hetz. herziene bewerking. Handschrift in 4°.

Antwoord op de prijsvraag door de „Vereeniging" uitgeschreven. (Niet bekroond).

Petit, L. D. Voorjaarsgrieven. Amst. 1880. 12° (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel).

Simons Mz., L. Goedkoope boeken en hun verspreiding; voordracht gehouden op het taal- en letterkundig congres te Antwerpen, met aanteekeningen naar aanleiding van het debat. 8°. (overdruk uit De Ploeg. Oct. 1912).

—— Goedkoope boeken en hun verspreiding; gevolgd door debat van K. Groesbeek, P. Müller en H. R. Schaafsma. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel. Febr., Mrt. 1913).

Stockum Jr., W. P. Aperçu de l'organisation de la librairie néerlandaise. Amst. 1908. 8°. (VIe Congrès international des éditeurs. Madrid, 1908. Rapport).

—— Kort overzicht der organisatie van den Nederlandschen Boekhandel. Amst. 1908. 8°. (Hollandsche vertaling van het voorgaande).

(**Tijsens, G.**) De belachelijke inteekenaars, of de nieuwe inventie der boekverkopers; blijspel. Koningsbergen, 1727. kl. 8°.

—— De weergadeloze bedrieger ontmaskerd, of de valsche boekhandelaar in zijn aard en weezen ontdekt; blijspel. z. pl. [± 1727]. 8°. Hierbij samengebonden: Het ingebeelde huwelijk. (vervolg v. h. voorgaande); Schrokhart Slingerbeen, en Uitvaart en testament van Schrokhart Slingerpoot. [± 1727].

Zamenspraak tusschen Pasquin en Marforio, over den dood van Schrokhard; nevens een grafschrift. 8°. [1727].

2. Organisatie en inrichting van het drukkers- en bindersvak.

a. Algemeen en Buitenland.

Alary, J. Le travail de la femme dans l'imprimerie typographique, ses conséquences physiques et morales. Paris, 1883. 8°.

Alonnier, D. Typographes et gens de lettres. Paris, 1864. 8°.

Baensch, E. Die Neuerungen in der Tarifgemeinschaft der deutschen Buchdrucker. Karlsruhe, 1908. 8°.

Crapelet, G. A. De la profession d'imprimeur, des maîtres imprimeurs, et de la nécessité actuelle de donner à l'imprimerie les règlements promis par les lois. Paris, 1840. 8°.

Achteraan: Imprimeurs et libraires de Paris dont il existe des portraits gravés, en, Liste générale des imprimeurs de Paris depuis 1469 jusqu'en 1789.

Didot, A. Firmin. Lettre adressée à la Société des protes de Paris, avec réponse et décision. Paris, 1860. 8°.

— Discours dans l'assemblée générale de la société des correcteurs; compte rendu de l'assemblée générale du 1er Nov. 1866. Paris, 1866. 8°.

— Extrait du compte rendu du 19 avril 1868; discours de A. Firmin Didot; réponse de A. Bernier. Paris, 1868. 8.°.

Fest-Tage des Buchdruckers; eine Sammlung van Prologen, Festgrüssen, Tafelliedern, etc. Leipzig, 1868. 8°.

Gerstenberg, A. Die neuere Entwickelung des deutschen Buchdruck-Gewerbes in statistischer und sozialer Beziehung. Jena, 1892. 8°.

Gilliams, F. Historiek van het boekdrukkers-verbond van Antwerpen, 1856—1906. Antw. 1907. 8°.

Plomer, H. R. Some petitions for appointment as master printer called forth by the star chamber decree of 1637. (The Library. Vol. X. 1919).

Rapports du ministère de l'industrie et du travail, direction de l'industrie, du royaume de Belgique. Bruxelles 1895—97. 3 dln. 8°.
Dl. 1 — Rapport sur l'enseignement professionnel en Angleterre par O. Pyfferoen. 1896.
Dl. 2 — Rapport sur l'enseignement professionnel en Allemagne par O. Pyfferoen. 1897.
Dl. 3 — Rapport sur la situation de l'enseignement industriel et professionnel en Belgique par le Ministre de l'industrie et du travail. 1897.

Reichsdruckerei, Die kais. deutsche. auf der Weltausstellung zu Paris, 1900. Paris, 1900. 8°.

Tiedemann, F. Die neuere Entwicklung der Arbeitsverhältnisse und der gewerkschaftlichen Organisation im Buchdruck-Gewerbe. Tübingen, 1897. 8°.

Tuer, A. W. Quads for authors, editors and devils. London, 1884. m. afb. 8°.

Wyman, C. W. H. The first international meeting of printers, organised by a committee of editors, and held at the Grand Hotel, Paris, 20th Aug. 1878. London, 1878. 4°.

b. Nederland.

Barten, P. C. W. Denkbeelden, op verzoek van het hoofdbestuur der Ned. Ver. van chefs in het grafisch bedrijf, uiteengezet. 's-Grav. (1916). 8°.

Bepalingen omtrent loon en arbeidsduur van het personeel van boek- en courantdrukkerijen te 's-Gravenhage en Scheveningen. 's-Grav. (1903). 8°.

Binger, M. H. Grafisch onderricht een algemeen belang. Amsterdamsche Grafische School, 1918. 8°.

Diemer, H. De ontwikkeling tot bedrijfsorganisatie; een sociaal-economische studie, met een voorw. van H. Colijn. Rotterdam, 1918. 8°.

Does, G. W. van der. Ontwikkeling van de bedrijfsorganisatie in de typografie. Amsterdam, z. j. 8°.

Evers, G. A. Het typographengasthuis te Groningen. Gron. 1904. m. afb. 8°.

Gouw, J. ter. Koppermaandag. Leiden, (1910). m. afb. 8°. (herdruk uit De Volksvermaken).

Jonge, H. de. Uittreksel arbeidswetgeving voor de grafische en aanverwante vakken. Amsterdamsche Grafische School. 1924. 8°.

Levisson, L. De leerling-regeling in de typografie toegelicht. 's-Grav. 1917. 8°.

Ponstein, B. Over getalsverhouding, leerlingen-regeling en vakscholen. Amsterdamsche Grafische School, 1918. 8°.

Stolk & Reese, Van. Het contract tusschen de Bonden van boekdrukkerijen en de Vereeniging van papiergroothandelaren. Rott. 1917. 8°.

Verslag der commissie tot onderzoek van den toestand en het beheer der Algemeene Landsdrukkerij; correspondentie van A. J. Servaas van Rooyen te Utrecht. 1874. Hs. (dossier).

Verslag der commissie, door den minister van binnenlandsche zaken ingesteld, om licht te verspreiden over de vraag, of het technische beheer der Algemeene Landsdrukkerij met gepaste zuinigheid wordt gevoerd. Amst. 1912. fol.

Fenthur, J. C. Het boekbinden weder ambacht. Amsterdamsche Grafische School, (1924). 8°.

3. Opleiding in den boekhandel, in het drukkers- en bindersvak; de bedienden.

Voor de vakscholen, zie V. 6. a. 1.

Blades, W. An account of the German Morality-play, entitled: Depositio Cornuti Typographici, as performed in the 17th und 18th centuries; with a rhythmical translation of the german version of 1648, and a literal reprint of the original version by Paul Vise, printed in 1621. London, 1885. m. afb. 8°.

Bläsing, A. Humoristische Schilderungen aus einem 25-jährigen Buchhandlungsgehülfenleben. Dusseldorf, 1860. 12°.

Blumenthal, H. Offertbriefe der Gehilfen nebst einer praktischen Anleitung um baldigst einen Posten zu erlangen. 3e Aufl. Iglau, (1891). 8°.

Bom, F. L. van der. Opleiding (van den boekbindersleerling); inleiding over vakopleiding, gehouden te 's-Hertogenbosch, 18 Aug. 1920. Utrecht, School v. d. Graf. Vakken. 8°.

Gehilfen-Adressbuch für den deutschen Buch-, Kunst-, Musikalien- und Antiquar Handel, im In- und Auslande; bearb. v. L. Douffet und F. Goerlich. 2e en 3e Jg. Leipzig-Essen, 1863—65. kl. 8°.

(**Hilsenberg, L. J.**) Taschenbuch für Zöglinge des Buchhandels. Carlsruhe, 1834. 8°.

Kapp, A. Streik der Angestellten im Leipziger Buchhandel. Leipzig, 1919. 8°.

Lameere, E. et **Ch. Sury.** Les écoles du livre et la création d'une école du Livre à Bruxelles. Rapport présenté à la Conférence Bibliographique Internationale. 2e session, 2—4 août 1897. Brux. 1897. 8°.

Möbius, P. Achter Bericht der Lehranstalt für Buchhandlungslehrlinge zu Leipzig. Leipzig, 1864. 8°.

Starke, H. Wie ich den Buchhandel erlernte; ein Versuch das Technische wie das Geistige im deutschen Buchhandel auf unterhaltende Art anschaulich zu machen. 2e, 5e, 6e Aufl. Leipzig, 1862, 1886, 1895. tez. 3 dln. 8°.

— — 7e umgearbeitete u. vermehrte Aufl., herausgeg. von H. Oesterwitz. Leipzig, 1910. 8°.

Stein, H. Der Frühling eines Buchhändlers; Skizzen aus meiner Lehrzeit in einem Leipziger Commissionsgeschäft. 3e und 4e Aufl. Leipzig, 1867, 79. 12°.

— — Der Sommer eines Buchhändlers; Skizzen aus meiner Gehilfenzeit in einem Leipziger Commissionsgeschäft. 2e und 3e Aufl Leipzig, 1867, 79. 12°.

Uhl, G. Unterrichtsbriefe für Buchhändler; ein Handbuch der Praxis des gesamten Buchhandels. Bd. I. Der praktische Sortimenter. Leipzig, 1896. 8.°

Winterfeld, A. Der erste weibliche Kommis im Buchhandel; Humoreske. Leipzig, 1880. 8°.

4. Boekhouding in den boekhandel.

Bericht, Vorläufiger. des Prüfungs-Ausschusses in Betriff der Abrechnungs-Verlegung von der Jubilate auf die Michaelis Messe. Leipzig, 1847. 4°.

Binger, M. H. Handleiding tot de kennis van het boekhouden voor den Nederlandschen boekhandel en de daarmede verwante vakken. Amst. 1849. 4°.

Bekroond antwoord op de prijsvraag uitgeschreven d. d. Ver. t. bev. v. d. bel. d. boekhandels.

Blumenthal, H. Die vereinfachte praktische Führung der Buchhändler-Strazzen. 2e Aufl. Iglau, 1887. 8°.

—— Die vereinfachte, praktische und übersichtliche Führung des Cassa- (Losungs-) und Spesenbuches; ein unentbehrliches Handbuch für jeden Sortimenter. 2e Aufl. Iglau, 1888. 8°.

Ciniburk, J. J. Sortiment der Zukunft, ein System der Lager- und Abrechnungsarbeiten des Sortimenters im Laufe des Jahres und zur Ostermesse, nach welchem das Umstürzen des Lagers erspart und eine vielseitige Kontrolle des Geschäftsganges erzielt wird. Berlin, 1906. 8°.

Fritsch, H. T. M. Die Buchhaltung für Buchhändler nach den Grundsätzen der doppelten oder italienischen Buchhaltungs-Wissenschaft. Cöslin, 1836. 8°.

Grossmann, F. A. Die Inventur des Buchhändlers. 2e Aufl. Weissensee, 1869. gr. 8°.

Hennigker, Fr. Die Absatz-Kontrolle in Sortiments-Buchhandlungen, Kunst- und Musikaliengeschäften. Leipzig, 1898. 8°.

Herbich, R. Die doppelte Buchhaltung zunächst für den Sortimentshandel entwicklungsgemäss dargestellt. Leipzig, 1893. 8°.

Hoepstein, A. Praktisches Handbuch der Buchführungskunde für den deutschen Buchhandel. Leipzig, 1838. gr. 8°.

Jahresabschluss, Der. des Sortimentsbuchhändlers; eine kurzgefasste auf Erfahrung beruhende Anleitung nach den Grundsätzen der einfachen Buchhaltung, den Vermögensbestand, sowie Gewinn und Verlust einer Sortimentsbuchhandlung zu ermitteln. 2e Aufl. Leipzig, 1859. 8°.

Kirsten, A. Inventur und Jahresabschlussarbeiten einer Sortimentsbuchhandlung; nach den Systemen der einfachen und doppelten Buchhaltung. Tübingen, 1912. 8°.

— — Lehrbuch der doppelten Buchführung für den Sortiments-Buchhandel. Tübingen, 1914. 8°. m. 18 schriften. fol.

Kramer, N. de. De boekhouding van den boekhandelaar. Gron. 1910. 8°.

Lissner, Th. Die einfachste und beste Buchführung für Buchhändler. Berlin, (1908). 8°.

Loo, C. J. van der. Handleiding tot het boekhouden voor den boekhandelaar, zoowel uitgever als debitant. Amst. 1888. 8°.

Bekroond antwoord op de prijsvraag uitgeschreven door de Ver. t. bev. v. d. belangen des Boekhandels.

Massute, P. Welchen Werth hat mein Geschäft? Die Beurtheilung und Werthbestimmung von reinen Sortiments-Geschäften und Sortiments-Geschäften mit Nebenzweigen. 2e Aufl. Frankfurt a. O. z.j. 8°.

— — Wieviel verdiene ich jährlich? Eine neue praktische und einfache Buchhaltung für reine Sortiments-Geschäfte und Sortiments-Geschäfte mit Nebenzweigen. 2e Aufl. Frankfurta. O. z.j. 8°.

Ontwerp eener beknopte praktische handleiding tot het boekhouden voor den boekhandelaar, zoowel uitgever als debitant. Hs. fol.

Antwoord op de prijsvraag, waarbij de handleiding van „Van Loo"werd bekroond.

Poppe, O. Neue Buchführung im Buchhandel; bearbeitet für Sortimentsgeschäfte mit Verlag, für Buchdruckereien, für Buchdruckereien mit Verlag und Sortimentsgeschäft, zum Gebrauch im Selbstunterricht. Leipzig, 1879. langw. 4°.

Schets eener boekhouding voor den boekhandelaar; rapport uitgebr. door de commissie benoemd in de vergadering van 14 Juni 1917, van den Nederl. Debitantenbond. 's-Grav. 1918. langw. 4°.

Schönwandt, D. Die Abschätzung von Sortiments-Geschäften; praktische Winke. Friedenau, 1896. 8°.

— — Vollständiges Lehrbuch der einfachen und doppelten Buchführung für alle Zweige des Buchhandels. I, Text und Formulare. II, Geschäftsbücher. 2e verm. Ausg. Berlin, (1898). 2 dln. 8°. en 4°.

Seemann, E. A. Fingerzeige zur Abschätzung von Sortiments-, Antiquariats- und Verlagsgeschäften. Leipzig, 1863. 8°.

— — Hetzelfde. 4e Aufl. Leipzig, 1876. 8°.

Uebersichts-Plan für die einfache Buchführung des Sortimenters in Tabellenform. Tübingen, 1905. 4°.

Veen, N. van der. Handleiding tot het boekhouden in den boekhandel en aanverwante vakken. Rott. 1888. 2 dln. 4°.

Antwoord op de prijsvraag, uitgeschreven door de Ver. t. bev. voor de belangen des Boekhandels.

Was der Sortimenter an Zeitschriften verdient. Leipzig, 1893. 8°.

Wolf, S. A. J. Die doppelte Buchung für Sortimentsgeschäfte und deren Nebenzweige. 8e Aufl., verm. durch „Die Führung des Verlagsbuches (Scontro) in Gruppen." Klagenfurt, 1898. 8°.

Wengler, E. Bilanz-Journal oder Buchhaltung nebst übersichtlichen Calculations- und Lager-Tabellen für Buchhändler. 2e verm. Aufl. Leipzig, 1851. kl. 4°.

— — Calculation und Abschluss nebst Anleitung zur richtigen Inventur und Abschätzung der Vorräthe. Leipzig, 1862. 4°.

— — Hetzelfde. 2e Aufl. Leipzig, 1866. 4°.

5. Vereenigingen in den boekhandel. (geschiedenis en reglementen).

a. Nederland.

1. Algemeen.

Vereeniging ter bevordering van de belangen des boekhandels, opgericht te Amsterdam, 11 Aug. 1815. — Reglement 1821, 1828, 1835, 1841, 1848 m. bijl., 1853—54, 1857 m. wijz. 1859—62, 1863 m. wijz. 1864—65—66, 1868, 1874 m. wijz. 1877—78—80, 1882 m. wijz. 1882—84, 1894 m. wijz. 1900—01, 1902, 1904, 1906 (art. 13), 1907 (art. 13 m. fransche vert.), 1904—1909, 1909—1914, 1925...

— Amsterdamsche afdeeling. — Reglement 1835, 1848.

— Bestelhuis. — Statuten 1874, reglement 1902, 1905, 1907, 1912, 1914, 1924. — tarief en voorwaarden 1903, 1906, 1911, 1914, 1921. — huish. regl. voor commissarissen v. h. bestelhuis 1910, 1924. — instructie directeur 1911, 1924. — loon en arbeidsduur van de werklieden 1909, 1914. — instructie voor den concierge 1912. — reglement en huish. regl. v. h. verrekenbureau 1913.

— Bibliotheek. — Reglement voor het gebruik 1877—78, 1909, 1914, 1924, 1926. — instructie bibliothecaris 1905, 1909, 1924, 1926.

Vereeniging ter bevordering van de belangen des boekhandels. — Nieuwsblad. — Bepalingen 1884, reglement 1896, 1912, 1914, 1924. — instructie redacteur 1906, 1912, 1924.

— Instructie v. d. boekhouder 1906. — instructie v. d. administrateur 1909, 1924.

— Regelen in gevallen van faillissement in acht te nemen door correspondenten en schuldeischers-leden der Vereen. 1909.

— R gelen in gevallen van faillissement, 1914.

— Verkeersrecht. — Reglement 1909, 1914, 1924.

— Vertalingsrecht. — Reglement 1907, 1909, 1915, 1924.

— Scheidsgerecht. — Reglement 1914, 1925.

— Reis- en verblijfkosten. — Reglement 1909, 1914, 1924.

— Ondersteuningsfonds. — Reglement 1866, 1909, 1914, 1924.

— Pensioen-spaarfonds voor bedienden. — Reglement 1901 m. herz. 1902, 1911, 1914.

— Pensioenverzekeringsfonds voor bedienden. — Reglement 1909, 1914, 1924.

— Boekhuis. — Reglement 1924.

— Fred. Muller-fonds. — Reglement 1882, 1902, 1909, 1914. — regelen voor het samenstellen en uitgeven eener algem. Ned. bibl. herzien 1908, 1909.

— D. A. Thieme-fonds. — Reglement 1880, 1909, 1914, 1924.

— Bouwstoffen v. d. geschiedenis v. d. Ned. boekhandel. — Reglement 1913, 1914, 1924.

— Vakscholen v. d. boekhandel. — Reglement 1914, 1924.

— Internationaal uitgeverscongres. — instructie v. d. Ned. afgevaardigde, 1907.

— Verslagen en handelingen van het bestuur, 1818...

— Beroep op de algem. verg. gedaan ingevolge art. 13 en 14 door het lid L. W. Kramers. Delft, 1918. 8°.

— Verslag der feestelijke viering van de 25e algemeene vergadering der Vereeniging ter bevordering van de belangen des boekhandels, op 16 Aug. 1842 te Amsterdam. Amst. 1843. m. pl. 8°.

— Gedenkboek der feestviering van het 50-j. bestaan der Vereeniging ter bevordering van de belangen des boekhandels, op 12, 13 en 14 Aug. 1867; uitgeg. d. d. feestcommissie. Amst. 1868. m. gekl. pl. 8°.

— Catalogus van de Internationale tentoonstelling voor den boekhandel Juli—Aug. 1892, bij gelegenheid van het 75-j. bestaan der Vereeniging, 1817—1892. Amst. 1892. 4°.

Vereeniging ter bevordering van de belangen des boekhandels. — Feestviering van het 75- en 100-jarig bestaan der Vereeniging (dossier).

— Portretten van de oprichters en leden der Vereeniging. 19e eeuw. 3 albums. 4°.

— — van uitgevers en boekhandelaren. 19e eeuw. 1 album. langw. 4°. — id. en photo's van feestelijke bijeenkomsten. 2 portef. gr. fol.

Voor inhoud, zie achter in den catalogus.

— Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden; aan Hare Majesteit Wilhelmina, Koningin der Nederlanden, als huldeblijk aangeboden ter gelegenheid van H. Ms. troonsbestijging door de Vereen. t. bev. v. d. bel. d. boekh. te Amsterdam. 1898. 4°.

— **Petit, L. D.** Proeve eener geschiedenis der Vereeniging ter bevordering van de belangen des boekhandels; haar ontstaan en hare handelingen van 1815—1824. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel. 3 Aug. 1875).

— **Loosjes, V.** Geschiedenis van de Vereeniging ter bevordering van de belangen des boekhandels, 1815—1915. Amst. 1915. m. pl. en portr. 8°.

— — Hetzelfde. Handschrift van den schrijver. 4°.

— — **Petit. L. D.** Naar aanleiding van de Geschiedenis der Vereeniging door V. Loosjes. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel. 21 Jan. 1916).

— **Dijk. B. van.** Conférence sur l'organisation et le fonctionnement de la maison d'expédition de la librairie néerlandaise, faite au Cercle de la librairie française. Paris, 1881. 8°.

— **Groesbeek, K.** La maison d'expédition de la librairie néerlandaise. (Congrès international des éditeurs. 7ième session. Amsterdam, 1910. Rapports).

— **Smit, D.** Het boek aan het bestelhuis en in het Nieuwsblad; korte geschiedenis van het bestelhuis en van het Nieuwsblad voor den boekhandel. Amst. 1915. m. afb. 8°.

— (**Vries, R. W. P. de**). Overzicht van de geschiedenis van het bestelhuis van den Nederlandschen boekhandel, 1871—1896. m. afb. 8°.

— Nieuwsblad voor den boekhandel. Zie: afd. I. 3.

— Uitgaven. Zie: afd. I.4.i.

Nederlandsche Uitgeversbond, opgericht te Amsterdam, 1 Dec. 1880. — Reglement 1880; statuten 1883; wijziging huishoudelijk reglement 1889, 1891, 1892; statuten 1897, 1910; wijziging 1914,

1917—18; reglement v. h. scheidsgerecht, 1917; verslagen van de handelingen van het bestuur en van de algemeene vergaderingen 1882....; ledenlijsten, 1912, 1920, 1922, 1924....; photo 25 j. bestaan, 1905; circulaires en brieven.

Nederlandsche Uitgeversbond. — Nederlandsche debitantenlijst, aangevuld met statistische gegevens. 's-Grav. 1914. 8°.

— Catalogus van Ned. uitgaven op gemeentelijk finantiëel gebied; inzending ter tentoonstelling in het Sted. museum. Amst. Sept. 1916. 8°.

— Minimum-Tarief voor het zetten en drukken van boeken, brochures, tijdschriften en couranten. [Amst.] Jan. 1920. m. wijzigingen. 1 Mrt. 1922. 8°.

— Lijst van recenseerende tijdschriften, dag- en weekbladen. 's-Gravenhage, 1924. 4°.

— Het Nederlandsche Boek; jaar-catalogus. 1924.... 8°.

— Het Auteursrecht. Zie: afd. VII. 3 c.

— Uitgever en Debitant. Zie: afd. I. 3.

— Mededeelingen v. d. Ned. Uitg. bond. Zie: afd. I. 3.

— De Uitgever. Zie: afd. I. 3.

Nederlandsche Boekverkoopers-bond (voorheen: Ned. Debitanten-bond), opgericht te 's-Gravenhage 24 Sept., 1907. — Reglement 1908; statuten en huish. reglement 1914, 1924; verslagen van de algemeene vergaderingen met ledenlijsten, 1907....; circulaires en brieven.

— De Boekverkooper; voortzetting van De Debitant. Zie: afd. I. 3.

Vereeniging van Muziekhandelaren en -uitgevers in Nederland, opgericht te Amsterdam, 16 Juli 1909. — Statuten 1910; verslagen, circulaires.

Vereeniging van Schoolboekuitgevers, opgericht te 's-Gravenhage, 4 Jan. 1918. — Statuten en huishoudelijk reglement 1918.

Vereeniging van R. K. Nederl. boekhandelaren en uitgevers „St. Jan", opgericht te Amsterdam. — Circulaire; verslag alg. vergadering Utrecht, 12 Mrt. 1925.

2. Steden.

Amsterdamsch Boekverkoopers-collegie, opgericht te Amsterdam, 1793 (ontbonden 1872). — Reglement 1833, 1842, 1850; naamlijst der leden 1793—1875; notulenboeken 1855—60; staat van ontvangst en uitgaven 1837, 1838, 1840—1872; kasboeken 1859—72; circulaires.

Boekverkoopers-vereeniging „De Vriendenkring", opgericht te Amsterdam, 27 Sept. 1852. — Reglement 1852.

Societeit „Onze Kring", opgericht te Amsterdam, 10 Oct. 1853 (opgeheven 31 Oct. 1898.) — Reglement 1857, 1875, 1888; notulenboeken 1858—1898, 2 dln. fol.; circulaires.

— Feestviering van het 37½ j. bestaan; 6 April 1891. (geschreven album met teekeningen, enz.).

— Archief, 1853—1898.

Boekverkoopers-vereeniging „Ons Doel", opgericht te Amsterdam, Sept. 1867. — Reglement 1867; bepalingen 1868; circulaires.

Amsterdamsche Debitanten-vereeniging, opgericht te Amsterdam, 1 Oct. 1886. — Reglement 1879, 1886; statuten 1886; ledenlijst 1888; reglementswijziging 1905; statuten 1924; circulaires.

Theophilus, Christel. vereen. van uitgevers en boekhandelaren, opgericht te Amsterdam, 27 Mei 1895. — Statuten en huishoudelijk reglement 1897; ledenlijst 1904; circulaires en vergaderverslagen; lijsten van personen, met wie men in zaken voorzichtig moet zijn, 1897—1908.

Bredasche Boekhandelaars-vereeniging, opgericht te Breda, 28 Juni 1908. — Reglement 1908; circulaire.

Dordrechtsche Boekhandelaars-vereeniging, opgericht te Dordrecht, 16 Dec. 1904. — Reglement 1905.

's-Gravenhaagsche Boekhandelaars-vereeniging, opgericht te 's-Gravenhage, 1 Aug. 1854. — Reglement 1860, 1874; vergaderverslagen der Coster commissie 1855; kwitanties bij de verrekening v. d. Lourens Coster verloting; feestviering v. h. 60 j. bestaan, 30 Jan. 1915.

— **Fokker, A. L.** De 's-Gravenhaagsche boekhandelaars-vereeniging in de jaren 1854—1886. 's-Grav. 1887. 8°.

— — In de jaren 1886—1904. 's-Grav. 1904. 8°.

— Verklaring van redenen welke geleid hebben tot het op 4 Aug. 1914 in buitengew. alg. vergadering door 's-Gravenhaagsche boekhandelaren en uitgevers genomen besluit, [omtrent een tijdelijk uitstel van betaling] door één hunner. ['s-Grav.] 1914. 8°.

Boekverkoopers-collegie te Groningen, opgericht te Groningen, 1810. — Reglement met ledenlijst, 1855; statuten met ledenlijst 1889; circulaires; boekenlijsten voor de verloting t. b. v. het ziekenfonds; kroniek van het eeuwfeest, Dec. 1910.

— Lijst van ingezondene boekgeschenken, enz., welke ten voordeele van het Vâderland publiek zullen worden verloot te Groningen. (1831). 8°.

Boekverkoopers-collegie te Groningen. — Feestzangen bij den gecostumeerden optogt, gehouden door de boekverkoopers, boekdrukkers en boekbinders ter gelegenheid van de inwijding van het nieuw akademiegebouw. Gron. 25 Sept. 1850. m. afb. 8°.

— Naamlijst der boeken, kaarten, platen enz. ingezonden voor de verloting t. b. v. het ziekenfonds van boekverkoopers-, boekdrukkers- en boekbindersbedienden te Groningen, te houden door het Boekverkoopers-collegie te Groningen. Gron. 1859. 8°.

— **Schierbeek, R. J.** Het boekverkoopers-collegie te Groningen, in de jaren 1860—1885; toespraak gehouden 30 Dec. 1885, bij de feestelijke herdenking van zijn 75 j. bestaan (1810—85). Gron. 1886. 8°.

— **Evers, G. A.** Het boekverkoopers-collegie te Groningen; een herinnering bij het 100-j. bestaan, 1910. 8°. (overdruk uit De Boekzaal. 1910).

Boekverkoopers-vereeniging „Laurens Janszoon Coster", opgericht te Haarlem, 3 Mrt. 1856. — Reglement 1856; circulaires 1856, 1879.

Muziekvereeniging „Laurens Janszoon Coster", opgericht te Haarlem, 1 Oct. 1899. — Programma uitvoering 14 Dec. 1901, 1902.

Boekverkoopers-collegie te Leeuwarden, opgericht te Leeuwarden 6 Febr. 1856. — Reglement 1856.

Leydsche Boekhandelaars-collegie, „Eendracht maakt magt", opgericht te Leiden, 13 Febr. 1855. — Reglement 1855.

Boekverkoopers-college „Middelburg" (voorheen: „Walcheren"), opgericht te Middelburg, Mei 1905. — Reglement 1905.

Rotterdamsch Boekverkoopers-gezelschap, opgericht te Rotterdam, 1833. — Herinnering aan het 25 j. bestaan, July 1858. 8°. — Herinnering aan den 19en Juny 1862; handschrift van C. A. A. Buddingh met 3 bijlagen. 8°.

Rotterdamsche Boekhandelaars-vereeniging, opgericht te Rotterdam, 13 Mrt. 1905. — Statuten 1905.

Boekverkoopers-college „Eendracht", opgericht te Utrecht, 1 Juli 1853. — Reglement 1881, 1904; programma's en naamlijsten van verlotingen; correspondentie; programma feestviering 40-j. bestaan (1853—1893) en 60-j. bestaan (1853—1913).

b. Buitenland.

1. België.

Cercle belge de la librairie, de l'imprimerie et de toutes les professions qui s'y rattachent. Bruxelles, le 29 avril 1883. — Statuts 1883, 1889, 1911.

— XXVe anniversaire 1883—1908. Bruxelles, 1908. m. portr. en afb. 4°.

— Bulletins. Zie: afd. I. 3.

— Journal de la librairie. Zie: afd. I. 3.

2. Duitschland.

a. Börsenverein.

Börsenverein der deutschen Buchhändler. Leipzig, 1825. — Statuten, Satzungen 1841, 1852, 1861, 1867, 1880, 1887, 1894, 1906, 1911; Verlagsordnung 1893; Buchhändlerische Verkehrsordnung 1894, 1896, 1905, 1910; Bestimmungen über die Verwaltung des Börsenblattes 1881, 1905 mit Anhang 1906; Verkaufsordnung für den Verkehr des deutschen Buchhandels mit dem Publikum 1909, 1910; Verkaufsbestimmungen der vom Börsenverein anerkannten Kreis-und Ortsvereine 1907; Restbuchhandels-Ordnung 1897.

— Kantate-Literatur 1875—1915.

— Mess-Hülfsbuch für die Mitglieder des Börsenvereins der deutschen Buchhändler. Leipzig, Ostermesse 1868. 8°.

— Zur Orientirung über die historische Abtheilung der Ausstellung zur 50 j. Jubelfeier des Börsenvereins der deutschen Buchhändler. Leipzig, Ostermesse 1875. 8°.

— Das alte und neue Buchhändlerheim; ein Gedenkbuch der Einweihung des deutschen Buchhändlerhauses. Leipzig, 1888. m. afb. 8°.

— Die Deutsche Bücherei des Börsenvereins der deutschen Buchhändler zu Leipzig. Leipzig, 1914. 4°.

— Die deutsche Bibliographie und die Deutsche Bücherei; eine Denkschrift. Leipzig, 1914. 8°.

— Denkschrift zur Einweihungsfeier der deutschen Bücherei des Börsenvereins der deutschen Buchhändler zu Leipzig am 2 Sept. 1916. m. afb. 8°.

— Das Börsenblatt für den deutschen Buchhandel; eine Betrachtung und Würdigung zugleich. Stuttgart, (1903). 8°.

Börsenverein der deutschen Buchhändler. — Das 100-j. Jubiläum des Börsenvereins der deutschen Buchhändler. Leipzig, 11 Mai 1925. Kantate-Literatur 1925.

— 100 Jahre Börsenverein der deutschen Buchhändler; Festnummer des Börsenblattes für den deutschen Buchhandel. 1825—1925. m. afb. 4°.

— **Festausgaben:** Almanak 1925; mit 64 Autorenbildnissen und einem Verzeichnis aller lieferbaren Werke des Verlags einschliesslich der Herbstnovitäten. Berlin—Lpz. 1925. 8°. (S. Fischer-Verlag).

—— Almanach der drei ersten deutschen Magazine: „Die grosse Welt", „Das Leben", „Der die das". Leipzig, 1925, in afb. 8°. (Fischer-Kürsten Verlag).

—— Benz, R. Achilles unter den Mägden. (Aus der „Historie der edlen auch allergröszten Stadt Troya", nach der deutschen Übersetzung des Hans Mayr von Nördlingen, 1392). Offenbach a. M. 1925. 8°. (W. Gerstung-Verlag).

—— Blass, C. Schatten hoher Wolken. Gedichte. Leipzig, 1925. 8°. (J. G. Schelter & Giesecke).

—— Börsenblatt Messe-Führer für den Buch-, Kunst- und Musikalienhandel. Frühjahrsmesse, 1925. 8°.

—— Briefe an Cotta; das Zeitalter Goethes und Napoleons 1794—1815, herausgeg. von Maria Fehling. Stuttgart-Berlin, 1925. m. portr. 8°. (Verlag Cotta).

—— Brunnemann, A. Theophil Gautier. Hellerau b. Dresden 1925. m. portr. kl. 8°. (Avalun-Verlag).

—— Der deutsche Buchhandel im Spiegel der Vossischen Zeitung. Berlin, 1925. (Ullstein-Verlag).

—— Die Deutsche Bücherei nach dem ersten Jahrzehnt ihres Bestehens; Rückblicke und Ausblicke. Leipzig, 1925. m. afb. 8°. (Deutsche Bücherei).

—— Die ersten Vorsteher des Börsenvereins der deutschen Buchhändler, 1825—1925. Leipzig, 1925. m. portr. 4°. (C. G. Röder-Verlag).

—— Eule, W. Der Leipziger Buchbinder in Wandel der Zeiten. Leipzig, 1925. m. afb. 8°. (Gebr. Hoffmann).

—— Göschen, G. J. Meine Gedanken über den Buchhandel und über dessen Mängel, meine wenigen Erfahrungen und meine unmassgeblichen Vorschläge dieselben zu verbessern. Neudruck Leipzig, 1925. 8°. (H. Berthold-Verlag).

—— Goethe, J. W. von. Unterhaltungen deutscher Ausgewanderten, mit einem Nachwort von G. Witkowski. Leipzig, 1925. kl. 8°. (P. Reclam Jr.).

Börsenverein der deutschen Buchhändler. — Hess, A. Die weltwirtschaftliche Bedeutung Leipzigs als Zentrale des deutschen Buchhandels. (Sonderdruck aus dem Jahrbuch Sachsen 1925). Leipzig, 1925. 8°. (Verein Leipziger Kommissionäre).

—— Hoffmann, E. T. A. Der Sandmann. Leipzig, 1925. m. afb. 8°. (Bibliographisches Institut).

—— Illustrierter Führer durch Leipzig und Umgebung, mit einem Plan der Stadt, einer Karte der Umgebung und 43 Abbildungen. XXXII Aufl. Leipzig, 1925. 8°. (Woerl's Reisehandbücher).

—— Kröger, T. Du sollst nicht begehren. Braunschw.-Hamb. 1925. kl. 8°. (G. Westermann-Verlag).

—— Lassaulx, F. von. Die Nacht; Erstdruck der im Goethe-Nachlass der Universitätsbibliothek Jena befindliche Handschrift; mit Textgestaltung von L. Just. Köln, 1925. 4°. (P. Gehly-Verlag).

—— Matthiessen, W. Die Nacht im Bücherschrank; ein Märchen. Hartenstein, 1925. 8°. (E. Matthes-Verlag).

—— Menz, G. Der deutsche Buchhandel der Gegenwart in Selbstdarstellungen. (Sonderdruck Alexander Koch). Leipzig, 1925. m. portr. 8°. (F. Meiner-Verlag).

—— Monatsblätter für Bucheinbände und Handbindekunst; Sonderheft. Leipzig, 1925. Jg. II. Hft I. m. afb. 8°. (Hübel & Denck).

—— Eine Novellenreihe. Stuttgart, 1925. 8°. (Kristall-Bücher).

—— Die Schalmei; ein Almanach. München, 1925. m. afb. 8°. (G. Hirth-Verlag).

—— Schulze, F. Der deutsche Buchhandel und die geistigen Strömungen der letzten hundert Jahre. Leipzig, 1925. m. afb. en portr. 4°.

—— Siebzig Jahre deutsche Mode; zur Geschichte einer deutschen Modezeitschrift. Berlin, 1925. m. afb. en portr. 4°. (Bazar-Actien-Gesellschaft).

—— Spiero, H. Wilhelm Raabes literatur- und zeitgeschichtliche Stellung; einmaliger Abdruck aus dem Wilhelm-Raabe-Gedenkbuch. Berlin-Grünewald, 1925. 12°. (H. Klemm-Verlag).

—— Stieler, K. Eliland; ein Sang vom Chiemsee, vertont von A. von Fielitz. Leipzig, 1925. m. muz. kl. 8°. (Breitkopf & Härtel).

—— Weil, E. Die Leipziger Druckerzeichen des XV. Jahrhunderts. (aus: E. Weil. Die deutschen Druckerzeichen des XV. Jahrhunderts). München, 1925. m. afb. 8°. (Verlag der Münchener Drucke).

—— Wiechert, E. Die Legende vom letzten Wald. Regensb.-Leipzig, 1925. m. portr. 8°. (Habbel & Naumann-Verlag).

Börsenverein der deutschen Buchhändler. — Zoozmann, R. Bienelinchens Abenteuer; ein Märchen, mit Bildern von E. Wenz-Viëtor. 8°. (A. Hahns-Verlag).

— Börsenblatt. Zie: afd. I. 3.

— Uitgaven. Zie: afd. I. 4.c.

b. Anerkannte Kreisvereine.

Bayerischer Buchhändler-Verein. München, 4 Aug. 1879. — Satzung 1907.

Vereinigung der Berliner Mitglieder des Börsenvereins der deutschen Buchhändler. Berlin, 24 April 1888. — Satzungen 1914.

Buchhändler-Verband Hannover-Braunschweig. Braunschweig, 26 Aug. 1883. — Satzungen 1921.

Verein der Buchhändler zu Leipzig. Leipzig, 25 Febr. 1833. — Statuten 10 Dec. 1832, 1837, 1848, 1852, 1862, 1863; Geschäftsordnung für die Deputation des Vereines 1833, 1852; Dienstvorschriften für das Personal der Bestellanstalt 1890; Geschäftsordnung für die Bestellanstalt 1890; Entwurf zu einer Schiedsgerichtsordnung 1847; Satzung und Bestimmungen des Vereins 1907.

— **Lorck, C. B.** Geschichte des Vereins der Buchhändler zu Leipzig, während der ersten 50 Jahre seines Bestehens 1833—1882; Festschrift. Leipzig, 1883. 8°.

Kreisverein mecklenburgischer Buchhändler. Neubrandenburg, 27 Aug. 1850. — Satzungen 1906.

Mitteldeutscher Buchhändler-Verband. Frankfurt a. M. 4 Nov. 1878. — Statut 1880; Satzung 1912.

Kreisverein Ost- und Westpreussischer Buchhändler. Königsberg, 4 Sept. 1881. — Satzungen 1922.

Verband der Buchhändler Pommerns. Stettin, 11 Nov. 1900 — Satzungen 1901.

Kreisverein der Rheinisch-Westfälischen Buchhändler Paderborn, 1843. — Satzungen 1911.

Buchhändler-Verband fur das Königreich Sachsen, 1879 — Satzungen und Verkaufsbestimmungen 1911.

Sächsisch-Thüringischer Buchhändler Verband. Magdeburg, 25 Sept. 1883. — Satzung 1912.

Provinzialverein der Schlesischen Buchhändler. Breslau 3 April 1879. — Satzungen 1909.

Württembergischer Buchhändler-Verein. Stuttgart, 16 Juni 1879. — Satzung 1917.

c. Anerkannte Fachvereine.

Verein der deutschen Musikalienhändler zu Leipzig. Leipzig, 23 Mei 1829. — Satzung 1903, 1919.

Verein der deutschen Sortimentsbuchhändler. Leipzig, 1 ept. 1863. — Statuten 1863.

Verein Leipziger Kommissionäre. Leipzig, 23 Jan. 1884. — irculaire.

— Der buchhändlerische Verkehr über Leipzig und der Geschäftsang des Leipziger Kommissions-Geschäfts; überreicht von C. F. leischer. Leipzig, 1892. 8°.

— Hetzelfde; überreicht von F. A. Brockhaus. Leipzig, 1900. 8°.

— Hetzelfde; überreicht von K. F. Koehler. Leipzig, 1910. 8°.

— Wer verkehrt über Leipzig? I Vollständige Kommittentenliste unter gleichzeitiger Angabe der Genossen der Abrechnungs-Genossenschaft deutscher Buchhändler. Leipzig, 1914. 8°.

Abrechnungs-Genossenschaft deutscher Buchhändler. Leipzig, 1923. — Satzung und Geschäftsordnung 1923.

d. Anerkannte ausländische Vereine.

Verein der österreichisch-ungarischen Buchhändler. Wien, 26 Oct. 1859. — Zie: V. 4. b. 6.

Verband der Buchhändler in Polen. Posen, 13 Maart 1887. — Satzungen.

e. Allgemeine Vereine.

Buchhändler-Vereinsbank. Actien-Gesellschaft zu Leipzig und Berlin. Leipzig, 15 April 1873. — Statut 1873.

Verband der Kreis- und Ortsvereine im deutschen Buchhandel. Leipzig, 1879. — Mitteilungen, Juli 1907; Verhandlungen der 35. ordentlichen Abgeordnetenversammlung, 19 April 1913; Satzung 1916.

Deutscher Buchgewerbeverein. Leipzig, 29 Oct. 1884. (van 1884—1899: „Centralverein für das gesamte Buchgewerbe"). — Satzungen 1899, 1910; Jahres-und Geschäftsbericht 1907, 1908, 1911—15, 1917, 1918; Rechnungs-Abschluss 1912—1916.

— Deutsches Buchgewerbehaus zu Leipzig. Leipzig, 1898. m. afb. langw. 4°.

Deutscher Buchgewerbeverein. — Der deutsche Buchgewerbeverein und sein Heim, zur Erinnerung an die Einweihung des deutschen Buchgewerbehauses zu Leipzig am 12. Mai 1900. Leipzig, 1900. m. afb. 8°.

— Führer durch das deutsche Buchgewerbehaus zu Leipzig. Leipzig, [1900]. m. afb. 8°.

— Das Buchgewerbemuseum; Ausstellung von Neuerwerbungen der Jahre 1899—1902, zugleich eine Einführung in die Benutzung der Sammlungen des Vereins. Leipzig, z. j. 8°.

— Buchgewerbeblatt. Zie: afd. I. 3.

Deutscher Verlegerverein. Frankf. a. M. 22 Nov. 1886. — Satzungen 1897, 1920; Jahresberichte 1922—24.

Deutscher Musikalien-Verlegerverein. Leipzig, 17 Sept. 1899. — Satzungen 1903.

Deutsche Buchhändlergilde. Leipzig, 19 Mei 1916. — Satzungen 1916.

— Buchhändlergilde-Blatt. Zie: afd. I. 3.

f. Kreisvereine.

(nicht Organe des Börsenvereins).

Suddeutscher Buchhändler-Verein. Stuttgart, 16 Juni 1845. — Statuten 1845, 1847, 1853; Protocoll der Generalversammlung zu Frankf. a. M. am 15. Juni 1846; Mitglieder-Verzeichnis bis zum Juni 1846.

g. Ortsvereine.

Korporation der Berliner Buchhändler. Berlijn, 1 Nov. 1848. — Reglement 1849, 1858, 1869; Statut 1866.

— **Vollert, E.** Die Bestellanstalt für den Berliner Buchhandel; Festschrift zur Einweihung des Berliner Buchhändlerhauses. Berlin, 1893. 8°.

„Krebs", Verein jüngerer Buchhändler in Berlin. Berlijn, 7 Nov. 1857. — Statuten 1869.

Verein der Buchhändler zu Frankfurt a. M. Frankf. a. M., 14 Nov. 1878. — Satzungen 1909.

Leipziger Verleger-Verein. Leipzig, 1853. — Statuten-Entwurf 1853.

Buchhändler-Lehranstalt zu Leipzig (1853). — **Frenzel, C.** Bericht über das 61. Schuljahr (Ostern 1913—Ostern 1914). Leipzig, 1915. 8°.

Buchhändler-Lehranstalt. — **Smitt, W.** Die Buchhändler-.ehranstalt zu Leipzig in den Jahren 1853—1903; Festschrift. .eipzig, 1903. m. portr. en afb. 8°.

Münchener Buchhändler-Verein. München, 1879. — Satung 1919.

Vereinigung Münchener Verleger. München, 16 Oct. 1914. — Iitteilungen, März 1916.

Verein der Buchhändler zu Stuttgart. Stuttgart, 10 Juni 842. — Statuten 1842.

Wiesbadener Buchhändler Verein. Wiesbaden, 18 Juni 1880. – Satzungen 1880-1905.

h. Unterstützungsvereine.

Unterstützungs-Verein deutscher Buchhändler und Buchıandlungs-Gehülfen. Berlin, 1836. — Statut 1841; Verzeichnis der Iitglieder 1851, 1862, 1865, 1866; Jahresbericht 1870.

— Jubiläums-Bericht zur Feier des 75 jährigen Bestehens 1836 –1911. Berlin, 1911. m. portr. 8°.

Wittwen-und Waisenkasse der deutschen Buchhändler. Leipig, 10 Mai 1846. — Statuten-Entwurf 1847, 1849.

3. Frankrijk.

Cercle de la librairie, de l'imprimerie, de la papeterie, du comnerce de la musique et des estampes. Paris, 1847. — Statuts 1847, 861, 1900; compte rendu de l'assemblée générale de 1848, 1849, 862—68, 1919...; liste des membres et nomenclature des comnissions, syndicats et sociétés ayant leur siège au cercle 1905; cenenaire de la Bibliographie de la France, 19 déc. 1911.

— **Baillière, J. M.** Rapport sur la formation d'une bibliothèque; séance du 23 août. Paris, 1848. 2 blz. 8°.

— Notice historique et descriptive du Cercle de la librairie, de 'imprimerie, de la papeterie, du commerce de la musique et des estampes. Paris, 1881. m. afb. 4°.

— **Vries, R. W. P. de.** Le Cercle de la librairie, de l'imprimerie, le la papeterie, du commerce de la musique et des estampes à Paris. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel. 1881).

— Bibliographie de la France Zie: afd. I. 3.

— La Librairie. Zie afd. I. 3.

Chambre syndicale des éditeurs de musique. Paris, [1902]. — Statuts 1902.

Syndicat de la librairie ancienne et moderne. Paris, 1914. — Bulletin avec liste des membres 1923.

Société d'exportation des éditions françaises. Paris, 1917. — Liste des membres 1917.

Maison du livre français, société centrale des éditeurs et des libraires français. Paris, le 31 mars 1920. — Catalogue 1923; notices.

— Bulletin de la Maison du livre français. 1920... Jg. 1...

4. Groot-Brittannië en Ierland.

Newsvendors' benevolent and provident Institution. London, 1839. — Rules 1896.

Publishers' Association of Great Britain and Ireland. London 1896. — List of members and rules 1905, 1923, 1925; report of the council 1904—5, 1916—23, 1924—25.

— Berichten uit de Times en N. R. C. over den strijd tusschen de Times Book Club en de Publishers' Association.

— The Publishers' Circular. Zie: afd. I. 3.

Associated Booksellers of Great Britain and Ireland. London. — Official report of the annual meeting 1923; photo annual banquet, June 19, 1909.

International Association of Antiquarian Booksellers. London, 1906. — Objects and rules 1923; annual report 1910, 1912—13, 1915, 1918, 1920—23, 1924...

Second-Hand Booksellers' Association. London, 1906. — Rules and objects 1906.

5. Italië.

Associazione Libraria Italiana. Milano, 1869—1896. — Statuto 1869; atti del secondo congresso librario et del terzo tipografico tenuti in Napoli 1871; sulla utilità di un emporio librario in Italia, 1871.

— Informazioni intorno alla tipografia e libreria etc. che potranno servir di norma alla progettata instituzione di una prima fiera libraria italiana. Firenze, 1869. 8°.

— Giornale della libreria. Zie: afd. I. 3.

Associazione Tipografico-Libraria Italiana. Milano, 1896—1920. — Statuto 1896; elenco dei soci, 1905.

Associazione Editoriale Libraria Italiana. Milano, 1920. — Statuto 1920.

Associazione Italiana degli Editori e Negoziante di Musica. Milano, 1907. — Statuto 1907.

6. Oostenrijk-Hongarije.

Verein der österreichisch-ungarischen Buchhändler. Wien, 26 Oct. 1859. — Statuten 1860, 1889; Verkehrsordnung 1898; Liste der Funktionäre und Mitglieder 1905, 1916.

— Denkschrift über die Buchhandels-Geschäfte der Lehrer und Lehrervereine. Wien, 1894. 8°.

— Denkschrift über die Berechtigung zum Handel mit Presserzeugnissen. Wien, 1900. 8°.

— **Junker, C.** Der Verein der österreichisch-ungarischen Buchhändler 1859—1899; ein Beitrag zu Geschichte des österreichischen Buchhandels; Festschrift. Wien, 1889. m. portr. 4°.

Korporation der Wiener Buch-, Kunst- und Musikalienhändler. Wien, 1807. — Statut 1861, 1898, 1904; Statuten des Schiedsgerichtes 1899; Statuten der Gehilfenversammlung, der Gehilfenkrankencassa, des schiedsgerichtlichen Ausschusses, 1889, 1899; Zolltarif und Waarenverzeichnis 1889; Liste der Funktionäre und Mitglieder 1905.

— **Junker, C.** Korporation der Wiener Buch-, Kunst- und Musikalienhändler 1807—1907; Festschrift zur Feier des 100 j. Bestehens. Wien, 1907. 4°.

Verein der Buch-, Kunst- und Musikalienhändler von Oberösterreich-Salzburg. Linz. — Satzungen 1909.

7. Skandinavië.

Danske Boghandlerforening. København, 18 Jan. 1837. — Love 1904, 1915, 1922; Fortegnelse over Medlemmer 1905, 1923; Regulativ for Boghandlerforeningens Kommissionsanstalt 1900; Samhandelsbetingelser samt Regulativ for Boghandlerraadet (Voldgiftsretten) 1922; 75. Aars Fest Kjöb. 1837. 18 Jan. 1912. (dossier).

— Den danske Boghandler-Fagskole gennem femogtyve aar, 1897—1922. Kjöb. 1922. m. photo. 8°.

— Dansk Boghandlertidende. Zie: afd. I. 3.

Danske Boghandleres Landsforening. København. — Love 1921.

Dansk Musikhandlerforening. København. — Love z. j.

Københavns Boghandlerforening. København — Love 1921.

Norske Boghandlerforening. Kristiania, 1851. — Love 1921; Fortegnelse over Medlemmer 1904; Fortegnelse over Bokhandlere 1923.

— Nordisk Boghandlertidende. Zie: afd. I. 3.

Norske Forlaeggerforening. Kristiania, 1896. — Vedtaegter 1896.

Svenska Bokförläggareföreningen. Stockholm, 1881. — Stadgar 1881; Förteckning öfver ledamöter, 1905.

8. Spanje.

Cámara oficial del libro de Madrid. (sedert 1901: „Asociación de la Libreria de España") Madrid, 12 Mei 1922. — Estatutos y reglamento 1922; Disposiciones oficiales referentes a las Cámaras oficiales del libro, supl. núm. 1, 1923.

9. Zwitserland.

Schweizerischer Buchhändlerverein. Baden, 1849. — Statuten 1850, Satzungen 1904, 1918, 1922; Satzungen u. Übereinkunft 1911; Jahresbericht und Mitgliederverzeichnis 1897—1923.

— **Huber, J.** Der schweizerische Buchhandel, Chronik des Buchhändlervereins 1849—1900. 1901. 8°.

— Festgabe zum 75 j. Jubiläum 1849—1924. m. portr. 8°.

Verband der Musikalienhändler und -Verleger in der Schweiz. Genève. — Satzungen 1923.

Basler Buchhändlerverein. Basel. — Satzungen 1916.

Berner Buchhändlerverein. Bern. — Satzungen 1923.

10. Amerika.

American Publishers' Association. New York, 1855. — Certificate of incorporation and by-laws, list of members, z. j. Report of the Committee, 1855.

American Booksellers' Association. New York, 1900. — Constitution 1901, 1918/20; official report of the 19th annual convention. Boston, 1919; address of the president at the 21st annual convention. Atlantic city, 1921.

— The Booksellers news, issued by the A. B. A. (Aug. 1921 en Jan. 1922).

American Booksellers' Association. — A. B. A. Bulletin, published monthly. (Oct.—Nov. 1917).

National Association of Book-Publishers. New York, 1920. — Report 1920/21, 1922, 1923; bulletin no. 30, Febr. 1923; bureau of copyright: the new Canadian copyright act, Jan. 1924.

— 6 pamphlets: On little bookshops. — Opening a book department. — Exporting books to Canada. — The successful bookshop; a manual of practical information. — State reading circles. — The rental (circulating) library. portef. 8°.

Booksellers' League. New York, 1895. — Souvenir of its 25th anniversary. N.-Y. 1920.

6. Vereenigingen in het grafisch bedrijf. (geschiedenis en reglementen).

a. Nederland.

1. Algemeen.

Centrale Raad voor Vakbelangen, opgericht te 's-Gravenhage, 1915. — Statuten en huishoudelijk reglement 1915; statuten en scheidsgerecht 1917; ledenlijst 1916; jaarverslagen 1920—23; circulaires.

Amsterdamsche Grafische School, opgericht te Amsterdam, 8 Dec. 1918. — Statuten en reglementen 1918, jaarverslagen 1918... 4°; circulaires en prospectus; aankondigingen tentoonstellingen en vergaderingen; programma cursussen; specimens cursus-arbeid; vakschoolkalender 1923...

— Een leuk blaadje; voor de jongens die van school afgaan. April 1920. no. 1.

— Onder ons; krantje voor de leerlingen der A. G. S. 15 Juni 1922. Jg. 1.

— Het nut van goed vakonderwijs en de Amsterdamsche Grafische School. (De Kantoorboekhandel. Jg. V. 1922. no. 38).

— **Binger, M. H.** Grafisch onderricht een algemeen belang. Juli 1918. 8°.

— **Ponstein, B.** Over getalsverhouding, leerlingenregeling en vakscholen. 1918. 8°.

— **Schenkkan, H.** Vragen en antwoorden uit de steendrukpraktijk. 1919. 8°.

— **Ronner, L.** Grafische monografieën: bandtitels van Jan Mensing. 1912. m. afb. 4°.

Amsterdamsche Grafische School. — Verslag der studiereis inzake de voorbereiding tot het stichten van een nieuw schoolgebouw. 1922. 4°.

— **Vermeulen, G. J.** Handleiding persvergulden, ter gebruike bij het onderwijs aan de A. G. S. 1923. 8°.

— De eerste vijf, 1918—1923; herinneringsalbum, gewijd aan de eerste vijf jaren van het bestaan der A. G. S. Amst. 1923. m. portr. en afb. 4°.

— **Enschedé, J. W.** Boekdruk-illustratie; historisch overzicht. 1924. m. afb. 4°.

— Examen-programma en reglement, benevens rapport der examen-commissie calculator in het boekdrukkers bedrijf. 1924. 8°.

— **Fenthür, J. C.** Het boekbinden weder ambacht. [1924]. 8°.

— **Jonge, H. de.** Uittreksel arbeids-wetgeving voor de grafische en aanverwante vakken. 1924. 8°.

— Kerstuitgaaf der A. G. S., vervaardigd door de leerlingen. 1924. m. afb. 4°.

— **Krull, J.** Papierkennis voor de grafische bedrijven. 1924. m. afb. 8°.

— **Küppers, A. M.** Handleiding boekbinden, ten gebruike bij het onderwijs aan de A. G. S. 1924. 8°.

— Rekenboekje, Algemeen. ten dienste van het onderwijs aan letterzetters- en boekdrukkersleerlingen. 2e dr. 1924. 8°.

— **Trompetter, H.** Handleiding voor de chromo-lithografie. 1924. 8°.

School voor de grafische vakken (voorh.: Vakschool voor de Typografie), opgericht te Utrecht, 1907. — Wet 1909; huishoudelijk reglement 1912; statuten 1921; jaarverslagen 1907... vergaderoproepingen en -verslagen; circulaires; specimens cursusarbeid; vakschoolkalender 1919...

— Vakschoolalmanak. 1912—19; 1921.

— Verzameling werkstukken, vervaardigd door leerlingen der school voor de grafische vakken te Utrecht. 8°.

— **A. C. R.** De nieuwe vakschool voor de typografie. (overdruk Utr. Prov. en Sted. Dagblad. 15 Febr. 1910). 12°.

— Catalogus der tentoonstellingen ter gelegenheid van de opening van het nieuwe schoolgebouw. [Utrecht, 1910]. 8°.

— Tentoonstelling, gehouden bij gelegenheid van de opening der grafische studie-verzameling afdeeling. Utrecht, z. j. 4°.

— Lustrumboek, uitgegeven ter gelegenheid van het 5. j. bestaan der school, dooroud-leerlingen en leerlingen. Utrecht, 1912. m. afb. 4°.

School voor de grafische vakken. — Hetzelfde, ter gelegenheid v. h. 10 j. bestaan der school. Utrecht, 1917. m. afb. 4°.

— Hetzelfde, ter gelegenheid v. h. 15 j. bestaan der school. Utrecht, 1922. m. afb. 4°.

— Gedenkboek ter herinnering aan het 15 j. bestaan der school 1907—1922. Utrecht, 2 Juli 1922. m. portr. en afb. 4°.

— **Bom, F. L. van der.** Opleiding [v. d. boekbindersleerling]. 1920. 8°.

— De Tampon, orgaan van leerlingen en oud-leerlingen der School voor de grafische vakken te Utrecht. — Kerstnummers 1921....

— Eenige persbeoordeelingen. (De Tampon. Kerstnummer 1923). Utrecht, 1923. 8°.

2. Drukkers.

Algemeene Nederlandsche Typografenbond, opgericht te Amsterdam, 1866. — Gewijzigde statuten benevens algem. regl. 1921; huishoudelijk reglement; reglement v. d. werkloozenkas 1921, m. wijzigingen 1923; reglement v. h. landelijk ziekenfonds; jaarverslagen 1908—23; verslag 37e bondsvergadering, 31 Mei 1903; verslag nat. typogr. congres te Utrecht, 6 April 1980; verslag afdeel. Amst. II (boekbinders) 1918—23; circulaires.

— Agenda en jaarverslag van de 47e bondsvergadering te Haarlem, 15 en 16 Juni 1913. 8°.

— Agenda en jaarverslag van de 50e bondsvergadering te Groningen, 24 en 25 Juni 1917. 8°.

— **Wal, F. van der.** De oudste vakbond van ons land 1866—1916, ontstaan en 50 j. werkzaamheid van den Alg. Ned. Typ. Bond. Amsterdam [1917]. m. portr. en afb. 4°.

— Laurens Costers. [tijdschrift]: Zie: afd. I. 3.

— Grafisch weekblad. Zie: afd. I. 3.

Ned. Vereeniging van Boekdrukkerspatroons, opgericht te Amsterdam, 1866. — Statuten 1866; reglement op de dienstboekjes 1866; circulaires.

— De Boekdrukker. Zie: afd. I. 3.

Nederlandsche Drukkersbond, opgericht te Amsterdam, 1895. — Statuten 1907; Imprimatur, mededeelingen v. d. Ned. Drukkersbond, Jan. 1898.

Nederlandsche R. K. Grafische bond, opgericht te Amsterdam, 1901. — Verslagen van vergaderingen.

Christelijke typografenbond in Nederland, opgericht te Amsterdam, 1902. — Verslagen van vergaderingen.

Nederlandsche Bond van boekdrukkerijen, opgericht te Amsterdam, 1909. — Ledenlijst, bijgew. tot 14 Febr. 1914; rapport over het bezoek aan de Gevangenisdrukkerij te Scheveningen, z. j.; circulaires.

— Het Tarief. Zie: afd. I. 3.

Vereeniging tot bevordering der gezondheid in de grafische vakken in Nederland, opgericht te Amsterdam, 1909. — Circulaires; photo's; programma liefdadigheidsconcert 1913.

Nederlandsche Bond van steendrukkerijen, opgericht te Amsterdam, 1910. — Ledenlijst 1914.

Nederlandsche vereeniging van chefs in het grafisch bedrijf, opgericht te Amsterdam, 1912. — Oprichtingsbericht.

— De Schakel. Zie: afd. I. 3.

Ned. R. K. Bond van drukkerspatroons, opgericht te 's-Gravenhage, 1914. — Verslagen van vergaderingen.

Bond van Christelijke drukkerspatroons in Nederland, opgericht te Amsterdam, 1915. — Mededeeling der oprichting.

Ondersteuningsfonds voor tuberculose typografen, opgericht te Amsterdam. — Circulaire 1907.

Gerrit Jan Thieme-fonds, ter bevordering van de kennis en schoonheid in de grafische vakken, opgericht te 's-Gravenhage, 1919. — Reglement en circulaire 1920.

Nederlandsche Vereeniging ter bevordering der kennis en der schoonheid in de grafische vakken, opgericht te Amsterdam. — Ontwerp vereenigingswet; opening v. d. vakschool te 's-Gravenhage. April, 1912.

Voorzorg en Genoegen, opgericht te Amsterdam, 1849. — Reglementen 1850, 1852 (met ledenlijst); wetten 1856, 1865; ledenlijst 1851; feestbundel 1851; programma 8e kopperfeest 1858; Koppermaandag-liederen 1852, 57, 58, 61, 63, 65 en Koppermaandag-tooneelstukjes van J. Breeman 1858—61.

Typographia, opgericht te Amsterdam, 1853. — Statuten 1853, 1854; circulaires en diploma's.

De Nederlandsche Drukpers, opgericht te Amsterdam, 1857. — Reglement 1857, wet 1867; ledenlijst, circulaires; catalogus bibliotheek 1862; liedboekje 1863; feestboekjes 1859, 63, 65, 66, 84; 57—97.

Boekdrukkunst, onderling hulpfonds, opgericht te Amsterdam, 1861. — Reglement 1866; circulaire 1866.

Draagt elkanders Lasten, christelijke typografen-vereeniging, opgericht te Amsterdam. — Gewijzigde statuten; staatscour. 1918.

Amsterdamsche drukkerspatroonsvereeniging, opgericht te Amsterdam. — Ledenlijst 1914.

Boekdrukkunst, de grondzuil der verlichting, opgericht te Arnhem, 1849. — Ledenlijst 1849.

Door eendracht t'zaam verbonden, opgericht te Breda, 1837. — Feestbundels 1847, 1837—1887, 1888.

Districtsvereeniging van boekdrukkerijen Deventer en omstreken, opgericht te Deventer, 1921. — Bericht van oprichting.

Vereeniging van boekdrukkers „Laurens Coster", opgericht te 's-Gravenhage, ± 1850. — Circulaires 1852 en een rondschrijven (handschrift) van J. Oomkens Jz. 1852.

Districtsvereeniging van boekdrukkerijen van 's-Gravenhage en omstreken, opgericht te 's-Gravenhage. — Verslag vergadering. 9 Aug. 1914.

Gruno, typografisch reciteer-college, opgericht te Groningen, 1877. — Feestliederen 10 j. bestaan 1877—1887.

Typografisch pensioenfonds, opgericht te Groningen, 1891. — Circulaire.

Tot nut en gezellig verkeer, opgericht te Haarlem, 1851. — Reglement 1883; feestliederen 1851.

De Phenix, opgericht te Haarlem 1868. — Verslag van de algem. vergadering 1913.

Harmonie en Vriendschap, vereeniging van boekdrukkers- en boekbindersgezellen, opgericht te Middelburg, 1847. — Drietal liedekens, ter gelegenheid van hunnen 3en gezamentlijken landtogt, 26 Mei 1850.

— **Door Coster's fakkel voorgelicht, is deze vriendenkring gesticht,** opgericht te Rotterdam, 1849. — Gedenkboek, uitgeg. ter gelegenheid van het 50.-j. bestaan. 1849—1899. Rott. 1899. m. portr. 4°.

— — Feest-album der typographische vereen. „Door Coster's fakkel voorgelicht..." en „Hoe schoon is het broeders vereenigd te zien", aangeboden aan J. F. Hoffman, burgemeester van Rotterdam, bij den 50 j. gedenkdag van den veldslag bij Waterloo. Rotterdam, 1865. 8°.

Hoe schoon is het broeders vereenigd te zien, opgericht te Rotterdam, 1857. — Reglement 1873; circulaire 1859; geschreven verslag van J. van Weezenbeek, secretaris, 1860.

Vereeniging van patroons in de grafische vakken te Rotterdam, opgericht te Rotterdam, 1906. — Statuten 1907.

Heilig is de broederband die ons leidt aan Koster's hand, Koster-vereeniging van letterzetters, boekdrukkers en boekbinders, opgericht te Tiel, 1852. — Reglement 1852.

R. K. Typografenvereeniging, opgericht te Tilburg. — Verslagen van vergaderingen.

Letterzetters- en boekdrukkers(knechts) Bus, opgericht te Utrecht, 1827. — Reglement 1827, 1841.

Nut en Genoegen, opgericht te Utrecht, 1851. — Feestzangen en blijspel op Koppermaandag 1852—61, 1878.

3. Binders.

Boekbinders-ziekenfonds, opgericht te Amsterdam, 1863. — Verslag 1863/64.

Ned. Bond van boekbinderspatroons, opgericht te Amsterdam, 1906. — Statuten 1907; jaarverslag 1911—12, 1913—14; ledenlijsten 1914, 16; vergaderverslagen; tarief-lijsten.

— **Proost, F. C.** De kostprijsberekening in de boekbinderij, rapport uitgebracht op de alg. verg. 11 Sept. 1918. Amst. 1918. m. modellen. 8°.

— Magnus. Zie: afd. I. 3.

Kunst toegepast op boekbanden, opgericht te Leiden, 1895. — Statuten 1896; 1e jaarverslag 1896; agenda 2e alg. verg. 1897.

's-Gravenhaagsche Boekbinderspatroons vereeniging, opgericht te 's-Gravenhage, 1907. — Statuten en huishoudelijk reglement 1909; bepalingen van de regelingscommissie voor de boekbinderijen, linieer- en brocheerinrichtingen te 's-Gravenhage, 1909; 2e jaarverslag 1908—09.

b. Buitenland.

1. Algemeen.

Die königliche Akademie für graphische Künste und Buchgewerbe zu Leipzig (1764). — Bericht Schuljahre 1908—10; 1910—12. 2 dln. 8°.

— Kurse der Vorschule, Die technischen. vom M. Seliger, K. Berthold, A Schelter, A Kolb, F. Naumann, E. Goldberg, G. Belwe und H. Dannhorn. Leipzig, 1912. m. afb. 8°.

— **Seliger, M.** Einige Unterrichtsergebnisse aus dem technischen Kurs „Holzschneiden", vergleichend vorgeführt. Leipzig, 1912. m. afb. 8°.

— **Zeitler, J.** Oeser und die Seinen; ein Künstlerfestspiel zur Feier des 150 j. Bestehens der Kgl. Akademie. Leipzig, 1914. 4°.

2. Drukkers.

Association des imprimeurs de Paris, zie V. 9: Exposition universelle de 1855.

Printers' pension, almshouse and orphan asylum Corporation, opgericht te London, 1827. — Printers' Pie; a souvenir of the anniversary festival of the corporation, 1903. London, 1903. m. afb. 4°.

St. Bride Foundation Institute, opgericht te London, 1894. — Prospectus and syllabus of technical classes; session 1913—14. m. afb. London, 1914. 8°.

— Practical Printing; being a collection of work produced by students of St. Bride Foundation practical printing classes; session 1912—13. London, 1913. m. afb. 4°.

Schweizerischer Typografenbund, opgericht te Bern, 1858. — **Schlumpf, J.** Festschrift zum 50 j. Jubiläum des schweizerischen Typographenbundes; seine Geschichte und sein Wirken von 1858—1908. Basel, 1908. m. portr. en afb. 8°.

3. Binders.

Jacob Krausse Bundes; Verein deutscher Kunstbuchbinder.

— **Kersten, P.** Jacob Krausse, seine Kunst und sein Einfluss auf die deutsche Buchbinderkunst (Archiv für Buchbinderei. Jg. 25. Hft I. 1925).

7. Vereenigingen van bedienden in den boekhandel en in het grafisch bedrijf. (geschiedenis en reglementen).

a. Nederland.

Vereeniging van Jongelieden in den boekhandel werkzaam, voorheen: „Tot nut en genoegen", opgericht te Amsterdam, 22 Dec. 1860. — Reglement 1860, 1861, 1867; catalogus bibliotheek 1863, 1865, 1869, uittreksels jaarverslagen 1861—64, 1868, 1873; notulenboek 1875—77; portretten van leden.

— **Bontjes Jr., J.** Lezingen 1861—78, in handschrift. 19 cahiers. 8°.

Nederlandsche Bond van boekverkoopers-bedienden, opgericht te Amsterdam, 7 Mei 1893. — Statuten 1898, 1905, 1912; cursus- en jaarverslagen; propaganda-materiaal, catalogus bibliotheek 1910.

Nederlandsche Bond van boekverkoopers-bedienden. — Afdeeling Utrecht. — Reglement 1906.

— Ondersteuningsfonds, opgericht te Amsterdam, 14 Mei 1896. — Reglement 1896, 1912.

— **Folmer, T.** Der Bund der holländischen Buchhandlungs-Gehilfen, gegründet am 7. Mai 1893. Berlin, 1901. 8°.

— **Storm, M.** De Nederlandsche bond van boekverkoopers-bedienden 1893—1918; ontstaan en 25 j. werkzaamheden. Amst. 1918. 8°.

— Correspondentieblad. Zie: afd. I. 3.

— Ons Streven. Zie: afd. I. 3.

Vereeniging van boekverkoopersbedienden en binders „De Vriendschap", opgericht te Amsterdam, 10 Dec. 1840. — Reglement 1857.

— Begrafenisfonds, opgericht 10 Dec. 1840. — Wetten 1845, 1851.

— Fonds voor weduwen van boekverkoopersbedienden, opgericht 1 Nov. 1848. — Reglement 1848.

A. Z. O. S., bond van loopknechten, pakknechten en aanverwante vakken in dienst bij den Amsterdamschen boekhandel, opgericht te Amsterdam, 1 Juli 1901. — Circulaire.

Ziekenfonds en pensioenfonds voor bedienden van boekverkoopers, boek- en steendrukkers, boekbinders en aanverwante vakken, opgericht te Groningen, [1901]. Jaarverslag 1902 met naamlijsten van donateurs en deelgenooten.

b. Buitenland.

Allgemeine Vereinigung deutscher Buchhandlungs- Gehilfen, opgericht te Leipzig, 1872. — Jahresberichte 1907, 1909.

— Geschichte, im Aufträge der Generalversammlung vom 18 Juli 1881; mit Anhang: Vereins-Chronik. Leipzig, 1882. 8°.

Unterstützungs-Verein deutscher Buchhändler und Buchhandlungs- Gehülfen, opgericht te Berlijn, 1836. (Zie: V. 5. b. 2h.)

Verein der Buchhandlungsgehülfen zu Berlin, opgericht te Berlijn, 1843. — Statuten 1843.

Verein der Buchhandlungsgehülfen in Leipzig, opgericht te Leipzig, 1833. — Statuten 1859.

— — Liederbuch, nebst Geschichte des Vereins und Verzeichnis der Mitglieder von 1833—58. Leipzig, 1858. m. afb. 12°.

Unterstützungscasse für hülfsbedürftige Buchhandlungs-ehülfen zu Leipzig, opgericht te Leipzig, 1849. — Statuten 1849.

Lehranstalt für Buchhandlungslehrlinge zu Leipzig, opge-cht te Leipzig, 29 Mrt. 1852. — Statuten 1852; vierter Bericht 857.

Société de secours mutuels des employés en librairie de Paris, pgericht te Parijs, 6 Aug. 1868. — Statuts 1869; compte rendu 909, 1910.

Buchhandlungs - Gehilfenverein „Buchfink", opgericht te Veenen, 1869. — XXV. Stiftungs-Fest; Fest-Kneip-Zeitung zum 25 j. Jubiläum. 1894.

— — Buchfink-Chronik, 1869—1894, zur Feier des 25 j. Stiftungsfestes am 3. und 4. November 1894. Wien, 1894. 8°.

— — Buchfink-Lieder, gesammelt zum 25 j. Stiftungsfeste des Vereines. Wien, 1894. 8°.

8. Verspreidingsmateriaal.

a. Jaarboeken en catalogi van den boekhandel.

Boek, Het. in 1900—1919, 1922. Letterkundig jaarboek en catalogus bew. d. D. Smit. Jg. 1—21. Amst. J. M. Meulenhoff (Meulenhoff & Co.). 21 dln. m. afb. 4°.

Sedert 1916 uitgeg. m. medew. v. d. „Nederlandschen Uitgeversbond". Jg. 1920 en 1921 zijn niet verschenen.

Boekenmarkt, De. in 1923; samengesteld ond. leid. v. d. red. v. d. Ned. Bibliographie, bibliogr. gedeeltelijk bew. d. R. van der Meulen. Leiden, Sijthoff's Uitg. Mij. 1923. m. afb. 8°.

Boek, Het. in 1924 en in de 15 daaraan voorafgaande jaren; uitgeg. d. J. M. Meulenhoff. Amst. 1924. 8°.

Boek, Het Nederlandsche. Jaar-catalogus uitgeg. d. den Nederl. Uitgeversbond. 1924. . . . 8°.

Boekenschouw, Jaarlijksche; o. red. v. A. B. H. Gielen. Het Ned. boekhuis. Tilburg, 1920 . . . Jg. 1 . . . m. portr. 8°.

„Boeken waar je wat aan hebt!" Red. S. K. Bakker, C. E. Hooykaas, H. P. Schim van der Loeff. Baarn, Holl. dr. 1909—13. nos. 1—5. 8°.

Brusse's boekberichten. Rott. 1907—1912. Jg. 1—5. nos. 1—18, 8°.

Catalogus van boekwerken, verschenen in Noord- en Zuid-Nederland, geschikt voor Roomsch-Katholieken. Amst., R.-K. Boek-Centrale, 1916—17. m. afb. 8°.

Catalogus, Algemeene. van Nederlandsche boeken uit Noord en Zuid samengesteld ter gelegenheid van het 29e Nederl. Taal- en Letterkundig congres te Brussel in 1906. Antw., Nederl. Boekh. 1906. m. pl. 8°.

Correspondentieblad van de Wereld-Bibliotheek, onder leiding van L. Simons. Amst. M. G. G. L. Jg. 1906—1908. nos. 2—16. 4°.

— **De Ploeg;** geïllustreerd maandblad van de Wereld-Bibliotheek, onder leiding van L. Simons. Amst. M. G. G. L. 1908—1914 Jg. 1—7. 7 dln. m. afb. 8°.

— **Boekennieuws** der Wereld-Bibliotheek, onder leiding van L. Simons en N. v. Suchtelen; geïll. orgaan v. d. M. G. G. h. 1919. . Jg. 1 . . . 4°.

Gulden aren. Letterkundig jaarboek, met overzicht van A. Halberstadt en bijdragen van Marie Metz-Koning, M. J. Brusse, St. Streuvels e.a. Amst. Seyffardt's boekhandel, Scheltens & Giltay 1907—1911. 5 dln. 8°.

Jaar, Het. 1904—1906, 1909, 1911—1914. Amst., L. J. Veen. 8 dln. m. afb. 4°.

Jaarboek voor den boekhandel, bew. door D. Smit. Jg. 1 en 2. Amst. Meulenhoff & Co. 1909—1910. m. pl. 4°.

Jaarboek, Bibliografisch. bew. door W. H. de Buisonjé Jg. 1—4. Zeist, M. Boogaerdt, 1910—1911 — Ooltgensplaat, M. Breur & Zonen, 1912 — Amst. M. G. G. L. 1913. 4 dln. m. afb. 8°.

Janssens, Gust. Het Boek; algemeen letterkundig overzicht 1914—1918. Antwerpen, [1918]. m. portr. en afb. 4°.

Keurgarve uit de wereld-literatuur. Rott. H. A. Kramers & Zoon's boekhandel. Jg. 1—5. 1915—1920. 6 dln. m. afb. 8°. (gestaakt).

Kramers & Zoon's, H. A. boekennieuws. Rott. Oct. 1916—Mrt. 1918. Jg. 3. nos. 1—16. 4°.

Letterkundig Overzicht van de Nederlandsche boekhandel; bestuurder L. H. Smeding. Antw. 1906—1908. m. portr. 8°.

—— (Nieuwe Reeks), onder leiding van Lode Baekelmans. 1909—1910. m. portr. 8°.

—— Plantijn (vervolg van het voorgaande). 1911—1913. m. portr. 8°.

—— 1914. De Nederlandsche boekhandel; bestuurder L. H. Smeding, Antw. 1914. nos. 1—3. 8°.

Lijst van eene verzameling boeken in de Nederlandsche taal aangeboden aan de leden en begunstigers van „De Olijftak" door het bestuur. Antw. 1876. 8°.

Meulenhoff's algemeene maandelijksche bibliographie Amst. 1909... Jg. 14... 8°.

Nijhoff's Mededeelingen omtrent zijne uitgaven. 's-Grav. 1907 ... 8°.

Buch, Das moderne. des Jahres 1910; ein neuer Weihnachtskatalog. Leipzig, Tempel-Verlag. 1910. m. afb. 8°.

Bücher, Musikalien, Lehrmittel, Kunstblätter; ein Verzeichnis, herausgeg. v. 65 deutschen Verlegern. Herbst 1920. 8°.

Catalog von im Preise ermässigten Büchern geordnet nach den Wissenschaften und deren Zweigen. Liegnitz, Kuhlmey'sche Buchh. 1855. 2 dln. 8°.

Goldfriedrich, J. Statistische Übersicht der im Gebiete des deutschen Buchhandels erschienenen Bücher und Zeitschriften des Jahres 1908. Leipzig, 1912. 8°.

b. Catalogi van leesbibliotheken.

N e d e r l a n d .

Altorffer, J. C. W. Catalogus der publieke leesbibliotheek van J. C. W. Altorffer te Middelburg. 1858. 2e dr. 8°.

Bakhuysen, H. Catalogue de la bibliothèque publique de La Haye, contenant une superbe collection des livres latin, françois, hollandois et anglois en diverses facultés; avec une appendice de livres en toutes sortes de facultés et une collection considérable de romans, lesquels se vendront publiquement le 12 déc. 1763 à La Haye. La Haye, 1763. 8°.

— Catalogus van de publieke leesbibliotheek in 's-Hage, bestaande in een uitmuntende verzaameling van fransche, nederduitsche en engelsche boeken in verscheidene faculteiten. 's-Hage, 1777. m. VII suppl. 1778—1785. 8°.

—— Dezelfde. 's Hage, 1777. m. V suppl. 1802—1806. 8°.

Bakhuyzen, A. H. Catalogue de livres français, anglais et hollandais, destinée à l'abonnement de lecture. La Haye, 1825—1833. kl. 8°.

—— Catalogus der Hollandsche boeken van de lees-bibliotheek. 's-Gravenhage, z. j. m. 7 vervolgen. 8°.

—— Dezelfde. 1861. m. 15 vervolgen.

—— Catalogue des livres français de la bibliothèque publique. Z. j. m. 15 suppl. 8°.

—— Dezelfde. Z. j. m. 7 suppl. 8°.

Bakhuyzen, A. H. Hollandsche boeken. Z. j. m. 23 vervolgen kl. 8°.

—— Livres français. Z. j. m. 23 suppl. kl. 8°.

Barentsen, J. Catalogus der publieke leesbibliotheek van J. Barentsen, voorheen J. J. Ponte te Middelburg. 1900. 8°.

Beets, J. J. Naamlijst van een schoone verzameling van Fransche, Engelsche, Hoog- en Nederduitsche boeken, welke ter leezing te bekomen zijn bij J. J. Beets, boekverkooper en boekdrukker te Haarlem. 1797. 8°.

Beyerinck, G.J.A. Catalogus eener leesbibliotheek voor de jeugd of voor jongelieden van 7—16 jaren, opgericht door G. A. J. Beyerinck; waarvan commissarissen zijn de weledele heeren W. H. Warnsinck, Bzn. en Dr. J. P. Heye. Amst. 1848. kl. 8°.

Blad Hzn., H. Catalogus der leesbibliotheek van H. Blad Hzn., boekverkooper Amst. z.j. kl. 8°.

Boon's boekhandel. Catalogus der leesbibliotheek. Amst. z.j. 8°.

—— in 4 talen. z.j. 8°.

Brinkman, J. H. Catalogus der lees-bibliotheek van J. H. Brinkman, boekverkooper. Amst. m. 8 vervolgen in 1 bd. z.j. 8°.

Bijenkorf, De. Catalogus leesbibliotheek De Bijenkorf. Amst. 1918. 8°.

Dekema, P. F. Catalogus van Hollandsche romans, voorhanden in de leesbibliotheek van P. F. Dekema. Utrecht, 1885. 8°.

Diederichs, G. A. en **C. G. van der Post.** Katalogus van een Hoog- en Nederduitsche, Fransche en Engelsche leesbibliotheek van G. A. Diederichs en C. G. van der Post. Amst. 1841—1849. 2 dln. 8°.

Eisendrath, H. Catalogus der Hollandsche, Duitsche, Fransche en Engelsche leesbibliotheek van H. Eisendrath. Amst. 1904—1906. 2 dln. 8°.

Goor, G. B. van. Naamlijst van Hollandsche en eenige Fransche boeken, welke ter lezing zijn te bekomen bij G. B. van Goor te Gouda. 1843. kl. 8°.

Goteling Vinnis, J. Naamlijst der boeken uit de leesbibliotheek van J. Goteling Vinnis te Haarlem. z. j. m. 1e—6e bijvoegsel, 1816—1822. 8°.

Groeneveld, G. W. Vierde supplement op den catalogus hollandsche, fransche, duitsche en engelsche leesbibliotheek. Haarlem, z. j. 8°.

Gulik, J. van. Naamlijst van boeken der publieke leesbibliotheek. Amst. 1803. 8°.

Gunning, G. F. Catalogus der leesbibliotheek van G. F. Gunning te Haarlem. (± 1900). 8°.

Haas, de. Catalogus van de leesbibliotheek van nieuwe Hollandsche, Fransche, Engelsche, Duitsche en Italiaansche romans, tijdschriften en opera-tekstboekjes. 's-Gravenhage, 1903. m. 1e—16e vervolg. 8°.

Hagen, J. W. ten. Catalogus der leesbibliotheek van J. W. ten Hagen, 's-Gravenhage. 1831. 8°.

Hesse, L. A. C. Neuer Catalog der Bücher in mehreren Sprachen, welche zu haben sind bey L. A. C. Hesse. Amst. 1807—1808. 2 dln. 8°.

Hoogstraten Jr., A. van. Catalogus van de leesinrichting van den boekverkooper A. van Hoogstraaten Jr. 's-Gravenhage, (1845). 8°.

Hijman, Stenfert Kroese & van der Zande. Zevende titellijst der boeken van de leenboekerij van boekhandel Hijman, Stenfert Kroese & van der Zande. Arnhem, (± 1920). 8°.

Jukkers Dekker. Catalogus der Nederlandsche, Fransche, Engelsche en Duitsche leesbibliotheek. (± 1920). Amst. 8°.

Kikkert, R. Generale naamlijst of beredeneerde catalogus der boekwerken, uitmakende de openbare leesbibliotheek van R. Kikkert te Vlaardingen. 1830. kl. 8°.

—— **Sigal Jr., M. C.** Een „openbare leesbibliotheek" in het begin der 19e eeuw, (Bibliotheekleven. Jg. V. 1920).

Krepel, L. S. Catalogus der leesbibliotheek in 4 talen van L. S. Krepel. Amst. z.j. 8°.

Kruseman, A. C. Leesinrichting van A. C. Kruseman te Haarlem; catalogus Hollandsch, Fransch, Engelsch, Duitsch, 1841—1845; m. 4 vervolgen. 8°.

Kuipers, P. Catalogus der Hollandsche, Fransche, Duitsche en Engelsche leesbibliotheek van P. Kuipers. Haarlem, (± 1900). m. 2e en 3e suppl. 3 dln. 8°.

Kwisthout, J. W. Catalogus der leesbibliotheek in vier talen van J. W. Kwisthout. 's-Gravenhage, z.j. 1e suppl. 8°.

Lobo, M. Catalogus der leesbibliotheek, afd. Hollandsche boeken, van M. Lobo Mz. Amst. (± 1910). 8°.

Meyer J. M. E. Catalogus der Hollandsche boeken uit de leesbibliotheek van den boekhandelaar J. M. E. Meyer te Amsterdam. z.j. m. 29 verv. 1840—1868 in 1 bd. 8°.

Palmboom, A. P. Catalogus der leesbibliotheek van A. P. Palmboom. Amst. 1841. 8°.

Post, C. G. van der. Catalogus der Hoog- en Nederduitsche, Fransche en Engelsche leesbibliotheek van C. G. van der Post te Amsterdam. z.j. 8°. (Zie ook: Diederichs en van der Post).

Reishaus, O. Catalogus der leesbibliotheek van O. Reishaus. Amst. z.j. kl. 8°.

Ronden, B. H. de. Catalogus der Hollandsche en Fransche leesbibliotheek van den boekhandelaar B. H. de Ronden, opvolger van Mej. de Wed. H. Tjasink. Amst. z.j. 8°.

Scheurleer, H., en **P. G. van Balen.** Naamlijst van een uitmuntende partij der beste boeken in de Latijnse, Franse, Nederduitse en Engelse talen, bestaande in godgel., rechtsgel., wijsgeerige, natuur- en geneesk. kunsten, enz. enz.; bijeenverzameld en ten nuttigen gebruike van een ieder op een publieke plaats gestelt. 's-Gravenhage, 1757. m. frontispice. 8°.

—— Dezelfde in Fransche uitgave; m. 1e vermeerdering, 1758. 8°.

Scheurleer, H. Catalogue des livres qui se trouvent dans la bibliothèque publique. La Haye, 1759. m. 1e—4e vermeerd. 8°.

—— Catalogue des livres qui se trouvent dans la bibliothèque publique à La Haye en latin, françois, hollandois et anglois en toutes sortes de facultés. La Haye, 1762. 8°.

Thiele, O. Katalog der deutschen Leihbibliothek und der Journal- Lezezirkel von O. Thiele. Amst. 1900—1901. 8°.

Tjasink, Mej. de Wed. H. Zie: **B. H. de Ronden,** Amsterdam.

Verbeek P. E. Catalogus der leesbibliotheek van P. E. Verbeek. Amst. z.j. 8°.

Wieringen, Van. Catalogus der leesbibliotheek in 4 talen. Apeldoorn, z.j. 8°.

Indië, Soerabaja.

Catalogus der Soerabaja-bibliotheek; Hollandsche, Duitsche, Engelsche en Fransche romans. 1885. 4 st. 8°.

Engeland, Londen.

Colburn & Co. Catalogue of Colburn & Co's British and foreign public library. London, 1824. 8°.

Z.-Afrika, Kaapstad.

Chijs, J. Th. van der. Catalogus der lees-boekerij van Jan Th. van der Chijs, onder de zinspreuk: „Nut en Vermaak". Kaapstad, 1833. 8°.

9. Tentoonstellingen.

(Chronologisch.).

Exposition universelle de 1851 à Paris. — A. Firmin Didot. Rapport sur l'imprimerie, la librairie et la papeterie. 2e éd. Paris, 1854. 8°.

Exposition universelle de 1855 à Paris. — Rapports du jury mixte international. — Rapport de l'exposition. Paris, 1856—57. 2 dln. 8°.

—— Compte rendu des publications de l'association des imprimeurs de Paris. 1855. 8°.

—— Die kaiserl. Wiener Hof- und Staatsdruckerei bei der allgemeinen Industrie und Kunstaustellung in Paris, 1855. Wien, 1855. 8°.

—— Catalogue de livres originaux publiés dans le dernier temps en Hollande et exposés à Paris en 1855, au nom des divers éditeurs, par la Société pour les Intérêts de la librairie néerlandaise. Amst. 1855. 8°.

Tentoonstelling van hulpmiddelen voor het onderwijs te Amsterdam, Juli en Aug. 1860 door de Vereeniging voor volksvlijt te Amsterdam. — Catalogus. 3e dr. 1860. 8°.

Exposition universelle de 1867 à Paris. — Rapports du jury international. — Boiteau, P. Produits de l'imprimerie et de la librairie. Paris, 1867. 8°.

Tentoonstelling van hulpmiddelen bij het middelbaar onderwijs te Utrecht, 1872. — Catalogus. 8°.

Exposition universelle de Vienne en 1873. — Masson, G. Rapport sur les arts graphiques. Paris, 1875. gr. 8°.

—— Catalogue de l'exposition collective du Cercle de la librairie, de l'imprimerie et de la papeterie. Paris, 1873. 8°.

Wereld-tentoonstelling te Philadelphia, 1876. — Officieele catalogus van de afdeeling Nederland, uitgegeven op last van de hoofdcommissie. Amst. 1876. 8°. (2 ex., één in het Engelsch).

—— Catalogus der inzending vanwege de Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels. Amst. 1876. m. pl. 8°.

—— Verslag over de Nederlandsche afdeeling, uitgebracht door de Hoofdcommissie, met de officieele lijst der bekroonde Nederlandsche inzenders. Haarlem, 1877. m. pl. 8°.

—— Catalogue du Cercle de la librairie, de l'imprimerie et des industries qui s'y rattachent. Paris, 1876. 8°.

—— Fouret, R. Rapport sur l'imprimerie et la librairie française. Paris, 1877. gr. 8°.

—— The Centennial exhibition number of the Publishers' Weekly 1876. N.-Y. 8°.

—— Der Buchhandel und die graphischen Künste Deutschlands. Leipzig, 1876. 8°.

—— Rapports de la délégation ouvrière libre à l'exposition universelle de Philadelphie 1876; compositeurs-typographes. Paris 1877. 8°.

Historische tentoonstelling van Friesland te Leeuwarden, 1877. Gids voor de bezoekers. 8°. (Hierin ook over Friesche literatuur).

Ausstellung von Arbeiten der vervielfältigenden Künste im Bayrischen Gewerbemuseum zu Nürnberg, 1877. — Katalog. m. pl. 4°.

Exposition universelle de Paris, 1878. — Catalogue of the collective exhibit of the American book trade and of kindred interests. 8°.

— — Martinet, E. Rapport sur l'imprimerie et la librairie. (Exposition universelle internationale de 1878 à Paris, groupe II—classe 9). Paris, 1880. 8°.

Tentoonstelling te Arnhem, 1879. — Koopmans, J. A. De heraldiek op de —. 's-Grav. 1879. 8°.

Tentoonstelling van voorwerpen betrekking hebbende op het Vorstelijk Stamhuis Oranje-Nassau en op de wapen-, geslacht- en zegelkunde in het algemeen. **'s-Grav. 1880.** — Catalogus. 8°.

Exposition du Cercle de la librarie à Paris, 1880. — Catalogue. 8°.

Tentoonstelling van hulpmiddelen voor den boekhandel te Amsterdam, Aug. 1881; gehouden door de Vereeniging ter bevordering van de belangen des boekhandels. — Catalogus. gr. 8°.
8 ex. in verschillende banden.

Geschiedkundig-Overijsselsche tentoonstelling te Zwolle, Aug. 1882. — Catalogus. 8°.

Exposition de l'Union centrale des arts décoratifs à Paris, 1882. Les arts du bois, des tissus et du papier; reproduction des principaux objets d'art exposés en 1882 à la 7e exposition. Paris, 1883. m. afb. fol.

Internationale koloniale- en uitvoerhandeltentoonstelling te Amsterdam, Mei—Oct. 1883. — Catalogus der afdeeling Nederlandsche koloniën. Leid. 1883. 8°.

Exposition d'Amsterdam, 1883. — Maison A. Quantin, Paris. 4°.

— — Het Paviljoen van de Pers. (Amsterdamsche journalistenkring). Amst. 1883. 8°.

Ostermess-Ausstellung des Börsen-Vereins der deutschen Buchhändler zu Leipzig, 1884. — Katalog. m. afb. 4°.

l'Exposition internationale de Blanc et Noire au Palais du Louvre à Paris, 1885. — Catalogue illustré. 8°.

Tentoonstelling te Antwerpen, 1885. — Adama van Scheltema, F. De buitenlandsche boekhandel op de tentoonstelling te Antwerpen, 1885. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. boekhandel 1885. nos. 58—60).

Tentoonstelling der Hof- en Landesbibliothek te Karlsruhe, 1887. — Brambach, W. Ausstellung der Grossherzogl. Hof- und Landesbibliothek zum VII deutschen Geographentag in Karlsruhe. (Mandeville, Nicolaus Donis, De Brij). (Centralblatt. f. Bibliothekswesen. Jg. IV. 1887).

Wereldtentoonstelling te Parijs, 1889. — Nederland op de —. Haarlem, 1890. m. afb. 8°.

Exposition du livre à Anvers, juillet 1890. — Le Cercle de la librairie de Paris à l'—. Catalogue. Paris, 1890. m. afb. 8°.

Jahres-Ausstellung, Die buchgewerbliche. im deutschen Buchhändlerhause **zu Leipzig, 1891**. — Catalogus. 8°.

Internationale tentoonstelling voor boekhandel en aanverwante vakken in het Paleis voor Volksvlijt **te Amsterdam, Juli—Aug. 1892;** bij gelegenheid van het 75-jarig bestaan der Vereeniging ter bevordering van de belangen des boekhandels, 1817—1892. — Catalogus. 8°.

Exposition du livre à Amsterdam, juillet 1892. — Le Cercle de la librairie de Paris à l' —. Catalogue. Paris, 1892. m. afb. 8°.

—— Boekhandel-tentoonstelling. Amst. 1892. (Schrift met krantenverslagen). 8°.

Jahres-Ausstellung, Die Buchgewerbliche. im deutschen Buchhändlerhause **zu Leipzig, 1893.** -- Catalogus. 8°.

Tentoonstelling van Engelsche prentkunst te Amsterdam, 1893. — Beschrijvende catalogus van Engelsche prentkunst voor groote en kleine kinderen; W. Crane, Kate Greenaway, R. Caldecott, H. Thomson, e.a. m. inl. d. A. C. Loffelt. 's-Grav. 1893. 8°.

Tentoonstelling van kunstbindwerk te 's-Gravenhage, Febr. 1896. Haagsche kunstkring. — Catalogus. m. voorw. v. D. F. Scheurleer. 8°.

Schweizerische Landesausstellung in Genf, 1896. — Angst, H. Ein Gang durch die Ausstellung von Gruppe 25 (alte Kunst). Zürich, 1896. 8°.

Tentoonstelling van oud-Nederlandsche prentkunst vóór 1600 te Utrecht, 10—31 Mrt. (1897) — Catalogus. 8°. (Ver. voor de kunst te Utrecht).

Tentoonstelling congres bibliothecarissen te Aberdeen, 1897. — List of manuscripts, printed books and examples of book-

binding, exhibited to the American librarians on the occasion of their visit to Haigh Hall. (second international library conference). Aberdeen, 1897. 8°.

Nationale Tentoonstelling van Vrouwenarbeid te 's-Grav. 1898. — Catalogus. 8°.

Exposition Universelle de 1900 à Paris. — La librairie, l'édition musicale, la presse, la reliure, l'affiche; recueil précédé d'une notice historique par L. Layus. Paris, 1900. m. afb. 4°.

— — Musée rétrospectif de la classe 13, librairie, éditions musicales, reliures, journaux, affiches. m. afb. gr. 8°.

— — Catalogue spécial des Pays-Bas. Paris, 1900. 8°.

— — Afdeelingen van Nederland en de Koloniën, uitgeg. d. d. Centrale Commissie. 's-Grav. 1897. kl. fol.

— — Catalogue de l'exposition collective du Cercle de la librairie néerlandaise. Amst. 1900. 8°.

— — Section belge, catalogue officiel. Bruxelles, 1900. m. afb. 8°.

— — Amtlicher Katalog der Ausstellung des deutschen Reichs. Berlin, 1900. m. afb. 4°.

— — Katalog der deutschen Buchgewerbe-Ausstellung. Paris, 1900; herausgeg. v. deutschen Buchgewerbe-Verein zu Leipzig, 1900. 8°.

— — Die kais. deutsche Reichsdruckerei auf der Weltausstellung zu Paris, 1900 8°.

— — Katalog der oesterreichischen Abtheilung. Heft I. Gruppe I u. III. Unterricht, Hilfsmittel der Kunst u. Wissenschaft. Wien, 1900. m. afb 8°.

— — La Roumanie, catalogue des exposants. Paris, 1900. 8°.

— — Suède, catalogue spécial. Gr. I en III. m. afb. 8°.

— — Rapports du jury international, classe 13: librairie, éditions musicales, reliures, journaux, affiches; rapport de M. Mainguet. Paris, 1901. gr. 8°.

— — Boele van Hensbroek, P. A. M. De boekhandel op de Parijsche tentoonstelling. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. boekhandel 1900, no. 66).

Geschiedkundige tentoonstelling van het Nederlandsch Zeewezen te 's-Grav. 1900. — Catalogus. 8°.

Aardrijkskundige tentoonstelling te Antwerpen, 1902. — Catalogus der tentoonstelling van landkaarten, volkenkunde en scheepvaart, ingericht door het Kon. Aardrijksk. Gen. te Antwerpen. m. afb. 8°.

Exposition de la gravure sur bois à l'école nationale des beaux-arts à Paris, Mai 1902. — Catalogue avec notices historiques et critiques. m. afb. fol.

Tentoonstelling Enschedé & Zonen te Haarlem, 21 Juni 1903. — Catalogus van voorwerpen betrekking hebbende op de geschiedenis van het bedrijf, tentoongesteld ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan 1703—1903. 8°.

Tentoonstelling van het moderne boek te Antwerpen, 15 Juli—15 Oct. 1904 in het Museum Plantijn—Moretus. — Catalogus. 8°.

Weltausstellung in St. Louis, 1904. — Amtlicher Katalog der Ausstellung des deutschen Reichs. Berlin. 8°.

— — Section française, rapport des groupes 17 et 18, librairie, musique, reliure et cartographie. Paris, 1906. m. afb. 4°.

Tentoonstelling te Haarlem, Juli-16 Sept. 1905, in verband met de kunst bij de opvoeding van het kind, in het Museum van kunstnijverheid. — Catalogus. kl. 8°.

Tentoonstelling op gemeentelijk administratief gebied, Amsterdam 1906; bij gelegenheid van de herdenking van het 12½ jarig bestaan van den Ned. Bond van gemeente-ambtenaren. — Catalogus. 8°.

Exposition du livre belge d'art et de littérature à Ostendes, Juillet—Sept. 1906, organisée par le Musée du livre. — Catalogue avec portr. 8°.

Tentoonstelling van het Vlaamsche boek te Oostende, Juni —Sept. 1907, ingericht met medewerking van het Museum van het boek. — Kataloog m. portr. 8°.

Tentoonstelling van buitenlandsch drukwerk te Haarlem, Juli—Sept. 1907, in het Museum van kunstnijverheid. — Catalogus. 8°.

Geschiedkundige tentoonstelling van natuur- en geneeskunde te Leiden, 27 Mrt.—10 April 1907, ter gelegenheid van het 11e Ned. natuur- en geneeskundig congres. — Catalogus m. afb. 8°.

Ausstellung im deutschen Buchgewerbemuseum zu Leipzig, Okt.—Nov. 1907. — Willrich, E. Die Buchbindekunst der alten Meister. Leipzig, 1907. 8°.

Tentoonstelling Opvoeding van het kind te 's-Gravenhage, 1908, in het voormalig Rijks-Archiefgebouw. — Catalogus m. afb. 8°.

Algemeene en internationale tentoonstelling te Brussel, 1910. — Samenstelling commissies, reglementen, enz. 's-Grav. 1909. 8°.

—— Catalogus der Nederlandsche afdeeling. Amst. 1910. m. portr. 8°.

—— Verslag van de centrale commissie tot inrichting van de afdeelingen van Nederland en zijne koloniën. 's-Grav. 1912. m. afb. 4°.

—— Section belge; catalogue spécial officiel. 2e éd. Bruxelles, 1910. m. portr. 8°.

—— Section allemande; catalogue officiel. Berlin, 1910. m. afb. 8°.

—— Exposition allemande de l'enseignement; I guide, II Bibliothekskataloge. Berlin, 1910. 2 dln. 8°.

—— Section française, groupe III. Paris, 1910. 8°.

—— Section italienne; catalogue spécial, liste des exposants. Bruxelles, 1910. 8°.

—— Kijkjes op de Brusselsche wereldtentoonstelling; handleiding voor bezoekers, met plattegrond. 's-Grav. 1910. 8°.

Nationale tentoonstelling van het boek te Amsterdam, Juni—Aug. 1910 in het Gemeente Museum. — Catalogus algemeene afdeeling. m. afb. 8°.

—— Catalogus van boeken in Noord-Nederland verschenen van den vroegsten tijd tot op heden, samengesteld door de tentoonstellingscommissie. 's-Grav. 1911. 2 dln. 4°.

Tentoonstelling Enschedé & Zonen te Haarlem, 1910. — Catalogue de l'exposition de John. Enschedé & Zn., donnant un aperçu de l'art typographique dans les Pays-Bas, depuis le XVième siècle jusque dans nos jours. 1910. 8°.

Indische aquarellen tentoonstelling te 's-Gravenhage, 1911 in Pulchri Studio; hoofdzakelijk van Java en Sumatra van Fred. J. du Chattel. — Catalogus. 8°.

Tentoonstelling van goed en slecht drukwerk te Amsterdam, Sted. Museum, 1913. — Toelichting door S. H. de Roos. 8°.

Eerste Nederl. Tentoonst. op Scheepvaartgebied te Amsterdam, 1913. — Verster, J. F. L. de Balbian. Overzicht van de historische afdeeling, m. pltn. 8°.

Internationale graphische tentoonstelling te Amsterdam, 15 Juli—15 Sept. 1913 in het Paleis voor Volksvlijt. — Catalogus. 8°.

—— Mededeelingen van de intern. graph. tentoonst. te Amsterdam, 1913. fol.

—— Enschedé, J. W. De internationale grafische tentoonstelling te Amsterdam, Juli—Sept. 1913. 8°. (overdruk uit Het Boek).

Koloniaal-aardrijkskundige tentoonstelling te Amsterdam, 1913, ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan van het Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap, 20 Sept.—31 Oct. 1913. — Catalogus. 8°.

Tentoonstelling van goede en goedkoope boeken voor de jeugd te Amsterdam, 29 Nov.—4 Dec. 1913, in „Ons Huis" Rozenstraat. — Catalogus. kl. 8°.

Tentoonstelling „de Vrouw 1813—1913" te Amsterdam. — Catalogus kinderboeken. 2 dln. kl. 8°.

Tentoonstelling van boek- en prentkunst binnen Haarlem in vroeger eeuwen, 1 Aug.—15 Oct. 1913 in het Frans Hals museum. — Catalogus. 8°.

Tentoonstelling van medailles en plaquetten te Haarlem, 1913 in het Museum van kunstnijverheid. — Catalogus. kl. 8°.

Internationale Ausstellung für Buchgewerbe und Graphik zu Leipzig, 1914. (Bugra). — Einteilungsplan; allgemeine Ausstellungsbestimmungen.

—— Die Weltausstellung für Buchgewerbe und Graphik. Leipzig, 1914. m. portr. en afb. 8°.

—— Die Weltausstellung für Buchgewerbe und Graphik. Leipzig, Mai—Okt. 1914. m afb. langw. 4°.

—— Amtlicher Katalog. m. afb. 8°.

—— Amtlicher Führer. m. afb. 8°.

—— Guide général. m. afb. 8°.

—— Was bringt uns die Weltausstellung für Buchgewerbe und Graphik, Leipzig 1914? Unter Mitarbeit der Gruppenleiter herausgeg. v. Direktorium der Ausstellung. Leipzig, 1914. m. afb. kl. 4°.

—— Die Kulturgeschichtliche Abteilung; Organisation, Arbeitsplan und Mitgliederliste. 8°.

—— Halle der Kultur, amtlicher Führer. Leipzig, 1914. m. afb. 8°.

—— Internationale Frauenliteratur im Haus der Frau. Katalog. Leipzig, 1914. 8°.

—— Die Frau im Buchgewerbe und in der Graphik. Leipzig, 1914. 8°. — 2e Aufl. Leipzig, 1914. 8°.

—— Schule und Buchgewerbe. Sonder-Ausstellung, Veröffentlichung. Leipzig, 1914. 8°.

—— Das Kind und die Schule; Ausdruck, Entwicklung, Bildung. Sonderausstellung „Schule und Buchgewerbe". Leipzig, (1914). m. afb. 8°.

—— Abteilung neuzeitliche Buchkunst und angewandte Graphik. Katalog. Leipzig, 1914. m. afb. 8°.

Internationale Ausstellung für Buchgewerbe und Graphik zu Leipzig, 1914. — Abteilung „Zeitgenössische Graphik"; erste Internationale Graphische Kunst-Ausstellung. Leipzig, 1914. m. afb. 8°.

—— Ausstellung für das kaufmännische Bildungswesen. Katalog. 8°.

—— Verzeichnis der niederländischen Abteilung. 8°.

—— Graphische kunst in Nederland, 1300—1800. Ter gelegenheid van de in 1914 te Leipzig gehouden Internationale tentoonstelling van het boek en de graphische vakken, samengest. door het uitvoerend comité der Nederl. afdeeling (m. tekst van N. G. van Huffel). 's-Grav. 1914. m. 20 pl. fol.

—— Verslag van de Nederlandsche commissie. 's-Grav. 1915. m. afb. 8°.

—— Section belge, organisée par le Musée du livre et des associations affiliées. 8°.

—— Roth, P. Leipzig der Mittelpunkt des Buchhandels. Leipzig, 1914. m. afb. 8°.

—— Leipzig; ein Blick in das Wesen und Werden einer deutschen Stadt. Festgabe der Stadt Leipzig, 1914. m. afb. 8°.

—— Börsenverein der deutschen Buchhändler zu Leipzig. (Geschichte u. Verfassung). 1914. 8°.

—— Der deutsche Buchgewerbe-Verein und seine Sammlungen. 1914. m. afb. 8°.

—— Der deutsche Musik-Verlag. Leipzig, 1914. 8°.

—— Die Grossbuchbinderei Lüderitz & Bauer in Berlin und die Entwicklung des deutschen Verlegereinbandes.

—— Papierfabrik Schoeller & Hoesch, Gernsbach i. Baden. 1914. m. afb. 8°.

—— Die Tagespresse auf der graphischen Weltausstellung Leipzig, 1914. kl. 4°.

—— Schöttler, H. Der Verlagsrahmen; eine Bugra-Plauderei über Bücher und Menschen. Leipzig, 1914. 8°.

—— Volkmann, L. Von der Weltkultur zum Weltkrieg; Vortrag auf der Weltausstellung für Buchgewerbe und Graphik. Leipzig, 1914. 8°.

—— Verband der deutschen Buchdrucker; sein Werden und Wirken, 1866—1914; herausgeg. anlässlich der Weltausstellung für Buchgewerbe und Graphik. Leipzig, 1914. 8°.

Internationale Ausstellung für Buchgewerbe und Graphik zu Leipzig, 1914. — Zunftliederbuch; gesellige Lieder für Buchdrucker, Buchbinder, Buchhändler und das ganze Buchgewerbe zu singen im Zunfthaus auf der Bugra. Leipzig, 1914. m. afb. 8°.

—— Section française; catalogue officiel. m. afb. 8°.

—— British section; catalogue. Leipzig, 1914. m. afb. 8°.

—— Sezione italiana; catalogo ufficiale. 2 uitg. 8°.

—— Catalogo della mostra storica dell' arte della stampa in Italia. Milano, 1914. m. afb. 8°.

—— Österreichisches Haus. m. afb. 8°.

—— Das K. u. K. militär-geographische Institut in Wien im Jahre 1914. Wien, 1914. m. afb. 8°.

—— Kurzer Überblick der Entwickelung der Debreczener städtischen Buchdruckerei. 1914. 8°.

—— Katalog der Russischen Abteilung. Leipzig, 1914. m. afb. 8°.

—— Das Buchgewerbe in Russland, nach statistischen Daten der bibliographischen Zeitschrift „Kniznaja Letopisj". 1914. m. afb. 4°.

—— Fachschule für Graphik und Buchgewerbe zu Kiew. Katalog. 8°.

—— Danmark; Katalog. 8°.

—— Deutsches Buchgewerbe- und Schriftmuseum: Ausstellung dänischer Lithographien. 1914. m. afb. kl. 8°.

—— Schweden; Katalog. 1914. 8°.

—— Schweiz; Katalog. 1e und 2e Ausgabe. Zürich, 1914. 2 dln. 8°.

—— Ausstellung der amerikanischen Bibliotheken. Leipzig, 1914. 8°. (Am. Libr. Ass.).

Bijbel-tentoonstelling te Amsterdam, 1914, ter gelegenheid der herdenking van het 100-jarig bestaan van het Ned.-Bijbelgenootschap, in het Sted. Museum. — Catalogus. 8°.

Heraldische tentoonstelling, saamgebracht uit particulier bezit, gehouden te Rotterdam, Nov.—Dec. 1915, bij Unger & van Mens. — Catalogus en inleiding door H. H. van Dam C.Hzn. m. afb. 8°.

Internationale tentoonstelling van oorlogs-prentkunst te Amsterdam, 1915—16 in het Sted. museum. — Catalogus. m. afb. 8°.

Weihnachts-Ausstellung graphischer Kunst zu Brüssel, Neues museum, 1915—16; veranstaltet vom deutschen Buchgewerbeverein. — Verzeichnis der graphischen Blätter. 8°.

Tentoonstelling Enschedé & Zonen te Haarlem 1916. — Catalogus van de typographische verzameling van Joh. Enschedé & Zn. 8°.

Tentoonstelling op gemeentelijk financieel gebied te Amsterdam, Sept. 1916 in het Sted. Museum. — Catalogus. m. afb. 8°.

Utställning Stockholm, Okt.—Nov. 1916. — Tysk Bokkonst. 1916. 8°.

Tentoonstelling over Holland's Noorderkwartier te Amsterdam, 1917 in het Sted. Museum. — Catalogus van kaarten, enz. betrekking hebbende op de oudere en tegenwoordige gesteldheid van Holland's noorderkwartier, (door A. A. Beekman). Leiden, 1917. m. krt. 8°. (Kon. Ned. Aardr. Genootsch.).

—— Idem, van Holland tusschen Maas en Y. (door A. A. Beekman). Leiden, 1921. m. krt. 8°. (Kon. Ned. Aardr. Genootsch.).

Tentoonstelling van Joodsche oorlogslitteratuur te Amsterdam, 1917, gehouden in de bibl. v. h. Portugeesch-Israëlietisch Seminarium. — Catalogus. 8°.

Tentoonstelling over het 4e eeuwfeest der kerkhervorming te Amsterdam 1917 in de Ev. Luthersche oude kerk. — Catalogus der geschriften, platen en gedenkpenningen. kl. 4°.

Buchgewerbe-Ausstellung in Zürich, 26 Aug.—30 Sept. 1917. — Wegleitungen des Kunstgewerbemuseums der Stadt Zürich. 8°.

Tweede Nederlandsche jaarbeurs te Utrecht, Febr.—Mrt. 1918. — Officieele catalogus. 8°.

Tentoonstelling ter herdenking van het 300-jarig bestaan van Batavia te Amsterdam, 1919. — Catalogus. 8°.

Tentoonstelling jaarbeurs voor kunstnijverheid anno 1919 te Amsterdam in het Sted. Museum. — Catalogus. 8°. (Maatsch. v. Beeldende Kunsten).

Ausstellung „Das deutsche Buch", Frankfurt 1920; Sonder-Ausstellung während der Herbst-Messe. Okt. 1920. 8°.

Tentoonstelling van oude en nieuwe boekkunst in de Nederlanden. Vereeniging Joan Blaeu. — Catalogus. 's-Grav. Amst. 1920. 8°.

Tweede Nederlandsch-Indische jaarbeurs te Bandoeng, 19 Sept.—9 Oct. 1921. — Rietschoten-van Rije, C. van. Het boekwezen op de —. (Bibliotheekleven 1921. Jg. VI. no. 11).

Tentoonstelling van de ontwikkeling der boekdrukkunst in Nederland, Paviljoen te Haarlem, Nov. 1923. — Catalogus. m. afb. 8°.

Zeeuwsche letterkundige tentoonstelling te Middelburg, Juni 1924 in de Provinciale bibliotheek, ter gelegenheid van het 2e Bibliothecarissen-congres. — Verslag officieele opening; photo, enz. (dossier).

2e Internationale Büchermesse in Florenz, Frühjahr 1925. — Das deutsche Buch auf der —. [Duitsch-Italiaansche uitg.]. 1925. 8°.

Tentoonstelling in het museum „De Lakenhal" te Leiden, Febr. 1925, ter herdenking van het 350 j. bestaan der Leidsche universiteit. — Catalogus m. afb. en inleiding v. P. J. Blok. 8°.

German Book exhibit at Chicago, April 1925. — Koch, Th. Wesley. Notes on the —, with impressions and interviews. Chicago, 1925. m. afb. en facs. kl. 8°.

Tentoonstelling „Het schoone Boek" te Utrecht, Juni 1925 Kemink & Zoon's Boekhandel. — Catalogus, samengesteld door H. de Man. 8°.

Grotius-tentoonstelling te 's-Gravenhage, 13—28 Juni 1925. — Catalogus m. portr. en bijl. 8°.

Tentoonstelling van moderne Nederl. boekkunst te Antwerpen, 18 Juli—15 Aug. 1925, in het museum Plantijn—Moretus. — Catalogus. 8°.

10. Congressen.

Handelingen der Nederlandsche letterkundige congressen, 1849—1912. 33 dln. 8°.

I Gent 1849. II Amsterdam 1850. III Brussel 1851. IV Utrecht 1855. V Antwerpen 1856. VI s'-Hertogenbosch 1860. VII Brugge 1862. VIII Rotterdam 1865. IX Gent 1867. X 's-Gravenhage 1868. XI Leuven 1869. XII Middelburg 1872. XIII Antwerpen 1873. XIV Maastricht 1875. XVI Kampen 1878. XVII Mechelen 1879. XVIII Breda 1881. XIX Brugge 1884. XX Amsterdam 1887. XXI Gent 1891. XXII Arnhem 1893. XXIII Antwerpen 1896. XXIV Dordrecht 1897. XXV Gent 1899. XXVI Nijmegen 1901. XXVII Kortrijk 1902. XXVIII Deventer 1904. XXIX Brussel 1906, 2dln. XXX Leiden 1908. XXXI Maastricht 1910. XXXII Antwerpen 1912. De handelingen v. h. XVe congres te Brussel zijn niet verschenen.

Congrès international des éditeurs (Paris, 15—18 Juin 1896). — Documents, rapports, procès-verbaux. Paris, 1896. 8°.

—— 2e session. Bruxelles, 23—26 Juin 1897. Bruxelles, 1897. 8°.

—— 3d session. London, June 7th to 10th, 1899. — Programme, list of delegates and members, rules, papers read, and discussions. London, 1899. 8°.

—— 4ième session. Leipzig, 10 au 13 Juin 1901. — Rapports et compte rendu. Leipzig, 1901—02. 2 dln. 8°.

—— 5ième session. Milan, 6—10 Juin 1906. — Rapports et compte rendu. Milan, 1907. 2 dln. 8°. — (Met diverse officieele stukken).

Congrès international des éditeurs. 6ième session. Madrid, 26—30 Mai 1908.— Rapports et compte rendu. Madrid, 1908. 2 dln. 8°. — (Met diverse officieele stukken).

— — 7ième session. Amsterdam, 18—22 Juillet 1910. — Rapports et compte rendu. Amst. 1910. 2 dln. 8°.

— — — — Stockum Jr., W. P. van. Discours prononcé à la séance d'ouverture. Amst. 18 juillet 1910. 8°.

— — — — Bastinos, A. J. Del Amstel al Rhin; excursión por Holanda, Belgica y Alemania. Barcelona, 1911. m. afb. 8°.

— — — — Verzonden circulaires aan de leden en andere gedrukte stukken; portefeuille met diverse stukken. 2 st.

— — 8ième session. Budapest, 1—5 juin 1913. — Rapports, compte rendu. Budapest, 1913. 2 dln. 8°. dossier. 4°.

— — — — Catalogues de la librairie; type présenté par le comité exécutif, dans les cinq langues allemande, anglaise, espagnole, française et italienne. Berne, 1908. 8°. (Bureau permanent).

—— Correspondence passed from 1916 to 1918 between the Dutch and British members of the Board of the International Publishers Congress. The Hague, 1918. gr. 8°.

Congres international pour le progrès des sciences sociales. Berne, 4ième session. — Annales. Bruxelles, 1866. 8°.

Internationaal letterkundig kongres van Parijs, Juni 1878. — Busken Huet, Cd. Een Nederlander op het —. 8°.

Congres littéraire international. Paris, Juin 1878. — Bulletins. Paris, 1879—80. nos. 2—7, 9, 10. 8°.

Association littéraire et artistique internationale; 17e Tagung, Dresden 1895. — Berichte, deutsche Ausgabe. Berlin, 1895. 8°.

— — 28e session; congrès de Bucarest, 20—26 Sept. 1906. — Compte rendu. Paris, 1907. 8°.

— — 30e session; congrès de Mayence, 27 Sept.—1e Oct. 1908. — Compte rendu. Paris, 1908. 8°.

Conférence du livre. Anvers, août 1890. — Compte-rendu de la première session, publié par M. Rooses. Anvers, 1891. 4°.

Achteraan een facsimile-herdruk van den „Index Librorum qui Antverpiae in officina Chr. Plantini excusi sunt, 1567"; een tweede catalogus v. d. drukkerij Plantijn.

Congresso librario-tipografico. Milano, Settembre 1894. — Atti. 8°.

Conferenza bibliografica Italiana. Firenze, Settembre 1896. — Atti. 8°.

Nationaal congres voor den handeldrijvenden middenstand. Rotterdam, 1903. — Feestgids, rapporten, enz. 8°.

11. Postwezen.

Biema, E. van. Het een en ander omtrent het oude Haagsche postwezen, naar bescheiden uit de archieven. 's-Grav. 1907. 8°. (Die Haghe, 1907).

Jenne, J. C. W. Le. Het brievenpostwezen in de Republiek der Vereenigde Nederlanden. Utrecht, 1851. 8°.

Overvoorde, J. C. Geschiedenis van het postwezen in Nederland vóór 1795, met de voornaamste verbindingen met het buitenland. Leiden, 1902. m. afb. 8°.

Rignalda, W. Hoofdtrekken van de geschiedenis van het Nederlandsch postwezen, inzonderheid sedert de eerste wettelijke regeling van den postdienst. 's-Grav. 1895. 8°.

Wetgeving op de posterijen. — Nederland. — Antwoord van den minister op een request van Ds. G. Vissering over het verzenden van drukproeven met kopy. 1854 (geschreven stuk met handteekening v. d. secr. gen. Hoytema).

— Iets over vermindering van het briefport. Amsterdam, 1849.

— Verslag van de Kamer van Koophandel en Fabryken te Utrecht naar aanleiding van het Utrechtsche Boekverkoopers-collegie in zake de postkantoren. Amst. 19 Febr. 1855.

— Wet op het brievenport en regeling der brieven-posterijen met tarief der porto's. 2e dr. Amsterdam, ± 1855. 12°.

— Wet van 15 April 1891, staatsbl. no. 87, tot regeling der brievenposterij. (In: Wetgeving; verzameling der stukken en beraadslagingen betreffende de voornaamste wetten, onder red. van H. van der Hoeven). Leiden, 1892. 8°.

— Afschrift van het adres d.d. 24 Juli 1925 gezonden aan zijne Exc. den minister van Waterstaat, door het Comité tot verlaging der posttarieven. Amst. 1925. kl. 8°.

— België. — Loi portant révision et codification de la législation postale, 1879.

— Duitschland. — Postordnung für das deutsche Reich 1900—1908.

— — **Fischer, P. D.** Die deutsche Post- und Telegraphen-Gesetzgebung, nebst dem Weltpostvertrag und dem internationalen Telegraphenvertrag. 5e Aufl. Berlin, 1902. 12°.

— Frankrijk. — Loi concernant le transport par la poste des lettres et imprimés non périodiques, 1906.

— Gr. Brittannië en Ierland. — Acts for the management of the post-office, 1837—1902:

VI. DE BEWARING VAN HET BOEK. BIBLIOTHEEKWEZEN.

1. Inrichting en organisatie van bibliotheken.

a. Algemeen. — Handboeken.

Conference of librarians held in London, Oct. 1877. — Transactions and proceedings, ed. by E. B. Nicholson and H. R. Tedder. London, 1878. 8°.

Meeting, 1st—6th annual. of the Library Association of the United Kingdom. — Transactions and proceedings. London, 1879—86. 5 dln. 8°.

I. Oxford, 1878; ed. by H. R. Tedder and E. C. Thomas.
II. Manchester, 1879; ed. by — — — — — — — — —
III. Edinburgh, 1880; ed. by E. C. Thomas and Ch. Welch.
IV & V. London, 1881 and Cambridge, 1882; ed. by E. C. Thomas.
VI. Liverpool, 1883; ed. by E. C. Thomas.

Congrès international des archivistes et des bibliothécaires à Bruxelles 1910; actes publiés par J. Cuvelier et L. Stainier. Bruxelles, 1912. m. portr. 8°.

Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles, tenu à Paris du 3 au 9 avril 1923; procès verbaux et mémoires publiés par F. Mazerolle et Ch. Mortet. Paris, 1925. m. pl. 8°.

Congres van bibliothecarissen. Arnhem, 1923... 8°. (dossier).

Angermann, R. en **W.** Normalbuchgrösse und Normalgeschosshöhe. Leipzig, 1915. 8°.

Baudrillart, H. Les bibliothèques et les cours populaires. Paris, 1867. 12°.

Bibliothèques, livres et librairies; conférences faites à l'Ecole des hautes études sociales sous le patronage de l'Association des bibliothécaires français avec le concours de l'Institut international de bibliographie et du Cercle de la librairie. 3e série. Paris, 1914. m. afb. 8°.

Binding for libraries; suggestions prepared by the A. L. A. Comittee on bookbinding. 2d ed. Chicago, 1915. 8°.

Bock, Fr. Zur Geschichte des Schlagwortkatalogs in Praxis und Theorie. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

Bogeng, G. A. E. Ueber Z. C. von Uffenbach's Erfahrungen und Erlebnisse bei der Benutzung deutscher, englischer, holländischer öffentlicher Büchersammlungen in den Jahren 1709—1711. 1913. (Beiträge zum Bibliotheks- und Buchwesen).

Bonfort, H. Das Bibliothekwesen in den Vereinigten Staaten. Hamburg, 1896. 8°.

Bowerman, G. F. Conditions of librarians in the United States. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Brockett, P. International exchanges. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Brown, J. D. A handbook of library appliances; the technical equipment of libraries: fittings, furniture, charging systems, forms, recipes etc. London, 1892. m. afb. 8°. (The Library Association series. no. 1).

—— Mechanical methods of displaying catalogues and indexes; with a list of (English) contributions to the literature of cataloguing. (The Library. Vol. VI. 1894).

—— Position of British librarians respecting salaries, hours, vacation, superannuation, etc. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Budik, P. A. Vorbereitungsstudien für den angehenden Bibliothekar. Wien, 1834. 8°.

Burger Jr., C. P. Iets over de positie van den bibliothecaris in Nederland en in enkele andere landen. (Het Boek. Jg. IX. 1920).

—— en **A. G. Roos.** De opleiding van wetenschappelijke bibliotheek-ambtenaren; twee adviezen, uitgebr. aan de faculteit der letteren en wijsbegeerte aan de Rijks-Univers. te Utrecht. (Het Boek. Jg. X. 1921).

Burgoyne, F. J. Library construction, architecture, fittings and furniture. London, 1897. m. afb. 8°. (The Library series, ed. by R. Garnett. II).

Carlton, W. N. C. Superstructures; address delivered at the commencement exercises of the Library School. N.-Y. 1918. 8°.

Cère, E. La réforme des bibliothèques. 8°. (overdruk uit La Nouvelle Revue).

Cim, A. Une bibliothèque; l'art d'acheter les livres, de les classer, de les conserver et de s'en servir. Paris, 1902. 8°.

Clark, J. W. The care of books; an essay on the development of libraries and their fittings, from the earliest times to the end of the 18th century. Cambridge, 1901. m. afb. gr. 8°.

Constantin, L. A. (L. A. Const. Hesse). Bibliothéconomie; instructions sur l'arrangement, la conservation et l'administration des bibliothèques. Paris, 1839. 6 pl. 8°.

—— Bibliothekonomie oder Lehre von der Anordnung, Bewahrung und Verwaltung der Bibliotheken; a. d. Französ. Leipzig, 1840. 8°.

Cousin, J. De l'organisation et de l'administration des bibliothèques publiques et privées. Paris, 1882. 8°.

Dahlgren, E. W. — DAHLGREN, E. W. Nyà katalogregler för Kungl. biblioteket i. Stockholm. m. afb. (Nordisk tidskrift für bok- och biblioteksväsen. Årg. III. 1916).

Delisle, L. Instructions élémentaires et techniques pour la mise et le maintien en ordre des livres d'une bibliothèque. 4e éd. Paris, z.j. 8°.

Dogilbert, F. La désinfection des livres et l'hygiène des bibliothèques par la „nébulisation". (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Dokkum, J. D. C. van. De systematische indeeling van een tijdschriftcatalogus. (Bibliotheekleven. Jg. I. 1916).

Drury, G. G. The library and its organization; reprints of articles and addresses. N.-Y. 1924. 8°.

Ebert, F. A. Ueber öffentliche Bibliotheken, besonders deutsche Universitätsbibliotheken, und Vorschläge zu einer zweckmässigen Einrichtung derselben. Freyburg, 1811. 8°.

—— Die Bildung des Bibliothecars. 2e umgearb. Ausgabe. 4 st. 1820. 8°.

—— De vorming van den bibliothekaris; n. de 2e verb. uitg. u. h. Duitsch d. J. W. Holtrop. 's-Grav. 1832. 8°.

Edwards, E. Memoirs of libraries; including a handbook of library economy. London, 1859. 2 dln. m. pl. 8°.

Eichler, F. Begriff und Aufgabe der Bibliothekswissenschaft. Leipzig, 1896. 8°.

—— Bibliothekspolitik am Ausgange des 19. Jahrhunderts. Leipzig, 1897. 8°.

—— Die wissenschaftlichen Bibliotheken in ihrer Stellung zu Forschung und Unterricht. Leipzig, 1910. 8°.

—— Wert und Verhältnis des systematischen und des Schlagwortkataloges. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLI. 1924).

Emler, J. Le catalogue général sur fiches en Tchécoslovaquie. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Enschedé, J. W. Eenige eigenschappen, die de bibliotheek-ambtenaar behoeft. (Het Boek. Jg. IV. 1915).

(**Erdt, Paulin**) Anleitung für angehende Bibliothecare und Liebhaber von Büchern. Augsb. 1786. 8°.

Eriksen, W. Les échanges internationaux littéraires et scientifiques, 1832—1880. Paris, 1880. 8°.

Escher, H. Aus dem amerikanischen Bibliothekswesen. Beobachtungen und Studien. Tübingen, 1923. 8°.

—— **Buy, J. B. du.** Herman Escher. Aus dem amerikanischen Bibliothekswesen. (Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924).

Evers, G. A. Fotografie en bibliotheekwezen (m. Geschriften over bibliotheek-fotografie.) (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. I. 1913).

Fick, R. Die Zentralstelle der deutschen Bibliotheken. (Das Berliner Auskunftsbureau und der Gesamtkatalog). — (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Frankfurter, S. Die Qualification für den staatlichen Bibliotheksdienst in Oesterreich. Wien, 1898. 8°.

Frels, W. Die bibliothekarische Titelaufnahme in Deutschland. Leipzig, 1919. 8°. (Beiheft zum Zentralblatt für Bibliothekswesen. XLVII). (bespr. van L. C. Kloos in Het Boek. Jg. IX. 1920).

Friedrich, J. C. Kritische Erörterungen zum übereinstimmenden Ordnen und Verzeichnen öffentlicher Bibliotheken. Leipzig, 1835. 8°.

Führer, A. Ueber indisches Bibliothekswesen. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. I, II. 1884—1885).

Gardthausen, V. Handbuch der wissenschaftlichen Bibliothekskunde. Leipzig, 1920. 2 dln. 8°.

Garnett, R. Essays in librarianship and bibliography. London, 1899. 8°. (The Library series, ed. by Garnett. V).

Gebhard, A. C. Catalogiseeren; titelbeschrijving en rangschikking der titels in alphabetische volgorde. Utr. 1923. 8°. (Ned. Ver. v. bibliothecarissen en bibliotheek-ambtenaren).

Geiger, K. Unser bibliothekarischer Beruf. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVII. 1920).

Gladstone, W. E. On books and the housing of them. 8°. (The Nineteenth Century. March 1890).

Graesel, A. Führer für Bibliotheksbenutzer. Leipzig, 1905. 8°.

Graesel, A. Führer für Bibliotheksbenutzer, mit einer Zusammenstellung bibliographischer und enzyklopädischer Hilfsmittel, sowie einem Verzeichnis wissenschaftlicher Bibliotheken. 2e verm. Aufl. Leipzig, 1913. 8°.

— — Grundzüge der Bibliothekslehre, mit bibliographischen und erläuternden Anmerkungen; Neubearbeitung von J. Petzholdt's Katechismus der Bibliothekenlehre. Leipzig, 1890. m. afb. 8°.

— — Handbuch der Bibliothekslehre. 2e umgearb. Aufl. der Grundzüge der Bibliothekslehre. Leipzig, 1902. m. afb. gr. 8°.

Grojean, O. La situation des bibliothécaires en Belgique. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Grundtvig, V. Om nordisk Biblioteksstatistik. En Sammenligning mellem de tre Nationalbibliotekers Beretninger. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. VII. 1920).

Hanson, J. C. M. Agreement on cataloguing rules in America. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Helssig, R. Die Stellung der deutschen Bibliothekare. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Henriot, G. Les offices d'information: extension du rôle de certaines bibliothèques consacrées aux arts et aux sciences appliqués. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Herse, W. Die Erhaltung ungedruckter Arbeiten eine Aufgabe der lokalen Bibliotheken. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLI. 1924).

Hoe katalogiseer ik mijn bibliotheek? (Library & Office Supply Co.). Amst. z.j. m. afb. 8°.

Hof, H. Charakteristische Fleckenschäden in alten Drucken. m. 20 afb. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. XVII. 1925).

Jast, L. Stanley, and **W. C. Berwick Sayers.** How to name the librarians. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Jürges, P. Die modernen Systeme von Büchergestellen mit verstellbaren Legeböden. Leipzig, 1895. 8°. (Sammlung Bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten. Heft 9).

Kayser, A. C. Ueber die Manipulation bey der Einrichtung einer Bibliothek und der Verfertigung der Bücherverzeichnisse; nebst einem alph. Kataloge aller von J. J. Moser einzeln herausgekommener Werke, mit Ausschluss seiner theologischen, und einem Realregister. Bayr. 1790. 8°.

Keysser, A. Das Bibliothekswesen als Gegenstand der oeffentlichen Verwaltung. Koeln, 1905. 8°.

Keogh, A. The librarian as a unifier; address delivered at the commencement exercises of the Library School. N.-Y. 1915. 8°.

Kögel, P. R. Richtlinien zur Beschaffung von photographischen Apparaten für Bibliotheken. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXV. 1918).

Köhler, J. D. Anweisung für reisende Gelehrte, Bibliotheken, Münz-Cabinette, Antiquitäten-Zimmer, u. d. m. mit Nutzen zu besehen. Frankf. 1762. 8°.

—— Anweisung zur Reiseklugheit für junge Gelehrte, um Bibliotheken, Münzkabinette, u.s.w. mit Nutzen zu besehen, neu überarbeitet v. J. F. A. Kinderling. Magdeb. 1788. 2 dln. 1 bd. 8°.

—— Sylloge aliquot scriptorum de bene ordinanda et ornanda bibliotheca. Frankf. 1728. 4°.

Kossmann, F. De toekomst der wetenschappelijke bibliotheken; een vraagstuk en een voorstel. Utr. 1923. 8°. (Ned. Ver. v. bibliothecarissen en bibliotheek-ambtenaren).

Laborde, A. de. De l'organisation des bibliothèques dans Paris. Paris, 1845. 4 dln. 8°.

Ladewig, P. Politik der Bücherei. Leipzig, 1912. 8°.

—— Katechismus der Bücherei. Leipzig, 1914. 8°.

—— Zur Systematik des Bibliothekswesens. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIV. 1917).

Lange, H. O. En ny konserveringsmaade for Brevsamlinger. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. II. 1915).

Langlois, M. La nouvelle bibliothèque, collections, locaux, administration. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Larsen, S. Om konserveringen af haandskrifter og arkivalia i København's Universitetsbibliotek og arkiv. (Nordisk tidskrift för bok- och bibliotheksvåsen. Årg. VIII. 1921).

Legrand, N. Les bibliothèques médicales. (Bibliothèques, livres et librairies. Conférences. Paris, 1914).

Lemaître, H. Eclairage et chauffage des bibliothèques. (Bibliothèques, livres et librairies. Conférences. Paris, 1914).

Leyh, G. Literarisch-ästhetische Bildung und die deutschen Büchereien. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIV. 1917).

Leyh, G. Bibliotheken und Buchhandel — Die Bibliotheksstatistik. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

— — und **W. Deutschmann.** Fachhöhe und Geschoszhöhe. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIII. 1916).

Liska, A. Handhabung der Bücher in öffentlichen Bibliotheken. (Archiv für Buchbinderei. Jg. XVIII. 1919).

Loga, V. v. Ordnung und Katalogisierung eines Kupferstich-Kabinetts; Erfahrungen und Vorschläge. Berlin, 1910. 8°.

Ludewig, H. Zur Bibliothekonomie. (Mit Fragment eines juristischen Real-Catalogs der Königl. Bibl. zu Dresden. 1836). Dresden, 1840. 8°.

Lundstedt, B. La situation des bibliothécaires dans les bibliothèques d'état en Suède. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Lysen, A. Ein verbesserter Index zum systematischen Katalog. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLII. 1925. — Zie ook: Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924).

Maas, G. Bibliothekumzüge; eine bibliothektechnische Studie. Leipzig, 1896. 8°.

Mc Alister, J. Y. W. The Osler medical library, an architect's dream. m. afb. (The Library. Vol. X. 1919).

Mc Combs, Ch. F. The photostat in reference work. N.-Y. 1920. m. afb. 8°.

Macé, J. Conseils pour l'établissement des bibliothèques communales. Paris, 1864. 8°.

Macfarlane, J. Library administration. London, 1898. 8°. (The Library series, ed. by R. Garnett. III).

Maire, A. Manuel pratique du bibliothécaire; bibliothèques publiques, bibliothèques universitaires, bibliothèques privées; suivi d'un lexique des termes du livre, des lois, décrets, etc., concernant les bibliothèques universitaires de 1837 à 1894. Paris, 1896. 8°.

— — La reliure des ouvrages de bibliothèque. (Revue des bibliothèques. Année III. 1893).

Mangin, M. Giraud. De la préservation des livres rares contre les insectes et les moisissures. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Merzdorf, J. L. L. Th. Bibliothekarische Unterhaltungen, neue Sammlung. Oldenburg, 1850. 8°.

Meyer, A. B. Amerikanische Bibliotheken und ihre Bestrebungen. Berlin, 1906. m. afb. 8°.

Milkau, Fr. Centralkataloge und Titeldrucke; geschichtliche Erörterungen und praktische Vorschläge im Hinblick auf die Herstellung eines Gesamtkatalogs der preussischen wissenschaftlichen Bibliotheken. Leipzig, 1898. 8°. (Beiheft zum Centralblatt f. Bibliothekswesen. XX).

Molbeck, Chr. Ueber Bibliothekswissenschaft oder Einrichtung und Verwaltung öffentlicher Bibliotheken, a. d. Dän. v. H. Ratjen. Leipzig, 1833. m. pl. 8°.

Molhuysen, P. C. De Nederlandsche centrale catalogus. (Bibliotheekleven. Jg. IV, VII. 1919—1922).

Morel, E. Bibliothèques; essai sur le développement des bibliothèques publiques et de la librairie dans les deux mondes. Paris, 1908—09. 2 dln. 8°.

Müller, G. H. Vom Prinzip der Zugangs-Aufstellung. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIV, XXXIX. 1917—1922).

—— Die Einheit des bibliothekarischen Berufes. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVIII. 1921).

Naamtafels. Ned. bewerking van C. A. Cutter, Three-figure alfabetic order table. 2e herz. dr. met toelichting en gebruiksaanwijzing door H. E. Greve. 's-Grav. 1925. 8°.

Namur, P. Manuel du bibliothécaire, accompagné de notes critiques, historiques et littéraires. Brux. 1834. 8°.

Olschki, L. S. Per le bibliotheche d'Italia. (La Bibliofilia. Anno XXV. 1923—24).

Opportunities, Educational. in Chicago. Chicago, 1911. m. afb. 8°.

Petzholdt, J. Katechismus der Bibliothekenlehre. Leipzig, 1856. m. afb. kl. 8°.

—— Hetzelfde. 3e Aufl. Leipzig, 1877. m. afb. 8°.

Philip, A. J. The production of the printed catalogue; with a chapter on the monotype machine and an appendix of type faces. London, 1910. m. afb. 8°.

Preusker, K. Ueber öffentliche Vereins- und Privat-Bibliotheken, Lesezirkel und verwandte Gegenstände, mit Rücksicht auf den Bürgerstand. Leipzig, 1839—40. 2 dln. 8°.

Räuber, Fr. Verhältnis der Bibliotheken zum Buchhandel. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

Rapport betreffende de arbeidstijden en bezoldigingen van ambtenaren aan bibliotheken en leeszalen in Nederland. (Bibliotheekleven. Jg. I. 1916).

Regels voor de titelbeschrijving bij de Koninklijke bibliotheek. (Bibliotheekleven. Jg. VI. 1921).

—— voor de titelbeschrijving, vastgesteld door de rijkscommissie van advies inzake het bibliotheekwezen. Leiden, 1924. 8°.

Règles et usages observés dans les principales bibliothèques de Paris pour la rédaction et le classement des catalogues d'auteurs et d'anonymes (1912). Paris, 1913. 8°.

Richou, G. Traité de l'administration des bibliothèques publiques. Paris, 1885. 8°.

Rieu, W. N. du. Iets over den alphabetischen catalogus. Leiden, 1873. kl. 8°.

—— Naar aanleiding van den bibliotheekbrand te Birmingham. 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator. 1879).

Roquette, A. Die Finanzlage der deutschen Bibliotheken. Leipzig, 1902. 8°. (Sammlung bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten. Hft 16).

(**Rouveyre, E.**) Etablissement d'une bibliothèque, conservation et entretien des livres, de leur format, et de leur reliure, moyens de les préserver des insectes. Paris, 1877. 8°. (Connaissances nécessaires à un bibliophile).

Rudelsheim. Quelques mots sur l'organisation des bibliothèques publiques en Belgique. Bruxelles, 1904. 8°.

Samzelius, J. L. Kronologisk gruppuppställning i våra offentliga bibliotek. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksvåsen. Årg. VIII. 1921).

Savage, E. A. Manual of descriptive annotation for library catalogues; with chapter on evaluation and historical note by E. A. Baker. London, 1906. 8°.

Schelhorn, J. G. Anleitung für Bibliothekare und Archivare. Ulm, 1788—91. 2 dln. 8°.

Schleimer, H. Der bibliothekarische Schlagwortkatalog; mit Regeln für die Universitätsbibliothek in Graz und einem Anhang: Systematischer oder alphabetischer Sachkatalog? (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

Schmid, F. Der alphabetische Sachkatalog (Schlagwortkatalog) mit besonderer Beziehung auf die Landesbibliothek in Stuttgart. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLI, XLII. 1924—1925).

Schmidt, J. A. F. Handbuch der Bibliothekswissenschaft, der Literatur- und Bücherkunde. Eine gedrängte Uebersicht der Handschriftenkunde, der Geschichte der Buchdruckerkunst und des Buchhandels, der Bibliographie u.s.w. Weimar, 1840. 8°.

Schnegraf, J. R. Warum wurden ehemals in Bibliotheken die Bücher an eiserne Ketten gelegt? Regensb. 1844. 8°.

Schollmann, J. J. Janssen. De bibliotheek in de strafgevangenissen van ons land. Rott. (1910). 8°.

Schrettinger, M. Versuch eines vollständigen Lehrbuches der Bibliothek-Wissenschaft, oder Anleitung zur vollkommenen Geschäftsführung eines Bibliothekärs. München, 1808. 2 dln. 1 bd. 8°.

—— Hetzelfde. 1829. 2 dln. 8°.

—— Handbuch der Bibliothekwissenschaft, besonders zum Gebrauche der Nicht-Bibliothekare, welche ihre Privat-Büchersammlungen selbst einrichten wollen. Wien, 1834. 8°.

Schulz, K. Die Bibliotheken und der Verlagsbuchhandel. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XVIII. 1901).

Schwenke, P. Eindrücke von einer amerikanischen Bibliotheksreise. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXIX, XXX. 1912—1913).

Seizinger, J. G. Bibliotheks-Technik; mit einem Beitrag zum Archivswesen. 2e Ausg. Leipzig, 1860. 8°.

Selbständigkeit, Die. des bibliothekarischen Berufes, mit Rücksicht auf die deutschen Universitäts-Bibliotheken. Leipzig, 1871. 8°.

Someren, J. F. van. Iets over bibliotheekwezen en bibliografie. kl. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel. 9 en 27 Aug. 1878).

—— Het bibliothecarisschap in Frankrijk. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel. 1880).

—— De opleiding van wetenschappelijke bibliotheek-ambtenaren. (Het Boek. Jg. XI. 1922).

Staender. Das Einheitsmass für die Raumberechnung von Büchermagazinen. Berlin, 1892. 8°.

Stewart, J. Douglas. How to use a library; practical advice to students and general readers, with explanations of library catalogues, a systematic description of guides to books, and a guide to special libraries. London, 1910. 8°.

—— The sheaf catalogue; a practical handbook on the compilation of manuscript catalogues for public and private libraries. London, 1909. 8°.

Strien, W. A. C. van. De trefwoorden-catalogus. (Bibliotheekleven. Jg. VIII. 1923).

Sury, Ch. Réformes à introduire dans le service belge des échanges internationaux. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Sustrac, Ch. Les bibliothécaires doivent-ils avoir des loisirs. (Revue des bibliothèques. Année XXXIV. 1924).

—— Note sur les règles de catalogue d'auteurs et d'anonymes suivies en France. — Les problèmes de l'indexation. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Tobolka, Z. Echanges internationaux. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Vanrijcke, P. Les thèses et dissertations académiques; comment se les procurer, les classer et les cataloguer. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Vattemare, A. Movement of the international litterary exchanges between France and North-America, from Jan. 1845 to May 1846. Paris, 1846. 8°.

—— Note adressée à l'Assemblée Nationale sur la question des échanges scientifiques et littéraires entre la France et l'Amérique. Paris, 1851. 4°.

—— Réalisation sur une large échelle du système des échanges internationaux. Bruxelles, 1852. 8°.

Vreese, W. de. Het zapon. Een nieuw middel om handschriften en boeken te herstellen en tegen vernietiging te vrijwaren. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. I. 1903).

Walter, Fr. Keller. Abbreviations and technical terms used in book catalogs and in bibliographies. Boston, 1912. 8°.

Wheatley, H. B. How to catalogue a library. London, z.j. 8°.

—— How to make an index. London, 1902. 8°.

Wilson, Florence. Standardisation of methods. — Progress made in standardisation and methods of cooperation in bibliographical work. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Wolfstieg, A. Exempla titulorum vocabulariumque breviloquum. Berlin, 1906. 8°.

Wijk, N. van. De transskriptie van Russiese eigennamen. 's-Grav. 1925. 8°.

Wijss, W. von. Über den Schlagwortkatalog, mit Regeln für die Stadtbibliothek Zürich. Leipzig, 1909. 8°. (Sammlung Bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten. Heft 25).

b. Leeszalen. Blindenbibliotheken. Muziekbibliotheken. Volksbibliotheken.

Ackerknecht, E. Billiger Lesestoff für Lazarette und Feldtruppen. München, 1915. 8°. (130. Flugschrift des Dürerbundes).

Austin, R. The printed catalogue of a local collection. (Gloucester Public library). (The Library. Vol. VIII. 1917).

Baekelmans, L. De openbare boekerijen in België. (Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924).

Baker, E. A. The public library. London, 1922. m. afb. 8°.

Bartling, D., A. C. Gebhard en **O. Mühlenfeld.** De openbare leeszaal als inrichting van informatie; praeadviezen. (Bibliotheekleven. Jg. VI. 1921).

Bedeutung, Ueber. und Einrichtung der Volksbibliotheken; vom Ministerium des Cultus und öffentlichen Unterrichts. Leipzig, 1876. 8°.

Beets, H. Amerikaansche bibliotheken en hun Nederlandsche werken. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. III. 1905).

Best, M. Storr. A glimpse of some Dutch libraries. Aberdeen, 1924. (Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924).

Börner, W., und **E. Frankl.** Die Volksbücherei, ihre Gründung, Einrichtung und Führung. Wien, 1911. 8°.

Bonebakker, E., A. C. Gebhard en **L. Hertzberger.** De lektuurvoorziening aan de jeugd. (Bibliotheekleven. Jg. III. 1918).

Brückner, K. Die Bibliotheken an der Zentralstelle des Volksvereins für das katholische Deutschland. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIV. 1917).

Buchholtz, A. Die Volksbibliotheken und Lesehallen der Stadt Berlin von 1850—1900; Festschrift der Stadt Berlin zum 50-j. Bestehen der Volksbibliotheken, 1. August 1900. Berlin, 1900. m. portr. 4°.

Bijmholt, B. Over reizende bibliotheken. (Bibliotheekleven. Jg. VII. 1922).

Carson, Jessie. L'oeuvre américaine pour la création de bibliothèques dans le Soissonnais. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Chambers, W. Public libraries. Edinb. 1855. 8°.

Clercq, E. de. Vertellen aan kinderen — in 't biezonder in kinderleeszalen. (Bibliotheekleven. Jg. V. 1920).

Cohen, J. Lectuurkeuze in de openbare leeszalen. (Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924).

Cummins, G. D. The evolution of the rural library in Ireland. (The Library. Vol. VIII. 1917).

Dana, J. Cotton. De beteekenis van de openbare leesbibliotheek in het leven van een stad; in het Amsterdamsch vert. d. H. Gerlings. Hilversum, 1902. m. 2 plattegronden. kl. 8°.

Defrecheux, Ch. Les bibliothèques populaires à Liège. (Revue des biblothèques et archives de Belgique. Jg. V. 1907).

Edwards, E. Three reports on the origin, formation, and first year's working of the Manchester free library, with an introduction on the results and the defects of the Public libraries Act of 1850. Manch. 1853. 8°.

—— Annual report to the council of the city of Manchester on the working of the Manchester free libraries. 2nd—5th rep., 1854—58. 4 st. 8°.

—— Special report on the plan, preparation, and printing of a classed catalogue of the reference department of the Manchester free library. 1855. 8°.

—— A letter to Sir J. Potter, accompanying the circulation of a special report on the plan, preparation, and printing of a classed catalogue of the reference department of the Manchester free library. 1857. fol.

—— Notes on the public libraries of the United States of America. 1858. fol.

Eerde, Gellie A. van. Vrije openbare bibliotheken in Londen. 's-Grav. 1910. m. afb. 8°. (Vlugschriften der Vereen. v. Openb. Leesz. in Nederland. I).

Ekering, Joh. H. De Nederlandsche blindenbibliotheek. m. portr. (De Boekzaal. Jg. IV. 1910).

Engelen, Clara. Museum-catalogi in openbare leeszalen. (Bibliotheekleven. Jg. II. 1917).

Farr, H. Library work with children. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Fletcher, W. I. Public libraries in America. 2d ed. Boston, 1895. m. afb. 8°.

Gebhard, A. C. Kinderleeszalen. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. II. 1914).

—— Het Nut en het bibliotheekwezen. Zaltbommel, 1917. (Nuts boekerij. no. 4).

Gebhard, A. C. Leeszalen en volkshuizen. (Bibliotheekleven. Jg. VI. 1921).

—— Tien jaar kinderleeszaal- en bibliotheekwezen in Nederland, 1912—1921. (Bibliotheekleven. Jg. VII. 1922).

—— Catalogi van openbare leeszalen, 1920. I. Algemeene catalogi; II. Rubriekscatalogi. (Bibliotheekleven. Jg. VII. 1922).

Gemeenten, De. en de openbare leeszalen en bibliotheken; drie praeadviezen voor de Vereen. voor Openbare Leeszalen in Nederland, door W. L. P. A. Molengraaff, G. van Rijn en J. Th. de Visser, op de alg. ledenverg. te Rott. 16 April 1910. 's-Grav. 1910. 8°.

Gerhard, J. W. Boek en tijdschrift voor de geestelijke ontwikkeling in Nederland en in het buitenland. Zaltbommel, 1917. (Nutsboekerij. no. 1).

Green, S. S. The Public Library movement in the United States, 1853—1893. Boston, 1913. m. portr. 8°.

Grégoire, E. Bibliothèques pour aveugles. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Greve, H. E. Openbare leesmusea en volksbibliotheken. Amst. 1906. 8°.

—— Uniforme beheersboekhouding in de Nederlandsche openbare leeszalen. (De Boekzaal. Jg. III. 1909).

—— De openbare leeszalen en de mobilisatie. (Maandbld v. bibliotheekwezen. Jg. II. 1914).

—— De nieuwe rijkssubsidie-regeling voor openbare leeszalen en bibliotheken. (Bibliotheekleven. Jg. IV. 1919).

—— De wettelijke regeling van het leeszaalwezen. (Bibliotheekleven. Jg. VIII. 1923).

Hachette, L. Les bibliothèques scolaires prescrites par arrêté du ministre de l'instruction publique. Paris, 1862. 8°.

—— **Lacoste, H.** Les bibliothèques scolaires et M. Hachette. Paris, 1862. 8°.

—— **Hachette, L.** Réponse à l'auteur de la brochure intitulée: Les bibliothèques scolaires et M. Hachette. Paris, 1862. 8°.

Handbook, Descriptive. of the Glasgow corporation public libraries, with plans and illustrations. Glasgow, 1907. 4°.

Hertzberger, L. De openbare leeszaal en bibliotheek in Friesland. 's-Grav. 1922. 8°.

Hofmann, W. Der Krieg und die Volksbibliotheken. Leipzig 1915. 8°.

Schriften der Zentralstelle für volkstümliches Büchereiwesen. Heft 1.

—— Buch und Volk und die volkstümliche Bücherei. Leipzig 1916. 8°.

Schriften der Zentralstelle für volkstümliches Büchereiwesen. Heft 4.

—— Die Gestalt der öffentlichen Bücherei. (Bibliotheekleven. Jg. V. 1920).

—— Die Praxis der Volksbücherei; ein Ratgeber für die Einrichtung und Verwaltung kleiner volkstümlicher Büchereien. Leipzig, 1922. 8°.

—— Der Weg zum Schriftum; Gedanke, Gestalt, Verwirklichung der deutschen volkstümlichen Bücherei. Berlin, 1922. 8°.

Howland, E. Public libraries and their management. Philadelphia, 1871. 8°. (Lippincott's Magazine. July 1871).

Huffel Jr., A. J. van. Eenige mededeelingen over de Amerikaansche en Engelsche Public en Free Libraries en de Duitsche Freie öffentliche Bibliotheken und Lesehallen. — De Nederlandsche Volksbibliotheken. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. III. 1905).

Jaeschke, E. Leitfaden für die Einrichtung und Verwaltung von mittleren und kleinen Volks- und Schulbüchereien, Kreiswanderbibliotheken und Lesezimmern in Stadt und Land. Berlin, 1913. 8°.

Jannasch, R. Die Volks-Bibliotheken, ihre Aufgabe und ihre Organisation. Berlin, 1876. 8°.

Jewett, Ch. C. Notices of public libraries in the United States of America. Wash. 1851. 8°.

Kenney, W. F. How the Boston public library attends to the child readers and cooperates with the public schools. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Kildal, A. Bergens offentlige Bibliotek. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksvåsen. Årg. V. 1918).

—— Musikbiblioteker og utlaan av musik. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. I. 1914).

Kluit, H. Kinderbibliotheekwerk. (Bibliotheekleven. Jg. III. 1918).

—— Bibliotheken in Scandinavië. (Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924).

Kropotkin, Sophie. Lending libraries and cheap books. 8°. (The Nineteenth Century. Jan. 1904).

Ladewig, P. Die Verwaltung und Einrichtung der Kruppschen Bücherhalle. Essen, 1905. m. afb. 4°.

Lange, H. O. Den nye danske Bibliothekslov. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. VII. 1920).

Lemaitre, H. La nouvelle loi belge sur les bibliothèques publiques. (Revue des bibliothèques. Année XXXII. 1922).

—— —— De Belgische bibliotheekwet. (Bibliotheekleven. Jg. VII. 1922).

—— RUTTEN, A. La nouvelle loi belge et ses premiers résultats. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Libraries, Open access. their planning, equipment and organisation, by J. Douglas Stewart, Olive E. Clarke, H. T. Coutts, Alice Jones, W. McGill; planned, with an introduction by J. Duff Brown. London, 1915. m. afb. 8°.

Libraries, Public. in the United States of America, their history, condition and management; special report, departm. of the interior, bureau of education. Wash. 1876. 2 dln., 1 bd. 8°.

Dl. II: Ch. A. Cutter. Rules for a printed dictionary catalogue.

—— **Rieu, W. N. du.** Een Amerikaansch verslag. Amst. 1878. 8°. (Verslag over bovenstaand werk, overdruk uit De Gids).

Library, The. and the schools in Grand Rapids. 1912. — 2d ed. 1916. 2 dln. 8°.

Lüdicke, F. und W. Pieth. Grundlagen einer Instruktion für die Kataloge von Volks- und Städtebüchereien. Charlottenb. 1914. gr. 8°.

Marsop, P. Die Musikbibliotheken in Deutschland und die Münchner oeffentliche Musikbücherei. (Bibliotheekleven. Jg. VIII. 1923).

Meyboom, Margaretha. Volksbibliotheken in Noorwegen. 's-Grav. 1910. m. afb. 8°. (Vlugschriften der Vereen. voor Openb. Leesz. in Nederland. II. — De Boekzaal. Jg. IV. 1910).

Molhuysen, P. C. De nieuwe opleiding. (overdruk uit Bibliotheekleven. Jg. VII. 1922).

Muller, Fr. Een enkel woord over volksbibliotheken, volksletterkunde, colportage. Haarlem, 1862. kl. 8°. (Practische Volksalmanak. 1862).

Mullins, J. D. Free libraries and newsrooms; their formation and management. London, 1869. 12°.

Neisser, E. R. Library work with the blinds in the U. S. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires Brux. 1910).

Nörrenberg, C. Die Bücherhallen-Bewegung im Jahre 1897. Berlin, 1898. 8°.

Note on the working of the English „Libraries act'' 1850—58. (Handschr.).

Ogle, J. J. The free library, its history and present condition. London, 1897. 8°. (The Library series. ed. by R. Garnett. I).

Olin, S. H., and **C. B. Roden.** Commencement addresses. N.-Y. 1924. 8°. (Library School of the N.-Y. Public library).

Otten, Bennata. Bibliotheks-technischer Ratgeber für Volksbibliotheken, Lesehallen und verwandte Büchereien, mit Bibliographie der Fachliteratur von 1900—1912. Leipzig, 1913. 8°.

Palmgreen, Valfrid. De Amerikaansche openbare bibliotheken en haar streven, u. h. Zweedsch; uitg. d. Ver. v. Openbare Leeszalen in Nederland. Amst. 1909. m. afb. 8°.

Pellisson, M. Les bibliothèques populaires en France. (De Boekzaal. Jg. IV. 1910).

Plummer, Mary Wright. Hints to small libraries. 4th ed. Chicago, 1911. 8°.

Public, society, and school-libraries. Wash. 1904. 8°. (United States bureau of education, chapter XVIII from the report of the commissioner of education for 1903).

Rees, G. Libraries for children; a history and a bibliography. London, 1924. m. afb. 8°.

Rettig, G. Leitfaden der Bibliothekverwaltung, hauptsächlich für Jugend- und Volksbibliotheken. Bern, 1883. 8°.

Reyer, E. Entwicklung und Organisation der Volksbibliotheken. Leipzig, 1893. m. afb. 8°.

—— Kritische Studien zum volkstümlichen Bibliothekswesen der Gegenwart. Leipzig, 1905. 8°.

(**Riedel, J. Bruinwold**). De administratie van onze volksbibliotheken. 8°. (Meded. d. Maatsch. t. Nut van 't Algemeen. Oct. 1906).

—— Onze volksbibliotheken. Amst. 1893. 8°.

Robitsch, S. J. Het sociaal-pedagogies karakter der volksbibliotheken. (De Boekzaal. Jg. VI. 1912).

Roebuck, G. E. Library work with the blinds in Great Britain. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Sainte-Beuve, C. A. A propos des bibliothèques populaires. Paris, 1867. 8°.

Schmaltz, E. G. Was will und soll eine Volksbibliothek? Hamburg, 1892. 8°.

Schramm, A. Die deutsche Zentralbücherei für Blinde zu Leipzig. Leipzig, 1917. m. portr. en afb. 8°.

Schultze, E. Freie öffentliche Bibliotheken, Volksbibliotheken und Lesehallen. Stettin, 1900. m. afb. 8°.

Simons, F. Regels voor het katalogiseeren van praktische muziek. 's-Grav. 1924. 8°.

—— Muziekbibliotheken. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. II. 1914).

Smit, D. Opleidingsschool voor kinderbibliotheek-bibliothekaressen. — De 1e Berlijnsche kinderleeszaal. (De Boekzaal. Jg. VI. 1912).

Smith, V. Den nyåpnede Musikavdeling i Bergen. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. XI. 1924).

Steenberg, A. S. Volksbibliotheken in Denemarken. m. afb. (De Boekzaal. Jg. III. 1909).

Thévenin, J. La bibliothèque Braille. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Tobolka, Z. Les bibliothèques publiques dans la république tchécoslovaque. (Revue des bibliothèques. Année XXXIII. 1923).

Trommsdorff, P. Die Birmingham free libraries. Leipzig, 1900. 8°. (Beiheft zum Centralblatt f. Bibliothekswesen. XXIV).

Veltman, L. De reizende bibliotheken van de Maatsch. tot Nut v. 't Algemeen. m. afb. (De Boekzaal. Jg. IV. 1910).

Verschoor, A. L. Reorganisatie van het Zweedsche openbare bibliotheekwezen. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. I. 1913).

—— De Deensche bibliotheekwet. (Bibliotheekleven. Jg. VII. 1922).

Verzekering van ouderdomspensioen aan leeszaalambtenaren; pensioenreglement met toelichting en contract. 's-Grav. 1925. 8°.

Welldon, J. E. C. The art of reading books; address delivered on Jan. 4th at the opening of the Kilburn Public Library. 8°. (overdruk uit The National Review. z.j.).

Winship, G. Parker. A library tonic; address delivered at the commencement exercices of the Library School. N-Y. 1917. 8°.

Zijnen, W. N. F. Sibmacher. Muziek-bibliotheken. (overdruk uit Haagsch Maandblad. Nov. 1925). 8°.

c. Archieven.

Archives des Pays-Bas, Les. Nouvelle loi de 1918. (Revue des bibliothèques. Année XX. 1920—21).

Awans, R. d'. Les archives et la bibliothèque communales de Malines. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I. 1903).

Barbau-Dihigo, L. Notes sur l'Archivo Histórico Nacional de Madrid. (Revue des bibliothèques. Année X. 1900).

Braibant, Ch. L'état présent des archives et des bibliothèques de la Marine. (Le bibliographe moderne. Année XX. 1920—21).

Bruchet, M. Le classement des séries modernes aux archives du Nord. (Le bibliographe moderne. Année XX. 1920—21).

Courteault, H. Les archives d'Aragon et de Navarre au XVe siècle. (Revue des bibliothèques. Année I. 1891).

Cuvelier, J. Les archives. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I. 1903).

—— Les archives autrichiennes. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année. IV. 1906).

—— L'éducation des archivistes. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année IV. 1906).

—— La préparation des archivistes. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

—— Le nouveau règlement des archives communales de Bruges. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I. 1903).

—— La réorganisation des archives en France. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année II. 1904).

—— en **H. Pirenne.** Les petites archives. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année III. 1905).

Durieux, J. Les archives de la Légion d'honneur. (Le bibliographe moderne. Année XXI, 1922—23).

Gachard. Rapport à M. le Ministre de l'Intérieur sur la situation des archives générales du royaume et des archives de l'Etat à Gand, Mons et Tournay. Bruxelles, 1846. 8°.

Gachard. Rapport à M. le Ministre de l'Intérieur sur les anciens comptes des villes et des chatellenies conservés aux archives générales du Royaume. Brux. 1851. 8°.

—— Rapports à M. le Ministre de l'Intérieur sur les archives de l'Etat dans les provinces, adressés pour les années 1853—1855. Brux. 1856. 8°.

Hauviller, E. La conservation des sceaux et les procédés de reproduction. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Hunt, G. Les versements des archives des administrations dans les archives anciennes. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Lonchay, H. Les archives de Simancas. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année V. 1907).

Marez, G. des. De la conservation, du classement et de l'inventaire des archives administratives d'une grande ville. (Bruxelles) (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Muller Fz., S., J. A. Feith en **R. Fruin Th.Az.** Manuel pour le classement et la description des archives; traduction française par J. Cuvelier et H. Stein. 's-Grav. 1910. 8°.

—— Anleitung zum Ordnen und Beschreiben von Archiven; für deutsche Archivare bearbeitet von H. Kaiser. Leipzig, 1905. 8°.

—— Ordinamento e inventario degli archivi; traduzione libera con note di G. Bonelli e G. Vittani. Torino, 1908. 8°.

Mynsbrugge, E. van der. L'oeuvre de la Vereeniging van Archivarissen in Nederland. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année V. 1907).

Nelis, H. Les publications des administrations d'archives. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Noordziek, J. J. F. Archiefwezen, 1826—1852, met eene korte opgave van den inhoud van eenige boekerijen. 's-Grav. 1853. 8°.

Nijhoff, Is. A. Overzicht van de tot heden in het licht verschenen registers en inventarissen van oude archieven in Nederland, met nabericht van P. Nijhoff. Arnhem, 1863. 8°. (overdruk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. N. Reeks. III).

Pagliai, L. Les archives de l'Etat en Italie. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Pasquier, F. Les archives privées. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Ravaisson, F. Rapport adressé à S. Exc. le Ministre d'Etat, concernant les archives de l'empire et la bibliothèque impériale, suivi de pièces justificatives inédites. Paris, 1862. 8°.

Saint-Genois, J. de. Notice sur le dépot des archives de la Flandre orientale. Gand, 1841. m. afb. 8°.

Scheel, Fr. Det norske Riksarchivs nye Bygning. m. afb. (Nordisk tidskrift för boch- och biblioteksväsen. Årg. III. 1916).

Schmidt, Ch. Réorganisation des archives d'Alsace et de Lorraine; rapport du directeur sur sa mission. (Le bibliographe moderne. Année XX. 1920—21).

Schoengen, M. Ueber Erhaltung und Ausbesserung der Archivalien. (Congrès international des archivistes et des bibliothécaires. Brux. 1910).

Vannérus, J. Les termes les plus usuels des inventaires d'archives. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année V. 1907).

Vaux de Foletier, M. F. de. L'organisation des archives locales en Angleterre. (Le bibliographe moderne. Année XX. 1920—21).

Wiersum, E. Het herkomstbeginsel. (Congrès international des bibliothécaires. Brux. 1910).

2. Geschiedenis der bibliotheken.

a. Algemeen. — Oudheid en Middeleeuwen. — Kloosterbibliotheken.

Abb, G. Die ehemalige Franziskanerbibliothek in Brandenburg a. H.; ein Beitrag zur Geschichte des märkischen Buchwesens im Mittelalter. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

Bailly, J. L. A. Notices historiques sur les bibliothèques anciennes et modernes; suivies d'un tableau comparatif des produits de la presse de 1812 à 1825 et d'un recueil de lois et ordonnances concernant les bibliothèques. Paris, 1828. 8°.

Beck, Chr. D. Specimen historiae bibliothecarum Alexandrinarum. Lips. 1779. 4°.

Bezold, C. Bibliotheks- und Schriftwesen im alten Ninive. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXI. 1904).

Bont, B. J. M. de. De libryen der voormalige Amsterdamsche kloosters. 8°. (overdruk uit Bijdragen voor de geschied. van het bisdom Haarlem. z. j.).

Boot, J. C. G. Notice sur les manuscrits trouvés à Herculanum. Amst. 1841. 8°.

Boyd, C. E. Public libraries and literary culture in ancient Rome. Chicago, 1915. 8°.

Budik, P. A. Die Bibliothek zu Alexandria. (Serapeum. Jg. XI. 1850).

Cahier, Ch. Nouveaux mélanges d'archéologie, d'histoire et de littérature sur le moyen age; bibliothèques. Paris, 1877. m. afb. fol.

Casanova, P. L'incendie de la bibliothèque d'Alexandrie par les Arabes. (Revue des bibliothèques. Année XXXIII. 1923).

Castellani, C. Le bibliotheche nell' antichità dai tempi piú remoti alla fine dell' imperio Romano d'occidente. Bologna, 1884. 8°.

Clark, J. W. Libraries in the mediaeval and renaissance periods. Cambridge, 1894. m. afb. 8°.

Collyn, I. Franciskaneras bibliotek på Gråmunkeholmen i Stockholm med sårskild hånsyn till Kanutus Johannis' verksamhet. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. IV. 1917).

—— Smärre bidrag till de svenska klosterbibliotekens historia. I—III. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. IV. 1917).

Couderc, I. Oratio de bibliothecarum antiquitate, et varia earum instruendarum ratione. Gouda, 1718. 4°.

Deslisle, L. Recherches sur l'ancienne bibliothèque de Corbie. Paris, 1860. — Documents sur les livres et les bibliothèques au moyen age. Paris, z. j. — Notes sur la bibliothèque de la Sainte-Chapelle de Bourges. Paris, z. j. 3 st. 1 bd. 8°. (Extraits de la bibliothèque de l'Ecole des Chartres. 5e série. T. I; 3e série. T. I; 5e serie. T. II).

Edwards, E. Libraries and founders of libraries. London, 1864. 8°.

I. The ancient libraries of Egypt, Judaea, Greece, and the Roman Empire. II. Mediaeval and modern libraries. III. Some libraries of monasteries abroad. IV. Some libraries of monasteries at home. V. Libraries of some famous authors, of various periods. VI. Libraries of some celebrated monarchs and royal personages, of various periods. VII. History of the old royal library of the Kings of England. VIII. History of the State Paper office. IX. History of the public records of the realm, in their early period of growth and separate custody, — in their period of increased separation and of gross

neglect, — in their period of partial aggregation and premature publication, — in their final period of thorough aggregation and arrangement. X. The life of: Thomas Parker, earl of Macclesfield — Nicholas Joseph Foucault — History and description of the Library at Shirburn Castle in Oxfordshire. XI. The life of Charles Spencer, third earl of Sunderland — History and description of the library at Blenheim Palace. XII. The public life of George John, second earl Spencer — History and description of the Spencer Library at Althorp.

Appendix A:. List and description of extant catalogues of English monastic libraries, distinguishing the unprinted from the printed. B: Note on the Library of King Edward the six. C: Summary classification and synoptical view of the public records of the realm.

Falk, F. Die ehemalige Dombibliothek zu Mainz, ihre Entstehung, Verschleppung and Vernichtung. Leipzig, 1897. 8°. (Beiheft zum Centralblatt für Bibliothekswesen. XVIII).

Faucon, M. La librairie des papes d'Avignon; sa formation, sa composition. ses catalogues (1316—1420). Paris, 1886. 2 dln. 1 bd. m. afb. 8°.

Franklin, A. Recherches sur la bibliothèque publique de l'église Notre-Dame de Paris au XIIIe siècle, d'après des documents inédits. Paris, 1863. 8°.

—— Histoire de la bibliothèque de l'Abbaye de Saint-Victor à Paris, d'après des documents inédits. Paris, 1865. 8°.

Gardthausen, V. Die Alexandrinische Bibliothek; ihr Vorbild, Katalog und Betrieb. Leipzig, 1922. m. afb. 4°. (bespr. v. C. Wendel, in Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

Gils, P. J. M. van. Eenige opmerkingen over de middeleeuwsche boekenlijst der abdij Rolduc. (Handelingen v. h. 5e Ned. Philologencongres. Amst. 1907).

Gottlieb, Th. Ueber mittelalterliche Bibliotheken. Leipzig, 1890. 8°.

Hoffmann, F. L. Ein bibliothekwissenschaftliches Gutachten abgegeben zu Padua im Jahre 1631 von Joh. Rhodius. Hamb. 1856. 4°.

Hübl, A. Die österreichischen Klosterbibliotheken in den Jahren 1848—1908. (Mitt. des österr. Ver. für Bibliothekswesen. Jg. XII. 1908).

Hulshof, A. Een en ander over de bibliotheek van het Regulierenklooster te Utrecht. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. VIII. 1910).

Jacob, L. Traicté des plus belles bibliothèques publiques et particulières, qui ont esté, et qui sont à présent dans le monde. Paris, 1644. 8°.

Jørgensen, E. Les bibliothèques danoises au moyen âge. Nordisk tidskrift för bok- och bibliotheksväsen. Årg. II. 1915).

Kesper, L. A. Reorganisatie van de librije der St. Jacobskerk .n 1489 te 's-Gravenhage. 8°. (overdruk uit Die Haghe, jaarboek 1913).

Lambros, S. Die Bibliotheken der Klöster des Athos; nach dem Rechenschaftsbericht des Prof. Dr. Spyridion Lambros an die griechischen Kammern. (Deutsch v. A. Boltz.) Bonn, 1881.8°.

Langie, A. Les bibliothèques publiques dans l'ancienne Rome et dans l'empire romain. Fribourg, 1908. 8°.

Lipsius, Justus. De bibliothecis syntagma. ed. 2a. Antw. 1607. 8°.

Löffler, K. Die Bibliotheken von Korvei. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. X. 1918).

—— Die Fuldauer Kloster-bibliothek. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. X. 1919).

Lomeier, J. De bibliothecis liber singularis. ed. 2a, priori multo auctior et addito rerum indice locupletior. Ultraj. 1680. 8°.

Meinsma, K. O. Middeleeuwsche bibliotheken. Zutphen, 1903. m. afb. 8°.

Michaut, N. Pauca de bibliothecis apud veteres quum publicis tum privatis. Paris, 1876. 8°.

Mitterwieser. Die Freisinger Domkapitelsbibliothek zu Ausgang des Mittelalters. m afb. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. IX. 1918).

Moll, W. De boekerij van het St. Barbara-klooster te Delft in de 2e helft der 15e eeuw; een bijdrage tot de geschiedenis der middeleeuwsche letterkunde in Nederland. Amst. 1857. 4°.

Montfaucon, B. de. Diarium Italicum. Sive monumentorum veterum, bibliothecarum, musaeorum, etc. notitiae singulares in Itinerario Italico collectae; additis schematibus ac figuris. Paris, 1702. 4°.

Müller, E. Die Sammlungen im Kloster Maihingen. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. XVI. 1925).

Neigebaur. Min of meer uitvoerige beschrijvingen van een groot aantal bibliotheken in Duitschland, België, Spanje, Frankrijk, Italië, enz. (Neuer Anzeiger f. Bibliographie und Bibliothekwissenschaft. 1855—66).

Niepce, L. Les bibliothèques anciennes et modernes de Lyon. Lyon, 1876. 8°.

Parthey, G. Das Alexandrinische Museum. Berlin, 1838. m. krt. 8°.

Petit-Radel, L. Ch. F. Recherches sur les bibliothèques anciennes et modernes, jusqu'à la fondation de la bibliothèque Mazarine. Paris, 1819. m. portr. 8°.

Petzholdt, J. Die Bibliotheken der Klöster und des Collegiat-Stiftes zu Freiberg. Dresden, 1842. 8°.

Radlach, O. Die Bibliotheken der evangelischen Kirche in ihrer rechtsgeschichtlichen Entwicklung. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XII. 1895).

Rest, J. Das Schicksal der elsässischen Klosterbibliotheken in der französischen Revolution. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1925).

Richardson, E. Cushing. Biblical libraries; a sketch of library history from 3400 B. C. to A. D. 150. Princetown, 1914. m. afb. 8°.

Rieu, W. N. du. De geschiedenis der Parijsche kloosterbibliotheken. 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator. 1868).

Ritschl, F. Die Alexandrinischen Bibliotheken unter den ersten Ptolomäern und die Sammlung der Homerischen Gedichte durch Pisistratus, nach Anleitung eines Plautinischen Scholions. Breslau, 1838. 8°.

Roberton, H. S. Voices of the past from Assyria and Babylonia. London, 1900. m. afb. 8°.

Ruland, A. Die Bibliothek des alten Benedictiner-Stiftes zu Fulda. (Serapeum. Jg. XX. 1859).

Savage, E. A. Old English libraries; the making, collection, and use of books during the middle ages. London, 1911. m. afb. 8°.

Schillmann, Fr. Wolfgang Trefler und die Bibliothek des Jakobsklosters zu Mainz. Leipzig, 1913. 8°. (Beiheft zum Zentralblatt für Bibliothekswesen. XLIII).

Vogel, E. G. Literatur früherer und noch bestehender europ. öffentlicher und Corporations-Bibliotheken. Leipzig, 1840. 8°.

— — Fernere Nachrichten über einige Klosterbibliotheken des Mittelalters. (Serapeum. Jg. V. 1844).

Walter, J. Les plus anciennes bibliothèques d'Alsace. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Weniger. Das Alexandrinische Museum; eine Skizze aus dem gelehrten Leben des Alterthums. Berlin, 1875. 8°.

b. Nederland en Ned. Koloniën.

Centrale Vereeniging voor openbare leeszalen en bibliotheken. 's-Gravenhage, 1908. — Statuten en huishoudelijk reglement 1908; 1919. — vergaderingverslagen.

—— GEBHARD, A. C. Tien jaren; 1908—18 April—1918. (Bibliotheekleven. Jg. III. 1918).

—— Leeszaaljaarboekje. Zie: afd. I. 5 b.

—— Bibliotheekleven. Zie: afd. I. 2.

Nederlandsche Vereeniging van bibliothecarissen en bibliotheek-ambtenaren. Utrecht, 1912. — Statuten 1912, 1918, 1925. — vergaderingverslagen.

—— Bibliotheekgids, Nederlandsche. 1913. — 2e dr. 1924. Zie: afd. I. 5 b.

—— Bibliotheekleven. Zie: afd. I. 2.

Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. — Jaarboek 1856—59, 1862—63, 1865—66. Amst. 1857—67. 5 dln. 4°.
Hierin berichten over volksbibliotheken.

—— Mededeelingen, 1905—1907. Jg III. no. 4; Jg. IV. nos. 1, 2, 3; Jg. V. nos. 2, 3, 5.
Hierin berichten over reizende bibliotheken.

—— Correspondentieblad voor Nutsbibliotheken, uitgeg. door de Centr. Comm. voor de volksbibliotheken. Amst. 1914—16. 8°.

—— Verslag van de Nutscommissie voor de reizende bibliotheken over de leesjaren 1913—16. 3 dln. 8°.

Bibliothekswesen, Niederländisches; eine Übersicht in acht Aufsätzen; bei Gelegenheit der Internationalen Ausstellung für Buchgewerbe und Graphik in Leipzig herausgeg. v. der „Ver. v. Nederl. bibliothecarissen", der „Nederl. Ver. v. bibliothecarissen en bibliotheek-ambtenaren", und der „Centrale Ver. v openb. leesz. en bibliotheken. Utr. 1914. m. afb. 8°.

Evers, G. A. Nederlandsche bibliotheken in den inlijvingstijd. (Bibliotheekleven. Jg. IV, V. 1919—1920).

Meyroos, A. Openbare leeszalen en boekerijen in Nederland. 8°. (De Gids, Juni 1907).

Riedel, J. Bruinwold. Reizende bibliotheken. (Meded. d. Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. 1905. Jg. III. no. 4. Jg. IV. no. 1 en 2. 1907. Jg. V. no. 5).

Rieu, W. N. du. De bibliotheken en letterkundige genootschappen in Nederland. 8°. (overdruk uit De Tijdspiegel. 1863).

Valentinelli, G. Delle biblioteche e delle società scientifico-letterarie della Neerlandia. Wien, 1861. 8°. (Sitzungsberichte d. Kais. Akad. d. Wissensch. Philos.-hist. Classe. Bd. 38. Hft. III).

Vanrycke, P. Les bibliothèques universitaires hollandaises (Leiden, Utrecht, Groningen, Amsterdam). (Revue des bibliothèques. Année XIV. 1904).

ALKMAAR.

Museum-bibliotheek. — GELDER, J. J. DE. Memorie aan den raad der gemeente Alkmaar over de oude boekerij aldaar. Alkm. 1868. 8°.

AMSTERDAM.

Koloniaal Instituut. — Jaarverslag I... 1910... 4°.

Leeslust kweekt wetenschappen. — Reglement van het leesgenootschap —, opgericht 6 Juni 1803. Amst. 1824. 8°.

Leest en denkt. — Wetten van het leesgezelschap —, opgericht 1 Jan. 1805. Amst. 1824. 8°.

Leesmuseum. — Genootschap Leesmuseum te Amsterdam. m. afb. Z.j. 8°.

—— Reglement 1913, 15, 18, 23; naamlijst der leden 1918; jaarverslag 1906...

—— RÖSSING, J. H. Het 100 j. bestaan van het leesmuseum te Amsterdam. 4°. (overdruk uit Eigen Haard, 17 Nov. 1900).

—— SMIT, D. Het leesmuseum te Amsterdam. m. afb. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. III. 1905).

Leesmuseum v. Vrouwen. — Jaarverslag 1906—08, 1910—12. 8°.

—— F. Het Dames-leesmuseum. (Amsterdammer, 1 Mei 1887).

Mij. t. Nut v. 't Algem. Afd. Amst. — Reglement der leesinrichting v. h. departement Amsterdam der Mij. t. Nut v. 't algemeen. Amst. 1878. 8°.

Openb. Leeszaal. — Jaarverslag over 1921... 8°.

—— Leeszaal en bibliotheek, De openbare. te Amsterdam. Amst. 1919. m. afb. 4°.

—— HUBRECHT, H. F. R. De wording der Amsterdamsche openbare leeszaal en bibliotheek. (Bibliotheekleven. Jg. IV. 1919).

Port. Israël. Seminarium. — SILVA ROSA, J. S. DA. Geschiedenis der Portugeesche Joden te Amsterdam, 1593—1925. (m. afb. der bibliotheek en portr. v. d. bibliothecaris David Montezinos, 1866—1916). Amst. 1925. m. afb., portr. en facs. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Artikelen over de Universiteits-bibliotheek te Amsterdam, in het Nieuws van den Dag 1881, De Amsterdammer 1890 (d. H. C. Rogge), 1902 (d. H. C. Muller, C. P. Burger Jr. e. a.), en het Alg. Handelsblad 1926 (d. H. J. Westerling).

—— BERG, J. De Mr. N. G. Pierson-kamer en bibliotheek. m. afb. (Bibliotheekleven. Jg. VI. 1921).

—— BURGER JR., C. P. De Sted. bibliotheek en hare handschriftenverzameling. (Catalogus der handschr. II. 1902).

—— —— Feiten en cijfers door den bibliothecaris. 1902. 8°. Zie ook: Catalogus der handschr. II. 1902).

—— Gids voor de bibl. der Universiteit van Amsterdam. Voorjaar 1919; Zomer 1922. 2 dln. 8°.

—— PETZHOLDT, J. Die Stadtbibliothek zu Amsterdam und ihr neuester Katalog. (Neuer Anzeiger für Bibliographie und Bibliothekwissenschaft. Jg. XX. 1859).

—— ROGGE, H. C. Geschiedenis der Sted. boekerij van Amsterdam. Amst. 1882. 4°.

—— SOMEREN, J. F. VAN. Het Amsterdamsche bibliotheekvraagstuk. (Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924).

—— (TIELE, P. A.) De bibliotheek der stad Amsterdam. 8°. (overdruk uit Alg. Konst- en Letterbode. 1855).

—— Verslag omtrent den staat van de bibliotheek der Universiteit van Amsterdam over de jaren 1889—90, 1893—1913. 8°.

—— WIEDER, F. C. Dr. Burgers boekententoonstelling (in de Univ. bibl. ter gelegenheid v. h. 9e Nederl. Philologen-congres). m. afb. (Het Boek. Jg. VIII. 1919).

—— RIEU, W. N. DU. De bibliotheek van het Ned. Onderwijzersgenootschap. Leiden, 1873. kl. 8°.

—— STEMPEL, B. M. VAN DER. Het Vondelmuseum te Amsterdam. m. afb. (Het Boek. Jg. II. 1913).

Ver. t. bev. v. d. belangen d. Boekhandels. — Verslag installeering eener commissie voor het beheer der bibliotheek en het opmaken v. e. catalogus der aanwezige boekwerken, 1846; — verslag contract met Fr. Muller omtrent beheer en vestiging der bibliotheek, 1865—66; — jaarverslag van den bibliothecaris 1869... 8°. (Zie: jaarverslagen der Vereeniging).

APPINGEDAM.

Openb. Leeszaal. — Vos, A. F. De openbare leeszaal te Appingedam m. afb. (De Boekzaal. Jg. V. 1911).

BUSSUM.

Openb. Leeszaal. — BURGH, C. P. v. D. Het nieuwe gebouw der openb. leeszaal te Naarden-Bussum, m. teek. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. I. 1913).

DEVENTER.

Atheneumbibliotheek. — SLEE, J. C. VAN. Geschiedenis der Atheneum-bibliotheek te Deventer. m. afb. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. V. 1907).

Heer-Florenshuis. — KRONENBERG, M. E. De bibliotheek van het Heer-Florenshuis te Deventer. 1912. 8°. (overdruk uit Ned. Archief v. Kerkgeschiedenis. dl. IX. afl. 2. 's-Grav. 1912).

—— HULSHOF, A. De bibl. van het Heer-Florenshuis te Deventer. 1912. 8°. (overdruk uit Ned. Archief v. Kerkgeschiedenis. dl. IX. afl. 4. 's-Grav. 1912).

DELFT.

Technische Hoogeschool. — BURGER JR., C. P. De nieuwe bibliotheek (der Technische Hoogeschool) te Delft. m. afb. (Het Boek. Jg. IV. 1915).

—— J. J. De bibliotheek van de Technische Hoogeschool. (Het Boek. Jg. X. 1921).

—— MENALDA VAN SCHOUWENBURG, H. Het nieuwe bibliotheekgebouw voor de Technische Hoogeschool te Delft. m. afb. 8°. (Technisch Studententijdschrift. Dec. 1910).

DORDRECHT.

Openb. Leeszaal. — GEBHARD, A. C. Openbare leeszaal en bibliotheek te Dordrecht, 1899—1924. (Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924).

—— Jaarverslag 1901—1915. 8°.

—— RIJSWIJK, B. VAN. Het 10-j. bestaan van de openbare leeszaal en bibliotheek te Dordrecht. (De Boekzaal. Jg. III. 1909).

ENKHUIZEN.

Enkhuizer Boekerij. — BRINKERINK, D. A. Geschiedenis der boekerij in de Westerkerk. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. VI. 1908).

FRANEKER.

Openb. Leeszaal. — POSTHUMUS, S. De openb. leeszaal te Franeker. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. II. 1914).

GOUDA.

Goudsche Librye. — KESPER, L. A. De oorsprong der librije. 8°. (overdruk uit Dagblad van Gouda, 12—14 Aug. 1912).

'S-GRAVENHAGE.

Centrale Gezondheidsraad. — SCHIEKE, M. De bibliotheek van den centralen gezondheidsraad. (Bibliotheekleven. Jg. IV. 1919).

Kon. bibliotheek. — Jaarverslag 1867.... 8°.

—— HANDEL, H. La bibliothèque royale de la Haye. 's-Grav. 863. 8°.

—— KNUTTEL, W. P. C. De Koninklijke bibliotheek te 's-Gravenhage (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. III. 1905).

—— EBBINGE WUBBE, C. H. De Koninklijke bibliotheek sedert 1905. m. afb. (Het Boek. Jg. XII. 1923).

—— —— Die Kön. Bibliothek. m. afb. (Niederl. Bibliothekswesen. Utrecht, 1914).

—— —— De Koninklijke bibliotheek. m. afb. (Panorama. Jg. 11. 22 Aug. 1923).

—— OVEN, R. VAN. De Koninklijke bibliotheek. m. afb. (Buiten. Jg. 17. 28 Juli 1923).

—— SCHELTEMA, J. Memorien over de Koninklijke bibliotheek. 's-Grav. Nov. 1814; Utrecht, Juli 1833. Hs. fol.

Leesmuseum. — Artikelen over het oprichten en weder te niet gaan van een leesmuseum te 's-Gravenhage. 's-Grav. 1836.

Mij. t. Nut v. 't Algem. Afd. 's-Grav. — Kort overzicht van de gebeurtenissen der leesbibliotheek van het Dep. 's-Grav. der Mij. tot Nut v. 't Algemeen, van 1798—1898. 's-Grav. 1899. m. portr. 8°.

Mus. Meermanno-Westreenianum. — Gids voor de bezoekers van het museum Meermanno-Westreenianum, bew. door A. W. BYVANCK. I. (Familieportretten, Egyptische oudheden, Klassieke oudheden). 's-Grav. 1912. m. afb. 8°.

—— JONG, C. DE. Die Bücherei des Museums Meermanno-Westreenianum. m. afb. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. XVII. 1925).

Ned. Kinderbond. — Jaarverslag kinderleeszaal en bibliotheek H. Costerstraat. 1923—25. 3 dln. 8°.

Nieuwe- of Litteraire Societeit. — MONTIJN, A. M. M. Gedenkboek, ter gelegenheid van het 100-j. bestaan; met medewerking van J. Gram. 's-Grav. 1902. m. afb. 4°.

Openb. Leeszaal. — Jaarverslag 1913... 8°.

Rijks-archief. — SCHOTEL, G. D. J. Lettre à J. de Wal sur les archives du royaume à la Haye; trad. d. Hollandais. 's-Grav. 1851. 8°.

Tweede Kamer. — JUNGMANN, J. A. De bibliotheek van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. 8°. (overdruk uit De Boekzaal. Jan. 1909).

Vredespaleis. — MOLHUYSEN, P. C. De bibliotheek van het Vredespaleis. (Bibliotheekleven. Jg. V. 1920).

GRONINGEN.

Openb. Leeszaal. — Jaarverslag 1918; 1920... 8°.

Openb. Leeszaal. — 10 j. Overzicht van de Vereeniging tot oprichting en instandhouding eener openbare leeszaal en bibliotheek te Groningen. m. afb. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. II, 1914).

Universiteits bibliotheek. — Academia Groningana 1614—1914; gedenkboek ter gelegenheid van het 3e eeuwfeest der universiteit te Groningen, uitgeg. in opdracht van den Academischen Senaat. Gron. 1914. m. portr. en afb. gr. 8°.

—— Burger Jr., C. P. De Groningsche Universiteitsbibliotheek. m. afb. (Het Boek. Jg. V. 1916).

—— Fenema, C. H. van. Het academie-gebouw te Groningen, 1614—1909. Gron. 1909. m. afb. 8°.

—— Roos, A. G. Geschiedenis van de bibliotheek der Rijksuniversiteit te Groningen. Gron. 1914. m. portr. en afb. 8°.

Haarlem.

Stadsbibliotheek. — Jaarverslag 1896... 8°.

—— Rutgers v. d. Loeff, J. D. De stadsbibliotheek en leeszaal te Haarlem. (Bibliotheekleven. Jg. VI. 1921).

Teyler's stichting. — Marum, M. v. Geschiedenis der bibliotheek. (Catalogus 1826, 1832, 1837).

Harderwijk.

Academische bibliotheek. — Veen, J. S. v. Instructie voor den custos der academische bibliotheek te Harderwijk. 11 Juli, 1720. (Het Boek. Jg. XI. 1922).

's-Hertogenbosch.

Bibliotheek 1812—16. — Evers, G. A. De bibliotheek van het departement der monden van den Rijn te 's-Hertogenbosch, 1812—16. (Het Boek. Jg. VII. 1918).

Lees-societeit. — Wetten voor de contribueerende leden van de leessocieteit „Door leeslust zaam verbonden". 's-Hert. 1806. 8°.

Hilversum.

Openb. Leeszaal. — Leeszaal en bibliotheek, De openbare. te Hilversum; m. jaarverslag over 1910. Hilv. z. j. m. afb. 8°.

—— Statuten en reglement op het gebruik der O. L. B. Jaarverslag 1911... 8°.

Leeuwarden.

Leesmuseum. — Statuten en reglementen, 1872. 8°.

Openb. Leeszaal. — Dijk, J. van. Bij de opening van het nieuwe gebouw der Leeuwarder leeszaal m. afb. (Bibliotheekleven. Jg. VI. 1921).

—— Fockema Andreae, A. D. U. De openb. leeszaal te Leeuwarden, m. afb. (Meded. d. Maatsch. t. Nut v. 't Algemeen. Jg. IV. no. 3. 1906).

Openb. Leeszaal. — Jaarverslag 1906... 8°.

EIDEN.

Bibliotheca Thysiana. — BLOK, P. J. De Bibliotheca Thysiana te Leiden. m. afb. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. g. V. 1907).

Bibliothèque Wallonne. — BOURLIER, E. La bibliothèque Wallonne; discours prononcé à l'ouverture de la réunion des députés des glises wallonnes assemblés à Maestricht, 1900. 8°.

Openb. Leeszaal. — Jaarverslag 1911, 12. 8°.

Universiteits bibliotheek. — (BERGMAN, J. T.). De toekomst an de bibliotheek der Leidsche Hoogeschool. 's-Grav. 1866. 8°.

—— JELTES, H. F. W. Bibliotheekbeheer in de 18e eeuw. Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. VIII. 1910).

—— MOLHUYZEN, P. C. De Universiteits-bibliotheek te Leiden. Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. II. 1904).

—— —— Geschiedenis der Universiteits-bibliotheek te Leiden. Leiden, 1905. m. afb. 8°.

—— —— Uit de brievenverzameling der Leidsche bibliotheek. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. V. 1907).

—— SCHOTEL, G. D. J. De bibliotheek der Hoogeschool te Leyden. Leid. 1866. 8°.

—— SURINGAR, G. C. B. De akademische bibliotheek te Leiden, vooral met het oog op het natuur- en geneeskundig onderwijs. Amst. 1876. 8°.

—— TYDEMAN, H. W. Autentieke geschiedenis van den aankoop van de bibliotheek van Is. Vossius voor de akademie te Leiden. 8°. (overdruk uit Mnemosyne ± 1820).

MAASTRICHT.

Stadsbibliotheek. — FLAMENT, A. J. Het bibliotheekwezen te Maastricht en in het bizonder de stadsbibliotheek van haar ontstaan tot heden. (In: Catalogus I. 1888).

—— HEYLERHOFF, J. M. VAN. Notice sur la bibliothèque publique de la ville de Maestricht; publié avec des additions par De Chênedollé. Brux. 1851. 8°.

MIDDELBURG.

Openb. Leeszaal. — Jaarverslag 1913... 8°.

Provinciale bibliotheek. — GREVE, H. E. Zeeuwsche letterkundige tentoonstelling. m. afb. (Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924; zie ook: V. 9).

ROTTERDAM.

Gemeente-bibliotheek. — Jaarverslag 1915... 8°.

—— De nieuwe Gemeente-bibliotheek met leeszaal te Rotterdam. m. afb. (Meded. d. Mij t. Nut v. 't Algemeen. Jg. V. no. 5. 1907)

—— VREESE, W. DE. De nieuwe Rotterdamsche Gemeente bibliotheek. (Bibliotheekleven. Jg. V. 1920).

—— De Gemeente-bibliotheek te Rotterdam. m. afb. (Jaarverslag 1923).

Leeskabinet. — CRAANDIJK, J. Het Rotterdamsch Leeskabinet 1859—1884. Haarlem, 1884. 4°. (overdruk uit Eigen Haard).

—— Jaarverslag 1860.... kl.8°.

—— MULLER, F. Het Rotterdamsch Leeskabinet en de Engelsche free-libraries. 8°. (overdruk uit De Economist. 1860).

—— Statuten en reglementen van de Vereen. tot daarstelling van een algemeene openbare bibliotheek te Rotterdam en van een daaraan verbonden leeskabinet. 1859—60. 8°.

Ned. Handels Hoogeschool. — Gedenkschrift ter herinnering aan de opening der Nederl. Handelshoogeschool. Rott. 8 Nov. 1913. 8°.

—— HAMEL, A. G. VAN. De bibliotheek der Nederlandsche handelshoogeschool. (Bibliotheekleven. Jg. V. 1920).

—— Jaarverslag 1913.... 4° en 8°.

—— Studieplan 1913—16; 1924.... 4° en 8°.

Ons Huis. — Jaarverslag leeszaal en bibliotheek. 1909—10; 1911—12; 1912—13. 8°.

Scheepvaartkundig Museum. — CANKRIEN, B. E. Het nationaal-technisch-scheepvaartkundig museum. (Bibliotheekleven. Jg. VI. 1921).

SNEEK.

Openb. Leeszaal. — HERTZBERGER, L. Tien jaren van bibliotheekwerk. (Bibliotheekleven. Jg. V. 1920).

—— Jaarverslag 1910—13. 4 dln. 8°.

—— WUMKES, G. A. Van stins tot openbare leeszaal. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. III. 1915).

TESSEL.

Nut en vermaak. — Wetten voor het leesgezelschap van het eiland Tessel, onder de zinspreuk „Nut en vermaak". 1817. 8°.

TIEL.

Tielsche Librye. — ERASMUS, J. Oratio panegyrica de instaurata Bibliotheca Tielana. Ultraj. 1635. fol.

Tielsche Librye. — VEEN, J. S. VAN. Het beheer der Tielsche librije. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. VII. 1909).

UTRECHT.

Bisschopp. Archief. — MULLER Fz., S. Het archief der bisschoppen van Utrecht. A. Geschiedenis. 's-Grav. 1892. 8°.

Openb. Leeszaal. — Leeszaal, De openbare. te Utrecht. 1892—1917. m. afb. 8°.

—— BERESTEIJN, E. VAN. Het nieuwe gebouw der., m. afb. (De Boekzaal. Jg. VI. 1912).

—— Jaarverslag 1908—21; 1924... 8°.

Prov. Utr. Gen. v. Kunsten en Wetensch. — Rapport betreffende de universitaire opleiding der juristen, uitgebracht aan het Prov. Utr. Genootschap. z. j. 8°.

—— Registers... over de jaren 1845 tot en met 1905. 8°.

—— Verslag algemeene vergadering 1865—1921; 1924; 1925. 8°.

—— Wet v. h. Prov. Utr. Genootschap v. kunsten en wetenschappen. 1911. — Naamlijst der leden. 1924.

Stedelijk archief. — MULLER Fz., S. Geschiedenis van het archief. (Zie: Catalogus v. h. archief, dl. 1. p. I—LXXXVIII).

Universiteits bibliotheek. — ADÈR, F. B. Oorsprong en korte geschiedenis van de bibliotheek der Utrechtsche Hoogeschool. Utr. 1835. m. afb. 8°. (overdruk uit Tijdschr.v. Oudheden te Utrecht).

—— BOCKEL, W. J. VAN. Iets over de „binnendienst" der Utrechtsche Universiteitsbibliotheek. 8°. (overdruk uit Het Boek. Jg. III. 1914).

—— BONGERTMAN, W. Hoe de Utrechtsche academie-boekerij in de St. Janskerk gehuisvest was. (Het Boek. Jg. III. 1914).

—— EVERS, G. A. De bibliotheek der Rijksuniversiteit te Utrecht. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. VII. 1909).

—— —— Het Paleis van Koning Lodewijk Napoleon te Utrecht en zijn inrichting tot Universiteitsbibliotheek. m. afb. (Het Boek. Jg. III. 1914).

—— GRAESSE, J. G. T. Zur Geschichte der holländ. Bibliotheken. I. Utrechter Universitätsbibliothek. (Serapeum. Jg. V. 1844).

—— HEUSDE, P. G. VAN. Praefatio ad Bibl. Academicae, quae Trajecti ad Rhenum est, catalogum. Accedunt cum alia Bibl. spectantia, tum Senatus Traj. decreta. Ultraj. 1835. 8°. (overdruk uit de folio Cat.).

Universiteits bibliotheek. — HULSHOF, A. Het photographisch atelier der Utrechtsche Universiteitsbibliotheek. (Het Boek. Jg. VII. 1918).

—— RIJE, T. VAN. Statistische gegevens van de Utrechtsche Universiteitsbibliotheek over de laatste 25 jaren. (Het Boek. Jg. III. 1914).

—— —— en G. A. EVERS. Bibliotheek der Rijksuniversiteit te Utrecht; handleiding en gids. Utrecht, 1913. 8°.

—— SOMEREN, J. F. VAN. De Utrechtsche Universiteitsbibliotheek, haar geschiedenis en kunstschatten vóór 1880. Utrecht, 1909. m. afb. 4°.

WAGENINGEN.

Landbouwhoogeschool. — BURGER JR., C. P. Een nieuwe Hoogeschool en een Hoogeschool-bibliotheek in wording. (Het Boek. Jg. VII. 1918).

—— SCHROVEN, B. G. Een naamrol (der personen, welcke het kabinet van landbouwkundige werktuigen en gereedschappen bezigtigd hebben). 1818—1878. (Bibliotheekleven. Jg. II. 1917).

—— SURINGAR, J. VALCKENIER. De bibliotheek der Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool van 1899—1916, onder leiding van A. A. van Pelt Lechner; m. naschrift van C. P. Burger Jr. (Het Boek. Jg. VI. 1917).

WOERDEN.

Minderbroedersklooster. — Het klooster van de paters Minderbroeders te Woerden; ter herdenking van zijn 25-j. bestaan. 1899—2 Mei—1924. (m. geschied. der bibliotheek). Woerden, z. j. m. portr. en afb. 8°.

ZUTPHEN.

Openb. Leeszaal. — Jaarverslag 1907—20; 1923... 8°.

Zutphensche Librye. — MEINSMA, K. O. De librye te Zutphen. Zutph. 1903. 8°.

BATAVIA.

Bataviaasch-Gen. v. Kunsten en Wetensch. — Verslag der viering van het 100-j. bestaan van het Bataviaasch Genootschap v. Kunsten en Wetenschappen op 1 Juni 1878. Bat. 1878. 4°.

c. Buitenland.

1. België.

Baekelmans, Lode. De openbare boekerijen in België. (Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924).

Milkau, F. Das Kriegsschicksal der belgischen Bibliotheken. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIII. 1916).

Namur, P. Histoire des bibliothèques publiques de la Belgique Bruxelles, 1840—42. 3 dln. 8°.

I. Bruxelles, II. Louvain, III. Liège.

Voisin, A. Documents pour servir à l'histoire des bibliothèques en Belgique et de leurs principales curiosités littéraires. Gand, 1840. m. afb. 8°.

ANTWERPEN.

Mus. Plantin-Moretus. — HAEGHEN, F. VAN DER. Musée Plantin à Anvers; notice sur la bibliothèque Plantinienne. Gand, 1875. m. portr. 8°.

—— ROOSES, M. Le Musée Plantin-Moretus; description sommaire des bâtiments et des collections. Anvers, 1878. 8°.

Stadsbibliotheek. — F. K. MERTENS. Notice historique sur la bibliothèque publique de la ville d'Anvers. (Catalogue méthodique. t. 2).

BRUGGE.

Stadsbibliotheek. — LAUDE, P. J. Notice historique sur la bibliothèque publique de Bruges. Bruges, 1847. 8°. (Catalogue méthodique de la bibl. publ.).

BRUSSEL.

Kon. bibliotheek. — ALVIN, L. Rapport général sur la situation de la bibliothèque royale, présenté à M. le Ministre de l'Intérieur. Bruxelles, 1854—61. 4 dln. 8°.

—— GROJEAN, O. Le nouveau règlement organique de la bibliothèque royale de Belgique. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année. II. 1904).

—— REIFFENBERG, DE. Annuaire de la bibliothèque royale de Belgique. 1e—12e année. Bruxelles, 1840—50. 6 dln. 8°.

—— SCHELER, A. Geschichte der Burgundischen Manuscriptenbibliothek in Brüssel. (Serapeum. Jg. V. 1844).

—— SERNA SANTANDER, CH. DE LA. Mémoire historique sur la bibliothèque, dite de Bourgogne, présentement bibliothèque publique de Bruxelles. Bruxelles, 1809. 8°.

—— TIBERGHIEN, A. De Kon. Bibliotheek te Brussel, m. afb. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. III. 1903).

Sociologisch Instituut. — SURY, CH. La bibliothèque de l'Institut de sociologie Solvay. m. afb. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I. 1903).

DOORNIK.

Stadsbibliotheek. — DEFLINNE, V. Notice historique sur la bibliothèque publique de Tournay. Brux. 1828. 8°.

GENT.

Universiteits bibliotheek. — VOISIN, A. Recherches historiques et bibliographiques sur la bibliothèque de l'université et de la ville de Gand. Gand, 1839. m. afb. 8°.

LEUVEN.

Universiteits bibliotheek. — Bibliothèque, La. de l'université de Louvain, incendiée en août 1914. (Het Boek. Jg. VI. 1917. p. 304).

—— DELANNOY, P. L'université de Louvain, conférences données au Collège de France en février 1915. Paris, 1915. m. afb. 8°.

—— GRUBEN, H. DE. De Duitschers te Leuven; herinneringen van een ooggetuige. 2e dr. Amst. 1917. 8°.

—— Leger, Het Duitsche. te Leuven in Aug. 1914 en het Duitsche witboek van 10 Mei 1915; twee betoogschriften uitgeg. door de zorgen v. d. Belgische regeering. Leiden, 1918. m. afb. 8°.

—— NAMUR, P. Histoire de la bibliothèque de Louvain, 1836—49. Bruxelles, 1851. 8°. (Appendice au tome II de l'histoire des bibliothèques publiques de Belgique).

—— NOËL, L. Louvain 891—1914. Oxford, 1915. m. afb. 8°.

—— RUELENS, C. La bibliothèque de l'université de Louvain. (Le Bibliophile belge. Année IX. 1874).

LUIK.

Universiteits bibliotheek. — BRASSINNE, J. La bibliothèque de l'université de Liège. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année III. 1905).

—— SCHELER, A. Ueber die Universitätsbibliothek zu Lüttich. (Serapeum. Jg. V. 1844).

—— VEERDEGHEM, F. VAN. De Universiteits-bibliotheek te Luik. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. I. 1903).

MECHELEN.

Stadsbibliotheek. — AWANS, R. D'. Les archives et la bibliothèque communales de Malines. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I. 1903).

—— VOORDECKER, L. De stadsbibliotheek te Mechelen. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. I. 1903).

VERVIERS.

Stadsbibliotheek. — ANGENOT, H. La bibliothèque communale de Verviers. (Revue des bibliothèques et archives. Année III. 1905).

2. Duitschland.

Bader, K. Lexikon deutscher Bibliothekare im Haupt- und Nebenamt bei Fürsten, Staaten und Städten. Leipzig, 1925. 8°. (Beiheft zum Zentralblatt f. Bibliothekswesen. LV.)

Dziatzko, K. Entwickelung und gegenwärtiger Stand der wissenschaftlichen Bibliotheken Deutschlands, mit besonderer Berücksichtigung Preussens. Leipzig, 1893. 8°. (Sammlung bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten. Hft. 5).

Gröpler. Büchereien mittelbarer Fürsten und Grafen Deutschlands und Oesterreichs sowie ehemaliger deutschen Reichsstädte. 2e verm. Aufl. Dessau, 1891. 8°.

Hirsching, F. K. G. Versuch einer Beschreibung sehenswürdiger Bibliotheken Teutschlands, nach alphabetischer Ordnung der Städte. (Bd. 1—3), und fortgesetzte Zusätze und Vermehrungen. Erlangen, 1786—90. 7 dln. 8°.

Jahrbuch der deutschen Bibliotheken; herausgeg. v. Verein deutscher Bibliothekare. Jg. 1—13. Leipzig, 1902—16. 13 dln. 8°.

Laude, J. Les bibliothèques universitaires allemandes. (Revue des bibliothèques. Année X. 1900).

Merzdorf. Beiträge zur Kenntniss älterer Bibliotheken. I. Bremen, II. Bordesholm (Neumünster), III. Lübeck. (Serapeum. Jg. X. 1849).

Petzholdt, J. Handbuch deutscher Bibliotheken. Halle, 1853 m. afb. 8°.

Rieu, W. N. du. Iets over de pers en de bibliotheken in Duitschland. 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator). 1869.

Wiedemann, Th. Beitrag zu einer Geschichte der Bibliotheken in Bayern. (Serapeum. Jg. XXI. 1860).

BAMBERG.

Staatsbibliothek. — LEITSCHUH, F. Geschichte der Königlichen Bibliothek zu Bamberg nach der Säkularisation. Bamberg, 1894 m. portr. 8°.

BERLIJN.

Preussische Staatsbibliothek. — Jahresbericht der Königlichen Bibliothek. 1912—13. 8°.

—— HARNACK, A. Die Benutzung der Königlichen Bibliothek und die deutsche Nationalbibliothek. Berlin, 1912. 8°.

—— HORTZSCHANSKY, A. Die Königliche Bibliothek zu Berlin; ihre Geschichte und ihre Organisation. Berlin, 1908. 8°.

Preussische Staatsbibliothek. — HORTZSCHANSKY, A. Der Neubau der Kön. Bibliothek zu Berlin. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. IV. 1913).

—— PERTZ. Ueber die Kön. öffentliche Bibliothek zu Berlin und deren Bereicherungen seit den letzten fünf Jahren. (Serapeum. Jg. XIII. 1852).

—— SCHWENKE, P. Die Bücherförderung in der Königlichen Bibliothek [zu Berlin]. m. afb. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIV. 1917).

—— TAUTZ, K. Die Bibliothekare der Churfürstlichen Bibliothek zu Cölln an der Spree; ein Beitrag zur Geschichte der Preussischen Staatsbibliothek im 17. Jahrh. Leipzig, 1925. m. 4 portr. (Beiheft zum Zentralblatt f. Bibliothekswesen. LIII).

—— —— Die ersten Revisionen der Churfürstlichen Bibliothek zu Cölln an der Spree. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

—— WILKEN, F. Geschichte der Königlichen Bibliothek zu Berlin. Berlin, 1828. 8°.

—— WENDELER, C. Zur Geschichte des Ankaufs der Meusebach'schen Bibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. 1. 1884).

—— ZARNCKE, F. Die Meusebach'sche Bibliothek. (Serapeum. Jg. XI. 1850).

Reichstagshaus. — WITTIG, P. Die Bücherei im Reichstagshause zu Berlin. Berlin. 1898. m. afb. fol.

Universitätsbibliothek. — FRIESE, K. Geschichte der Kön. Universitäts-Bibliothek zu Berlin. Berlin, 1910. m. afb. 8°.

—— NAETEBUS, G. Die neuen Räume der Berliner Universitätsbibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

BONN.

Universitätsbibliothek. — ERMAN, W. Geschichte der Bonner Universitätsbibliothek. Halle a. d. S. 1919. 8°. (Sammlung Bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten, 37—38).

—— —— Die Studentenbücherei der Friedrich-Wilhelms-Universität in Bonn. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXV. 1918).

—— LEYH, G. Ermans Geschichte der Bonner Universitätsbibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVII. 1920).

—— LOCKEMANN, TH. Ein Rückblick Welckers auf seine bibliothekarische und akademische Wirksamkeit. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

Universitätsbibliothek. — OEHLER, R. Die Studentenbücherei in Bonn. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVI. 1919).

BRAUNSCHWEIG.

Stadtbibliothek. — NENTWIG, H. Das ältere Buchwesen in Braunschweig; Beitrag zur Geschichte der Stadtbibliothek. Leipzig, 1901. 8°. (Beiheft zum Zentralblatt f. Bibliothekswesen. XXV).

CASSEL.

Landesbibliothek. — HOPF, W. Die amtliche Tätigkeit der Brüder Grimm an der Landesbibliothek Cassel. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

DARMSTADT.

Hessische Landesbibliothek. — SCHMIDT, A. Die Grossherzogliche Hof- und Landesbibliothek in Darmstadt und ihre Jubiläumsausstellung in Sept. 1917. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. IX. 1918).

DETMOLD.

Lippische Landesbibliothek. — ANEMÜLLER, E. Der Brand der Lippischen Landesbibliothek in Detmold. — Mitteilung über das Brandunglück der Detmolder Landesbibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

DRESDEN

Sächsische Landesbibliothek. — EBERT, F. A. Geschichte und Beschreibung der Kön. öffentlichen Bibliothek zu Dresden. Leipzig, 1822. 8°.

— —ERMISCH, H. Die Königliche Landesbibliothek zu Dresden und ihr Lesesaal. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIV. 1917).

—— FAASS, B. Dresdner Bibliothekenführer. Dresden, 1915. 8°.

—— FÖRSTEMANN, E. W. Mittheilungen aus der Verwaltung der Kön. öffentlichen Bibliothek zu Dresden, in den Jahren 1866—70. Dresden, 1871. 8°.

Staatl. Kunstgewerbe-bibliothek. — KUMSCH, E. Die Kön. Kunstgewerbe-bibliothek zu Dresden. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXIV. 1907).

ELBING.

Stadtbücherei. — LOCKEMANN, T. Die Stadtbücherei Elbing. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIII. 1916).

ERLANGEN.

Universitätsbibliothek. — IRMISCHER, J. C. Geschichte der Bibliothek. Erlangen, 1829. 8°.

FRANKFURT A. M.

Rothschildsche öffentl. Bibliothek. — BERGHOEFFER, CHR. Die Entwickelung der Freiherrl. C. v. Rothschildschen öffentlichen Bibliothek zu Frankfurt a. M. während der Jahre 1891—1895. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XIII. 1896).

—— CASPARI, M. Zum 25-jährigen Jubiläum einer modernen wissenschaftlichen Bibliothek (Rothschildsche öffentl. Bibl.) (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXX. 1913).

Senckenbergische Bibliothek. — RAUSCHENBERGER, W., u. W. WEINREICH. Die Senckenbergische Bibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIV. 1917).

FREIBURG.

Universitätsbibliothek — REST, J. Die älteste Geschichte der Freiburger Universitätsbibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

GIESSEN.

Universitätsbibliothek. — HEUSER, E. Beiträge zur Geschichte der Universitätsbibliothek Giessen. Leipzig, 1891. 8°. (Beiheft zum Zentralblatt f. Bibliothekswesen. VI).

GOTHA.

Landesbibliothek. — EHWALD, R. Geschichte der Gothaer Bibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XVIII. 1901).

GÖTTINGEN.

Universitätsbibliothek. — LEYH, G. Die Gesetze der Universitätsbibliothek zu Göttingen vom 28. Oktober 1761. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVII. 1920).

HALLE.

Leopoldinisch-Carolinische deutsche Akademie der Naturforscher. — GRULICH, O. Leiden und Freuden einer wandernden Bibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. II. 1885).

HAMBURG.

Harmonie-bibliothek. — PEITZNER, G. L. Schreiben an die Vorsteher der Harmonie in Hamburg, bei Gelegenheit des 50 j. Jubiläums der Stiftung der Gesellschaft. Hamb. 1829. 8°.

Kommerz-bibliothek. — BAASCH, E. Die Kommerzbibliothek in Hamburg; ein Rückblick vorzüglich auf ihre ältere Geschichte. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVI. 1919).

—— HOFFMANN, F. L. Die Kommerzbibliothek in Hamburg. (Serapeum. Jg. X. 1849).

Stadtbibliothek. — Bericht über die Verwaltung der Stadtbibliothek zu Hamburg im Jahre 1915.

Stadtbibliothek. — EYSSENHARDT, F., u. A. VON DOMMER. Mitteilungen aus der Stadtbibliothek zu Hamburg. Z. p. 1884—1894. 11 dln. 8°.

—— PETERSEN, C. Geschichte der Hamburgischen Stadtbibliothek. Hamburg, 1838. m. afb. en facs. 8°.

—— —— Die Stadtbibliothek zu Hamburg und die mit ihr verbundenen Sammlungen (Serapeum. Jg. XXXI. 1870).

HANNOVER.

Vorm. Kön. u. Prov. Bibliothek. — KUNZE, K. Zur amtlichen Bezeichnung der vormals Königlichen und Provinzial-Bibliothek in Hannover. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

HEIDELBERG.

Universitätsbibliothek. — BÄHR, J. C. F. Die Entführung der Heidelberger Bibliothek nach Rom, im Jahre 1623. Leipzig, 1845. 8°. (overdruk uit Serapeum).

—— FRIEDERICH, A. Geschichte der nach Rom entführten Heidelberger Bibliothek. Karlsruhe, 1816. 8°.

—— WILKEN, F. Geschichte der Bildung, Beraubung und Vernichtung der alten Heidelbergischen Büchersammlungen; ein Beitrag zur Literärgeschichte des 15. und 16. Jahrh. nebst einem Verzeichniss der (852) Handschr. in 1816 der Bibl. zurückgegeben. Heidelb. 1817. m. pl. 8°.

JENA.

Universitätsbibliothek. — SCHMITZ, W. Der Erweiterungsbau der Universitätsbibliothek zu Jena. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIII. 1916).

—— WILLKOMM, B. Die Bedeutung der Jenaer Universitätsbibliothek für die reformationsgeschichtliche Forschung. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXX. 1913).

KEULEN.

Stadtbibliothek. — KEYSSER, A. Die Stadtbibliothek in Köln, ihre Organisation und Verwaltung; Beiträge zu ihrer Geschichte. Köln, 1886. m. afb. 8°.

LEIPZIG.

Leipziger Bibliothekenführer; herausgeg. v. E. Zarncke. Leipzig, 1900. 8°.

Deutsche Bücherei. — Berichte über die Verwaltung. 1914, 1915, 1920, 1922. 4 dln. 8°.

—— Bibliographie, Die Deutsche. und die Deutsche Bücherei; eine Denkschrift. Leipzig, 1914 8°.

Deutsche Bücherei. — Bücherei, Die Deutsche. des Börsenvereins der deutschen Buchhändler zu Leipzig. Leipzig, 1914. 4°.

—— Denkschrift zur Einweihungsfeier der Deutschen Bücherei des Börsenvereins der deutschen Buchhändler zu Leipzig am 2 Sept. 1916. Leipzig, 1916. m. afb. 8°.

—— Einweihung, Die. der Deutschen Bücherei des Börsenvereins am 2 Sept. 1916; mit einem Anhang: Stand der Gesellschaft der Freunde der Deutschen Bücherei vom 15 Okt. 1916. Leipzig 1916. 8°.

—— Wahl, G. Der Bau der Deutschen Bücherei in Leipzig (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIII. 1916).

—— Zeitler, J. Die Deutsche Bücherei. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. VIII. 1917).

Marbach a. N.

Schillermuseum. — Müller, E. Das Schillermuseum in Marbach a. N. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. VII. 1903—04).

Marburg.

Universitätsbibliothek. — Zedler, G. Geschichte der Universitätsbibliothek zu Marburg von 1527—1887. Marburg, 1896. m. afb. 8°.

München.

Bayerische Staatsbibliothek. — Erläuterungen zu den Verhandlungen der bayerischen Kammer der Abgeordneten von 10 März 1859; die K. Hof- und Staatsbibl. in München betreffend. München, 1859. 8°.

—— Schnorr v. Carolsfeld, H. Von der K. Hof- und Staatsbibliothek München. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXV. 1918).

—— Simonsfeld, H. Zur Geschichte der Münchner Hof- und Staatsbibliothek. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXVI 1909).

Technische Hochschule. — Brunn, H. Die neue Bibliothek der K. Technischen Hochschule in München. m. afb. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIV. 1917).

Regensburg.

Fürstl. Thurn u. Taxissche Hofbibliothek. — Freytag, R. Aus der Geschichte der Fürstl. Thurn u. Taxisschen Hofbibliothek in Regensburg. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

Speyer.

Pfälzische Landesbibliothek. — Reismüller, G. Die neue Pfälzische Landesbibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

STUTTGART.

Deutsches Ausland-Museum. — KAMPFFMEYER, G. Die Bücherei des Deutschen Ausland-Museums in Stuttgart. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXIV. 1907).

Württembergische Landesbibliothek. — LÖFFLER, K. Geschichte der Württembergischen Landesbibliothek. Leipzig, 1923. 8°. (Beiheft zum Zentralblatt f. Bibliothekswesen. L).

TRIER.

Stadtbibliothek. — KENTENICH, G. Zur Geschichte der Stadtbibliothek. Leipzig, 1910. (Beiheft zum Zentralblatt f. Bibliothekswesen. XXXVIII).

—— SCHLEINITZ, O. VON. Die Trierer Stadtbibliothek. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. II. 1910—11).

WEIMAR.

Landesbibliothek. — DEETJEN, W. Die Landesbibliothek in Weimar. m. afb. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. XIII. 1921).

—— SCHURZFLEISCH, H. L. Notitia Bibliothecae principalis Vinariensis. Vitemb. 1712. 4°.

WERNIGERODE.

Fürstliche Bibliothek. — HERSE, W. Die fürstliche Bibliothek in Wernigerode. m. afb. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. XIV. 1922).

WIESBADEN.

Nassauische Landesbibliothek. — LINDE, A. VAN DER. Die Landesbibliothek zu Wiesbaden. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. I. 1884).

WOLFENBÜTTEL.

Braunschweigische Landesbibliothek. — BURCKHARD, J. Historia Bibliothecae augustae quae Wolffenbutteli est; duobus libris comprehensa: quorum prior, Ducis Augusti, bibliothecae conditoris, immortalia merita, posterior, Ipsius bibl. prosperrima fata complectitur (tertius, quae Conringiana Epistolica Altera, quod D. Hanisio et G. G. Leibnitii epistolis complectitur accedunt). Lips. 1744—46. 3 st. 1 bd. 4°.

—— HEINEMANN, O. VON. Die Herzogliche Bibliothek zu Wolfenbüttel. Wolfenbüttel, 1878. 8°.

—— —— Idem. Ein Beitrag zur Geschichte deutscher Büchersammlungen. 2. neugearb. Aufl. 1894. 8°.

—— SCHÖNEMANN, C. B. C. Zur Geschichte und Beschreibung der Herzoglichen Bibliothek zu Wolfenbüttel. (Serapeum. Jg. XVIII. 1857).

Braunschweigische Landesbibliothek. — SCHÖNEMANN, C. B. C. Umrisse zur Geschichte und Beschreibung der Wol-fenbüttler Bibliothek. (Serapeum. Jg. IV, V. 1843—44).

—— SCHNEIDER, H. Neue Beiträge zur Geschichte der Bibliotheca Augusta zu Wolfenbüttel. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

—— —— Die Umgestaltung der Wolfenbütteler Bibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLII. 1925).

—— ZIMMERMANN, P. Ein neuer Beitrag zu Lessings Wolfenbüttler Bibliothekariat. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

WÜRZBURG.

Universitätsbibliothek. — LÜTSCHUH, F. Zur Geschichte des Bücherraubes der Schweden in Würzburg. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XIII. 1896).

ZITTAU.

Rathsbibliothek. — KNESCHKE, J. G. Geschichte und Merkwürdigkeiten der Rathsbibliothek in Zittau. Zittau, 1811. 8°.

ZWICKAU.

Rathsschulbibliothek. — CLEMEN, O. Zur Geschichte der Zwickauer Rathsschulbibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXVIII. 1911).

—— NAUMANN, R. Die Raths- oder Gymnasialbibliothek in Zwickau. (Serapeum. Jg. IX. 1848).

3. Frankrijk.

Grässe. Zur Geschichte der Bibliotheken in Frankreich. (Serapeum. Jg. IV, V. 1843—44).

Mulot, F. V. Mémoire sur l'état actuel de nos bibliothèques. (Paris), 1719. 8°.

AIX.

Bibliothèque de Méjanes. — ROUARD, E. Notice sur la bibliothèque d'Aix, dite de Méjanes; précédée d'un essai sur l'histoire littéraire de cette ville. Paris, 1831. m. portr. 8°.

BLOIS.

Bibliothèque (au Château). — DUPRÉ, A. Notice sur la bibliothèque de Blois. Blois, 1852. 8°.

BORDEAUX.

Bibliothèque publique. — BRUNET, G. Notice sur la bibliothèque publique de la ville de Bordeaux. (Serapeum. Jg. XIII, XIV. 1852—53).

OURBOURG.

Bibliothèque communale. — COUSSEMAKER, E. DE. Notice ır la bibliothèque communale de Bourbourg. Lille, 1853. 8°.

IJON.

Bibliothèque municipale. — OURSEL, CH. La bibliothèque e Dijon. m. afb. (Bibliothèques, livres et librairies. Conférences. 'aris, 1914).

)RLÉANS.

Bibliothèque de l'Université. — CUISSARD, CH. La bibliothèque de la nation germanique à l'université d'Orléans. (Zentralblatt ür Bibliothekswesen. Jg. IX. 1892).

ARIJS.

—— (LACROIX, P. L.) Sur les bibliothèques publiques de Paris. aris, 1840. 8°. (Dissertations sur quelques points curieux de l'histoire de France et de l'histoire littéraire, par P. L. Jacob, bibliophile. VIII).

Bibliothèque de l'Arsenal. — MARTIN, H. La bibliothèque de l'Arsenal. m. afb. (Bibliothèques, livres et librairies. Conférences. Paris, 1914).

Bibliothèque du Louvre. — VACHON, M. La bibliothèque du Louvre et la collection bibliographique Mottley. Paris, 1879. m. facs. 8°.

Bibliothèque Mazarine. — FRANKLIN, A. Histoire de la bibliothèque Mazarine, depuis sa fondation jusqu' à nos jours. Paris, 1860. 8°.

—— MARAIS, P. La bibliothèque Mazarine. m. afb. (Bibliothèques, livres et librairies. Conférences. Paris, 1914).

Bibliothèque Nationale. — Bibliothèque Impériale, La. son organisation, son catalogue, par un bibliophile. Paris, 1861. 8°.

—— (DELISLE, L.) La bibliothèque nationale en 1875; rapport à M. le Ministre de l'Instruction publique. Paris, 1876. 8°.

—— —— Développement de la collection géographique de la bibliothèque royale pendant 1842. Paris, (1842). 8°.

—— FRANKLIN, A. Précis de l'histoire de la bibliothèque du roi, aujourd'hui bibliothèque nationale. 2e éd. Paris, 1875. m. afb. 8°.

—— JACOB, P. L. Réforme de la bibliothèque du roi. Paris, 1845. 8°.

Bibliothèque Nationale. — JOMARD. De la collection gé graphique créée à la bibliothèque royale; examen de ce qu'on a fa et de ce qui reste à faire pour compléter cette collection et la rendr digne de la France. Paris, 1848. 8°.

—— LAUER, PH. Pièces concernant la bibliothèque du roi d XVe au XVIIIe siècle. (Revue des bibliothèques. Année XXX XXXI. 1920—21).

—— MARCEL, H., H. BOUCHOT et E. BABELON. La Bibliothèqu Nationale; bâtiments, collections, organisation, département de estampes, département des médailles et antiques. Paris, 1907. m afb. 8°.

—— MARCHAL, P., et C. COUDERC. La bibliothèque nationale le dép. des imprimés et la section géographique, le dép. des man uscrits. Paris, 1907. m. afb. 8°.

—— MORTREUIL, T. La bibliothèque nationale, son origine e ses accroissements jusqu'à nos jours. Paris, 1878. 8°.

—— OMONT, H. Rapport sur la bibliothèque nationale fait à l Commission d'instruction publique de la Convention nationale e 1794—1795. (Revue des bibliothèques. Année XV. 1905).

—— PIERRET, E. Essai d'une bibliographie historique de l bibliothèque nationale. Paris, 1892. 8°.

—— PILLON, A. J. B. Plaintes de la bibliothèque nationale a peuple français et à ses représentants. Paris, 1848. 8°.

—— (PRINCE, N. T. LE.) Essai historique sur la bibliothèque d roi, et sur chacun des dépôts qui la composent, avec la descriptio des bâtimens, et des objets les plus curieux à voir dans ces différen dépôts. Paris, 1782. kl. 8°.

—— —— Essai historique sur la bibliothèque du roi, au jourd'hui bibliothèque impériale; nouvelle éd. revue et augm. de annales de la bibliothèque jusqu'à nos jours. Paris, 1856. 8°.

—— RAVAISSON, F. Rapport adressé à S. Exc. le Ministre d'Etat concernant les archives de l'empire et la bibliothèque impériale suivi de pièces justificatives inédites. Paris, 1862. 8°.

—— RIEU, W. N. DU. De Nationale bibliotheek te Parijs in 1875 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator. 1876).

—— De nieuwe lees- en boekenzalen der Bibliothèque Impériale te Parijs. 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator. 1868).

—— —— Het laatste jaarverslag der Nationale bibliotheek te Parijs. 's-Grav. 1878. 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator. 1878).

Bibliothèque Ste-Geneviève. — BOUGY, A. DE. Histoire de la bliothèque Sainte-Geneviève; précédée par la chronique de l'abaye, de l'ancien collège de Montaigu et des monuments voisins, 'après des documents originaux et des ouvrages peu connus; suivie 'une monographie bibliographique par P. Pinçon. Paris, 1847. 8°.

—— KOHLER, C. La bibliothèque de Sainte-Geneviève. m. fb. (Bibliothèques, livres et librairies. Conférences. Paris, 1914).

Bibliothèque de la Sorbonne. — BARRAU-DIHIGO, L. La ibliothèque de la Sorbonne. (Bibliothèques, livres et librairies. onférences. Paris, 1914).

Bibliothèque de l'Université. — BUDINSZKY, A. Die Universität Paris und die Fremden an derselben im Mittelalter.; ein Beirag zur Geschichte dieser hohen Schule. Berlin, 1876. 8°.

Bureau bibliographique. — SUSTRAC, CH. Le bureau bibliographique de Paris de 1898 à 1923. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Collège d'Autun. — BEAULIEUX, CH. Un fragment de l'histoire le la bibliothèque du Collège d'Autun à Paris. (Revue des bibliothèques. Année XXXII. 1912).

Musée du Val-de-Grâce. — BONNEROT, J. La bibliothèque entrale et les archives du Service de Santé au Musée du Val-de-Grâce. (Revue des bibliothèques. Année XXVII, XXVIII. 1917 –18).

Office de législation étrangère. — DUBOIS, J. L'office de égislation étrangère et de droit international. (Bibliothèques, ivres et libraires. Conférences. Paris, 1914).

ROUEN.

Bibliothèque municipale. — LABROSSE, H. La bibliothèque le Rouen; note sur quelques particularités de son organisation. Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

STRASBOURG.

—— BONNEROT, J. Les bibliothèques de Strasbourg et de Metz en 1866. (Revue des bibliothèques. Année XXIX. 1919).

—— REUSS, R. Les bibliothèques publiques de Strasbourg, incendiées dans la nuit du 24 août 1870; lettre à P. Meyer, directeur de la Revue critique d'histoire et de littérature. Paris, 1871. 8°.

Bibliothèque universitaire et régionale. — HAUSMANN, S. Die kaiserliche Universitäts- und Landesbibliothek in Strassburg; Festschrift zur Einweihung des neuen Bibliotheksgebäudes. Strassburg, 1895. m. afb. 8°.

Bibliothèque universitaire et régionale. — RATHGEBER, J. Ein literarischer Fund: Bibliothecae Publicae Argentoratensis origo et incrementa varia, auctore Andrea Lamejo. (früh. Strassburger Universitätsbibliothek). (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. I. 1884).

VALENCIENNES.

Bibliothèque municipale. — LEMAÎTRE, H. Bibliothèque de Valenciennes. (Revue des bibliothèques. Année XXXIV. 1924).

4. Groot-Brittannië en Ierland.

Bickley, A. C. Some famous libraries: I. Lambeth Palace, II. Dr. Williams Library, III. St. Paul's Cathedral, IV. Sion College, V. Westminster Abbey, VI. the British Museum. (The Bookworm. Vol. I. 1888).

Savage, E. A. Old English libraries; the making, collection, and use of books during the middle ages. London, 1911. m. afb. 8°.

ABERYSTWYTH.

National library. — BALLINGER, J. The National library of Wales. (The Library. 3d series. vol. I. 1910).

CAMBRIDGE.

Trinity College. — CLARK, J. W. Memories and customs (1820—1860). Cambridge, 1909. 8°.

—— SINKER, R. The library of Trinity college, Cambridge. Cambr. 1891. m. afb. 8°.

University library. — BRADSHAW, H. Some account of the organisation of the Cambridge University Library. (Coll. Papers of H. Bradshaw. p. 385).

—— SAYLE, C. Annals of Cambridge University library. (The Library. 3d series. vol. VI. 1915).

EDINBURGH.

Advocates library. — Reports of the Advocates library. 1827—34. 8°.

LONDEN.

—— CLARK, J. W. On libraries at Lincoln cathedral, Westminster abbey, S. Paul's cathedral. London, 1895. 8°.

—— DELPIT. Lettres sur les archives, les bibliothèques et les établissements scientifiques de Londres. (Bull. d. Bibliophile, publ. p. Techener. 6e série. 1844).

—— RYE, R. A. The libraries of London; a guide for students. London, 1908. 8°.

—— Idem. 2d ed. London, 1910. 8°.

British Museum. — Collection, On the. of printed books t the British Museum, its increase and arrangement. London, 1845. ol.

—— Copies of the correspondence subsequent to the 1st day of Oct. 1864, between the civil service commissioners and the principal ibrarian (J. Winter Jones) of the British Museum, respecting the xamination of candidates for situations in that department. British Museum, 1866. fol.

—— COURTNEY, W. P. The British Museum library. London, 1879. 8°. (Fortnightly Review. 1879).

—— COWTAN, R. Memories of the British Museum. London, 1872. m. portr. 8°.

—— DEGENER, H. A. L. Die Bibliothek des British Museum. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. VI. 1902—03).

—— DELEPIERRE, O. Examen de ce que renferme la bibliothèque du Musée Britannique, extrait de documents authentiques soumis au parlement en 1846. Bruxelles, 1846. 8°.

—— EDWARDS, E. Lives of the founders of the British Museum, with notices of its chief augmentors and other benefactors. 1570—1870. London, 1870. 2 dln. m. pl. 8°.

—— GARNETT, R. On the system of classifying books on the shelves followed at the British Museum. London, 1878. kl. 8°. (Conference of librarians. Oct. 1877, London).

—— PEDDIE, R. A. The British Museum reading room; a handbook for students. London, 1912. kl. 8°.

—— POLLARD A. W. The building up of the British Museum collection of incunabula. (The Library. 4th séries. vol. V. 1923—24).

—— Reading-room, New. and libraries in the British Museum. London, 1858. m. krt. kl. 8°.

—— Report of the Commissioners appointed to inquire into the constitution and government of the British Museum; with minutes of evidence. London, 1850. fol.

—— —— of the council of the Society of arts on the Universal Catalogue of printed books, addressed to the prince of Wales. Jan. 1878. fol.

—— SHELLEY, H. C. The British Museum: its history and treasures. London, 1911. m. afb. 8°.

—— STEINSCHNEIDER, M. Die Büchersammlung des British Museum und Panizzi's Wirken an denselben; nach den Parlamentsakten mitgetheilt. (Serapeum. Jg. VIII. 1847).

Guildhall library. — WELCH, CH. The Guildhall library and its work. London, 1893. m. afb. 8°.

—— MULDER BOSGOED, D. De bibliotheek der Hollandsche Gemeente te Londen. 's-Grav. 1879. kl. 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator).

London library. — WRIGHT, C. HAGBERG. La „London library". m. afb. (Revue des bibliothèques. Année XXXV. 1925).

MANCHESTER.

John Rylands library. — BEHREND, FR. Die John Rylands library zu Manchester. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXX. 1913).

—— DEGENER, H. A. L. Die John Rylands Memorial library in Manchester. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. VII. 1903—04).

—— Description, A brief. of the building and its contents with a descriptive list of the works exhibited in the main library. Manch. 1902. m. afb. 8°.

—— Description, A brief historical. of the library and its contents, with catalogue of the selection of early printed Greek and Latin classics, exhibited on the occasion of the visit of the Classical Association. Manch. 1906. m. afb. 8°.

—— GUPPY, H. M. A. The John Rylands library. (The Bibliophile. vol. 2. 1908).

OXFORD.

—— GIBSON, STRICKLAND. Some Oxford libraries. Oxford, 1914. m. afb. 8°.

Bodleian library. — DEGENER, H. A. L. Die Bodleian library in Oxford. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. VIII. 1904—05).

—— MACRAY, W. DRUNN. Annals of the Bodleian library, 1598—1867; with a preliminary notice of the earlier library founded in the fourteenth century. Lond. 1868. 8°.

—— RIEU, W. N. DU. De geschiedenis der Bodleiaansche bibliotheek te Oxford. 's-Grav. 1869. 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator).

—— STAINIER, L. Le IIIe centenaire de la bibliothèque Bodléienne. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I. 1903).

—— Trecentale Bodleianum; a memorial volume for the 300th anniversary of the public funeral of SIR TH. BODLEY, March 29, 1613. Oxford, 1913. 8°.

ST. ANDREWS.

University library. — ANDERSON, J. MAITLAND. La bibliothèque de l'Université de Saint-Andrews. m. afb. (Revue des bibliothèques. Année XXI. 1911).

WORCESTER.

Cathedral library. — WILSON, C. J. M. The library of printed books in Worcester Cathedral. (The Library. 3d series. vol. II. 1911).

—— Worcester Cathedral library, report of the librarian. (The Library. 4th séries. vol. II. 1921—22).

5. Italië.

Castellani, C. Le bibliotheche nell'antichità dai tempi più remoti alla fine dell'impero Romano d'occidente. Bologna, 1884. 8°.

Montfaucon, B. de. Diarium Italicum. Sive monumentorum veterum, bibliothecarum musaearum, etc. Notitiae singulares in Itinerario Italico collectae; additis schematibus ac figuris. Paris, 1702. 4°.

FLORENCE.

Biblioteca centrale. — RIEU, W. N. DU. Het ontwerp voor de Centrale Bibliotheek te Florence. 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator. 1893).

Biblioteca Medicea. — MÜLLER, K. K. Neue Mitteilungen über Janos Laskaris und die Mediceische Bibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. I. 1884).

MILAAN.

Biblioteca Ambrosiana. — BOSCHA, P. P. De origine et statu bibliothecae Ambrosianae Hemidecas. Mediol. 1672. 8°.

MODENA.

Biblioteca Estense. — FINZI, V. Notizie storiche sulle R. biblioteca Estense di Modena, e sulle due Bibbie Maguntine che ivi si conservano. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XV. 1898).

PADUA.

Biblioteca universitaria. — Relazione storico-descrittiva sulla R. biblioteca universitaria. Padova, 1872. 8°.

PORTOFERRAIO.

Biblioteca comunale. — MARINI, E. La libreria Napoleonica nella biblioteca comunale. (Foresiana) di Portoferraio. (La Bibliofilia. Anno XXVI. 1924—25).

ROME.

—— KERVYN DE LETTENHOVE. Les bibliothèques de Rome (notes et extraits). Z. pl. en j. 8°.

Biblioteca Vaticana. — Bibliothèque du Vatican, La. 8°. (Extrait de „La description de Rome" par Platner, Bunsen, Gerhard et Röstell, z. j.).

Biblioteca Vaticana. — CARINI, I. La biblioteca Vaticana, proprietà della sede apostolica. 2a ed. Roma, 1893. 8°.

—— CLARK, J. W. The Vatican library of Sixtus IV. 1899. m. afb. 8°. (Proceedings of the Cambridge Antiquarian Society. 1898-–1899).

—— EHRLE, F. Bibliothektechnisches aus der Vatikana. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIII. 1916).

—— MÜNTZ, E. La bibliothèque du Vatican au XVIe siècle. Paris, 1886. 8°.

—— — et P. FABRE. La bibliothèque du Vatican au XVe siècle, d'après des documents inédits. Paris, 1887. 8°.

—— PANSA, M. Della libraria Vaticana. Roma, 1590. 8°.

—— RULAND, A. Zur Litteratur der Vaticana. (Serapeum. Jg. XX. 1859).

—— SAYLE, CH. The Vatican library. (The Library. Vol. VI. 1894).

VENETIË.

—— NEIGEBAUR. Die öffentlichen Anstalten und dazu gehörigen Bibliotheken zu Venedig. (Serapeum. Jg. XIX. 1858).

Biblioteca Marciana. — Biblioteca Marciana, La. nella sua nuova sede. Venezia, Aprile 1906. m. afb. fol.

—— VOGEL, E. G. Bessarions-Stiftung, oder die Anfänge der St. Markusbibliothek in Venedig. (Serapeum. Jg. II. 1841).

VERONA.

Biblioteca comunale. — GUILIARI, G. C. La biblioteca Veronese; lettera. Verona, 1858. 8°.

6. Oostenrijk. Hongarije. Tsjecho-Slovakije.

Grassauer, F. Handbuch für österreichische Universitäts- und Studien-Bibliotheken, sowie für Volks-, Mittelschul- und Bezirks-Lehrerbibliotheken; mit einer Sammlung von Gesetzen, Verordnungen,Acten, etc. Wien, 1883. 8°.

Fitz, J. Les bibliothèques de la Hongrie. (Revue des bibliothèques. Année XXXV. 1925).

Tobolka, Z. Les bibliothèques publiques dans la république Tchécoslovaque. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

INNSBRÜCK.

Universitätsbibliothek. — HITTMAIR, A. Die Innsbrücker Universitätsbibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXVII. 1910).

WEENEN.

Nationalbibliothek. — KARL, L. Notice sur le fonds espagnol de la bibliothèque nationale à Vienne. (Revue des bibliothèques. Année XXXV. 1925).

—— LEON, G. VON. Kurzgefasste Beschreibung der K. K. Hof-Bibliothek in Wien. Wien, 1820. 12°.

—— LIST, C. Die Hof-Bibliothek in Wien. Wien, 1879. m. 20 pl. fol.

—— MENČIK, F. Zur Geschichte der Wiener Hofbibliothek. (Zeitschrift des österr. Ver. für Bibliothekswesen. Jg. II. 1911).

—— MOSEL, J. F. EDLEN VON. Geschichte der K. K. Hofbibl. zu Wien. Wien, 1835. m. pl. 8°.

—— Veröffentlichungen aus der Nationalbibliothek in Wien; Programmbuch des Museion. Wien, 1920. 4°.

Universitätsbibliothek. — MEYER, J. Die alte und die neue Wiener Universitätsbibliothek. (Mitt. des österr. Ver. für Bibliothekswesen. Jg. IV. 1900).

BUDAPEST.

National Museum. — VÉGH, J. v. Bibliotheca Apponyiana. (Zentralblatt für Bilbliothekswesen. Jg. XLII. 1925).

PRAAG.

Strahöwer Bibliothek. — WEYRAUCH, E. Geschichte und Beschreibung der Kön. Stift Strahöwer Bibliothek. Prag, 1858. 8°.

Universitätsbibliothek. — KUKULA, R. Amts-Instruktion für die Ausarbeitung des Zettelkataloges der K. K. öffentlichen und Universitäts-Bibliothek in Prag. 1897. 8°.

7. Rusland. Polen. Finland.

Birkenmajer, A. L'état actuel des bibliothèques en Pologne. (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

Gravit, A. Le livre et les bibliothèques en Latvie (Littauen). (Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris, 1923).

DORPAT.

Universiteits bibliotheek. — SCHLÜTER, W. Die Dorpater Universitätsbibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXV. 1918).

LENINGRAD.

Universiteits bibliotheek. — ADDE, G. Carl Reinhold Berchs anteckningar om ryska vetenskapsakademiens bibliotek i Petersburg 1735. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. XI. 1924).

—— BACMEISTER, J. Versuch über die Bibliothek und das Naturaliën- und Kunstkabinet der Kais. Academie der Wissenschaften in St. Petersburg; a. d. Fränzös. Petersb. 1777. 8°.

—— GRIMM, W. Aus dem Leben der Russischen Akademie der Wissenschaften. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLI. 1924).

Openb. bibliotheek. — Guide de la bibliothèque impériale publique de St.-Pétersbourg. 1860. 8°.

—— KOCH, TH. WESLEY. La bibliothèque publique de Pétrograd. (Revue des bibliothèques. Année XXXIII. 1923).

—— ROZYCKI, K. Die Kais. öffentl. Bibliothek in St. Petersburg. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XVII. 1900).

—— Wegweiser der Kais. öffentl. Bibliothek zu St. Petersburg. 1860. 8°.

LEMBERG.

Universiteits bibliotheek. — KOTULA, R. Die Universitätsbibliothek in Lemberg. (Mitt. des österr. Ver. für Bibliothekswesen. Jg. IX, X. 1905—06).

ÅBO (finn. Turku).

Universiteits bibliotheek. — PORTHAN, H. G. Dissertatio historiam bibliothecae Regiae Academiae Aboënsis exponens. Aboae, 1771. 4°.

8. Skandinavië.

Ebbinge Wubben, C. H. Bibliotheken in Scandinavië. (Het Boek. Jg. VIII. 1919).

Eneström, G. Schwedische Bibliotheken: I Geschichte der schwedischen Bibliotheken bis an das Ende des 18. Jahrh. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. IV. 1887).

Dahl, S. Dansk biblioteksfører. Københ. 1915. 8°.

Lenk, H. V. Über schwedische Bibliotheken. (Mitt. des österr. Ver. für Bibliothekswesen. Jg. XI. 1907).

KOPENHAGEN.

—— HAUBER, E. C. Beschreibung der Stadt Kopenhagen und der königlichen Landschlösser. 2e verm. Aufl. Kopenhagen, 1777. 8°.

Universitetsbiblioteket. — VERNER, K. Die Kopenhagener Universitätsbibliothek vor 1728. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. I. 1884).

REYKJAVIK.

Landsbiblioteket. — BLÖNDAL, S. Landsbiblioteket i Reykjavik. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. VII. 1920).

OSLO.

Universitetsbiblioteket. — HANSON, J. C. M. The history of the University-library of Christiania 1811—1911. (Bibliogr. Soc. of America. Papers VII. 1912—13).

—— KOLSRUD, O. Det nye Universitetsbiblioteket i Kristiania. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. I 1914).

HÄRNÖSAND.

Läroverksbiblioteket. — BUCHT, G. Härnösands läroverksbibliotek. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. VII. 1920).

TRONDHJEM.

Norges tekniske Høiskole. — ANSTEINSSON, J. Norges tekniske Høiskole Hovedbiblioteket. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. IX. 1922).

STOCKHOLM.

Kungl. Biblioteket. — CELSIUS, O. Bibliothecae Regiae Stockholmensis historia brevis et succincta. Holmiae, 1751. 8°.

—— GRANBERG, O. Huru det såg ut i Kongl. Bibl. två år före Stockholms slotts brand. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. VIII. 1921).

—— —— Ombyggnads arbetena i Kungl. Biblioteket i Stockholm. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. XI. 1924).

Kungl. Svenska Vetenskapsakademien. — BERGSTEDT, J. A. Kungl. Vetenskapsakademien bibliotek i dess nya skede. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. II. 1915).

UPSALA.

Universitetsbiblioteket. — ANDERSSON, A. Upsala universitets biblioteks om- och tillbyggnad åren 1913—1917. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksvåsen. Årg. VI. 1919).

—— AREEN, E. E. Upsala universitetsbiblioteks byggnadshistoria; en résumé. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok -och bibliotheksväsen. Årg. VI. 1919).

—— EKHOLM, G. Upsala universitetsbiblioteks gravyrsamling. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. I. 1914).

Universitetsbiblioteket. — HULTH, J. M. Upsala universitetsbibliothek. Tal vid. universitetsbibliotekets 300-årsjubileum den 6 Nov. 1921. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. årg. VIII. 1921).

9. Spanje. Portugal.

Brein, J. A. Entwicklungslinien des spanischen Bibliothekswesens. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLII. 1925).

Heine, G. Briefliche Mittheilungen an Hofrath Hänel in Leipzig über spanische und portugiesische Bibliotheken. (Serapeum. Jg. VII, VIII. 1846—1847).

MADRID.

Biblioteca de la Escorial. — BEER, R. Niederländische Büchererwerbungen des Benito Arias Montano für den Eskorial im Auftrage König Philipp II. von Spanien; nach unveröffentlichten, aus dem Musée Plantin-Moretus zu Antwerpen von Max Rooses zur Verfügung gestellten Urkunden. Wien, 1905. fol.

—— —— Zur Geschichte der Eskorial-Bibliothek. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. VIII. 1904—05).

—— VOGEL, E. G. Einiges zur Geschichte der Escurialbiblothek unter Philipp II. (Serapeum. Jg. VIII. 1847).

TOLEDO

Biblioteca provincial. — KUKULA, R. Die Bibliotheca Provincial in Toledo. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XIII. 1896).

LISSABON.

Bibliotheca nacional. — BARBAU-DIHIGO, L. La bibliothèque nationale de Lisbonne. (Revue des bibliothèques. Année XII. 1902).

—— CUNHA, X. DE. Notice sur la bibliothèque nationale de Lisbonne. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année II. 1904).

10. De Balkan. Griekenland. Turkije.

BUKAREST.

Fundatiunea Universitaria Carol I. — TZIGARA-SAMURCAS, AL. Die Bibliothek des Fundaţiunea Universitara Carol I zu Bukarest. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. VIII. 1904—05).

11. Zwitserland.

Enquête betreffend die Gründung einer schweizerischen Nationalbibliothek; veranst. im Auftr. des eidg. Departements des Innern von der Centralkommission für schweizerische Landeskunde. Bern, 1893. 8°.

Heitz, E. Die öffentlichen Bibliotheken der Schweiz im Jahre 1868; nach dem von der Schweizerischen Statistischen Gesellschaft gesammelten Material bearbeitet. Basel, 1872. 4°. (Duitsch-Fransch).

BASEL.

Universitätsbibliothek. — HEUSLER, A. Geschichte der öffentlichen Bibliothek der Universität. Basel, 1896. 8°.

BERN.

Universitätsbibliothek. — JUBINAL, A. Rapport à M. le Ministre de l'Instruction publique, suivi de quelques pièces inédites tirées des manuscrits de la bibliothèque de Berne. Paris, 1838. 8°.

EINSIEDELN.

Stiftsbibliothek. — MOREL. Die Klosterbibliothek in Einsiedeln in der Schweiz. (Serapeum. Jg. I. 1840).

GENÈVE.

Volkenbond. — WILSON, FLORENCE. De bibliotheek van den Volkenbond. (Het Boek. Jg. XII. 1923).

ST. GALLEN.

Stiftsbibliothek. — WEIDMANN, FR. Geschichte der Bibliothek von St. Gallen seit ihrer Gründung um das Jahr 830 bis auf 1841 St. Gallen, 1841. m. afb. 8°.

ZÜRICH.

Nationalmuseum. — Zürich als Sitz des schweizerischen Nationalmuseums. Zürich, 1889. 4°.

Stadtbibliothek. — VÖGELIN, S. Geschichte der Wasserkirche und der Stadtbibliothek in Zürich. Zürich, 1848. m. afb. 4°.

12. Noord-Amerika en Canada.

Johnston, W. Dawson, and Isadore G. Mudge. Special collections in libraries in the United States. Wash. 1912. 8°.

Tracey, Cath. S. Die amerikanischen Bibliotheken in der deutschen, französischen und italienischen Literatur, 1904—1913. Am. Libr. Ass. 1914. 8°.

ALBANY.

N. Y. State library. — 17th Annual report of N.-Y. State library school. (Bull. 88). Albany, 1904. 8°.

—— Report of the director 1913, 1914. Albany, 1914—15. 2 dln. m. afb. 8°.

—— New York libraries; published quarterly in the interest of the libraries of the State by the University of the State of New York. Vol. 1—5. Albany, 1907—1917. 8°.

ARIZONA.

University. — 29th Annual catalogue, 1919—20; announcements for 1920—21. (m. beschrijv. v. d. bibliotheek). Tucson, Apr. 1920. 8°.

ATCHISON.

St. Benedict's College. — Catalogue. 63d, 64th year. (m. mededeel. over de bibliotheek). Atchison, 1921—1922. m. afb. 2 dln. 8°.

BOSTON.

Public library. — Annual report of the trustees. 1912—15, 1917—18, 1919—20, 1921—22. 6 dln. 8°.

State library. — 2d Annual report of the trustees for the fiscal year ending Nov. 30, 1911. Boston, 1912. 8°.

CALIFORNIA.

Stanford University. — Annual report of the president of Stanford University. (m. verslag v. d. bibliothecaris over 1918—19). Stanford, 1919. 8°.

CAMBRIDGE.

Harvard University. — POTTER, A. C., and E. HUIDEKOPER WELLS. Descriptive and historical notes on the library of Harvard University. 2e ed. Cambr. 1911. 8°. (Bibliogr. contributions. no. 60).

—— Reports of A. C. Coolidge, chairman of the library council of Harvard University, including the 13th—15th report of W. Coolidge Lane, librarian. 1910—12. 3 dln. 8°.

CEDAR RAPIDS.

Iowa Masonic library. — Annals of the Grand Lodge of Iowa. Z. p. 1916. 8°.

CHICAGO.

John Crerar library. — ANDREWS, C. W. The John Crerar library, a free public reference library of scientific literature; 1894—1905. Chicago, 1905. 8°.

—— Annual report. 1898—1905, 1907—1915. 8°.

—— Handbook. Chicago, 1913. 8°.

North-Western University. — Bulletin. Vol. XIII, no. 40; vol. XV, nos. 16, 19, 25, 27, 30—33, 40—42; vol. XVI, nos. 2, 5. 6, 14, 15 (Presidents report for 1914—15), 16, 19 (Report of librarian 1914—15), 22, 23, 26; vol. XVII, no. 18; vol. XVIII, no. 21; vol. XX, no. 27 (Report of the librarian). 8°.

CINCINNATI.

Hebrew Union College. — Catalog Hebrew Union college. (m. beschrijv. v. d. bibliotheek). Cinc. 1921—22. 8°.

Museum Association. — 38th Annual report. (report of the librarian. p. 27). Cinc. 1918. 8°.

CLEVELAND.

Public library. — 52th Annual report. 1920—21. 8°.

Western Reserve University. — Reports of the president and other officers. 1918—19. Cleveland, 1919. 8°. (Bulletin. Vol. XXI. no. 5).

COLORADO.

University. — Catalogue 1919—20; 1920—21. (m. mededeel. over de bibliotheek). Colorado, 1920—21. 2 dln. 8°. (Univ. of Colorado bulletin. vol. XX, no. 4; vol. XXI, no. 3).

COLUMBIA.

University of Missouri. — 78th Report of the curators to the governor of the State, 1919—1920; announcements 1920—21. (m. mededeel. over de bibliotheek). Columbia, 1920. 8°. (General series. 1920. no. 4).

DETROIT.

Public library. — Annual report, 47—48, for the year 1911, 1912. m. afb. 2 dln. 8°.

GRAND RAPIDS.

Public library. — Annual report, 1912... 8°.

HARTFORD.

State-library. — Report of the State-librarian, for the two years ended Sept. 30, 1908—1909. 8°.

HOLLAND.

Hope college. — Yearbook of the Hope College, a college of the reformed church in America. 1907—1908. Holland, 1908. 8°.

IDAHO.

University. — 28th and 29th annual catalog of the university of Idaho, with announcements for 1920—21; 1921—22. (m. mededeel. over de bibliotheek). Moscow, 1920—21. 2 dln. 8°.

KANSAS.

University of Kansas. — Annual catalog; section I, general information. (m. mededeel. over de bibliotheek). Lawrence, 1921. 8°.

KENTUCKY.

University. — Catalog, 1919—20, 1920—21. (m. mededeel. over de bibliotheek). Lexington, 1919—20. 2 dln. 8°.

KINGSTON.

Rhode Island State College. — Catalog of the college. (m. mededeel. over de bibliotheek). Kingston, 1920. 8°.

LOUISVILLE.

University. — Catalogue number; announcements, 1920—21, 1921—22, 1922—23. (m. mededeel. over de bibliotheek). Louisville, 1920—22. 3 dln. 8°.

MILWAUKEE.

Public library. — Annual report. 35—38, 41—43. 1912—15, 1918—20. 3 dln. 8°.

MONTANA.

University. — Annual report of the president. 1906, 1910 (m. mededeel. over de bibliotheek); register 1909—10. 3 dln. 8°.

NEW HAVEN.

Yale University. — Report of the librarian. 1909—14, 1917—18. 6 dln. 8°.

NEW-MEXICO.

State University. — 28th Annual catalogue 1919 (m. mededeel. over de bibliotheek); announcements 1920. Albuquerque, 1920. 8°.

NEW YORK.

Columbia University. — Annual reports and catalogue, 1919—1920. N.-Y. 1920. 2 dln. 8°.

—— SMITH, E. R. The Henry Ogden Avery memorial library of architecture and the allied arts. N.-Y. 1913. 8°.

Engineering Societies library. — CUTTER, W. P. The Engineering Societies library. m. afb. 4°. (Journal of the Amer. Soc. of mechanic. engineers. Jan. 1914).

Public Library. — Central building guide. z. j. m. afb. 12°.

—— Facts for the public. N.-Y. 1914. m. afb. 12°.

—— Handbook of the New York Public library. N.-Y. 1916, 1921. m. afb. 2 dln. 8°. (Historical sketch of the library. p. 47).

—— HUNTER, G. LELAND. The „Parnassus" tapestry in the New York Public library. N.-Y. 1915. m. afb. 8°.

—— Lenox library; annual reports, 1870—73. Albany, 1871—74 4 dln. 8°.

—— Memorial meeting in honor of the late Dr. J. SHAW BILLINGS, April 25, 1913. N.-Y. 1913. m. portr. 8°.

NORTH DAKOTA.

University. — General catalog, including announcements. (m mededeel. over de bibliotheek). N. Dakota, 1919—22. 2 dln. 8°.

PHILADELPHIA.

University of Pensylvania. — Bulletin; catalogue 1919—20 (m. mededeel. over de bibliotheek). 8°.

'ITTSBURGH.

Carnegie Institute. — 12th Celebration of Founder's Day, 'hursday, April 30, 1908. Pittsburgh, 1908. m. portr. 8°.

'ROVIDENCE.

John Carter Brown library. — Annual report. 1911 . . . 8°.

—— WINSHIP, G. PARKER. The John Carter Brown library, a iistory. Providence, 1914. 8°.

ST. LOUIS.

Public library. — Annual report. 1912—13, 1914—16. 3 dln. 3°.

TORONTO.

Public library. — 29th Annual report, for the year 1912. m. portr. 8°.

WASHINGTON.

Governement Printing Office. — Annual report of the Public printer for the fiscal year ended Juni 30, 1914. Wash. 1914. 8°.

Library of Congress. — BISHOP, W. W. The Library of Congress. 1912. m. afb. 8°.

—— Handbook of the New Library of Congress in Washington. Boston, 1901. m. afb. 8°.

—— JOHNSTON, W. DAWSON. History of the Library of Congress. vol. I. 1800—1864. Wash. 1904. m. afb. 8°.

—— Library of Congress, The. and its work. Wash. 1907. m. afb. kl. 8°.

—— Report of the librarian of Congress. 1897—1918, 1920, 1922. . . 8°.

—— Card section. Bulletin, nos. 1—22. July 1902—Dec. 1912.

—— —— Handbook of card distribution, with references to bulletins, nos. 1—20. 2d. ed. 1907. 8°.

—— —— Idem, with references to bulletins, nos. 1—23. 3d ed. 1914. 8°.

—— Catalogue division. Order and arrangement of the books in the stacks. 1902, 1906. 2 st. 8°.

—— —— List of subject headings; additions and corrections. Dec. 1907. 8°.

—— Classification. Outline scheme of classes; preliminary. Dec. 1909. 1910. 8°.

—— —— Idem; revised to Jan. 1914. 1914. 4°.

Library of Congress. --- Class A, B part 1, C, D, E—F, G Gr—Gt, H, Ht, J—1st & 2d ed., L, M, N, Pn—Pr—Ps—Pz, Q, R S, T, U, V, Z. 1910—17. 23 dln. 8°.

—— FITZPATRICK, J. C. Notes on the care, cataloguing, calend aring and arranging of manuscripts. 1913. 8°.

—— Handbook of the new Library of Congress in Washington Boston, 1901. m. afb. 8°.

—— HASTINGS, CH. H. — L. C. printed cards, how to order an use them. Wash. 1909. m. afb. kl. 8°. — 2d ed. 1914.

—— Headings and subheadings for the index to the federal sta tutes prepared by the law library. (1906). 4°.

—— HUPPER, R. H. Tentative headings and cross-references fo a subject catalogue of American and English law; prepared unde the direction of E. M. Borchard. Washington, 1911. 8°.

—— Information for readers in the main reading room. 1914. 8°

—— Library of Congress, The. and its work. 1907. m. afb kl. 8°.

—— List, Preliminary. of subject sub-divisions; (a) under name of countries or states; (b) under cities; (c) under general subjects 1910. 8°.

—— PHILLIPS, PH. LEE. Notes on the cataloguing, care, and class ification of maps and atlases, including a list of publications compi ed in the devision of maps and charts. 1915. kl. 8°.

—— RIEU, W. N. DU. De catalogussen der Congress-Bibliothee te Washington. 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator. 1874).

—— Rules and practice governing the use and issue of books Wash. 1913. kl. 8°.

—— Suggestions for assistants with reference to catalogues shelf lists, uncatalogued books, etc. 1909. 8°.

Smithonian Institution. — Report of the secretary for the yea ending June 30, 1920. Wash. 1920. m. afb. 8°.

—— Smithonian Institution, The. Wash. 1917. m. afb. 12°.

13. Mexico. W.-Indië. Zd. Amerika.

14. Azië. Afrika. Australië.

Japan.

TOKIO.

Imperial library. — Extract of the annual report of the Impe rial library of Japan, 1915—16. 4°.

Victoria.

ELBOURNE.

—— Report of the trustees of the Public library, Museums and ational Gallery of Victoria. Melbourne, 1871. m. afb. 8°.

d. Personalia.

Koch, Th. Wesley. Bibliothécaires d'antan. Paris, 1922. 12°.

ALBLAS. — **Dokkum, J. D. C. van.** Dr. J. Alblas. 1890—1915. laandblad v. bibliotheekwezen. Jg. III. 1915).

—— **Someren, J. F. van.** Dr. J. Alblas. 1890—19 Febr. 1915. Het Boek. Jg. IV. 1915).

ARNOLD. — **Vreese, W. de.** Levensbericht van Th. J. I. rnold, conservator aan de bibliotheek der Hoogeschool te Gent. ent, 1901. m. portr. 8°. (Jaarboek der Kon. Vlaamsche Academie).

AURIAC. — **Panelle, G.** Victor d'Auriac. (Revue des bibliothè- ues. Année XXXV. 1925).

BERGER. — **Stein, H.** L'archiviste J. B. Berger, membre du ureau du tirage des titres. (Le bibliographe moderne. Année XXI. 1922—23).

BURGER. — Dr. C. P. Burger Jr. 1890—1915, bibliothecaris er Universiteitsbibliotheek van Amsterdam. m. portr. (Het Boek. Jg. IV. 1915. — portr. Jg. XII. 1923).

—— **Enschede, J. W.** Ter waardeering van Dr. Combertus Pieter Burger Jr. (Het Boek. Jg. IV. 1915).

—— **G(ebhard), A. C.** Dr. C. P. Burger Jr. 1890—1923. Bibliotheekleven. Jg. IX. 1924).

—— **Knuttel, W. P. C.** Dr. Mr. C. P. Burger, 1889—1914. n. portr. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. II. 1914).

—— **Stempel, B. M. v. d.** Lijst van werken van Dr. C. P. Burger Jr. (Het Boek. Jg. IV. 1915).

BYVANCK. — **Burger Jr., C. P.** Dr. W. G. C. Byvanck †. (Het Boek. Jg. XIV. 1925).

—— Dr. W. G. C. Byvanck, oud-bibliothecaris van de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage. (Bibliotheekleven. Jg. XI. 1926).

CAMPBELL. — **Acquoy, J. G. R.** Levensbericht van M. F. A. G. Campbell. Amst. 1891. 8°. (overdruk uit Jaarboek der Kon. Academie van Wetenschappen).

—— **Knuttel, W. P. C.** Levensbericht van M. F. A. G. Campbell. Leid. 1890. 8°. (overdruk uit Levensberichten der Maatsch. d. Ned. Letterk.).

CAESAR. — **Boyen, C.,** und **E. Lohmeyer.** Zwei hessische Bibliothekare Karl Julius Caesar und Johann Georg Albert Duncker; m. voorw. van O. Hartwig. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. III. 1886).

CORNU. — **Bonnerot, J.** In memoriam Paul Cornu. (Revue des bibliothèques. Année XXV, XXVI. 1915—16).

DANIELS. — **Burger, Jr., C. P.** C. E. Daniels als bibliothecaris m. portr. (Het Boek. Jg. X. 1921).

—— **Berg—v. d. Stempel, B. M.** Bibliographie C. E. Daniëls (Het Boek. Jg. XI. 1922).

DELISLE. — **Delisle, L.** Souvenirs de jeunesse. (from the French) (The Library. Vol. IX. 1908).

—— **Grojean, O.** Le jubilé de Léopold Delisle. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I. 1903).

—— **Huet, G. Busken.** Léopold Delisle. 1826—1910. m portr. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. VIII. 1910)

—— Sociétés de l'histoire de France et de l'école des chartes. Célébration du cinquantenaire de L. Delisle, 6 Mai 1902 Paris, 1902. 8°.

DOREZ. — **Chatelain, E.** Léon Dorez. m. portr. (Revue des bibliothèques. Année XXX. 1923).

DUNCKER. — Zie: Caesar.

EDWARDS. — **Greenwood, Th.** Edward Edwards, the chief pioneer of the municipal public libraries. London, 1902. 8°.

HARTWIG — **Hartwig, O.** Aus dem Leben eines deutschen Bibliothekars. Erinnerungen und biographische Aufsätze. Marb 1906. m. portr. 8°.

HELLENDOORN. — **Burger, Jr., C. P.** Jacobus Hellendoorn m. portr. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. IV. 1906)

HEYRMANS. — **J., H.** In memoriam Mr. H. H. R. Roelofs Heyrmans, bibliothecaris der Technische Hoogeschool. (Het Boek. Jg. XIV. 1925).

HILLESUM. — **Prins, I.** J. M. Hillesum, conservator der Bibliotheca Rosenthaliana te Amsterdam. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. III. 1915).

—— **Silva Rosa, J. S. da.** J. M. Hillesum, conservator der Bibliotheca Rosenthaliana. m. portr. (Het Boek. Jg. III. 1914)

HIMMELBAUR. — **Mayer, F. A.** Isidor Himmelbaur. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

HOLTROP. — **Campbell, M. F. A. G.** Levensbericht van J. W. Holtrop. Leiden, 1870. 8°. (overdruk uit Levensberichten der Maatsch. d. Ned. Letterk.).

HOLTROP. — Johannes Willem Holtrop. Nekrologie. 1870. (overdruk uit De Nederl. Spectator).

KNUTTEL. — **Gratama, S.** Toespraak aan W. P. C. Knuttel bij zijne aftreding. m. portr. (Het Boek. Jg. X. 1921).

LASKARIS. — **Müller, K. K.** Neue Mitteilungen über Janos Laskaris und die Mediceische Bibliothek. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. I. 1884).

LEIBNITZ. — **Guhrawer, G. E.** Bibliothekarisches aus Leibnizens Leben und Schriften. (Serapeum. Jg. XII. 1851).

—— —— **Löffler, K.** Leibniz als Bibliothekar. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. IX. 1917/18).

LIGERZ, VON. — **Meier, P. G.** Heinrich von Ligerz, Bibliothekar von Einsiedeln im 14. Jahrhundert. Leipzig, 1896. m. 2 pl. 8°. (Beiheft zum Centralblatt f. Bibliothekswesen. XVII).

MARE, DE. — **Ritter Jr., P. H.** A. J. de Mare. 1885—1925. (Bibliotheekleven. Jg. X. 1925).

MEULEN, VAN DER. — **(Niermeyer, F. J.).** Vijf en twintigjarig jubileum van den heer R. van der Meulen als bibliothecaris van het Rotterdamsch Leeskabinet. Rott. 1906. fol.

MEYER. — **Gremaud, J.** Notice sur Meinrad Meyer, curé de St. Jean et bibliothécaire cantonal à Fribourg. Frib. 1870. 8°.

MOES. — **Burger, Jr., C. P.** E. W. Moes. m. portr. (Het Boek. Jg. I. 1912).

MONTEZINOS. — **Hillesum, J. M.** In memoriam David Raphael Montezinos. (Bibliotheekleven. Jg. II. 1917).

—— **Silva Rosa, J. S. da.** David Montezinos. m. portr. (Het Boek. Jg. VI. 1917).

—— Geschiedenis der Portugeesche Joden te Amsterdam. (m. portr. v. D. R. Montezinos).

MONTIJN. — **Burger Jr., C. P.** Dr. J. F. L. Montijn †. (Het Boek. Jg. XIV. 1925).

MULLER. — **Gelder, H. E. van.** De geschriften van S. Muller Fz. 1872—1914. Systematisch overzicht. Gron. 1914. 8°.

—— **Leur, C. L. de.** De geschriften van S. Muller Fz., 1872—1914. Bibliografisch overzicht aangeboden ter herdenking van zijn veertigjarige ambtsvervulling als archivaris der gemeente Utrecht. Utr. 1914. 4°.

NEUSS. — **Hansay, A.** Henri van Neuss, archiviste, historien et archéologue. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année V. 1907).

PANIZZI. — **Fagan, L.** The life of Sir Anth. Panizzi, late principal librarian of the British Museum, senator of Italy etc. 2d. ed. London, 1880. 4 dln. m. portr. en afb. 8°.

—— **Mérimée, P.** Lettres à M. Panizzi, 1850—1870, publiées par L. Fagan. 3e éd. Paris, 1881. 2 dln. m. portr. 8°.

—— **Steinschneider, M.** Die Büchersammlung des British Museum und Panizzi's Wirken an denselben. Nach den Parlamentsakten mitgetheilt. (Serapeum. Jg. VIII. 1847).

PEIGNOT. — **Petit, E.** Gabriel Peignot. (Le Bibliophile français. Tome I. 1868).

—— **Petzholdt, J.** Die bibliographischen Schriften Peignot's. (Anzeiger für Bibliographie und Bibliothekswissenschaft. Jg. 1854—55).

PETIT. — **Burger Jr., C. P.** L. D. Petit. m. portr. (Het Boek. Jg. VI. 1917).

—— —— L. D. Petit. 25 j. bibliothecaris van Letterkunde. m. facs. — L. D. Petit 1847—1918. (Het Boek. Jg. VII. 1918).

—— —— Levensbericht van Louis David Petit. Leiden, 1920. 8°. (overdruk uit Levensberichten van de Maatsch. der Ned. Letterkunde).

—— **Dokkum, J. D. C. van.** Louis D. Petit. 1847—21 Mrt. 1917. (Bibliotheekleven. Jg. II. 1917).

—— **Stempel, B. M. van der.** Louis D. Petit. 1894—1918. (Bibliotheekleven. Jg. III. 1918).

RIEU, DU. — **Bourlier, E.** Willem Nicolaas du Rieu. Notice nécrologique. La Haye, 1897. 8°. (overdruk uit Bulletin de la Comm. de l'hist. des églises wallonnes).

—— **Chatelain, E.** W. N. du Rieu. (Revue des bibliothèques. Année VII. 1897).

ROGGE. — **Burger Jr., C. P.** H. C. Rogge als bibliograaf en als bibliothecaris. m. portr. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. IV. 1906).

ROOSES. — **Bom, E. de.** Max Rooses. In memoriam. (Het Boek. Jg. IV. 1915).

RUDDIMAN. — **Chalmers, G.** The life of Thomas Ruddiman the keeper, for almost 50 years, of the library belonging to the faculty of advocates at Edinburgh; to which are subjoined new anecdotes of Buchanan. Lond. 1794. m. portr. en facs. 8°.

SAINT-DENIS. — **Smit, D.** De bibliothekaris van Sint-Helena Ali Saint-Denis. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. II. 1914).

SAUER. — **Sauer, Alice.** Vie d'Edouard Sauer, archiviste du épartement de la Moselle. (Revue des bibliothèques. Année XXX, XXXI. 1920—21).

SCHWENKE. — Paul Schwenke, von W. Schultze, E. Kuhnert, . v. Harnack, G. Naetebus, H, Degering. m. portr. (Zentralblatt ür Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

—— **Schultze, W.** Die Schriften Paul Schwenkes. 1913. (Beiräge zur Bibliotheks- und Bücherwesen. P. Schwenke gewidmet).

SMIT. — **Gebhard, A. C.** D. Smit. 1898—1923. (Bibliotheekeven. Jg. VIII. 1923).

SOMEREN, VAN. — **J. F. van Someren,** bibliothecaris der R. Universiteitsbibliotheek. 1889—1914; extra nummer van Het Boek, samengesteld door zijn ambtenaren. 's-Grav. 1914. m. portr. en afb. 8°.

—— **Burger Jr., C. P.** Afscheid-Van Someren. (Het Boek. Jg. XI. 1922).

—— **Evers, G. A.** J. F. van Someren's geschriften over boek- en bibliotheekwezen. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. II. 1914. — Bibliotheekleven. Jg. VII. 1922).

—— **Roos, A. G.** J. F. van Someren, directeur der Utrechtsche Universiteitsbibliotheek. 1 April 1889—1 April 1914. m. portr. (Maandblad v. bibliotheekwezen. Jg. II. 1914).

—— **Strien, W. A. C. van.** J. F. van Someren. 1 April 1889—30 April 1922. (Bibliotheekleven. Jg. VII. 1922).

TIELE. — **Nijhoff, M.** Levensbericht van Dr. Pieter Anton Tiele. Leiden, 1889. 8°. (overdruk uit Levensberichten van de Maatsch. der Ned. Letterkunde).

VELDEN, VAN DER. — **Jurgens, W. S., M. Daniëls** en **J. H. v. Someren.** In memoriam Dr. H. van der Velden. 1883—1923. (Bibliotheekleven. Jg. VIII, IX. 1923—1924.)

VRIES, DE. — **Sterck, J. F. M.** Levensbericht van R. W. P. de Vries. Leiden, 1921. 8°.

3. Catalogi van bibliotheken en inventarissen van archieven.

a. Algemeen.

Becker, G. Catalogi bibliothecarum antiqui; I. catalogi saeculo XIII vetustiores; II. catalogus catalogorum posterioris aetatis. Bonnae, 1885. 8°

Haenel, G. Catalogus librorum manuscriptorum qui in bibliothecis Galliae, Helvetiae, Belgii, Brittaniae, Hispaniae, Lusitaniae asservantur. Leipzig, 1830. 4°.

b. Nederland en Ned. Koloniën.

Catalogus van tijdschriften en boeken over kinderziekten, aanwezig in de Nederlandsche openbare bibliotheken; uitgegeven door de Ned. Vereen. voor Paediatrie. Amst. 1909. 8°.

Omont, H. Catalogue des manuscrits grecs des bibliothèques publiques des Pays-Bas (Leide exceptée). (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. IV. 1887).

Vosmaer, G. C. J. Welke periodica zoologica kunnen in de Nederlandsche openbare bibliotheken geraadpleegd worden? 's-Grav. 1898. 8°.

AARDENBURG.

Doopsgez. Gemeente. — Catalogus van de bibliotheek der Doopsgezinde Gemeente te Aardenburg. Z. j. kl. 8°.

ALKMAAR.

Arrond. rechtbank. — Catalogus van het archief der Arrondissements-Rechtbank te Alkmaar, tot Febr. 1811, samengest. door T. A. SANNES. Alkm. 1880. 8°.

Gemeente-archief. — Archief, Museum en Bibliotheek der gemeente Alkmaar; verslag over het jaar 1914 met lijst van aanwinsten. 8°.

—— Inventaris van het Archief der gemeente Alkmaar, opgemaakt door P. SCHELTEMA. Alkm. 1869. — Catalogus der Oude Bibliotheek, door J. J. DE GELDER. Alkm. 1868. 2 dln. 1 bd. 8°.

Rijks Hoogere Burgerschool. — Lijst van de werken, voorhanden in de boekerij der Rijks Hoogere Burgerschool te Alkmaar. Alkm. 1886. 8°.

Sted. Museum. — Verslag van het Stedelijk Museum over de jaren 1876 en 1877. 2 dln. 8°.

—— Catalogus der nieuwe bibliotheek behoorende tot het Stedelijk Museum te Alkmaar. Alkm. 1880, 1896, 1902, 1904. 4 dln. 8°.

—— Catalogus van boekwerken betreffende, meest Nederlandsche, kerkgeschiedenis, voorhanden in de bibl. van het Stedelijk Museum te Alkmaar. Alkm. 1909. 8°.

—— Catalogus der prentverzameling over Alkmaar en omstreken behoorende tot het Stedelijk Museum te Alkmaar, door C. W. BRUINVIS. Alkm. 1890. 8°.

Sted. Museum. — Catalogus der schilderijen en oudheden, aanwezig in het Stedelijk Museum te Alkmaar, door C. W. BRUINVIS. 3e dr. Alkm. 1906. 8°.

AMERSFOORT.

Openb. Leeszaal. — Catalogus van de openbare leeszaal en bibliotheek. Amersf. 1917. — 1e suppl. 1920; 2e suppl. 1925. tez. 3 dln. 8°.

AMSTERDAM.

Alg. Ned. Diam. bew. bond. — Catalogus van de bibliotheek van den Algem. Ned. Diamantbewerkersbond. Amst. 1902. — Suppl. 1903, 1909, 1912; tweede boekerij 1913; 1920; aanvullingslijsten 1921, 1922, z. j. 8°.

Alg. Ned. Wielrijders bond. — Catalogus der bibliotheek over motortoerisme. (1917). lang smal fol.

Architectura et Amicitia. — Catalogus der bibliotheek van het genootschap Architectura et Amicitia. (Amst. 1910). — Suppl. tot 1914. 8°.

Armenraad. — Litteratuur over maatschappelijk hulpbetoon; catalogus der bibliotheek van den Armenraad en der bibl. J. M. DOMELA NIEUWENHUIS te Amsterdam. Amst. 1924. 8°.

Voor de oude cat. d. Bibl. Domela Nieuwenhuis, zie Evang.-Luth. Diaconie.

—— Idem. Suppl. 1... Mrt. 1924... 4°.

Arrond. rechtbank. — Inventaris van de registers en stukken, afkomstig van de vóór Mrt. 1811 bestaan hebbende regterlijke ligchamen, welke zich thans bevinden in het archief der arrondissements-regtbank te Amsterdam, opgemaakt door W. H. ELIAS. Amst. 1876. 4°.

Arti et Amicitiae. — Catalogus der bibliotheek van de Maatsch. Arti et Amicitiae. 1857; 1901. tez. 2 dln. 8°.

Begijnhof. — Catalogus der bibl. van het Rectoraat des Begijnhofs te Amsterdam, door A. J. FLAMENT. Amst. 1891. 8°.

Bureau v. Statistiek. — Catalogus van boeken en brochures aanwezig in de administratieve bibliotheek en de bibl. van het bureau van statistiek ten stadhuize.

Afl. I: Zuigelingen- en moederbescherming en zuigelingensterfte. Amst. 1915. 8°.

Statistische mededeelingen. no. 46.

Bureau v. Kinderbescherming. — Katalogus van de bibliotheek van het Bureau voor kinderbescherming. (Bond v. Nederl. Onderwijzers). Amst. z. j. 8°.

Centr. Bur. v. Onderw.-adviezen. — Catalogus van de bibliotheek van het Centraal Bureau voor Onderwijs-adviezen van de Bond van Ned. onderwijzers. Amst. (1911). 8°.

Centr. Bur. v. Soc. adviezen. — Catalogus van de bibliotheek. (Systematisch gerangschikt). Amst. 1905—08. gr. 8°. — Suppl. I, 1. Zwolle, 1908. 8°. — II. Afd. Documenten. (Amst.) z. j. 4°. — Rubriek Huisindustrie. Amst. 1909. 4°. — Coöperatie. Amst. 1912. 4°.

Christelijke leesbibliotheek. — Catalogus der boeken van de Christelijke leesbibliotheek, opger. in 1847. d. d. Ver. ter verbreiding der waarheid; 1e afd. 5e dr. 1883; m. suppl. 1887, 1903. — 2e afd. 4e dr. 1898; m. suppl. 1903. 8°.

College Zeemanshoop. — Catalogus van de zeevaartkundige bibliotheek van het college „Zeemanshoop". Amst. 1916. — Suppl. 1922. Aanwinsten — 1926. (Amst. almanak v. koophandel en zeevaart. 1926). tez. 3 dln. 8°.

Doctrina et Amicitia. — Catalogus der bibl. van Doctrina et Amicitia. Amst. 1844; 1852; 1863, m. suppl. 1866; 1881, m. suppl. 1886 en 1891; 1897, m. 3 suppl. — 1910. tez. 10 dln. 8°.

Zie ook: „De Groote club".

Doopsgez. gemeente. — Catalogus van de bibliotheek der Vereenigde Doopsgezinde gemeente te Amsterdam, door S. Muller. 1854. — Suppl. 1860. 8°.

—— Idem, door J. G. de Hoop Scheffer. Amst. 1885—88. 2 dln. gr. 8°.

—— Inventaris der archiefstukken, berustende bij de Ver. Doopsgezinde gem. te Amsterdam, opgemaakt door J. G. de Hoop Scheffer. Amst. 1883—84. 2 dln. 8°.

—— Catalogus der werken over de Doopsgezinden en hunne geschiedenis, door J. G. Boekenoogen. Amst. 1919. 8°.

—— Catalogus van geschriften van en over Pascal, Vinet en La Saussaye (schenking Ds. A. Loosjes) (1917). 8°.

Eglise Wallonne. — Catalogue de la bibl. religieuse de l'Eglise Wallonne d'Amsterdam. Amst. 1842, m. suppl. 1843; 1846, m. suppl. 1848; 1852, m. suppl. 1—3; 1858, m. suppl.; 1868, m. suppl.; 1870, 72, 75, 1881, m. suppl. 1883. tez. 6 dln. 8°.

Engl. Reformed Church. — Catalogue of the books of the Consistorial library of the English Reformed church at Amsterdam. (Amst. 1850?). kl. 8°.

Evang.-Luth. Diaconie. — Catalogus van een bibliotheek over armwezen, toebehoorende aan de Evangelisch-Luthersche Diaconie te Amsterdam. Amst. 1900, m. 1e suppl. 8°.

—— Catalogus der bibl. J. M. DOMELA NIEUWENHUIS, van geschriften en plaatwerken over armwezen. Amst. 1901. m. portr. 4°.
Deze bibliotheek in bruikleen afgestaan aan de Armenraad te Amsterdam; zie aldaar voor den nieuwen catalogus.

Geloof en Wetenschap. — Catalogus van de bibliotheek der Vereeniging „Geloof en Wetenschap". Amst. 1902. 8°.

—— Kataloog van de Dames-bibliotheek. Amst. 1911, m. 2 suppl. 8°.

—— —— van de Heeren-bibliotheek. Amst. 1911, m. 2 suppl. 8°.

Gemeente-Archief. — Verslag Gemeente-Archief te Amsterdam. 1886—1892, 1894—1917. tez. 31 dln. 8°.

Gemeente-bureau v. beroepskeuze. — Catalogus der bibliotheek. z. j. 8°.

Gerechtshof. — Catalogus van de bibliotheek van het Gerechtshof en de Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam. Amst. 1909. — Suppl. Amst. 1911. 8°.

Grafische School. — Catalogus van de bibliotheek der A. G. S. 1920—21. 8°.

Groote Club, Doctrina et Amicitia. — Catalogus der Bibliotheek van de societeiten „De Groote club", „Doctrina et Amicitia". Amst. 1921. 8°.

Hou' en Trouw. — Catalogus der bibliotheek van Hou' en Trouw, Ver. van oud-leerlingen der Openb. Handelsschool, opgericht 18 Juni 1885. Amst. 1916. 8°.

—— Tijdschr. „Hou' en Trouw", (bevattende de nieuwe aanwinsten). Jg. 27... 1916... 4°.

Kamer v. Kooph. en Fabr. — Catalogus van de A. M. J. Hendrichs-Verzameling, bew. door R. W. P. DE VRIES. (Amst. 1903). 8°.

Katholieke Ver. — Katalogus der boekwerken van de Katholieke vereeniging. Amst. 1879, m. statuten. 2 dln. 8°.

Koloniaal Instituut. — Lijst van periodieken der bibliotheek van het Kol. Inst. Amst. 1913. — 1ste suppl. Haarlem, 1915. tez. 2 dln. 8°.

—— Catalogus van boeken en tijdschriften betrekking hebbend op rubber, gutta-percha, balata, enz. aanwezig in de centrale boekerij van het Kol. Inst. Amst. 1923. — 1ste suppl. 1925. tez. 2 dln. 8°.

Kon. Akad. v. Wetensch. — Catalogus Bibliothecae Instituti Regii Belgici. Amst. 1821. 8°.

—— Catalogus Bibliothecae Instituti Regii Neerlandici. Amst. 1841. dl. 1. 8°.

—— Catalogus der boekerij van de Kon. Akad. van Wetenschappen te Amsterdam Amst. 1e afl. 1855; 1e dl. 1e st. 1858. tez. 1 bd. 8°.

—— Idem. 1857—81. 3 dln. 5 bdn. 8°.

—— Idem. 1e dl. 1e st. nieuwe uitg. 1874. 8°.

—— Register op den Catalogus van de boekerij. Amst. 1885. 8°.

—— Catalogus van de boekerij; 1e vervolg, m. reg. 1891. 8°.

—— Overzicht van de boeken, kaarten, penningen, enz. ingekomen van Juni 1857—Nov. 1863. Amst. 1860—1864. 3 dln. 8°.

—— Lijst van aanwinsten, ingekomen van 1891—1893, 1896, 1901, 1902. tez. 6 dln. 8°.

—— Opgave der handschriften van Constantijn en Christiaan Huygens, door A. D. SCHINKEL. (berusten meerendeels in de Bibl. d. Kon. Acad. v. Wetensch.). 's-Grav. 1840. 8°.

—— Catalogus der verzamelingen Bilderdijk en van Lennep. Amst. 1887. 8°.

Kon. Oudheidk. Gen. — Catalogus der bibliotheek van het Kon. Oudheidkundig Genootschap. Amst. 1878. 8°.

—— Jaarverslag in de 41e algem. vergadering; aanwinsten van de bibliotheek. (Legaat D. Franken Dz.). Amst. 1899. m. portr. 4°.

Leeslust kweekt wetenschappen. — Lijst der boeken behoorende tot het leesgezelschap: „Leeslust kweekt wetenschappen." Amst. 1835 8°.

Leesmuseum. — Lijst der werken uitmakende de bibliotheek van het Leesmuseum. Amst. 1827; 1844; 1854; 1867; suppl. m. alph. reg. d. schrijvers en anonymen v. d. geheelen cat., 1875; 2e suppl. 1887. tez. 6 dln. 8°.

—— Lijst der couranten en tijdschriften, welke in het leesmuseum voorhanden zijn. 1914. 8°.

—— Lijst der tijdschriften der geneesk. afdeeling. 1911.

—— Catalogus van de afdeeling voor geneeskunde van het leesmuseum te Amst. 1893. 8°.

—— Catalogus der werken over rechtsgeleerdheid en staatswetenschappen; m. alph. reg. 1888. 8°.

Leesmuseum. — Catalogus van natuur-geneeskundige jour-alen, uitmakende de boekerij van het Medisch Leesmuseum.)erustend op het Leesmuseum). Amst. 1857. 8°.

—— Alphabetische catalogus der werken, uitmakende de boe-erij v. h. Medisch Leesmuseum te Amsterdam. 1862—1870. 8°.

—— Catalogus der tijdschriften en boeken, welke 30 Nov. en 2)ec. 1922 onder de leden verkocht zullen worden. 4°.

Lettergieterij Amsterdam. — Catalogus van de Typografische ›ibliotheek te Amsterdam, samengest. door S. H. DE ROOS. (Amst. .925). vel 1—128, niet verder gedrukt. 8°.

Mij. t. bev. d. bouwkunst. — Catalogus van de bibliotheek ler Mij. tot bevordering der bouwkunst. (Amst.) 1872, 1885. tez. 2 dln. 8°.

Mij. t. bev. d. toonkunst. — Systematische catalogus van de muziekwerken der bibliotheek v. d. Mij. tot bevordering der toonkunst. Amst. 1912. 8°.

Mij. t. Nut v. 't Algem. Afd. Amst. — Catalogus der biblio-theek der leesinrichting, opgericht door het departement Amsterdam der Maatsch. t. Nut v. 't Algemeen. Amst. 1878; m. reglem. en 3 suppl. tot 1880. 8°.

—— Catalogus der bibliotheek van het departement Amster-dam. Amst. 1884. 8°.

—— Lijst van boeken, een leiddraad bij de samenstelling of aanvulling der volksbibliotheken. Amst. 1904. 8°.

—— Nutscommissie voor bibliotheekwezen. Aanbevolen ro-manlectuur. Juli, 1920. 4 blz. 4°.

—— Centrale vak- en studiebibliotheek; catalogus van vak- en studieboeken, op het gebied van land- en tuinbouw en veeteelt. Amst. 1916. 8°.

—— Reizende bibliotheken; catalogus van vak- en studieboe-ken op het gebied van handwerk, nijverheid en handel. Amst. 1913. 8°.

Museum Fodor. — Beschrijving der schilderijen, teekeningen, prenten, prentwerken en boeken. Amst. 1863. 8°.

—— Beschrijving van den Atlas van Amsterdam van L. SPLIT-GERBER. Amst. 1874. 8°.

Museum Willet-Holthuysen. — Catalogus der bibliotheek. Amst. 1896. 8°. (met bijl.: art. W. NIJHOFF, R. W. P. DE VRIES, e. a.).

Natura Artis Magistra. — Catalogus der bibliotheek van het Kon. Zoöl. Gen. „Natura Artis Magistra". Amst. 1881. gr. 8°.

Ned. Bond v. boekverk. bedienden. — Catalogus van de bibliotheek. (Amst.) 1910. — 1e suppl. 1912. kl. 4°.

Ned. Bijbelgenootschap. — De Javaansche handschriften in de bibliotheek van het Nederlandsch Bijbelgenootschap. Z. pl. en j. 8°.

—— Catalogus van de boekerij over zending en bijbelverspreiding v. h. Ned. Bijbelgenootschap. Amst. 1917. — Suppl. 1922. tez. 2 dln. kl. 8°.

Ned. Handel-Mij. — Catalogus van de bibliotheek. (Amst. 1903). 8°.

Ned. Inst. v. accountants. — Catalogus van de bibliotheek. Amst. (1911), 1921 m. suppl. tot 1926. 8°.

Ned. Muziek-paedagog. verbond. — Catalogus van de bibliotheek. Amst. 1917. 8°.

Ned. Onderw. propag.club v. drankbestr. — Catalogus der centrale bibliotheek over het alcoholvraagstuk. Amst. 1900. 8°.

Ned. Persmuseum. — Lijst der bladen, waarvan exemplaren aanwezig zijn. (Amst. 1903). 8°.

Ned. Schoolmuseum. — Catalogus van het Ned. Schoolmuseum; 1e en 2e st. Amst. 1897—98. tez. 2 dln. 8°.

—— Idem. 1907, m. 1e suppl. 1912. tez. 2 dln. 8°.

—— Berichten en mededeelingen; (waarin aanwinstenlijsten) nos. 14, 17—23, 28. Amst. 1907, 1910—16, 1920—21. 8°.

—— Catalogus van de verzameling paedagogische boekwerken, nagelaten door D. J. STEYN PARVÉ. Leeuw. 1886. 8°.

Ned. Z.-Afrikaansche Ver. — Catalogus van de Zuid-Afrikaansche bibliotheek, onder beheer der Z. Afrikaansche voorschotkas. Amst. 1906. — 1e vervolg 1909. 8°.

—— Catalogus van boekwerken geschikt voor Z. Afrikaansche school- en dorpsbibliotheken. 2e verm. dr. Amst. 1893. 8°.

Ons Huis. — Catalogus van de boekerij van Ons Huis. dl. I en II. Amst. 1904. — 1e en 2e suppl. 1904—05. 8°.

—— II. tijdschriften en wetenschappelijke werken. 1906. 8°.

—— Mei 1914. 8°.

—— Catalogus der bibliotheek van de Vereeniging Ons Huis buurt Y Y. Amst. 1900. — Suppl. 1901. 8°.

Oostkust v. Sumatra-Instituut. — Catalogus van het Deliarchief op 1 Jan. 1917. Amst. 1917. 8°.

Openb. Leeszaal. — Inlichtingen over boeken, door T. P. SEVENSMA. (overdruk uit Bibliotheekleven. Jg. II, III 1917—18).

—— Mededeelingen. Jg. I... 1919...

—— Lijst van tijdschriften. Amst. 1924. 12°.

—— Catalogus populaire reisbeschrijvingen. Z. j. kl. 8°.

—— Lijst van tijdschriften in de handels-economische bibliotheek. Amst. 1919. 8°.

—— Catalogus van boeken en tijdschriften der handels-economische bibliotheek, bew. door (E. G. MEIHUIZEN). Amst. 1922. — Aanvullingen van Mrt. 1922—Mrt. 1925. tez. 2 dln. 8°.

—— Catalogus Duitsche letterkunde. Amst. 1925. 8°.

—— Catalogus Engelsche letterkunde. Amst. 1924. 8°.

—— Catalogus Fransche letterkunde. Amst. 1924. 8°.

—— Catalogus van boeken en tijdschriften op 't gebied der technische wetenschappen, door P. STROBAND. Amst. 1920. 8°.

—— Lijst van boeken en tijdschriften op het gebied der electrotechniek. Amst. 1924. 8°.

—— Catalogus van boeken over wijsbegeerte, zielkunde, wereld- en levensbeschouwing, door (C. A. STEENBERGEN). Amst. 1924. 8°.

—— Catalogus der Braille-bibliotheek (in Braille-schrift). Amst. 1925. 3 dln. 4°.

—— Catalogus van de bibl. der Vereeniging van wiskundige-adviseurs bij Nederl. Mij. voor levensverzekering; inhoud van dl. I—X van het archief voor de verzekeringswetenschap en aanverwante vakken. 's-Grav. 1909. 8°.

In bruikleen aan de Openbare leeszaal en bibliotheek.

Pharmaceut. Ver. Luctor et Emergo. — Catalogus van de bibl. der Pharmaceutische Vereen. Luctor et Emergo te Amsterdam. 1883. 8°. (niet in den handel).

Port. Israël. Seminarium. — Catalogus der bibliotheek van het Portugeesch-Israëlitisch Seminarium 1843; 1858; 1864. tez. 3 dln. 8°.

Rijks-academie v. beeldende kunsten. — Katalogus der bibliotheek. Amst. 1888; 1910. tez. 2 dln. 8°.

Rijksnormaalsch. v. teekenonderwijzers. — Catalogus van de bibliotheek. Amst. 1883. 8°.

Rijkssch. v. Kunstnijverheid. — Voorloopige lijst van een gedeelte der verzameling hulpmiddelen bij het onderwijs. Amst. z. j. — Suppl. 1888. tez. 2 dln. 8°.

Scheepvaart-museum. — Verzameling-Mensing in het Scheepvaartmuseum te Amsterdam, bew. door A. W. M. MENSING. I. Bibliotheek. 1e en 2e ged. Amst. 1923, 25. tez. 2 dln. 4°.

Schoonheid in opvoeding en onderwijs. — Catalogus van de bibliotheek. Z. p. 1910. 8°.

Schutterij. — Katalogus van de historische verzameling der Schutterij. Amst. z. j. 8°.

—— Idem; van de boekwerken, pamfletten, enz door J. A. JOCHEMS. Amst. 1890. — Suppl. 1894, 1903. 8°.

—— Beschrijving der prenten, door J. A. JOCHEMS en A. J. J. Ph. HAAS. Amst. 1892. — Suppl. 1896, 1907. 8°.

—— Idem, der penningen, eereteekenen, enz. door J. A. JOCHEMS. Amst. 1894. 8°.

—— Opgaven der platen en prenten, betrekking hebbende op het geschiedkundig verleden der schutterij, bew. door (J. A. JOCHEMS). Z. pl. en j. 8°.

Soc.-Dem. Studieclub. — Lijst van socialistische literatuur. Amst. 1915. 8°.

Sted. Gymnasium. — Catalogus der bibliotheek van het Amsterdamsch Gymnasium. 1906. — 1e—6e suppl. 1907—12. 8°.

Technisch Leesmuseum. — Vak-catalogus van het technisch leesmuseum te Amsterdam, opgericht 1 Mei 1897. 8°.

Theosofische Ver. — Catalogus van de boekerij; afdeeling: Theosofie. Amst. 1911. 8°.

—— Katalogus der boekerij van de Amsterdamsche Loge. Amst. 1902. 8°.

—— Idem, van de Wahana Loge. Amst. 1898; 1901; z. j. tez. 3 dln. 8°.

Tot Nut en Beschaving. — Catalogus van de boekerij des letteroefenenden genootschaps „Tot nut en beschaving" te Amsterdam. Amst. 1825, 1865. tez. 2 dln. 8°.

Tijdschr. v. Ziekenverpl. — Catalogus van de bibliotheek van het Tijdschr. v. Ziekenverpleging. Amst. 1916. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Catalogus Bibliothecae Amstelredamensis. Lugd. Bat. ex officina Henrici ab Haestens, 1612. 4°.

Herdr. n. d. eersten Cat. d. Amst. Bibl. aanwezig in de bibl. v. Cambridge, door J. Enschede & Zn. te Haarlem, 1881.

—— Catalogus Bibliothecae publicae Amstelodamensis. Amst. C. Commelinus, 1668. — Appendix libr. post impressum Catalogum anni 1668 majori Biblioth. additorum, J. HEIDANO, C. DANKERTS et P. SCHAAK. Bibl. Amst. praefectis. 1695? — Catalogus libr. minoris formae Bibl. Amstel. (cur. P. SCHAAK, 1695?). 1 vol. 4°.

Universiteits bibliotheek. — Catalogus Bibliothecae publicae Amstelodamensis. Amst. J. Rieuwertsz, 1711. 4°.

Met vele aanteekeningen en bijvoegsel door P. BURMANNUS SEC. bibliothecaris. Met: instructie Pedel v. h. Athenaeum 1823, instructie Custos der Bibl. v. h. Athenaeum 1823, iets over de Athenaea voornamelijk van Amsterdam.

—— Catalogus Bibliothecae publicae (curante H. C. CRAS). Amst. 1796. fol.

Met voorrede v. Prof. CRAS, waarin de geschiedenis der boekerij.

—— Catalogi Bibliothecae publicae; supplementum. (cur. D. J. VAN LENNEP). Amst. 1847. fol.

—— Catalogus van de Bibliotheek der stad Amsterdam, door P. A. TIELE. Amst. 1856—58. 4 dln. — Suppl. 1861 (door J. D. LODEESEN). — Suppl. 1876 (door M. ROEST Mz.). tez. 6 dln.

—— Catalogus der aanwinsten 1878—83; 1896—1901; 1901—05; 1906—07; 1908; 1909—12; 1913—14; 1915 (schenking Quack); 1919; 1920; 1921; 1925. nos. 1, 2, 3. 13 dln. 8°.

—— Katalogus der bibliotheek van de Mij. Felix Meritis. (Amst.) 1830; 1855. 2 dln. 8°.

—— Katalogus van de bibliotheek der afdeeling Koophandel van de Mij. Felix Meritis. (Amst. z. j.). 8°.

—— Notice des objets exposés à la Bibl. de l'Université d'Amst. Amst. 1883. 8°.

—— Lijst van vervolgwerken aanwezig in de Universiteitsbibl. en in andere openbare bibliotheken van Amst. Amst. 1884. 8°.

—— Tijdschriftenlijst. Amst. 1913. 8°.

—— Lijst der verzameling van werken, brochures, tijdschriften, enz. uitgeg. 1 Apr. 1872, den 300sten verjaardag van de inneming van den Briel, aanwezig in de Stadsbibliotheek. Amst. 1873. 8°.

—— Catalogus van Americana, geschonken door de firma VAN EEGHEN & Co. Amst. 1888. 8°.

—— Aanwinsten betreffende de koloniën gedeeltelijk behoorende tot de koloniale boekerij van J. K. W. QUARLES VAN UFFORD. Amst. 1904. 8°.

—— Catalogus geographie en reizen. dl. I. Amst. 1923. 8°.

—— Catalogus der doodendansen en de daarmee in verband staande literatuur, enz. (legaat-REICHELT). Amst. 1873. 8°.

—— Doodendans; catalogus der verzameling-REICHELT. — De Nederlandsche doodendans, verzameling-SCHULTZ JACOBI. Amst. 1923. m. afb. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Catalogus van de bibliotheel van F. W. RIVE, ten geschenke gegeven aan de Bibl. d. Univer siteit van Amst. Amst. 1879. 8°.

—— Catalogus van geneeskundige werken. 1891—1901. Amst 1901. 8°.

—— Catalogus van werken over chirurgie (buitenlandsche schrij vers). Amst. 1892. 8°.

—— Catalogus van de boeken en tijdschriften geplaatst in d laboratoria voor physiologie en histologie. Amst. 1913. 8°.

—— Catalogus van de boeken en tijdschriften geplaatst in d laboratoria voor ziektekundige ontleedkunde, gezondheidsleer e ontleedkunde. Amst. 1918. 8°.

—— Catalogus van de boeken en tijdschriften geplaatst in d laboratoria voor ziektekunde, psychiatrie en neurologie, oogheel kunde, oor-, neus- en keelziekten, huidziekten en syphilis, en in d Klinische bibliotheek Amst. 1920. 8°.

—— Catalogus van boeken over de Roomsch-Kath. kerk in he algemeen en de orde der Jezuïeten in het bijzonder, aan de sta vermaakt door G. SCHIMMELPENNINCK Jz. Amst. 1883. 8°.

—— Boeken en brochures over de Roomsch-Katholieke kerk i 't algemeen en de orde der Jezuieten in 't bijzonder. Amst. 1901. 8°

—— Catalogus van handschriften uit de bibliotheek van W MOLL, door Curatoren aangekocht voor de bibl. d. Universitei van Amst. Amst. 1880. 8°.

—— Catalogus der handschriften. 1899—1923. 7 dln. 9 bdn. 8°

—— I. Schenking-Diederichs; Nederl. afdeeling, bew. door J HELLENDOORN. Amst. 1899. m. portr 8°.

—— *II. De handschriften der Stedelijke Bibl. met de latere aan winsten, bew. door M. B. MENDES DA COSTA. Vooraf eenige mededeelin gen over de geschiedenis van de bibliotheek en hare handschriften verzameling, door C. P. BURGER Jr. Amst. 1902. m. portr. 8°.

—— III. Schenking-Diederichs; Fransche afdeeling, bew. door J HELLENDOORN. Amst. 1903. m. portr. 8°.

—— IV. Brieven, bew. door J. HELLENDOORN en M. B. MENDE DA COSTA. Amst. 1911—19. m. portr. 3 dln. 8°.

—— V. Schenking-Diederichs. Kleinere afdeelingen (Engeland, e Noord-America, Scandinavische landen, Rusland en Polen), bew. doo T. P. SEVENSMA. Amst. 1913. 8°.

—— VI. Schenking-Diederichs. Kleinere afdeelingen (Italië, Spanje Portugal, Hongarije, Turkije, Griekenland, Indië, enz.), bew. door BERTHA M. v. D. STEMPEL. Amst. 1917. 8°.

—— VII. De handschriften, krachtens bruikleencontract in de Univ Bibl. berustende. Eerste gedeelte: de handschriften van de Remon strantsche Kerk, beschreven door M. B. MENDES DA COSTA; de hand schriften van het Evang. Luth. Seminarium en van de Vereenigde Doops gez. gemeente, beschreven door J. BERG. Amst. 1923. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Catalogus van incunabelen en andere verzamelingen. (Gids voor de bibliotheek der Universiteit. Voorjaar 1919). Amst 1919. 8°

—— De incunabelen en de Ned. uitgaven tot 1540 in de bibl. der Univ. van Amst. beschreven door C. P. BURGER Jr. dl. II; m. aanh. De Amsterdamsche uitgaven tot 1578. 's-Grav. 1923. m. facs. 8°.

—— Catalogus van de boeken betrekkelijk het notariaat. Amst. 1910. 8°.

—— Catalogus van boeken betrekking hebbende op de wetenschap der samenleving uit de bibliotheek van J. DE BOSCH KEMPER, aan de Bibl. d. Universiteit v. Amst. ten geschenke gegeven. Amst. 1878. 8°.

—— Catalogus van boeken over rechtsgeleerdheid en staatswetenschappen, aan de Bibl. d. Universiteit van Amst. ten geschenke gegeven bij het 250-jarig bestaan der Instelling van Hooger onderwijs door oud-studenten in de rechtsgeleerdheid aan het voormalig Athenaeum Illustre. Amst. 1882. 8°.

—— Catalogus der boekerij van rechtsgeleerdheid en staatswetenschap van M. H. GODEFROY. Amst. 1887. 8°.

—— Boekerij van J. C. DE KONING, met andere aanwinsten op het gebied der staats- en rechtswetenschappen en der nieuwe letteren. Amst. 1902. 8°.

—— Catalogus van de schenking-QUACK. Amst. 1915. 8°.

—— Catalogus van de bibliotheek van E. J. POTGIETER aan de Bibl. d. Universiteit van Amst. ten geschenke gegeven. Amst. 1879. 8°.

—— Bibliotheca Graeca. Catalogus van boeken aan de Bibl. d. Universiteit van Amst. ten geschenke gegeven door J. C. G. BOOT. Amst. 1882. 8°.

—— Catalogus van boeken over letterkunde en geschiedenis, aan de stad gelegateerd door JOH. HILMAN. Amst. 1882. 8°.

—— Catalogus eener verzameling van nieuwere Latijnsche dichters en prozaschrijvers, aan de stad gelegateerd door G. SCHIMMELPENNINCK. Amst. 1882. 8°.

—— Bilderdijkiana. Boeken en gedrukte stukken uit de collectie Bilderdijk-Jeronimo de Vries, door Mej. D. M. DE VRIES aan de stad Amsterdam geschonken. Amst. (1895). 8°.

—— Bibliotheca Vondeliana. Catalogus van boekwerken van en over Vondel, geschonken door A. D. DE VRIES Az. Amst. 1884. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Boekerijen van A. J. DE BULL en Mej. S. J. POTGIETER, en andere aanwinsten op het gebied der nieuwe letteren. Amst. 1900. 8°.

—— Boekerij van J. C. G. BOOT, met andere aanwinsten op het gebied der classieke letteren. Amst. 1903. 8°.

—— Catalogus van de Engelsche, Duitsche en Fransche handbibliotheken, (Seminarium-verzamelingen) opgesteld in het Universiteitsgebouw. Amst. 1918. 8°.

—— Catalogus van de philologisch-historische handbibliotheek, opgesteld in de Kamer-Boot. 2 dln. z. j. — Aanwinsten 1920. tez. 3 dln. 8°.

—— Catalogus van oudere werken op het gebied der Nederlandsche letteren. Amst. 1921. m. afb. 8°.

—— Oude en nieuwe letteren, wijsbegeerte, opvoedkunde, onderwijs; aanwinsten 1922; bijzondere verzamelingen; handbibliotheken. Amst. 1923. 8°.

—— Werken van klassieke schrijvers en latere Latijnsche werken; m. overz. van de drukkers en uitgevers. Amst. 1923. 8°.

—— Tooneel-catalogus; Nederland. Amst. 1895. 4°.

—— Alphabetisch overzicht der tooneelstukken in de bibliotheek van JOH. HILMAN. — Ons Tooneel. Aanteekeningen en geschiedkundige overzichten. Naamrol van plaatwerken en geschriften. — Beredeneerd register op Ons Tooneel, door JOH. HILMAN. Amst.-Leiden, 1878—1881. 3 dln. 8°.

—— Aanwinsten op het gebied der wis- en natuurkundige wetenschappen, gedeeitelijk behoorende tot de wis- en sterrekundige boekerij van C. P. Burger. Amst. 1907. 8°.

—— Catalogus van de boeken en tijdschriften geplaatst in de wiskundige leeszaal en in de laboratoria voor natuurkunde, dierkunde, plantkunde, plantenphysiotgie en pharmacognosie. Amst. 1922. 8°.

—— Lijst van boeken en tijdschriften geplaatst in de laboratoria voor toegepaste scheikunde, biochemie en electrochemie. Amst. 1925. 8°.

—— Lijst der kaarten in bezit van het Kon. Ned. Aardr. Genootsch. op 1 Jan. 1887. Amst. 1887. 8°. (in bruikl. aan de Univ. Bibl.).

—— Lijst van boeken behoorende aan het Kon. Ned. Aardr. Genootsch. Amst. 1891. 8°. (in bruikl. aan de Univ. Bibl.).

Universiteits bibliotheek. — Catalogus der boekerij der Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst. Amst. 1861. (in bruikl. aan de Univ.-Bibl.).

—— —— Idem. 1e—14e suppl. Amst. 1867—1910. 1 bd. 8°.

—— —— Idem. 17e suppl., omvattende de werken van 1 Juni 1917—1 Juli 1923. Amst. 1923. 8°.

—— Verslag van den hoofdbestuurder, bibliothecaris, aan de commissie tot het nazien der bibliotheek. (Verslag over de aanwinsten). Amst. 1904.-8°.

—— Jaarverslag van den bibliothecaris aan de commissie tot het nazien der bibliotheek. (Verslag over de aanwinsten). Amst. 1921. 8° (overdruk uit het Ned. Tijdschr. v. Geneesk.).

—— Catalogus der bibliotheek van het Genootschap ter bevordering der Natuur-, Genees- en Heelkunde te Amsterdam. dl. I. Amst. 1874. 8°.

In bruikleen op de Universiteitsbibl., hierbij ook de cat. van 1856.

—— Catalogus librorum e thesauro Monnikhoffiano; redegit W. VROLIK. 1838 (Handschr.) 4°.

Is nooit gedrukt; deze bibl. is overgegaan in die v. h. Gen. t. bev. d. Natuur-, Genees- en Heelkunde.

—— Catalogus der boeken, uitmakende de boekerij van den Geneesk. Raad der Prov. N.-Holland, in bruikleen gegeven aan de Universiteitsbibl. te Amsterdam. Amst. 1880. 8°.

—— Catalogus van de boekerij der Ned. keel- neus- en oorheelk. Vereen. lijst 1—5, 1897—1901; lijst A—Z, 1902—10; lijst AA—FF, 1911—13. 8°.

—— —— Idem. Amst. 1918. m. suppl. 1921. 2 dln. 8°.

—— Catalogus van de Algem. Pharmaceutische bibliotheek en van de boeken over pharmacie en aanverwante vakken, aanwezig in de Universiteitsbibl. Amst. 1911. 8°.

—— Catalogus van de handschriften en boeken behoorende tot de bibl. der Remonstrantsch-Gereformeerde kerk te Amsterdam, opgesteld door P. SCHELTEMA. Amst. 1849; m. vervolg 1863. 2 dln. 8°.

—— Catalogus der boeken en handschriften van de bibl. der Remonstr. gemeente te Amsterdam. Amst. 1877. 8°.

—— Beschrijvende catalogus der pamfletten-verzameling van de boekerij der Remonstrantsche kerk te Amsterdam, door H. C. ROGGE. Amst. 1862—66. 3 st. 5 afd. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Catalogus van de bibliotheek van het Evangelisch Luthersch Seminarium; in bruikleen bij de Universiteitsbibl. te Amst. Amst. 1876; m. suppl. I. 8°.

—— Supplement-lijst van boeken behoorende aan de Remonstrantsche Kerk en aan het Evangelisch Luthersche Seminarium. Amst. 1920. 8°.

—— Catalogus van de boekerij der Holl. Maatsch. van Landbouw, geplaatst op de Stads-bibliotheek te Amsterdam. Amst. 1862. 8°.

—— Boekerij van muzijkwerken toebehoorende aan de Mij. t bev. der Toonkunst, in bruikleen bij de Stads-bibl. te Amst. Amst. 1862, 1869. 2 dln. 8° en 4°.

—— Catalogus van de bibliotheken der Mij. t. bev. d. Toonkunst, en der Ver. v. N.-Nederlands Muziekgeschiedenis; in bruikleen bij de Universiteitsbibl. te Amst. Amst. 1884. — Suppl. 1895. tez. 1 bd. 8°.

—— Catalogus van de paedagogische bibliotheek van het Ned. Onderwijzers-Gen. Amst. 1891. — Suppl. 1899. — Aanwinsten 1899—1907, 4 dln. tez. 6 dln. 8°.

—— Ned. Genootsch. tot zedelijke verbetering der gevangenen; lijst der werken uitmakende het legaat van W. H. SURINGAR en in bruikleen gegeven aan de Stads-Bibl. Amst. 1874. 8°.

—— Catalogus der boeken, uitmakende de boekerij v. h. Genootsch. t. zedelijke verbetering der gevangenen. Amst. 1880. 8°.

—— Catalog der Hebraica und Judaica aus der L. Rosenthal'schen Bibliothek, bearb. von M. ROEST. Amst. 1875. 2 dln. 8°.

—— Een keur uit de handschriften en boeken der Bibliotheca Rosenthalia (door J. M. HILLESUM). Amst. 1919. 8°.

—— Jaarverslag der vereeniging Het Vondelmuseum. nos. 1—7 en 9. Amst. 1904—1920. m. bijl. en afb. tez. 8 dln. 8°.

—— Catalogus der bibliotheek van het Wiskundig genootsch. „Een onvermoeide arbeid komt alles te boven"; in bruikleen bij de Universiteitsbibl. te Amst. Amst. 1883. — Suppl. 1884, 1885, 1897. (met oude catalogi van 1813, 1831, 1862, 1874). tez. 6 dln. 8°.

—— Systematische catalogus van de boekerij van het Wiskundig genootsch. „Een onvermoeide arbeid komt alles te boven" te Amsterdam, tevens bevattende de wiskundige werken toebehoorende aan de Universiteits-Bibl. Amst. 1907. 8°.

Ver. S[oc]. L[eesgez.] — Catalogus van de bibliotheek der Vereeniging S. L. Amst. 1902. 8°.

Ver. t. bev. v. d. belangen d. Boekhandels. — Catalogus van de bibliotheek der Ver. t. bevord. v. d. belangen des boekhandels, opgemaakt door F. MULLER. Amst. 1855, m. suppl. 1868. 2 dln. 8°.

—— Catalogus der bibliotheek, (door R. W. P. DE VRIES). Amst. 1885. 8°.

—— Catalogus der bibliotheek, (door A. G. C. DE VRIES, W. NIJHOFF en E. DRONKERS). 's-Grav. 1920—26. 2 dln. 8°.

—— Aanwinsten. Amst. 1921... 8°.

Ver. v. jongel. i. d. boekh. — Catalogus der bibl. van de Ver. v. jongelieden in den boekh. werkzaam. Amst. 1863; 1865; 1869, m. suppl. 1871. tez. 4 dln. 8°.

Ver. v. d. Effectenhandel. — Catalogus van boekwerken der bibliotheek van de Ver. voor den Effectenhandel. (Amst. 1914). 8°.

Ver. v. d. statistiek. — Catalogus van de bibliotheek der Vereeniging voor de Statistiek in Nederland. Amst. 1872. kl. 8°.

Volksleesgezelschap. — Catalogus der bibliotheek van het Volksleesgezelschap te Amsterdam, opger. in 1866. — m. stat. 8°.

Vrije Gemeente. — Catalogus der bibliotheek van de vereeniging „De Vrije Gemeente". (Amst.) 1887. — Suppl. 1888; 1895. 8°.

Vrijmetselaarsloges. — Catalogus van de bibliotheek der Z... A... loge *Concordia Vincit Animos*. Amst. 1859. 8°.

—— Catalogus der bibliotheek van de Z... A... loge *La bien aimée*. Amst. 1861. 8°.

—— Catalogus van boekwerken, enz. behoorende aan de Amst. loges van de *Independent Order of Odd-Fellows*. Amst. 1898. 8°.

Vrijmetselaarsstichting. — Katalogus van de boekerij der Vrijmetselaars-stichting te Amsterdam. Amst. 1906. 8°. (met geschreven toevoegingen).

APELDOORN.

Openb. Leeszaal. — Catalogus van de openbare leeszaalbibliotheek. Apeld. 1924. 8°.

APPINGEDAM.

Openb. Leeszaal. — Catalogus van de openbare leeszaal en boekerij. Appinged. (1921). — m. suppl. nos. 1—9. (ontbr. nos. 2 en 3). 8°.

ARNHEM.

Leesmuseum. — Catalogus der bibliotheek. 1872—1890. Z. p. 8°.

Openb. bibliotheek. — Reglement en katalogus. Arnh. (1820). 8°.

Openb. bibliotheek. — Catalogus 1858; 1883. — Suppl. en algem. reg. 1887. 3 dln. 8°.

—— Idem. 2e suppl. 1888—1908, waarbij bibl. van A. VER-HUELL. Arnh. (1908). 8°.

—— Verslag en lijst van ingekomen boeken. Arnh. 1909—17. 8 dln. 8°.

ASSEN.

Openb. Leeszaal. — Catalogus van boekwerken. Assen, 1923. — m. suppl. tez. 2 dln. 8°.

Rijks-archief. — Het archief der abdij te Dikninge, door J. G. C. JOOSTING. (inventaris). Leiden, 1906. 8°.

—— De archieven van den Etstoel en van de hem opgevolgde collegiën tot 1811, door J. G. C. JOOSTING. (inventaris). Leid. 1906. 8°.

—— Catalogus van de boekerij L. OLDENHUIS GRATAMA, berustende in het Rijksarchief in Drenthe, te Assen, door J. G. C. JOOSTING. 's-Grav. 1914. 8°.

BAARN.

Phytopatologisch lab. — Catalogus van de bibliotheek v. h. phytopathologisch laboratorium „Willie Commelin Scholten". Amst. 1909. 8°.

BLOEMENDAAL.

Meerenberg. — Catalogus der boekerij van het Prov. Geneesk. gesticht voor krankzinnigen „Meerenberg" bij Bloemendaal. Amst. 1877. 8°.

BREDA.

Kon. Mil. Akademie. — Systematische catalogus van de bibliotheek der Kon. Mil. Akademie te Breda. Breda, 1840. 8°.

—— Catalogus van de bibliotheek, met een alphabetische naamlijst. Breda, 1869. 8°.

—— Catalogus van de bibliotheek der Kon Mil. Akademie, bew. door J. D. B. OPHORST. Breda, 1900. — 1e—17e suppl. 1901—20 en alph. reg. op suppl. 1—14. Breda, 1902—17. 8°.

BRIELLE.

Archief. — Lijst der Brielsche verzameling, door A. VER HUELL. Z. p. 1874. 2 dln. kl. 8°.

BUSSUM.

Openb. leeszaal. — Catalogus: taalkunde, letterkunde, romans. Bussum, 1923. — 1e suppl. 1925. tez. 2 dln. 8°.

DELFT.

Coll. liter. Gymn. — Catalogus Bibl. Collegii literarii Gymnasii Delphensis. (auct. J. C. SCHRÖDER). 1721. Appendix 1720—1730. 1 vol. fol.

Gemeente-archief. — Catalogus van den historischen atlas van Delft en Delfland, (benevens portretten en daden uit den 80-jarigen oorlog) door H. S. VELDMAN. Delft, 1898. 8°.

—— Catalogus van den topographischen atlas van Delft en Delfland, door H. S. VELDMAN. Delft, 1898. 8°.

—— Inventaris der charters en privilegien (1246—1599), opgem. door J. SOUTENDAM. Delft, 1860. 8°.

Gemeente-bibliotheek. — Catalogus van het geschiedkundig gedeelte der Gemeente-bibl. van Delft; korte beschrijving der schilderijen ten raadhuize bewaard. Delft, 1865. 8°.

—— Catalogus van regtsgeleerde en andere werken, met opgave der plaatwerken, teekeningen, enz. Delft, 1866. 8°.

Openb. Leeszaal. — Catalogus. Delft, 1920. — 1e suppl. 1922. tez. 2 dln. 8°.

—— Catalogus, afdeeling jeugdbibliotheek. Delft, 1924. kl. 8°.

Polytechnische School. — Catalogus van de bibliotheek der Polytechnische School te Delft. Delft, 1867 — 1e vervolg 1873. tez. 2 dln. 8°.

Prinsenhof. — Historische beschrijving van het klooster van Sinte Agatha met het Prinsenhof te Delft, benevens een catalogus der verzameling en een lijst der boeken in de historische zaal aanwezig, door B. W. F. VAN RIEMSDIJK. 3e dr. 's-Grav. 1912. m. afb. 8°.

Techn. Hoogeschool. — Systematische catalogus van de bibliotheek der Techn. Hoogeschool. Dl. II. Wiskundige wetenschappen. Delft, 1907. 4°.

—— Lijst der periodieken. 2e uitg. Delft, 1909 en uitg. 1912 Delft, 1912. 2 dln. 4°.

—— Lijst van de boekwerken en tijdschriften, geplaatst in de leeszalen, tevens handleiding en gids voor de bezoekers. (Delft), 1920. 8°.

St. Barbara-klooster. — De boekerij van het St. Barbaraklooster te Delft in de 2e helft der 15e eeuw; een bijdrage tot de geschiedenis der Middeleeuwsche letterkunde in Nederland, door W. MOLL. Amst. 1857. 4°.

DEVENTER.

Athenaeum bibliotheek. — Catalogus Bibliothecae publicae Daventriensis. Dev. 1832, 1864, 1872, 1880. 4 dln. 8°.

—— Catalogus van de Athenaeum bibliotheek, bew. door J. C. VAN SLEE. Dev. 1896, 1900. 2 dln. 8°.

—— Catalogus van geschriften en boekwerken, voornamelijk betrekking hebbende op de litteratuur der Ned. koloniën, uit de boekerij van A. J. DUYMAER VAN TWIST. Dev. 1898. 8°.

—— Catalogus der handschriften, berustende op de Ath. bibl., bew. door J. C. VAN SLEE. Dev. 1892. 8°.

—— Notices bibliographiques des livres imprimés avant 1525 conservés dans la bibliothèque publique de Deventer, par A. M. LEDEBOER. Dev. 1867. 8°.

—— Hetz. Oorspronkelijk handschrift van den schrijver.

—— Catalogus van de incunabelen in de Athenaeum bibliotheek te Deventer, door M. E. KRONENBERG. Dev. 1917. m. 4 pl. en facs. 8°.

Heer-Florenshuis. — De bibliotheek van het Heer-Florenshuis te Deventer, door M. E. KRONENBERG. 8°. (overdruk uit Ned. Archief v. Kerkgeschiedenis. dl. IX. afl. 2. 's-Grav. 1912).

—— De bibl. van het Heer-Florenshuis te Deventer, door A. HULSHOF. 8°. (overdruk uit Ned. Archief v. Kerkgeschiedenis. dl. IX. afl. 4. 's-Grav. 1912).

DORDRECHT.

Diversa sed Una. — Naamlijst der boeken, uitmakende de bibl. van het letterk. Gen. „Diversa sed una". Dordr. 1837. 8°.

Gemeente-bibliotheek. — Catalogus van de bibl. der gemeente Dordrecht, door J. C. OVERVOORDE. Afd. I. Dordrecht en omstreken. Dordr. 1898. 8°.

Mij. t. Nut v. 't Algem. — Catalogus van de Volksbibliotheek van de Mij. t. Nut v. 't algem. Dep. Dordrecht. Dordr. 1905. kl. 8°.

Ned. Alpenvereeniging. — Catalogus der bibliotheek. Dordr. 1923, m. 1e aanvullingsblad tot 1 Mei 1924. 8°.

Openb. Leeszaal. Catalogus der Openbare leeszaal en bibl. te Dordrecht. Dordr. 1906. — Suppl. 1908, 1917, 1918, 1919, 1922. tez. 5 dln.

—— Mededeelingen. Jg. 1—7, 1912—18. 8°.

EDAM.

Latijnsche School. — Catalogus der boekwerken, afkomstig van de oude Latijnsche school te Edam. Edam, 1867. 8°.

EGMOND.

Abdij. — De catalogus der boeken van de abdij te Egmond, door H. G. KLEYN. 8°. (overdruk uit Archief v. Ned. Kerkgeschiedenis. dl. II. afl. 2. 1887).

ENKHUIZEN.

Enkhuizer Boekerij. — Index variorum insignium librorum, qui servantur in Bibl. Enchusana. Ench. H. Straalen, 1693. 4°.

Deze bibl. eigendom der Herv. Gem. bevindt zich in de Groote kerk.

—— Catalogus van de boekerij in de Westerkerk te Enkhuizen, bew. door D. A. BRINKERINK. Enkh. (1908). 8°.

ENSCHEDE.

Doopsgez. Gemeente. — Catalogus der bibliotheek. Enschede, 1816; 1836; en verkoopcat. dezer bibl. 1861. tez. 3 dln. 8°.

Openb. Leeszaal. — Lijst van ontspanningslectuur. Ensch. 1922. — 1e aanvulling Mei 1925. tez. 2 dln. 8°.

Volksbibliotheek. — Catalogus van de Volksbibliotheek. Enschede, 1891; 4e verm. uitg. 1907; B.-werken voor jongelieden en kinderen. 4e verm. uitg. 1907. 3 dln. 8°.

FRANEKER.

Bibl. Academiae. — Statuta et leges Bibl. Academiae Franekeranae. 1712. — Catalogus Bibl. 1713; continuatio s. suppl. catalogi (1748) 91 pag. 1 vol. fol. (met een lijst in Hs. der juridische boeken in 1800 aangekocht voor het Legatum Schurmanianum.

—— Catalogus novus Bibl. publ. Franequeranae; partis 1e sectio prior, libros theolog. completens; Bibl. ordin., libros descr. J. AMERSFOORDT, continuavit H. AMERSFOORDT. Leov. 1842. fol.

Bij de opheffing v. h. Athen. in 1844, werd het grootste deel der Bibl. vereenigd m. d. Prov. Friesche Bibl. in Leeuw. Legaat Schuurman in 1847 publiek geveild.

GOES.

Sted. Bibliotheek. — Catalogus eener verzameling van pamfletten, tractaten en andere stukken, zoowel met betrekking tot de geschiedenis des vaderlands als over gebeurtenissen elders voorgevallen; allen in Nederland uitgegeven van het einde der 16e tot het midden der 18e eeuw; uitmakende het 2e gedeelte van de bibliotheek ten raadhuize der stad Goes. Goes, 1865. 4°.

GOUDA.

Goudsche Librye. — Catalogus bibl. Goudanae publicae. Gouda, 1798; m. ordonnantie op het stuck van de librye, 1683. 4°.

—— Catalogus van de Openbare boekerij te Gouda, samengest. door MART. NIJHOFF. Gouda, 1874. 8°.

—— Supplement-catalogus. Gouda, 1910. 8°.

'S-GRAVENHAGE.

Acad. v. Beeldende Kunsten. — Catalogus der bibliotheek. 's-Grav. 1923. 8°.

Algem. Rekenkamer. — Catalogus der bibliotheek. 's-Grav. 1906. 8°.

Braille-bibliotheek. — Catalogus der Nederlandsche braille-bibliotheek. ('s-Grav.). 1892. 8°.

Bur. voor den industrieelen eigendom. — Catalogus der bibliotheek. 's-Grav. 1913. — 1e en 2e suppl. 1914, 1924. tez. 3 dln. 8° en 4°.

—— Catalogus van boeken en tijdschriften op het gebied der rechtswetenschap en opgave van octrooischriften, merkenbladen en dgl. 's-Grav. Sept. 1925. 8°.

Centrale gezondheidsraad. — Catalogus der bibliotheek. Utrecht, 1914. — 8 aanvullingen 1914—1922. 8°.

Dep. v. Financiën. — Catalogus der bibliotheek. 's-Grav. 1906. 2e dr. 1915. — aanvullingen I, 1921. tez. 3 dln. 8°.

Dep. v. Koloniën. — Lijst der boeken en geschriften, uitmakende de bibl. van het Dep. van Koloniën. 's-Grav. 1858. 8°.

—— Catalogus van de boeken en kaarten, uitmakende de bibl. van het Dep. van Koloniën, m. alph. reg. 's-Grav. 1884, m. 4 vervolg. 1887—93; 1898, m. 6 vervolg. 1903—24. tez. 12 dln. 8°.

—— Alphabetische lijst van jaarboeken, periodieken en seriewerken, samengest. door M. C. MALLÉE. 's-Grav. 1919. 8°.

Dep. v. Landbouw.. — Catalogus van de Economische bibliotheek verbonden aan de afdeeling handel en de directie van den landbouw. no. 7. Verkeerswezen. uitgel. z. j. 8°.

Dep. v. Marine. — Catalogus der bibliotheek van het Min. v. Marine. 's-Grav. 1857, m. 4 vervolg. 1859, 62, 65, 68. tez. 5 dln. 8°

—— Catalogus der bibl., v. h. Dep. van Marine, bijgew. tot ultimo Dec. 1911, door W. J. VAN DER WERFF. 's-Grav. 1912. 8°

Dep. v. Oorlog. — Catalogus der bibliotheek van het Min. van Oorlog. Breda, 1850; 's-Grav. 1864; Breda, 1878; m. 6 suppl. 1879—1899. tez. 9 dln. 8°.

—— Idem. Dl. II. Van 1878—en met 1902, samengest. door F. A. G. BEELAERTS VAN BLOKLAND. 's-Grav. 1904. 8°.

—— Idem. Eerste supplement, 1903—1 Juli 1912, samengest. door W. F. L. VAN DE WETERING bijgend. DE ROOIJ. 's-Grav. 1912. 8°.

Dep. v. Oorlog. — Lijst van gedrukte kaarten, voorhanden in het archief der Genie van het Min. van Oorlog, opgem. door P. I. M. MEYBOOM 's-Grav. 1857. 4°.

—— Lijst van voorhanden kaarten en instrumenten aan het Dep. van Oorlog. 's-Grav. 1881, m. vervolg. 1890. 2 dln. 8°.

Doopsgez. Gemeente. — Alphabetische catalogus van de bibliotheek. 's-Grav. 1912. m. 1e—3e suppl. 1913. 8°.

Gardes Suisses. — Catalogue de la bibl. fondée par quelques officiers des Gardes Suisses au service de Hollande en 1788. 's-Grav. 1794. kl. 8°.

Gemeente-Archief. — Inventaris van het oud-Archief der gemeente 's-Gravenhage. ('s-Grav.) 1868. 8°.

—— Catalogus van de bibl. der Gemeente 's-Gravenhage, samengest. door A. J. SERVAAS VAN ROOYEN. 's-Grav. 1892—99. 3 dln. 4°.

—— Catalogus van de historisch-topografische bibl. door W. MOLL. ('s-Grav.) 1921. 2 dln. 8°.

Gemeentel. jeugdleeszaal.—Voorloopige lijst van boeken aanw in de gemeentel. openb. leeszaal en bibl. voor de jeugd. 's-Grav. z. j. 4°.

— Supplement katalogus van de gemeentel. jeugdleesz. en centrale schoolbibl. 's-Grav. 1923. 4°.

—— Wat te lezen? (als men 14, 15, 16 jaar wordt). 's-Grav. 1922. 8°.

—— Het kinderboek 1920—1924; een keur uit 5 jaren, samengest. en toegel. door S. LOBO. 's-Grav. 1924. 8°.

Groot-Oosten der Nederlanden. — Beschrijving der verzamelingen. Maçonnieke nalatenschap van Z. K H. Willem Fr Karel, Prins der Nederl., Grootmeester nationaal, 1861—1881. 's-Grav. 1884. 8°.

—— Boekwerken der Klossiaansche bibliotheek. 's-Grav. 1900. 8°.

—— Bibliotheek v. h. Groot-Oosten der Nederlanden, bew. door J. BOUDEWIJNSE. 's-Grav. 1902. — 1ste suppl. 's-Grav. 1912. tez. 2 dln. 8°.

Hooge Raad. — Catalogus der boekerij van den Hoogen Raad der Nederlanden. ('s-Grav.) 1880; 1912; m. 2e—13e suppl. 1912—24. 8°.

Koloniale bibliotheek. — Catalogus der boekwerken van het Indisch Genootschap. 's-Grav. 1856; 1864; opnieuw bew. door J. BOUDEWIJNSE, 1869; m. 2e suppl. 1877. tez. 4 dln. 8°.

Koloniale bibliotheek. — Verslag over den staat der bibliotheken v. h Kon. Inst. voor de taal- land- en volkenkunde van Ned. Indië en het Indisch Genootschap, gedurende het jaar 1879. (m. lijst van aanwinsten). 's-Grav. 1880. 8°.

—— Catalogus der Kolon. bibl. van het Kon. Inst. voor de taal- land- en volkenkunde van Ned.-Indië en het Indisch Genootschap, door G. P. Rouffaer en W. C. Muller. 's-Grav. 1908. m. 1e—5e opgave van aanwinsten, 1909—1915. tez. 6 dln. 8°.

—— Idem 1e supplement, door W. C. Muller. 's-Grav, 1915. m. opgave van aanwinsten 1916—22. tez. 3 dln. 8°.

—— Catalogus der land- en zeekaarten van en uitgeg. door het Kon. Inst. v. d. taal- land- en volkenk. v. Ned. Indië, samengest. door W. C. Muller. 's-Grav. 1913. 8°.

—— Lijst van werken, uitgeg. door of vanwege het Kon. Inst. v. d. taal- land- en volkenk. van N. I., benevens van de onderwerpen voorkomende in Bijdragen tot de taal- land- en volkenk. van N. I., uitgeg. door gemeld Genootschap in de eerste 25 j. van zijn bestaan. Z. p. en z. j. 8°.

Kon. bibliotheek. — Catalogus van de boeken der Nationale bibliotheek. (Kon. Bibl.). 's-Grav. 1800; m. 4 aanhangsels, en, Sommaire des divisions et sous divisions du catalogue. tez. 3 dln 8°.

—— Catalogus librorum qui in Bibl. Regia Hagana partim in duplo, partim in triplo inveniuntur, quorum publica fiet auctio 23 Oct. 1838. Hag. Com. 1838. 8°.

—— Verslag van de aanwinsten gedurende de jaren 1867... 8°.

—— Lijst van periodieken in 1890 ontvangen. 's-Grav. 1891. m. vervolg over 1891. 's-Grav. 1892. 2 dln. 8°.

—— Lijsten, nos. 1—7, Oct. 1895—April 1907. 8°. (China en Japan — De Balkan — De misdaad en de maatschappij — Het Eng. drama tot 1660. — Archaeologie en kunst van Griekenland en Rome — Z.-Afrika — Godsdienst en Bijbelkritiek).

—— Lijst van de boekwerken en tijdschriften in de leeszaal en haar gaanderijen geplaatst. 's-Grav. 1908. 8°.

—— Documenten voor de economische crisis van Nederland in oorlogsgevaar, uitgegeven door de Koninklijke Bibliotheek. Afdeeling Documentatie. 's-Grav. 1914—1917. 4 dln. 8°.

—— Repertorium op de Nederl. tijdschriften, bew. en uitgeg. door de Koninklijke Bibliotheek. Afdeeling Documentatie. 's-Grav. 1914—1921. Jg. 1—8. 8°.

Kon. bibliotheek. — Recherches faites dans la Bibliothèque de la Haye et dans les Archives du royaume de Hollande, par H. REYNALD. Z. p. 1877. 8°. (Extrait des Archives des Missions scientifiques et littéraires. 3e série. t. IV).

—— Lijst der handschriften, boeken en prenten betrekking hebbende op de geschiedenis van het huis Oranje-Nassau en de vaderlandsche geschiedenis. ('s-Grav.). 1898. 8°.

—— De Oranje-Nassauboekerij in de Kon. Bibl. 's-Grav. 1898. m. afb. 8°.

—— Catalogus der geschiedenis: de Nederlanden (Noord en Zuid), 1901; Frankrijk, 1902; de Balkanstaten en Griekenland, 1903; Groot-Brittanje en Ierland, 1903; Zwitserland, 1903; het Russische rijk, 1904; Scandinavië, 1904; Amerika-Australië, 1904; Afrika, 1904; Azië, 1904; Algemeene en oude geschiedenis, 1912. 11 dln. kl. fol.

—— Beknopte catalogus van de geschiedenis der Nederlanden (Noord en Zuid); 1e dl. 's-Grav. 1922. 8°.

—— Catalogus van folklore. 1e dl. Europa. 's-Grav. 1919; 2e dl. Buiten Europa-suppl., 's-Grav. 1920; registers. 's-Grav. 1922. 3 dln. 8°.

—— Catalogus der bibliographie en bibliotheconomie. ('s-Grav.) 1903. kl. fol.

—— Catalogus codicum manuscriptorum; vol. I. libri theologici. 's-Grav. 1922. 8°.

—— Beschrijving van het in de Kon. Bibl. te 's-Gravenhage berustende handschrift der Batavia, uit de nagelaten schriften van G. VAN LENNEP, door A. D. SCHINKEL. 's-Grav. 1840. m. facs. 4°.

—— Lettres à M. DE SALVANDY sur quelques-uns des manuscrits de la Bibl. Royale de La Haye, par A. JUBINAL Paris, 1846. 8°.

—— Notice sur un manuscrit de la Bibl. Royale de La Haye, contenant des lettres de Don Juan d'Autriche, du secrétaire Escobedo, des billets d'Antonio Perez, apostillés de la main de Philippe II, etc. par M. GACHARD. Bruxelles, 1847. 8°.

—— Notice d'un choix de manuscrits et d'imprimés, exposés dans une des salles de la bibliothèque. 's-Grav. 1893. 8°.

—— Catalogus librorum saeculo XVo impressorum quotquot in Bibliotheca Regia Hagana asservantur, ab J. G. HOLTROP. Hag. Com. 1856. 8°.

Hierin ook de beschrijving der incunabulen van Nederlandsche drukkers in het Museum Meermanno-Westreenianum.

Kon. bibliotheek. — Catalogus van schoone kunsten en kunstnijverheid. 's-Grav. 1905. 8°.

—— Catalogus van de pamflettenverzameling berustende in de Kon. Bibl. 1486—1753, met aanteekeningen en een register, door W. P. C. Knuttel. 's-Grav. 1889—1920. m. supplement en zaakregister. 9 dln. in 10 stkn. 4°.

—— Catalogus van de schaakbibliotheek (c. 850—1875) door A. van der Linde. Utrecht, 1875. 8°.

—— Catalogus der Fransche taal- en letterkunde; 1e dl. algem. overzicht en 850—1725. 's-Grav. 1918; 2e dl. 1725—1815. 's-Grav. 1918; 3e dl. 1815—1890, 's-Grav. 1919; 4e dl. 1890—1919. 's-Grav. 1919; 5e dl. registers. 's-Grav. 1922. tez. 5 dln. 8°.

—— Catalogus der Goethe-verzameling. 1918. 8°.

Kon. Inst. v. Ingenieurs. — Catalogus van de boekwerken, voorhanden in de bibl. v. h. Kon. Inst. van Ingenieurs. 's-Grav. 1856. 8°. — 1e—5e afl. 1847—72. 8°.

—— Catalogus der boekerij v. h. Kon. Inst. v. Ingenieurs. 's-Grav. 1872, 1887. — 1e—3e suppl. 1895—1913. 's-Grav. 1914. tez. 5 dln. 8°.

3e suppl.: aanwinsten 1 Jan. 1905—1 Juli 1913; decimale indeeling door P. L. A. Mondt.

—— De decimale indeeling van de boekerij v. h. Kon. Inst. van Ingenieurs; sleutel voor de aanwinsten van af 1 Jan. 1905 door P. L. A. Mondt. Amst. 1925. 8°.

—— Répertoire de cartes, publié par l'Institut royal des ingénieurs néerlandais; 1e—9e livraison. 's-Grav. 1854—68. 7 dln. 8°.

Kon. Ned. Ver. v. Luchtvaart. — Catalogus en reglement voor de bibliotheek. (Jaarboekje, 1913).

Krijgsgeschiedk. archief. — Nasporingen en studiën op het gebied der Ned. krijgsgeschiedenis; 5e—30e jaarverslag. (m. aanwinsten). 's-Grav. 1900—25. 26 dln. 8°.

Mus. Meermanno-Westreenianum. — Catalogus van de incunabelen. I. Italië, Frankrijk, Spanje, Engeland (door B. Kruitwagen). — II. Nederland, België, Duitschland, Duitsch-Zwitserland, Oostenrijk (door R. Pennink). 's-Grav. 1911—20. 2 dln. gr. 8°.

—— Spaansch-Portugeesche en Engelsche incunabelen, door B. Kruitwagen. (Het Boek. Jg. VIII. 1919).

Nat. Bur. v. vrouwenarbeid. — Catalogus van de bibliotheek. 's-Grav. 1906. 8°.

Ned. Centr. Ver. t. bestrijding der tuberculose. — Alphabetische catalogus van de bibliotheek. 3e dr. 's-Grav. 1924. 8°.

Ned. Coöp. Bond. — Catalogus der bibliotheek. 's-Grav. 1906. 8°.

Ned. Herv. Kerk. — Catalogus der bibliotheek van de algemeene synode der Nederl. Herv. Kerk. 's-Grav. 1916. 8°.

Ned. Kinderbond. — Catalogus van de kinderleeszaal en bibliotheek Herman Costerstraat 221. 's-Grav. (1923). — Suppl. Maart 1925. 8°.

Ned. Leeuw. — Naamlijst der boeken van het Geneal. Herald. Genootsch. „De Nederl. Leeuw" te 's-Gravenhage. Amst. 1893. 8°.

—— Inventaris der boeken en handschriften, samengest. door W. SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG. 1911. — 1e suppl. Dec. 1911. 2 dln. 8°.

Ned. Stenografen-Ver. — Catalogus van de bibl. der Ned. Stenografen-Ver. „Stolze-Wéry". 's-Grav. 1899. — 1e en 2e suppl. 1903, 1916. 8°.

Ned. Ver. v. radio-telegrafie. — Catalogus der bibliotheek; naamlijst der toestellen van het instrumentarium. 's-Grav. 1925. 8°.

Ned. Ver. v. weer- en sterrenkunde. — Catalogus van de boeken aanwezig in de bibliotheek der Ned. Ver. voor weer- en sterrenkunde. 's-Grav. 1911. 8°.

Ned. wetensch. humanitair komitee. — Catalogus van de bibliotheek. 's-Grav. 1922. 8°.

Nieuwe- of Litteraire Sociëteit. — Catalogus der in de bibliotheek voorhanden boek- en plaatwerken en brochures. 's-Grav. 1912; m. 1e—4e suppl. 1913—16. tez. 5 dln. 8°.

Openb. Leeszaal. — Katalogus 1916, 1918, 1922. — 1e en 2e suppl. 1922—25. 4°.

—— Maandberichten. Jg. 1—3. 1911—13. 2 dln. kl. 8°.

—— Gids voor lezers. Jg. 1... 1917... kl. 8°.

Openb. Muziekbibliotheek. — Katalogus van muziekwerken der Openbare Muziekbibl. 's-Grav. 1914. — 1e suppl. 1915; 1916. 8°.

Zie ook: Katalogus Openb. leesz. 1922. §§ 302—328.

Reg. Grenadiers en Jagers. — Catalogus der bibl. van het Regiment Grenadiers en Jagers, opgem. door J. H. A. NIERSTRASZ en O. J. A. SCHWARZ. 's-Grav. 1889. 8°. (bijgew. ex.).

R. K. Openb. Leeszaal. — Catalogus van Ned. ontspanningslectuur en letterkunde. 2e dr. ('s-Grav. 1921). 8°.

—— Catalogus van de ontspanningslectuur en letterkunde der vreemde talen. ('s-Grav. 1921). 8°.

R. K. Openb. Leeszaal. — Supplement catalogus. 's-Grav. z.j. 8°.

—— Mededeelingen. 1925... Nos. 1... 8°.

Rijks-archief. — Inventaris der verzameling kaarten, berustende in het Rijksarchief. 's-Grav. 1867—71, 2 dln. — 1e suppl. 's-Grav. 1914. 8°.

Rijksbur. voor de Monumentenzorg. — Jaarverslag der Rijkscommissie tot het opmaken en uitgeven van een inventaris en een beschrijving van de Nederl. monumenten van geschiedenis en kunst. nos. 1—2; 5—15. 's-Grav. 1903—04; 1907—18. 8°.

—— Catalogus van de boekerij der Rijkscommissie voor de beschrijving der monumenten van geschiedenis en kunst, bew. door E. Haslinghuis. 1ste en 2e st. 's-Grav. 1914—15. 2 dln. 8°.

Scandinavische bibl. — Catalogus van de Scandinavische bibl. (Deensch. Noorsch. Zweedsch). 's-Grav. 1912. 3 dln. 8°.

Theatrum Anatomicum. — Catalogus van de anatomische, medicijnsche, chirurgische, botanische en pharmaceutische boeken, door J. de Cocq, Med. Dr. bij legaat aan het Theatrum Anatomicum en ten gebruike aan alle de Med. Doct. en Mr. Chirurg. van 's-Gravenhage geschonken in 1721; herdr. bij H. C. Susan, 1794. 8°.

Deze verzameling bestaat niet meer.

Theosofische Ver. — Catalogus van de bibl. der Loge „Den Haag". ('s-Grav.) 1905. 8°.

Topographische inrichting. — Catalogus van kaarten enz. uitgeg. door de Topographische inrichting, 1 Aug. 1925. 's-Grav. 1925. 8°.

Toynbee-Ver. „Ons Huis". — Catalogus der boekwerken. 9e uitg. 's-Grav. 1913. 8°.

Tweede Kamer. — Catalogus der bibl. van de Tweede Kamer der Staten-Gen. 's-Grav. 1855, m. 5 vervolg. 's-Grav. 1856—1865. tez. 6 dln. 8°.

—— Idem. bew. en uitgeg. door J. J. F. Noordziek. 's-Grav. 1869—1876. 3 dln. m. 3 vervolg. 's-Grav. 1877—1879. tez. 6 dln. 8°.

—— Alphabetische catalogus der bibl. van de Tweede Kamer. 's-Grav. 1879, m. 1e en 2e verv. 's-Grav. 1880—1884; 's-Grav. 1896, m. 1e en 2e verv. 's-Grav. 1900—1905. tez. 6 dln. 8°.

—— Systematische catalogus der bibl. van de Tweede Kamer. 's-Grav. 1882—1889. 3 dln. m. 2e, 3e en 4e verv. 's-Grav. 1892—1904. tez. 6 dln. 8°.

Ver. v. Direct. v. hypotheekb. — Catalogus van de bibliotheek. 's-Grav. 1912; m. 4 vervolg. 's-Grav. 1914—24. tez. 5 dln. 8°.

Ver. van gasfabrikanten. — Catalogus der boekerij. 2e dr. ('s-Grav.) 1925. 8°.

Vredespaleis. — Catalogue de la bibl. du Palais de la paix, par P. C. MOLHUYZEN et E. R. OPPENHEIM. Leid. 1916. m. photo. gr. 8°.

—— Premier supplément, par P. C. MOLHUYSEN et D. ALBERS. Leid. 1922. gr. 8°.

—— Index alphabétique du catalogue (1916) et du supplément (1922). Leid. 1922. gr. 8°.

Vrijmetselaarsloge. — Catalogus der bibl. van de achtb. Loge „L'Union Royale", in het O... van 's-Gravenhage. 's-Grav. 1852, m. vervolg. 1861; 1876, m. 1e vervolg 1881. tez. 4 dln. 8°.

GRONINGEN.

Bibl. Guyotianae. — Catalogus Bibl. Guyotianae. Instituti surdo-mutorum Groningani; pars specialis de surdo-mutis, balbis, caecis, etc., cur. A. W. ALINGS. Gron. 1883. — Suppl. I 1883—1900. (algem. versl. in de jaarverg. v. h. instituut voor doofstommen). 2 dln. 8°.

Bibl. Ophthalmologica. — Bibliotheca Ophthalmologica van de inrichting tot behandeling en verpleging van minvermogende ooglijders te Groningen, door M. E. MULDER. Gron. 1911. — 2e dr. door J. VAN DER HOEVE. Gron. 1919. tez. 2 dln. 8°.

Bur. v. statistiek Prov. Griffie. — Catalogus der boeken, enz. in het archief van het Bureau voor statistiek aan de Prov. Griffie van Groningen. Gron. 1878. 8°.

Christelijk onderwijs. — Reglement en catalogus van de bibl. t. d. v. het Christel. onderwijs, Gron. 1919. 8°.

Conamur. — Catalogus van de bibl. van „Conamur", Ver. t. beoef. d. sociale wetenschappen te Groningen. Gron. 1912. 8°.

Geneesk. staatstoezicht. — Lijst der grootendeels nieuwere tijdschriften en boekwerken, voorhanden in het archief van het geneeskundig staatstoezicht voor de provinciën Friesland en Groningen. Gron. 1880. — 1e en 2e suppl. Gron. 1884—87. 3 dln. 8°.

Openb. Leeszaal. — Catalogus van de Openbare leeszaal en boekerij te Groningen. Z. j. — 2e dr. Gron. 1926. 8°.

—— Idem, en van de bibl. van „de Vrouwenbond". Gron. 1914; m. suppl. voor zoover betreft de Nederl. en in het Nederl. vertaalde romans, gedichten en tooneelstukken. Gron. 1916. 2 dln. 8°.

—— Catalogus van de muziekbibliotheek der Openbare leeszaal en boekerij te Groningen. 1e dr. Gron. 1926. 8°.

Openb. Leeszaal. — Maandblad. Jg. 3. nos. 5—7. Gron. 1917.

Oud-Archief. — Inventaris van het huis-archief van DE NIENOORD, gedeponeerd in het Oud-Archief in Groningen, opgem. door J. A. FEITH. Gron. 1890. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Catalogus Bibl. Universitatis Groningae et Omlandiae, secundum seriem alphabeti dig. notitia libr. Mscr. auctus cura L. OFFERHAUS. Gron. 1748 (m. schr. vermeerderingen d. Prof. T. A. CLARISSE). fol.

—— Catalogus Bibl. Universitatis Groningae sec. seriem liter. alphab. digestus; pars. 1a. cur. J. R. VAN EERDE (bespreking hierover in het Driemaandelijksch Tijdschr. no. 1. Febr. 1836.) — pars altera, cur. P. VAN LIMBURG BROUWER. — pars. 3a. cur. G. HECKER. Gron. 1833, 1841, 1851. 3 dln. fol.

—— Catalogus van de bibl. der Rijksuniversiteit te Groningen. Dl. 1; A—D. Gron. 1922. — Dl. 2; E—J. Gron. 1925. 2 dln. 4°.

—— Lijst der tijdschriften, werken van genootschappen, enz. Z. p. en z. j. 8°.

—— Catalogus codicum manuscriptorum; auctore H. BRUGMANS. Gron. 1898. gr. 8°.

—— Catalogus der incunabelen van de bibliotheek der Rijks-Universiteit te Groningen, door A. G. ROOS. Gron. 1912. m. pl. 8°.

—— Catalogus der afd. Duitsche letterkunde en letterkundige geschiedenis der laatste 4 eeuwen, (door A. G. ROOS en C. K. V. FENEMA). Gron. 1913. 4°.

—— Catalogus der afd. Engelsche taal- en letterkunde, (door A. G. ROOS en M. E. DE MEESTER). Gron. 1917. 4°.

—— Catalogus der boekverzameling, behoorende aan de Nederl. Herv. Kerk. Gron. 1907. — Suppl. Gron. 1914. tez. 2 dln. 8°.

Ver. t. bev. d. studie v. h. Frans. — Katalogus en 1e en 2e suppl. van de Ver. t. bev. der studie v. h. Frans. Gron. 1921. — Gron. 1925. tez. 2 dln. 8°.

HAARLEM.

Bisschopp. Museum. — Gids in het Bisschoppelijk Museum voor kerkelijke oudheid, kunst en geschiedenis te Haarlem. Hrl. 1878. 8°.

—— Catalogus van de handschriften van het Bisschoppelijk Museum te Haarlem, door B. KRUITWAGEN. Amst. 1913. 8°.

Holl. Mij. der Wetensch. — Liste des publications des sociétés savantes et des gouvernements, ainsi que des journaux scientifiques, dans la Bibl. de la Société holl. des sciences. Hrl. 1869; 1876. 2 dln. 8°.

—— Catalogus der bibl. van de Holl. Mij. der wetenschappen, door P. C. MOLHUYSEN. Hrl. 1910. 8°.

Koloniaal Museum. — Catalogus der boekverzameling. Dl. 1. Hrl. 1891. 8°.

Leesmuseum. — Catalogus van de bibliotheek. (Hrl.). 1871; m. 2e vervolg. z. j. 2 dln. 8°.

Mus. v. Kunstnijverheid. — Catalogus der boek- en plaatwerken. Hrl. 1890. 8°.

—— Catalogus der boekerij. Hrl. 1895; m. vervolg 1897; 1900; 1909. m. 1e—4e vervolg 1910—13; 1915. m. 1e—3e vervolg 1916—18. 8°.

Ned. Natuurhist. Ver. — Catalogus en reglement van de bibl. der Ned. Natuurhist. Ver. Epe, 1916. kl. 8°.

—— Aanwinsten der bibl. in „Natura". Jg. 1916... 8°.

Ned. St. Gregorius-Ver. — Bibliotheek der Ned. St. Gregorius-Ver.; afd. B.-boekwerken. Hrl. 1910. 8°.

Stadsbibliotheek. — Catalogus librorum Bibl. Harlemianae. 2e uitg. Hrl. 1716. 4°.

—— Catalogus librorum Bibl. Harlemianae novus (auctore H. J. EGBERTS). 1768. 4°.

—— Catalogus Bibl. publicae Harlemensis. (auctore A. DE VRIES) Hrl. 1848. — 1e suppl. 1852; 2e suppl. 1864. tez. 3 dln. 8°.

—— Lijst der aanwinsten. 1896—1918. 8°. (Verslag v. d. toestand der stadsbibl.).

Technische Boekerij. — Catalogus van de op 1 Oct. 1911 aanwezige werken; m. suppl. 1912. 8°.

Teyler's stichting. — Catalogus der bibl. van Teyler's stichting, m. voorrede van M. VAN MARUM over de geschiedenis der bibl. Hrl. 1826, 1832, 1837. 3 dln. 8°.

—— Catalogue de la bibliothèque du musée Teyler, par D. LUBACH. Hrl. 1865. 8°.

—— Catalogue de la bibliothèque. 1855—1912. 4 dln. 4°.
1855—1903, dressé par C. EKAMA. 3 dln.
1904—1912, dressé par J. J. VERWIJNEN. m. photo's.

Theosofische Ver. — Katalogus der boekerij van de Haarlemsche loge. Hrl. 1902; 1910. 2 dln. 8°.

HARDERWIJK.

Bibl. Academiae — Catalogus Bibl. Academiae abolitae Gelro-Zutphanicae, quatenus, in usum Athenaei Daventriensis tradita est. Dev. 1821. 8°. (Register op den grooten catalogus).

HELDER.

Kon. Instit. v. d. Marine. — Catalogus der bibl. van het Kon. Instituut voor de Marine te Willemsoord. Z. p. 1872; 1916. — 1e—3e suppl. 1917—22. tez. 3 dln. 8°.

Ned. Dierk. Ver. — Catalogus van de bibliotheek, door P. P. C. HOEK. Leiden, 1878 (m. 2 aanw. lijsten van 1874 en 1875), m. 1e—3e verv. Leiden, 1879—81; 3e uitg. Leiden 1884; 4e uitg. Helder, 1897; 5e uitg. door H. C. REDEKE. Helder, 1907, m. aanwinsten. Helder, 1910—13; 6e verkorte uitg. door H. C. REDEKE. Helder, 1924. m. 1e vervolg 1926. 8°.

—— Catalogus van de verzameling, door D. VAN HAREN NOMAN. Nov. 1880. 2e dr. April, 1881. 2 dln. 8°.

Openb. Leeszaal. — Katalogus „Algemeene Werken", enz. 2e dr. 1919. — Suppl. 1925. 8°.

—— Katalogus „Natuurlijke historie", enz. 2e dr. 1920. — Suppl. 1926. 8°.

—— Katalogus. Romans. 3e dr. 1921. 8°.

—— Katalogus der kinderboeken. 5e dr. 1924. kl. 8°.

Rijksinstit. v. Visscherijonderzoek. — Catalogus van de bibliotheek. Helder, 1913. — Lijst der aanwinsten. 1913—17. — Lijst van boekwerken van het College voor de Zeevisscherijen (thans opgenomen in de bibl. der Rijksinst. v. Visscherijonderzoek). 2e uitg. Helder, 1897. 8°.

'S-HERTOGENBOSCH.

Antiquiteiten-Kamer. — Register van alle de voornaamste Rariteiten, welke op de Antiquiteit- en Konstkamer tot 's-Hertogenbosch vertoond worden. 11e verm. dr. 's Hert. 1736. kl. 8°.

Bibliothèque-Wallonne. — Catalogue de la Bibl. Wallonne de Bois-le-Duc. Z. p. en z. j. 8°.

Groot-Archief. — Inventaris van het Groot-Archief der gemeente 's-Hertogenbosch, opgem. door R. A. VAN ZUYLEN Jr. 's-Hert. 1860. 8°.

Lees-societeit. — Lijst der boeken, welke onder de leden van de lees-societeit „Door leeslust zaam' verbonden" zullen verkocht worden. 1785—89; 1793; 1794; 1800—1804; 1806—1808. fol.

Prov. Gen. v. Kunst. en Wetensch. — Catalogus der bibl. van het Prov. Gen. van kunsten en wetenschappen in N.-Braband. 's-Hert. 1841; 1853; suppl.-cat. 1866; 1879—90, dl. I—IV; 1e en 2e suppl. 1893—1907. tez. 9 dln. 8°.

—— Nieuwe catalogus der oorkonden en handschriften, berustende in de boekerij, samengest. door A. F. O. VAN SASSE VAN YSSELT. 's-Hert. 1900. — 1e suppl. 1915. 2 dln. 8°.

Prov. Griffie. — Catalogus van de bibl. der Prov. Griffie van N.-Brabant. 's-Hert. (1912). — 1e—3e suppl. 1913, 1915, 1921. 4 dln. 8°.

HEUSDEN.

Archief-Herv. Kerk. — Inventaris van het archief der Herv. Kerk. Heusden, (1894). 8°.

HILVERSUM.

Gemeente-bibliotheek. — Rapsodje, door J. A. VAN BEEK. [Verzameling geschriften over de Oud-Katholieke kerk in de bibliotheek der Hilversumsche gemeente]. (De Oud-Katholiek. Oct. 1905).

Openb. Leeszaal. — Mededeelingen. Jg. 1—IV. 1913—18. Jg. IX. nos. 1—4. 1925. 8°.

—— Lijst van nieuwe boeken. Jan.—Mrt. 1917. 3 st. 8°.

—— Belangrijke tijdschriftreeksen. — Overzicht kunstverzameling. 1915. 8°.

—— Catalogus 9: aardrijkskunde. z. j. 8°.

—— Catalogus Ned. taal en letterkunde, enz. (1915) m. 1e suppl. (1917). — Ned. letterkunde 19e en 20e eeuw. Z. j. tez. 3 dln. 8°.

—— Overzichten aanw. literatuur: Goethe- Mars- Rembrandt- Vlaamsche en Ned. schilders- geologie. 5 st. 8°. en 4°.

—— Catalogus technische wetenschappen. Dl. I (1922). 8°.

—— Catalogus der 2e openb. leeszaal en bibl. Neuweg. Hilv. 1920. 8°.

HOORN.

Gemeente-bibliotheek. — Catalogus der boekerij van de gemeente Hoorn. (Hoorn), z. j. 8°.

KAMPEN.

Theolog. school — Catalogus der bibl. van de Theologische school der Chr. Gereformeerde Kerk. Kamp. 1892. 8°.

—— Catalogus der bibl. v. d. Theol. School van de Gereformeerde kerken in Nederland. Kamp. 1911. 8°.

Vrijmetselaarsloge. — Catalogus der bibl. van de Loge. „Le profond silence" te Kampen. Kamp. 1878. 8°.

LEEUWARDEN.

Archief. — Inventaris van het Archief der stad Leeuwarden, door W. EEKHOFF. (Leeuw.) 1880. 8°. (nos. 1—475; niet verder gedrukt).

Commissie adm. gevangenissen. — Catalogus der bibl. van de commissie van administratie over de gevangenissen te Leeuwarden. Hs. 1846. gr. 8°.

Buma-bibliotheek. — Catalogus van de Buma-bibl. te Leeuwarden. 1e en 2e ged. Leeuw. 1889; m. 1e—10e vervolg. Leeuw. 1890—1920. tez. 11 dln. 8°.

Friesch Genootschap. — Alphabetische lijst der boeken en handschriften, toebehoorende aan het Prov. Friesch genootschap ter beoefening der Friesche geschied-, oudheid- en taalkunde. Workum, 1835. 8°.

—— Catalogus der bibl. van het Friesch Genootschap van geschied-, oudheid- en taalkunde. Workum, 1848; Leeuw. 1862; 2e vervolg. Leeuw. 1871. 3 dln. 8°.

—— Geschied- en letterkundige nalatenschap van SIMON ABBES GABBEMA, historieschrijver van Friesland; in het bezit van heeren Voogden van het Oldburger-weeshuis, als Voogden van het Gabbema-gasthuis te Leeuwarden, in 1854 in bewaring en gebruik overgedragen aan het Friesch Genootsch. v. geschied-, oudheid- en taalkunde; met een levensschets van Gabbema, bew. door W. EEKHOFF. 1867. 8°.

Mij. t. Nut v. 't Algem. — Katalogus van de bibl. voor jongelieden, welke de scholen hebben verlaten; opgericht door het depart. Leeuwarden der Maatsch. t. Nut v. 't algemeen. Leeuw. 1823. 8°.

—— Katalogus van de bibl. voor het onderwijs, opgericht door het Dep. Leeuwarden. Leeuw. 1822. 8°.

Openb. Leeszaal. — Catalogus van de Openb. leeszaal en bibl. 3e dr. (Leeuw.) 1913. 8°.

—— Idem. afdeeling: Algem. werken en letterkunde-lijst van couranten, tijdschriften en seriewerken. (Leeuw.) 1920. 8°.

—— Catalogus der wetenschappelijke werken. 4e dr. (Leeuw.) 1923. 8°.

—— Maandblad. (Nieuwe Aanwinsten). Jg. 1... 1916... 8°.

Propaganda-club Kardinaal Manning. — Catalogus der bibl. van de propaganda-club „Kardinaal Manning" te Leeuwarden. Leeuw. 1910. 8°.

Provinciale bibliotheek. — Catalogus instruct. Bibl. quae est in supr. Frisiorum Curia, opera S. ARCERII. Leovard. 1668. 4°.

—— Catalogi duo, instruct. Bibl., quae est in Supr. Frisiorum curia; quorum prior totus est alphabeticus, sine ulla materiarum distinctione, alter per capita, secundum diversas materias dispositus est. De novo in hunc ordinem digesti. a. 1776. Leov. 1776. fol.

—— Nieuwe catalogus der Prov. Bibliotheek van Friesland. 2e ged. rechtsgeleerdh., kunsten en wetensch., fraaie letteren en geschiedenis; vervaardigd door J. VAN LEEUWEN. Leeuw. 1854. 8°.

Catalogus der Franeker Bibl. in 1844 naar Leeuwarden overgebracht.

—— Systematische catalogus der Prov. Bibl. van Friesland. Leeuw. 1871—81. dl. I—V; vervolg 1897. tez. 6 dln. 8°.

—— Alphabetisch register op den systematischen catalogus der Prov. Bibl. van Friesland. Leeuw. 1887. 8°.

—— Aanwinsten der Prov. Bibl. van Friesland. 1889—1920. 8°.

8e Regiment infanterie. — Catalogus der bibl. van het 8e Regiment infanterie. Leeuw. 1861. 8°.

Zie ook: Nijmegen.

Stedelijke bibliotheek. — De Stedelijke bibl. van Leeuwarden beschreven en toegelicht door W. EEKHOFF, gevolgd door eene geschiedk. bibliogr. van Leeuwarden. Leeuw. 1870. 8°.

—— De Stedelijke kunstverzameling van Leeuwarden, beschreven en toegelicht door W. EEKHOFF, m. e. vervolg op den cat. v. d. Sted. Bibl. van 1870 en een overzigt van de geschiedenis der kunst in Friesland. Leeuw. 1875. 8°.

—— 2e suppl. op den cat. der Sted. Bibl. v. Leeuwarden. Leeuw. 1901. 8°.

LEIDEN.

Archief. — Catalogus van de bibl. over Leiden en omgeving, door J. C. OVERVOORDE. Leid. 1904. 8°.

—— Catalogus van de prentverzameling der gemeente Leiden, door J. C. OVERVOORDE; 1e—3e afd. Leid. 1906—07. 3 dln. 8°.

Bibliotheca Thysiana. — Catalogus Bibl. nobilissimi viri juvenis JOH. THYSII, institutae in perpetuam sui memoriam, et in usum posteriorum. Lugd.-Bat. 1739. 4°.

—— Catalogus librorum Bibl. Thysianae in acad. Lugd. Bat. 1852. 8°.

— Catalogus der bibl. van Joannes Thysius (door P. A. TIELE). Leiden, 1879. 8°.

—— Bibliotheek van Nederlandsche pamfletten. Verzameling van de bibliotheek van Joannes Thysius en de bibliotheek der Rijks-Universiteit te Leiden, (1500—1702), door L. D. PETIT. 's-Grav. 1882—84. 2 dln. 4°.

Bibliothèque Wallonne. — Catalogue de la bibl. Wallonne, déposée à Leide; rédigé par J. T. Bergman. Leid. 1855, m. 2 suppl. 1855—65; 1875, m. 5 suppl. 1875—1908. tez. 9 dln. 8°.

—— Liste des acquisitions. 1893—96. 3 dln. 8°.

Mij. v. Ned. Letterk. — Catalogus van de bibl. der Mij. van Ned. Letterkunde te Leiden. Leid. 1847—65, dl. I—III, m. alph. reg.; bijvoegsel, 1853, 1864. tez. 6 dln. 8.

—— Idem, bew. door H. C. Rogge, S. G. de Vries, L. D. Petit, Th. J. I. Arnold. Leid. 1887—89, m. alph. cat. tez. 3 dln. 8°.

—— Verslag van den bibliothecaris. 1897—98; 1911—12. Leid. 1898, 1912. 2 dln. 8°.

Ned. Entomologische Ver. — Catalogue alphabétique et systématique de la bibl. de zoologie et principalement d'entomologie de H. Hartogh Heys van de Lier. Leid. 1869. 8°.

—— Catalogus der bibliotheek, door C. Ritsema Cz. 's-Grav. 1873. 8°.

—— Idem. 3e uitg. door C. L. Reuvens. Z. p. 1911. 8°.

Openb. Leeszaal. — Catalogus van de Openbare leeszaal en bibl. „Reuvens"; afd. Taal- en letterkunde. Leid. 1912. 8°.

—— Idem. Handel, land- en tuinbouw, technische wetenschappen, dierenbescherming, huishoudkunde, kunst, boekwezen, Leid. 1913. 8°.

—— Aanwinsten, Jan. 1913. 8°.

Rijks Ethnogr. Museum. — Verslag van den directeur van het Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, 1908—19. 's Grav. 1910—1920. 11 dln. 8°.

—— Catalogus van 's-Rijks Ethnographisch museum; dl. III, catalogus der bibliotheek, door J. C. E. Schmeltz. Leiden, 1909. gr. 8°.

Rijnlands Archief. — Alphabetisch register op de stukken van het oude Archief van het Hoogheemraadschap Rijnland. Leid. 1871. — Suppl. 1894. 2 dln. 8°.

—— Inventaris van de atlassen, kaartboeken, kaarten en teekeningen in het Archief van het Hoogheemr. Rijnland. Leid. 1882, m. vervolg 1898. 2 dln. 8°.

—— Lijst van de boekwerken in Rijnlands Archief. Leid. 1902. 8°.

Sterrenwacht. — Catalogus van de boeken op 1 Jan. 1877 aanwezig in de bibl. der Sterrenwacht te Leiden; uitgeg. door H. G. v. d. Sande Bakhuyzen. 's-Grav. 1877; m. 4 suppl. 1881—1902. tez. 5 dln. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Nomenclator autorum omnium, quorum libri, vel manuscripti, vel typis expressi extant in Bibl. Academiae Lugduno-Batavae, cum epistola de ordine ejus atque usu. Lugd.-Bat., Fr. Raphelengius. 1595. 4°.

Tweede cat. v. d. boekerij.

—— Catalogus Bibl. publicae Lugduno-Batavae. Lugd.-Bat., ex offic. Elsevir. 1640. 4°.

Bezorgd d. D. HEINSUS, wiens: Pro bibliothecarii munere gratiarum actio hierin bijgevoegd is.

—— Catalogus Bibl. publicae Lugd.-Bat. noviter recognitus; accessit incomparabilis thesaurus librorum orient., praecipue Mss. (auct. F. SPANHEMIO). Lugd.-Bat., Vidua Joh. Elsevirii, 1674. 4°.

— Catalogus librorum impress. et manuscript. Bibl. Lugd.-Bat. opera W. SENGUERDII, J. GRONOVII et J. HEYMAN. Lugd. Bat. 1716; m. suppl. 1741. 1 bd. fol.

—— Catalogus librorum Bibl. publ. Universitatis Lugd.-Bat. annis 1814—1847 illatorum (cur. J. GEEL). Lugd.-Bat. 1848. 8°.

—— Bibliotheek van Nederlandsche pamfletten. Verzameling van de bibliotheek van Joannes Thysius en de bibliotheek der Rijks-Universiteit te Leiden, (1500—1702), door L. D. PETIT. 's-Grav. 1882—84. 2 dln. 4°.

—— Lijst der boeken uit de nalatenschap van C. P. TIELE, geschonken door Mevr. Tiele-Ruychaver. Leid. 1902. m. portr. 8°.

—— Notice sur les livres de Juste Lipse conservés à la bibliothèque de l'Université de Leyde, par. T. SIMAR. (Revue des bibliothèques. Année XVII. 1907).

—— Lijst van periodieken te raadplegen in de bibliotheek. Leid. 1903. 4°.

—— Catalogus codicum orientalium Bibl. acad. Lugd.-Bat.; anct. R. P. A. DOZY, P. DE JONG, M. J. DE GOEJE, M. TH. HOUTSMA. Dl. I—VI, 1. Lugd.-Bat. 1851—77. 8°.

—— Catalogus librorum manuscriptorum, qui inde ab a. 1741 Bibl. Lugd.-Bat. accesserunt; descr. J. GEEL. Lugd.-Bat. 1852. 4°.

—— Catalogus codicum Hebraeorum Bibl. acad. Lugd.-Bat.; auct. M. STEINSCHNEIDER. Lugd.-Bat. 1858. m. facs. 8°.

—— Catalogus codicum Arabicorum. 2e ed. door M. J. DE GOEJE, M. TH. HOUTSMA en TH. W. JUYNBOLL. Leyd. Bat. 1888, 1907. 2 dln. 8°.

—— Catalogus van de Javaansche en Madoereesche handschriften, door A. C. VREEDE. Leid. 1892. — Suppl. I en II, door H. H. JUYNBOLL. Leid. 1907. tez. 3 dln. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Les manuscrits latins de Melchisédec Thévenot à la Bibliothèque de l'Université de Leyde, par F. Mourlot. (Revue des Bibliothèques. Année IV. 1894).

—— Catalogus van de Maleische en Sundaneesche handschriften, door H. H. Juynboll. Leid. 1899. 8°.

—— Supplement op de Sundaneesche handschriften en catalogus van de Balineesche en Sasaksche handschriften, door H. H. Juynboll. Leid. 1912. 8°.

— Beschrijving der Javaansche, Balineesche en Sasaksche handschriften, uit de nalatenschap van H. N. van der Tuuk; vervaardigd door J. Brandes. 1e—3e st. Leid. 1901—15. 3 dln. 4°.

—— Codices manuscripti. I. Codices Vulcaniani; II. codices Scaligerani; III. codices Bibliothecae Publicae Latini. Lugd.-Bat. 1910—12. 3 dln. 8°.

—— Lijst van incunabelen in het bezit der Leidsche Universiteitsbibliotheek, door H. J. A. Ruys. (Het Boek. Jg. XIV. 1925).

—— Het mooiste boek der Leidsche bibliotheek. (N. Kondakow. Histoire et monuments des émaux byzantins. Francf. s. M. 1892), par W. N. du Rieu. 8°. (overdruk uit de Ned. Spectator. 1895).

—— Aanwinsten van het kabinet van pleisterbeelden, teekeningen en prenten van de Hoogeschool te Leiden. 1876—77. 8°.

—— Catalogue des livres Chinois qui se trouvent dans la bibl. de l'Université de Leide. (par H. Schlegel). Leid. 1883. — Suppl. 1886. 2 dln. 4°.

—— Bibliothèque Japonaise; catalogue raisonné des livres et des manuscrits Japonais enrégistrés à la bibl. de l'Université de Leyde, par L. Serrurier. Leid. 1896. gr. 8°.

—— Lijst van de boeken behoorende bij de inrichting voor Hooger onderwijs der Ned. Herv. kerk, gevestigd aan de R. Universiteit te Leiden. Leid. 1896. 8°.

Maastricht.

Stadsbibliotheek. — Catalogus der stadsbibliotheek van Maastricht, bew. vooral als „Bibliotheca Limburgensis" door A. J. Flament. Maastr. 1888, 94. 2 dln. 8°.

Medemblik.

Rijks-krankzinnigengesticht. — Catalogus der boekerij geschonken door J. N. Ramaer, aan de Ned. Ver. voor psychiatrie, geplaatst in het R. krankzinnigengesticht te Medemblik. Amst. 1892. 8°.

MEPPEL.

Openb. Leeszaal. — Voorloopige lijst van boeken en tijdschriften aanwezig in de openbare leeszaal en bibliotheek. Meppel, z. j. 8°.

MIDDELBURG.

Chirurgijns Ontleedkamer. — Naamregister der boeken, vereert aan de Chirurgijns Ontleedkamer der stad Middelburg (sedert 1665). Middelb. H. van Hoekke, 1746. 4°.

Deze bibl. is onder de leden van het Collegium Medicum verkocht.

Openb. Leeszaal. — Katalogus; afdeeling romans, 1913; afd. letterkunde en suppl. romans, 1916; afd. romans. 3e dr. 1926. 8°.

—— Mededeelingen. nos. 1—8. 1912—16. 8°.

Oud-Archief. — Inventaris van het Oud-Archief der Prov. Zeeland. Dl. I, kaarten en teekeningen bew. door J. P. VAN VISVLIET. Middelb. 1874. 8°.

Provinciale bibliotheek. — Catalogus van de Prov. Bibl. van Zeeland. Middelb. 1860; nieuwe uitg. 1863, m. 1e vervolg 1869; nieuwe cat. 1876, m. 1e vervolg 1884. tez. 5 dln. 8°.

—— Idem. Dl. I—V. dl. VI: boek- en prentverzameling HENRI TAK. dl. VII: collectie W. O. SWAVING. Middelb. 1905—18. 7 dln. 10 bdn. 8°.

—— Catalogus van de pamfletten, tractaten, enz. aanwezig in de Provinciale bibliotheek van Zeeland, door J. BROEKEMA. 1e deel 1568—1795. Middelb. 1892. 8°. (niet verder verschenen).

—— Catalogus van het archief en de boekerij der voormalige Geneeskundige School te Middelburg. Middelb. 1893. 8°.

—— Catalogus van de verzameling van geschriften van Zeeuwsche geneeskundigen of betrekkelijk den natuur- en geneeskundigen staat van Zeeland. 2e dr. Middelb. 1893. 8°.

Rijksarchief. — Inventaris van kaarten en teekeningen, door C. DE WAARD. Middelb. 1916. 8°.

Zeeuwsch Gen. d. wetensch. — Catalogus der bibl. van het Zeeuwsch Gen. der wetenschappen. Middelb. 1845; 1864, m. 3 vervolg. 1866—74; 1883. tez. 6 dln. 8°.

—— Inventaris der handschriften, door J. P. VAN VISVLIET. Middelb. 1861. 8°.

—— Catalogus der oud- en zeldzaamheden, schilderijen, teekeningen en portretten door F. NAGTGLAS. Middelb. 1869. 8°.

—— Catalogus der penningen en munten door A. H. G. FOKKER. Middelb. 1869. 8°.

—— Zelandia illustrata. Verzameling van kaarten, portretten, platen, enz. betr. de oudheid en geschiedenis van Zeeland, toebeh. aan het Zeeuwsch Genootsch. d. Wetenschappen; beschr. door M. F. LANTSHEER en F. NAGTGLAS. Middelb. 1879—80. 2 dln. 8°.

NIJKERK.

Jesuiten bibliotheek. — Catalogus van boeken der oude Jesuiten bibl. te Nijkerk. (door F. MULLER verkocht in 1856). Handschr. 4°.

NIJMEGEN.

Museum v. oudheden. — Catalogus van de bibl. van het Museum van oudheden te Nijmegen, door T. H. A. J. ABELEVEN en C. G. J. BIJLEVELD. Nijm. 1892. 8°.

—— Aanwinsten voor het Museum, m. jaarverslag. Nijm. 1913—18. 6 dln. 8°.

Openb. Leeszaal. — Catalogus van de openbare leeszaal en boekerij op R. K. grondslag. Afd. letterkunde. (romans). 1920. — Jeugdafdeeling. 1925. tez. 2 dln. 8°.

8e Reg. infanterie. — Catalogus der bibl. van het 8e regiment infanterie. Nijm. 1855. 8°.

(Zie ook: Leeuwarden).

Stedelijke bibliotheek. — Catalogus van boeken en manuscripten. Nijm. 1868. 8°.

OVERFLAKKEE EN GOEDEREEDE.

Ned. Onderw.-Gen. — Schooluitgaven, door H. H. uitgevers welwillend ter beschikking gesteld van de leden der afd. Overflakkee en Goedereede van het Ned. Ond. Genootschap. Sommelsdijk, z. j. 8°.

RENKUM.

Ned. Bond v. vakschoolleeraren. — Volledige opgave van de boekwerken en gegevens, waarover het informatiebureau van den Bond beschikt. (Het Vakonderwijs. Jg. 5. 1914. no. 7).

ROERMOND.

Archief-Arrondissements-rechtb. — Inventaris van de registers en stukken, afkomstig van de vóór Dec. 1795 bestaan hebbende en hierna te noemen regterlijke en andere lichamen, opgem. door F. P. J. DE SAIN en J. B. SIVRÉ. Roerm. 1879. 4°.

Prov. Genootschap „Limburg". — Catalogus van de boekwerken, samengest. door J. N. SNACKERS. Sittard, 1912. — m. bijl. I. 1916. tez. 2 dln. 8°.

—— Alphabetische index op de namen der schrijvers in het jaarboek v. h. Prov. Gen. „Limburg". Dl. I—XXX. Sittard, 1924. 8°.

ROTTERDAM.

Archief. — Roterodamum illustratum; beredeneerde beschrijving van den Geschiedkundigen Atlas, betrekkelijk het hoogheemraadschap Schieland en de stad Rotterdam. Rott. 1868—80. 4 dln. 1 bd. 8°.

Bataafsch-Genootschap. — Catalogus der bibl. van het Ba-afsch genootschap der proefondervindelijke wijsbegeerte te Rotter-am. Rott. 1870; 1899. — m. aanvullende cat. 1917. tez. 3 dln. 8°.

—— Catalogus der verzameling van kaarten van het Bataafsch enootschap der proefondervindelijke wijsbegeerte te Rotterdam. Rott. 1872. 8°.

Bonds-bibl. v. onderwijzers. — Catalogus van de Bonds-bibl. Bond v. onderwijzers). 2e dr. (Rott.) 1912; m. vervolg 1913—14. dln. kl. 8°.

Erasmiaansch Gymnasium. — Catalogus der bibliotheek. Rott. 1885. 8°.

Esperantista Asocio „Merkurio". — Bibliotek-listo de la Rotterdama Esperantista Asocio „Merkurio". (Rott. 1912). 8°.

Gemeente bibliotheek. — Catalogus librorum quos complectiur Bibl. publica ad aedem S. Laurentii Roterodami, excud. J. VAN BAALEN. (Rott.). 1814. 4°.

—— Catalogus van Nederl. ontspanningslectuur. 4e dr. Rott. 1919. — 6e dr. Rott. 1925. 8°.

—— Catalogus van boeken op het gebied der technische wetenschappen. 2e dr. Rott. 1919. 8°.

—— Lijst van aanwinsten. nos. 2... 1914.... 8°.

Genootsch. koepokinenting. — Catalogus der bibl. van het Gen. tot bevordering der koepokinenting. „Ne pestis intret vigila." Rott. 1886. 8°.

Leeskabinet. — Boekwerken aangekocht en in de leeszaal voorhanden. Jan. 1863—April 1864. — Lijst van dagbladen en tijdschriften aldaar voorhanden. 1864—65. 8°.

—— Maandbericht. 1914... 8°. (zie ook de Jaarverslagen 1860...).

—— Systematische catalogus van de bibliotheek, bew. door T. FOLMER. Rott. 1918. 2 dln. 4°.

Dl. 1. Inleiding. Indeeling volgens het decimaalsysteem.
Dl. 2. Afdeeling 31. 2e helft. Algemeene reisbeschrijving.

—— Rariora en curiosa; 1e honderdtal, werken van de 15e—17e eeuw, door T. FOLMER. Rott. 1913. 4°.

—— 2e honderdtal, reizen naar en in Oost- en West-Indië (geschenk N. P. VAN DEN BERG), door T. FOLMER. Rott. 1916. 4°.

—— Catalogus eener verzameling werken en verhandelingen over Nederland's herstel in 1813 en de daaraan voorafgaande Fransche heerschappij, aanwezig in de bibliotheek, bew. door T. FOLMER. Rott. 1913. m. portr. 8°.

Leeskabinet. — Catalogus eener kleine verzameling boeken e boekjes over overstroomingen en watervloeden in Nederland. Rott 1916. kl. 4°.

—— Multatuliana, aanwezig in de boekerij. 1910. 8°.

—— Portugal, eenige werken en verhandelingen over land e volk. 1910. 8°.

—— Mexico; eenige werken aanw. in de boekerij. 1914.

—— Jan de Witt; eenige werken van en over de gebroeders D Witt. 1918. 8°.

—— Oldenbarneveltiana, voorafgeg. door: A. SCHILLINGS. Ol denbarnevelt als Raad en Pensionaris van de stad Rotterdam. Rott 1919. 8°.

—— Circuleerende lectuur. 1916—19. 4 st. 8°.

—— Romans en verhalen; beknopte titellijst. 1917—18. 2 st. 8

—— Jeugdbibliotheek; beknopte titellijst. 1915—1918. 2 st. 8

—— Catalogus van de dagbladen, boeken en tijdschriften, welk onder de leden zullen worden verkocht. Rott. 1915, 1916—191 3 st. 8°.

Nat. Techn. Scheepvaartk. Museum. — Lijst van boekwerke en tijdschriften. nieuwe uitg. Rott. (1920). 8°.

Ned. Handels Hoogeschool. — Lijst van tijdschriften d bibliotheek. (Rott.) 1915. 8°.

Ons Huis. — Catalogus van de bibl. voor volwassenen. Rot 1910. — 1e aanvulling. Rott. 1912. 2 dl. kl. 8°.

Prenten-kabinet. — Catalogus van het Prenten-kabinet, to behoorende aan de Ver.: „Cor unum et anima una", samenges door J. A. VAN BEEK. Rott. 1894. 8°.

Remonstr. Ger. Kerk. — Catalogus van de theologische bib der Remonstrantsch-Geref. kerk te Rotterdam, opgem. door J. T DEMAN. Utr. 1848. 8°.

—— Catalogus van handschriften op de bibl. der Remon strantsch-Geref. Gemeente te Rotterdam. Amst. 1869. 8°.

—— Catalogus van de bibl. der Remonstrantsch-Geref. Gemeen te te Rotterdam. 's-Grav. 1893. 8°.

Spaarbank. — Catalogue de la bibliothèque de la Caisse d'Epar gne de Rotterdam. Rott. 1914. 8°.

Theosofische Ver. — Catalogus der Rotterdamsche loge. Rot 1906. 8°.

Typographische Ver. — Catalogus van boeken der typographische Ver. „Hoe schoon is het broeders vereenigd te zien". Rott. 1860, 1862. 2 dln. kl. 8°.

SCHIEDAM.

Openb. Leeszaal. — Catalogus van de openbare leeszaal en bibliotheek. Schiedam, 1924. gr. 8°.

SNEEK.

Openb. Leeszaal. — Katalogus van de openbare leeszaal en bibliotheek. Dl. I. 4e dr. Dl. II. 3e dr. Sneek, 1923. 2 dln. 8°.

SOEST.

Ned. Bond t. bestrijding der vivisectie. — Catalogus van de studie-bibliotheek. Z.p. en z.j. — m. 2 aanvullingen. 8°.

Ned. Vegetariërsbond. — Catalogus der bibliotheek. Z. p. Oct. 1925. 8°.

STOMPWIJK (Z.H.).

Algem. Arbeiders-coöperatie. — Catalogus van de bibl. der Algem. Arbeiders Coöp. „Eensgezindheid". Stompwijk, z. j. kl. 8°.

TILBURG.

R. K. Openb. Leeszaal. — Katalogus van de roman-bibliotheek. — 1e suppl. Tilburg, 1924. 2 dln. 8°.

—— Mededeelingen van de R. K. Openbare leeszaal en boekerij. Tilburg. Jg. 1. . . 1923. . . 8°.

UTRECHT.

—— Lijst van geneeskundige tijdschriften, aanw. in Utr. bibliotheken. Utr. 1924. 8°.

Bisschopp. Archief. — Inventaris van het archief der bisschoppen van Utrecht, door S. MULLER Fz. 's-Grav. 1892. 8°.

Ethnologisch Instituut. — KOHLBRUGGE, J. H. F. De systematische kaart-catalogus voor de volkenkunde aan het ethnologische instituut te Utrecht. (Bibliotheekleven. Jg. VI. 1921).

Historisch Genootsch. — Naamlijst der boeken van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht. Utr. 1856; 2e uitg. 1865; 3e uitg. 1872; 1e en 2e suppl. 1882, 1895. tez. 5 dln. 8°.

Levensverz. „Utrecht". — Catalogus van de bibl. aanwezig op de bureaux van de Mij. tot uitkeering bij overlijden en van de Levensverz. Mij. „Utrecht". Utr. 1885. 8°.

—— Catalogue de la bibl. concernant les assurances. Utr. 1887. 8°.

—— 4e éd. Utr. 1898; 5e éd. 1903; 6e éd. 1908—09, 2 dln.; 7e éd. 1916. tez. 5 dln. 8°.

—— Catalogus der bibl. van de houtvesterij „de Utrecht" te Hilvarenbeek Z. p (1914). 8°.

Mus. v. Oudheden. — Catalogus v. h. Mus. v. oudheden, door S. MULLER Fz. 2e verm. dr. Utr. 1904. 8°.

—— Verzameling van oud beeldwerk en andere oudheden, schilderijen en teekeningen, meestal tot de stad Utrecht betrekking hebbende. Z. p. en z. j. 8°.

Ned. bond v. Gemeente-ambtenaren. — Catalogus van de bibliotheek. Utr. 1912. 8°.

Ned. bond v. Vrouwenkiesrecht. — Catalogus van de boeken en brochures ter lezing verkrijgbaar bij het centraal bureau voor lectuur van den Ned. bond v. vrouwenkiesrecht. Utr. 1910. 8°.

Ned. Heide-Mij. — Catalogus van de bibliotheek. Utr. (1910). 8°

Ned. Spoorwegen. — Catalogus van de bibl. aan het centraalbureau. (Utr. 1899). — 1e—3e suppl. 1900—10 en 2 aanvullingsbladen, 1912—14 tez. 6 dln. 8°.

—— Alphabetische naamlijst van schrijvers. Utr. 1914. 8°.

Openb. Leeszaal. — Katalogus; afd. algemeene werken, wijsbegeerte, godgeleerdheid, kerkgeschiedenis, levensbeschrijving. 2e dr. 1915. — 1e suppl. 1925. 2 dln. 8°.

—— Idem. afd. aardrijkskunde. 3e dr. 1918. 8°.

—— Idem. afd. geschiedenis. 3e dr. 1918. 8°.

—— Idem. afd. handelswetenschappen. 3e dr. 1918. 8°.

—— Idem. afd. kunst. 1924. 8°.

—— Idem. afd. sociale wetenschappen. 3e dr. opvoeding en onderwijs, 1919. — algem. werken en staathuishoudkunde, 1921. tez. 2 dln. 8°.

—— Idem. afd. taalkunde-letterkunde. 1917. — 1e suppl. 1925. tez. 2 dln. 8°.

—— Idem. afd. letterkunde (romans). 5e dr. 1916; 6e dr. no. 1. Ned. romans, 1920; 6e dr. no. 2. romans in vreemde talen, 1923. tez. 3 dln. 8°.

—— Idem. afd. technische wetenschappen, ambachten en technologie. 2e dr. 1914; 3e dr. 1922. tez. 2 dln. 8°.

—— Idem. afd. wis- en natuurkunde, natuurlijke historie, plant- en dierkunde, geneeskunde, landbouw, veeteelt, huishoudkunde. 2e dr. 1915. — 1e suppl. 1922. tez. 2 dln. 8°.

—— Idem. afd. kinderbibliotheek; 1e en 2e aanvulling. 1919—22. tez. 2 dln. kl. 8°.

—— Katalogus der blindenbibliotheek, gevestigd in de openb. leeszaal. Utr. 1918. — 1e aanvulling 1921. tez. 2 dln. 8°.

Prov. Utr. Gen. v. Kunsten en Wetensch. — Lijst der boeken, behoorende aan het Prov. Utr. Genootschap van kunsten en wetenschappen. Utr. 1864. m. alph. reg. tez. 2 dln 8°.

—— Lijst der boekwerken enz. aan het Genootschap ten geschenke gezonden. (In: verslag algemeene vergadering 1865...) 8°.

—— Catalogus der archeologische verzameling v. h. Prov. Utr. Genootschap v. kunsten en wetenschappen. Utr. 1868. — vervolg 1890. tez. 2 dln. 8°.

—— Catalogus der tentoonstelling van voor Nederland belangrijke oudheden en merkwaardigheden, in de stad en provincie Utrecht voorhanden, gehouden vanwege het Prov. Utr. Genootschap. Utr. 1857. 8°.

R. K. Openb. Leeszaal. — Catalogus; afd. studiewerken, uitgez. letterkunde. (Utr.) z. j. 8°.

—— Catalogus; letterkunde, romans. (Utrecht), z. j. m. 2 suppl. 8°.

Rijks-archief. — Catalogus van het archief der Staten van Utrecht, 1375—1813, door S. Muller Fz. Utr. 1915. 8°.

Staatsboschbeheer. — Catalogus en reglement van de bibliotheek van het staatsboschbeheer. (Utr.) 1919. 8°. — 1e aanvulling (1926) fol.

Stadhuis bibliotheek. — Catalogus van de boekerij ten stadhuize. (Nieuw-archief). Utr. 1914. — Suppl. 1920. tez. 2 dln. 8°.

—— Catalogus van de boekerij aanw. op de afd. maatschapp. aangelegenheden en statistiek. Utr. 1915. 8°.

Stadsbibliotheek. — Catalogus van de bibliotheek over Utrecht, door S. Muller Fz. Utr. 1881; m. suppl. 1906. tez. 2 dln. 8°.

Stedelijk archief. — Catalogus van het archief door S. Muller Fz. Utrecht, 1880—1893. 4 dln. 8°.

Dl. 1. 4e afdeel. 1814—1880.
Dl. 2. 3e afdeel. 1795—1813.
Dl. 3. 2e afdeel. 1577—1795.
Dl. 4. 1e afdeel. 1122—1577.

—— Supplement, bijvoegselen en indices, door S. Muller Fz. en C. L. de Leur. Utr. 1914. 8°.

—— Catalogus van den historischen atlas van Utrecht, door S. Muller Fz. Utr. 1878; m. suppl. 1905. tez. 2 dln. 8°.

—— Catalogus van den topographischen atlas der stad Utrecht, door S. Muller Fz. Utr. 1878; m. suppl. 1907. tez. 2 dln. 8°.

—— Catalogussen van de bij het Stadsarchief bewaarde archieven, door S. Muller Fz., W. C. Schuylenburg en J. G. C. Joosting; afd. I en II. Utr. 1911—13. 3 dln. 8°.

Theosophische Ver. — Catalogus der bibliotheek van de Utrechtsche Loge. Utr. z. j. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Catalogus Bibl. Ultrajectinae. Traj. 1670. fol.

—— Catalogus Bibl. Trajectino-Batavae. Traj. ad. Rh. 1718. fol.

—— Catalogus Bibl. Rheno-Trajectinae (opgem. door DODT VAN FLENSBURG en ADÈR, m. voorr. v. Prof. VAN HEUSDE). Traj. ad Rh. 1835. 2 dln. — Suppl. 1845. tez. 3 dln. fol.

—— Bibliotheca continens libros selectos in omni genere disciplinarum, praecipue vero mathematicarum, vario sermone conscr., inter quos plures seu raritate seu praestantia conspicui. Brux. 1827. 8°.

Verz. v. J. M. K. BARON VAN UTENHOVE VAN HEEMSTEDE aan de bibl. te Utrecht gelegateerd.

—— Index librorum quibus Bibl. Academiae Rheno-Trajectinae, ab anno 1841—1855 locupletata est. Traj. 1855. 8°.

—— Catalogus der boeken, waarmede de bibl. der Hoogeschool te Utrecht van 1855—1870 vermeerderd is. Utr. 1876—79. 2 dln. 8°.

—— Catalogus der handbibliotheek in de leeszaal. Utr. 1909. kl. 8°.

—— Catalogus der handbibliotheken in de leeszaal en het inlichtingenbureau. Utr. 1925. 8°.

—— Lijst van periodieken. Utr. 1908. 4°.

—— Catalogus der bibliotheken VAN DER KELLEN en SUERMONDT (schenking D'AULNIS DE BOUROUILL). Utr. 1910. 8°.

—— Eene belangrijke schenking [familiestukken van een oud Utrechtsch geslacht „Wttewaal"] aan de Universiteitsbibliotheek te Utrecht, door A. HULSHOF. (Het Boek. Jg. VII. 1918).

—— De kunst der oude boekbinders; XVe en XVIe eeuwsche boekbanden in de Utrechtsche Universiteitsbibliotheek, door A. HULSHOF en M. J. SCHRETLEN m. afb. Utr. 1921. 8°.

—— Catalogus van een verzameling kaarten, berustende op de bibl. der Utrechtsche Hoogeschool, door L. A. REUVENS. (Utr.), 1850. 8°.

—— Catalogus codicum manu scriptorum. (Utr.). 1887; 1909 2 dln. 4°.

Universiteits bibliotheek. — Catalogus der handbibliotheek de handschriften-leeszaal. Utr. 1910. kl. 8°.

—— De geminieerde handschriften der Utrechtsche Universitsbibliotheek, door J. HINTZEN. m. afb. (Het Boek. Jg. X. 1921).

—— Handschrift 252 (NICOLAUS DE LYRA. Postilla in Prophetas inores et maiores) der Utrechtsche Universiteitsbibliotheek door HINTZEN. m. afb. (Het Boek. Jg. X. 1921).

—— Incunabelen, beschreven door J. ALBLAS en uitgegeven et toelichtende aanteek., pl. en facs. door J. F. VAN SOMEREN. tr. 1922. 4°.

—— De Nederl. incunabelen der Universiteitsbibliotheek te trecht, door J. ALBLAS. (Van Someren-nummer van Het Boek. g. III. 1914).

—— Catalogus van boeken en tijdschriften, de muziekwetenchap betreffende, aanwezig in de bibl. der Rijksuniv., samengest. oor (A. BROM Jr.). Utr. 1912. 8°. (Centraal muzieklitteratuurnds; uitg. no. 1).

—— Pamfletten niet voorkomende in afzonderlijk gedrukte caalogi der verzamelingen in andere openbare Nederlandsche biblitheken en in de bibliotheek der Rijks Universiteit te Utrecht, oor J. F. VAN SOMEREN. Utr. 1915—22. 2 dln. gr. 8°.

—— Catalogus der handbibliotheek van het photographisch telier. Utr. 1910. kl. 8°.

—— Lijst der boeken toebehoorende aan de Ridderschap der Prov. Utrecht, geplaatst in het locaal van 's Rijks bibliotheek. Utr. 1835. fol.

—— Catalogus van de handbibliotheek der Historische Kweekschool. Utr. 1909. kl. 8°.

—— Catalogus der Centrale Duitsche bibl. (in beheer bij de Univ.-Bibl.) 1911. — Suppl. 1912, 1913. tez. 3 dln. 8°.

—— Reglement en overzicht der handbibliotheek v. h. Instutuut voor Middeleeuwsche Geschiedenis aan de R. Univ. te Utrecht. Utr. 1913. kl. 8°.

—— Catalogus van de bibliotheek der veeartsenijkundige faculteit. Dl. I. Utrecht, 1926. 8°.

Vrijmetselaarsloge. — Wetenschappelijke catalogus der boeken en brochuren, benevens repertorium van Maç.·. Bouwst.·. in de Bibl der A.·. ⊡ Ultrajectina, door D. BUDDINGH. Utr. 1870. 8°.

VEENDAM.

Openb. Leeszaal. — Catalogus der openbare leeszaal. Veendam, 1919/20. — 1e en 2e suppl. 1922—25. tez. 4 dln. 8°.

VLISSINGEN.

Ned. Herv. Gemeente. — Catalogus der bibl. van den bijzonderen kerkeraad der Ned. Herv. Gemeente te Vlissingen. Vliss. 1882. 8°.

WAGENINGEN.

Landbouwhoogeschool. — Catalogus van de bibliotheek de Rijkslandbouwschool. Wag. 1877. — 1e vervolg 1882 tez. 2 dln 8°.

—— Idem. Wag. 1891. — 1e, 2e en 3e vervolgcatalogus (Dl. I—IV). Wag. 1900, 1909, 1914. tez. 4 dln. 8°.

—— Systematische opgave der aanwinsten, gedurende de maanden Aug. 1914—Oct. 1915. (Dl. V). Wag. 1916. 8°.

—— Algemeene catalogus. Dl. VI—VIII. 1915—24. Wag. 1921 1922, 1924. tez. 3 dln. 8°.

—— Bulletin-catalogus. 3e serie... Wag. 1925... 8°.

—— Geschiedenis van tuinbouw en plantkunde; voorloopig lijst van documentaire boeken aanw. in de bibliotheek. Wag. 1921 8°.

Ver. tot bevor. der bijenteelt. — Boekenlijst. Assen, 1916 — Suppl. 1916—25. tez. 2 dln. 8°.

ZAANDAM.

Openb. Leeszaal. — Algemeene katalogus. Zaandam, 1924 — 1e suppl. 1925. tez. 2 dln. gr. 8°.

ZAANDIJK.

Oudheidkamer. — Catalogus der verzameling „J. HONIG Jsz. Jr." in de Zaanlandsche Oudheidkamer. 1e afd. De boekerij samengest. door G. J. HONIG. Zaandijk, 1900. 8°.

ZEIST.

Openb. Leeszaal. — Catalogus van de openbare leeszaal Zeist, 1922, 1925. tez. 2 dln. 8°.

ZUTPHEN.

Openb. Leeszaal. — Reglement en catalogus. Zutph. 1912. 8°

—— Overzicht 1918—23; 1924. (in het Jaarverslag 1924). 8°

—— Catalogus Openb. Leeszaal en bibliotheek. Zutph. 1926. 8°

—— Catalogus kinderboeken. Zutph. 1926. 12°.

Zutphensche Librije. — Catalogus van de librye der St. Walburgskerk; m. geschiedk. inleid. door K. O. MEINSMA. Zutph. 1903 8°.

ZWOLLE.

Ver. Prov. welvaart. — Catalogus der bibl. van de Overijsselsche Ver. tot ontwikkeling van Provinciale welvaart. Zwolle, 1877. 8°.

BATAVIA.

Algem. secretarie. — Catalogus der boekwerken en geschriften, uitmakende de bibl. der Algemeene secretarie. Bat. 1865. 8°.

Archief. — Catalogus der bibl. over Oost-Indië op het archief te Batavia aanwezig (1853). fol. (Handschr. van FR. MULLER, volgens mededeelingen van Z. Exc. J. J. Rochussen).

Batav. Gen. v. Kunsten en Wetensch. — Bibliothecae societatis artium scientiarumque quae Bataviae floret catalogus systematicus; curante P. BLEEKER, a. 1846; ed. altera cur. J. MUNNICH. Bat. 1853. 8°.

—— Catalogus der bibl. van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, door J. A. VAN DER CHIJS. Bat. 1864. — 1e vervolg en catalogus der Maleische, Javaansche en Kawi handschriften. Bat. 1872. — 2e vervolg. Bat. 1877. tez. 3 dln. 8°.

—— Catalogus codicorum Arabicorum in Bibl. artium et scientiarum quae Bataviae floret asservatorum a R. FRIEDERICH et L. W. C. VAN DEN BERG. Bat. 1873. 8°.

—— Verslag van een verzameling Maleische, Arabische, Javaansche en andere handschriften, door de Regeering aan het Bat. Gen. v. Kunsten en Wetenschappen ter bewaring afgestaan, door L. W. C. VAN DEN BERG. Bat. 1877. 8°.

—— Alph. lijst van land-, zee-, rivier-, wind-, storm-, en andere kaarten, toebehoorende aan het Bat. Gen. v. kunsten en wetensch. Bat. 1873. 8°.

—— Catalogus der numismatische afdeeling van het museum van het Bat. Gen. v. Kunsten en Wetensch. 2e dr. Bat. 1877. 8°.

—— Catalogus der ethnologische afdeeling van het museum van het Bat. Gen. v. Kunsten en Wetensch. 3e dr. Bat. 1880. 8°.

—— Catalogus der archeologische verzameling van het Batav. Genootsch. v. Kunsten en Wetenschappen, door W. P. GROENEVELDT; met aanteek. omtrent voorkomende inscripties en inventaris der beschreven steenen, door J. L. A. BRANDES. Bat. 1887. 8°.

—— Register op de artikelen voorkomende in het tijdschr. voor Indische taal-, land- en volkenkunde en de verhandelingen van het Bat. Genootsch. tot 1907; benevens inhoudsopgave, tevens prijslijst van 's Genootschaps uitgaven, bijgew. tot 1908, door D. VAN HINLOOPEN LABBERTON. Bat.-'s-Grav. 1908. 8°.

Gymnasium Willem III. — Catalogus van de boekerij van het Gymnasium Willem III. Bat. 1872. — vervolg 1875. tez. 2 dln. 8°.

Kon. Natuurk. Ver. — Catalogus van de bibl. der Kon. Natuurkundige Vereeniging in Ned.-Indië. Bat. 1861; door J. HERINGA, Bat. 1876; Bat. 1884. tez. 3 dln.

—— Catalogus der boekerij van de Kon. Natuurkundige Ver. in Ned.-Indië. 's-Grav. 1905. 8°.

Mijnwezen. — Catalogus der boekwerken en kaarten, aanwezig in de bibl. van het Mijnwezen te Batavia. Bat. 1876. 4°.

—— Catalogus van de bibl. van het hoofdbureau van het Mijnwezen. Bat.-'s-Grav. 1915. 4°.

Post-, Telegr. en Telef. dienst. — Catalogus der bibl. van het Hoofdbureau van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst te Batavia. Weltevreden, 1912. 8°.

SEMARANG.

Theosofische bibliotheek. — Catalogus van de Theosofische bibliotheek. Semarang, z. j. 4°. — Semarang, 1902. m. 2 suppl. 8°.

PARAMARIBO.

Surinaamsche bibliotheek. — Catalogus der Surinaamsche Koloniale bibliotheek. 's-Grav. 1859; 1862. 2 dln. 8°.

c. Buitenland.

1. België.

Saint-Genois, J. de. Deuxième notice sur les manuscrits des archives de la Flandre orientale. Z. p. en z. j. 8°.

ANTWERPEN.

Mus. Plantin-Moretus. — Catalogus, door E. ROSSEELS. Antw. 1882. 8°.

—— Catalogue du Musée Plantin-Moretus, par M. ROOSES. 5e ed. Anvers, 1902. — 6e ed. Anvers, 1908. 2 dln. 8°.

—— Banden met blinddruk bewaard in het Museum Plantin-Moretus, door P. VERHEYDEN. (Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. IV. 1906).

—— Inventaire sommaire des manuscrits du Musée Plantin, par S. DE RICCI. (Revue des bibliothèques. Année XX. 1910).

Rijks-archief. — Le dépôt des archives de l'état à Anvers, par J. VANNÉRUS. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I, V. 1903—1907).

Stadsbibliotheek. — Catalogue méthodique de la bibl. publique d'Anvers, précédé d'une notice historique de cette bibliothèque par F. H. MERTENS. Anvers. 1843—1846. m. portr. frontisp. en 1 facs. 2 dln. 8°.

—— Systematische lijst der aanwinsten, gedurende de jaren 1903, 1913, 1915—16, 1917—18, 1919. Antw. 1904—1921. tez. 7 dln. 8°.

—— De incunabelen of wiegedrukken van de hoofdbibliotheek der stad Antwerpen, door E. DE BOM en H. POTTMEYER. m. 1 facs. (Het Boek. Jg. VIII. 1919). (m. bespr. van B. KRUITWAGEN. Het Boek. Jg. IX. 1920).

—— Hoofdbibliotheek der stad Antwerpen. Systematische tabel, (door J. L'HERMITTE). Antw. 1925. 8°.

ARLON.

Rijks-archief. — Les archives de l'état à Arlon, par H. MICHAÉLIS. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I. 1903).

BERGEN.

Rijks-archief — Le dépôt des archives de l'état à Mons. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année II. 1904).

Stadsbibliotheek. — Catalogue des livres imprimés de la bibl. publique la de ville de Mons; suivi d'une table alphabétique des noms des auteurs, etc., et des titres des ouvrages anonymes. Brux. 1852. 2 dln. 8°.

BRUGGE.

Rijks-archief. — Le dépôt des archives de l'état à Bruges, aperçu des collections. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année II. 1904).

Stadsbibliotheek. — Catalogue méthodique de la bibl. publique de Bruges, suivi de la table alphabétique d'auteurs et d'anonymes, précédé d'une notice historique sur cette bibl. et de la table des matières, par P. J. LAUDE. Bruges, 1847. 8°.

—— Les manuscrits de l'abbaye bénédictine d'Oudenbourg à la bibliothèque de Bruges, par A. DE POORTER. (Revue des bibliothèques. Année XXXIII. 1923).

—— Catalogue des manuscrits de médecine médiévale de la bibliothèque de Bruges, par A. DE POORTER. (Revue des bibliothèques. Année XXXIV. 1924).

BRUSSEL.

Algemeen Staatsarchief. — Les archives générales du royaume à Bruxelles; tableau synoptique des archives, par E. LALOIRE et E. LEFÈVRE. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I. 1903).

Algemeen Staatsarchief. — Aperçu général sur les archives ecclésiastiques du Brabant. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année III. 1905).

—— Les archives des prieurés de Val-Saint-Martin, à Louvain, et de Trône-Notre-Dame, près de Grobbendonck. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I. 1903).

Bureau de législation. — Catalogue de la bibl. du Bureau de législation. Brux. 1902. 8°.

Centrale Commissie v. d. statistiek. — Catalogue de la bibliothèque de Commission centrale de statistique, dressé par H. HEUSCHLING. Brux. 1853. 4°.

Kon. academie. — Catalogue des livres de la bibl. de l'Académie Royale; seconde partie: ouvrages non périodiques. Brux. 1883—90. 3 dln. 8°.

Kon. bibliotheek. — Catalogue des accroissements de la Bibl. Royale en livres imprimés, en cartes, estampes et en manuscrits. 1e—11e partie, 1838—49. 2e série, 1e livr. 1851—52. Brux. 1843—53. 12 dln. 8°.

—— Bibliotheca Hulthemiana, ou Catalogue méthodique de la riche et précieuse collection de livres et des manuscrits, délaissés par CH. VAN HULTHEM. Gand, 1836—37. m. portr. 6 dln. 8°.
Door het Belgische Gouvernement aangekocht.

—— Catalogus codicum hagiographicorum Bibl. Regiae Bruxellensis; pars I. Brux. 1886. 8°.

—— Catalogue des manuscrits de la Bibl. Royale des Ducs de Bourgogne; tome I et II. Brux. 1842. 3 bdn. fol.

—— Répertoire onomastique des manuscrits formant la 2e section de la Bibl. Royale de Belgique (Ancienne Bibl. de Bourgogne). Brux. 1857. fol.

—— Catalogue des manuscrits de la Bibl. Royale de Belgique, par J. V. D. GHEYN. Brux. 1901—08. 8 dln. 8°.

—— Table des documents relatifs à l'histoire des villes, communes, abbayes, etc., de Belgique, qui existent à la Bibl. Royale, sections des manuscrits, par. M. VAN BRUYSSEL; I—IV, Anciens fonds van Hulthem. V, Anciens fonds de la ville. VI, Anciens fonds Le Candèle. Brux. z. j. 6 dln. 8°.

—— Die griechischen Manuscripte der Königlichen Bibliothek zu Brüssel, par A. SCHELER. (Serapeum. Jg. VI. 1845).

DOORNIK.

Gemeentearchief. — Aperçu des collections des archives communales de Tournai, par L. VERRIEST. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année II. 1904).

Rijks-archief. — Un inventaire du XVe siècle du trésor des Chartres de Tournai, par L. VERRIEST. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année III. 1905).

GENT.

Klooster der Rijke-Claren. — De boekeninventaris van het klooster der Rijke-Claren te Gent in 1508, door L. WILLEMS Az. (overdruk uit Tijdschrift v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. IX. 1911).

Kon. Vlaamsche academie. — Catalogus van de bibliotheek der Kon. Vlaamsche academie voor taal- en letterkunde te Gent. Gent, 1898. 8°.

Rijks-archief. — Les archives de l'état à Gand et le Château de Gérard le Diable, par A. DIEGERICK. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année III. 1905).

Universiteits bibliotheek. — Catalogue méthodique de la bibl. de l'Université de Gand; précédé d'une histoire de cette bibl. et suivi de tables de noms d'auteurs, etc. publié par A. VOISIN. Vol. I, Jurisprudence. Gand, 1839. 8°. (Niet verder verschenen).

—— Tables du catalogue méthodique. Gand, 1883. 8°.

—— Catalogue méthodique et raisonné des manuscrits de la bibl. de la ville et de l'Université de Gand; par J. DE ST. GENOIS. Gand, 1849—52. m. 2 bijl. 8°.

HASSELT.

Rijks-archief. — Les archives de l'état à Hasselt, par A. HANSAY. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année I, IV. 1903—1906).

—— Les „archives des particuliers", aux archives de l'état à Hasselt, par H. HANSAY. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année V. 1907).

LEUVEN.

Universiteits bibliotheek. — De nieuwe verzameling incunabelen van de Universiteitsbibliotheek te Leuven, door L. STAINIER. (Het Boek. Jg. XII. 1923).

LOBBES.

Abdij van Lobbes. — Catalogue des manuscrits de l'abbaye de Lobbes (1049), par H. OMONT. (Revue des bibliothèques. Année I. 1891).

LUIK.

Rijks-archief. — Le dépôt des archives de l'état à Liège, par E. FAIRON. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année II. 1904).

Universiteits bibliotheek. — Catalogue des manuscrits de la bibl. de l'Université de Liège. Liège, 1875. 8°.

MECHELEN.

Stadsbibliotheek. — De stadsbibliotheek te Mechelen, door L. VOORDECKER. (Tijdschr. v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. I. 1903).

NAMEN.

Rijks-archief. — Le dépôt des archives de l'état à Namur, par A. CARLOT. — Accroissements, par C. VAN DEN HAUTE. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année II—V. 1904—1907).

OSTENDE.

Stadsboekerij. — Boekenlijst. No. 7. — Schoone kunsten. (Oostende), 1913. 8°.

LUXEMBURG.

Atheneum bibliotheek. — Notices sur quelques incunables conservés dans le Grand-duché de Luxembourg et la province belge du même nom, par A. NAMUR. (Bulletin du bibliophile belge. T. XVIII, 1862).

—— Catalogue des éditions incunables de la bibiiothèque de l'Athénée grand-ducal de Luxembourg. (Bulletin du bibliophile belge. T. XIX—XXI. 1863—65).

2. Duitschland.

Blau, A. — Verzeichnis der Handschriftenkataloge der deutschen Bibliotheken. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. III. 1886).

Hauber, A. Deutsche Handschriften in Frauenklöstern des späteren Mittelalters. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXI. 1914).

Omont, H. Notes sur les manuscrits grecs des villes hanséatiques, Hambourg, Brême et Lübeck. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. VII. 1890)

ALTENBURG.

Landesbibliothek. — Katalog der herzogl. Landesbibliothek in Altenburg, bearb. von C. F. SEHRWALD. Altenburg, 1872—73. 2 dln. 3 bdn. 8°.

Landesbibliothek. — Neue Erwerbungen. Altenburg, 1873—93; 1895—96. 4°

—— Ein Verzeichnis der Wiegendrucke der Leipziger Sammlungen und der herzoglichen Bibliothek in Altenburg, von O. GÜNTHER. Leipzig, 1909. — Nachträge. Leipzig, 1910. tez. 2 dln. 8°.

AUGSBURG.

Benedictiner Kloster. — Notitia historico-literaria de Codic. MSS. in Bibl. Monast. Ord. S. Benedicti Augustae extantibus; acc. anecdota histor.-diplomat. ex iisdem codic. excerpta. (door P. BRAUN). Aug. Vind. 1791—96. 6 dln. 4 bdn. 4°.

Kreis- und Stadtbibliothek. — Die lateinischen Augsburger Inkunabeln der Kreis- und Stadtbibliothek, von J. KRÄNZLER. (Neuer Anzeiger für Bibliographie und Bibliothekwissenschaft. Jg. XLII. 1881).

BADEN.

Hof- und Landesbibliothek. — Mittheilungen aus der grossherzogl. Badischen Hof- und Landesbibl. und Münzsammlung. III, Werke des älteren Kunstdruckes, beschrieb. von A. v. FEDER. Karlsruhe, 1882. 4°.

BAMBERG.

Staatsbibliothek. — Vollständige Beschreibung der öffentlichen Bibliothek zu Bamberg, von H. J. JAECK. Nürnb. 1831—35. 4 dln. 8°.

—— Führer durch die Königliche Bibliothek zu Bamberg, von F. LEITSCHUH. 2e verm. Aufl. Bamberg, 1889. m. afb. 8°.

—— Ueber die Handschriften der öffentlichen Bibliothek zu Bamberg, von H. J. JAECK. (Serapeum. Jg. I. 1840).

—— Handschriften-Zuwachs auf der öffentlichen Bibliothek in Bamberg, von H. J. JAECK. (Serapeum. Jg. IV. 1843).

—— Die Kön. Bibliothek zu Bamberg und ihre Wiegendrucke, von K. SCHOTTENLOHER. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIII. 1916).

BERLIJN.

—— Gesammt-katalog der Bestände von 30 Berliner Bibliotheken; herausgeg. von den Intern. Vereinig. für vergleichende Rechtswissenschaft und Volkswirtschaftslehre zu Berlin. Berl. 1914. 8°.

Kais. Patentamt. — Katalog der Bibl. des kaiserlichen Patentamts. Berlin, 1913. 3 dln. 8°.

Korporation d. Kaufmannschaft. — Katalog der Bibliothek. Berlin, 1903. 8°.

Kunstgewerbe-Museum. — Katalog der Ornamentstich-Sammlung des Kunstgewerbe-Museums. Leipzig, 1894. m. afb. 8°.

Lipperheide'sche Kostümbibliothek. — Katalog der Freiherrl. von Lipperheide'schen Samml. für Kostümwissenschaft; IIIe Abt. Büchersammlung, 1e Bd. Berl. 1896. gr. 8°.

—— Aus der Frhrl. v. Lipperheide'schen Kostumbibliothek zu Berlin, von K. VON RHEDEN. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. I. 1897—98).

Oeffentl. Bibliothek u. Lesehalle. Bücherverzeichniss. Berlin, 1903. 8°.

Preussische Staatsbibliothek. — Schema des Sachkatalogs der Kriegssammlung der Preussischen Staatsbibliothek, von W. SCHULTZE. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVI. 1919).

—— Bucheinbände aus der Preussischen Staatsbibliothek zu Berlin, bei M. J. HUSUNG. Leipzig, 1925. m. 100 pl. fol.

—— Neue Denkmäler des ältesten Buchdrucks in der Berliner Königlichen Bibliothek, von P. SCHWENKE. (Centralblatt f. Bibliothekswesen. Jg. XXVII. 1910).

—— Zwanzig Jahre maskierte Druckerarbeit. Pierre du Marteau's Drucke aus den Jahren 1660—1680 in den Kön. Bibliothek zu Berlin, von A. MOELTZNER. Berlin, 1913. (Beiträge zum Bibliotheks- und Buchwesen).

—— Die Handschriftenverzeichnisse der Königl. Bibliothek zu Berlin, von O. MANN. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XV. 1898).

—— Die neue Sammlung abessinischer Handschriften auf der Königl. Bibliothek zu Berlin, von J. FLEMMING. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXIII. 1906).

—— Die von der Königl. Bibliothek zu Berlin aus der Sammlung Phillipps erworbenen Handschriften, von E. JACOBS. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXVIII. 1911).

—— Mitteilungen aus der Königl. Bibliothek. I. Briefe Friedrichs des Grossen an Thieriot, herausgeg. von E. JACOBS. Berlin, 1912. 8°. — II en III. Neue Erwerbungen der Handschriftenabteilung. Berlin, 1914—17. 2 dln. 8°. — IV. Kurzes Verzeichnis der Romanischen Handschriften. Berlin, 1918. 8°.

—— Die Lehniner Handschriften der Staatsbibliothek zu Berlin von G. ABB. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVIII. 1921).

Preussische Staatsbibliothek. — Unbeschriebene niederländische Inkunabeln der Berliner Königl. Bibliothek, von E. VOULLIÈME. (Zentralblatt für Bibliothekswesen Jg. XXI, XXII. 1904—05).

—— Die Inkunabeln der Königlichen Bibliothek und der anderen Berliner Sammlungen, von E. VOULLIÈME (Kunstgewerbemuseum, Kupferstich-Kabinet, Universitäts-bibliothek, Graues Kloster, Joachimsthalsches-Gymnasium u. s. w.) Ein Inventar. Leipzig, 1906. 8°. — Neuerwerbungen der Jahre 1907—14. Nachträge und Berichtigungen Sept. 1914. (Beihefte zum Zentralbl. f. Biblio hek wesen. XXX, XLV). —Neue Incunabel-Erwerbungen (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIII. 1916). — Neuerwerbungen der Jahre 1915—1922. (Beiheft zum Zentralblatt f. Bibliothekswesen. XLIX).

—— Bücherschatz der deutschen National-Literatur des XVI. und XVII. Jahrhunderts, systematisch geordnetes Verzeichniss einer reichhaltigen Sammlung deutscher Bücher, aus dem Zeitraume vom XV. bis um die Mitte des XVIII Jahrhundert...; ein bibliographischer Beitrag zur deutschen Literaturgeschichte, von K. W. L. HEYSE. Berlin; 1854. 8°.

—— Die orientalische Abteilung der Preussischen Staatsbibliothek, von G. WEIL. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVII. 1920).

Reichs-Justizamt. — Katalog der Bibl. des Reichs-Justizamts. 2e Ausg. Berlin, 1897. 8°.

Reichs-Postmuseum. — Katalog des Reichs-Postmuseums. Berlin, 1897. m. afb. en portr. 8°.

—— Katalog der Luftschiffahrt-Abteilung. Berlin, 1912. 8°.

Reichstagshaus. — Katalog der Bibl. des Deutschen Reichstages. Berl. 1882. 8°.

Stadtbibliothek. — Katalog der Berliner Stadt-Bibliothek, von A. BUCHHOLTZ e. a. Berlin, 1906—17. 15 dln. 8°.

Theosophische Bibliothek. — Bücherverzeichniss der Theosophischen Bibl. in Berlin-Charlottenburg. (Berlin), 1901. 8°.

Universitätsbibliothek. — Führer durch die Bibliothek und den Lesesaal. Berlin, 1913. 2 dln. 8°.

BONN.

Universitätsbibliothek. — Zwei Palimpseste der Kgl. Universitätsbibliothek, von P. ALBAN DOLD. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXV. 1918).

Universitätsbibliothek. — Die Incunabeln der Königlichen Universitäts-Bibliothek zu Bonn. Ein Beitrag zur Bücherkunde des XV Jahrhunderts, von E. VOULLIÈME; mit einem Vorwort des Bibliotheks-Direktors C. SCHAARSCHMIDT. Leipzig, 1894. 8°. (Beiheft zum Zentralblatt für Bibliothekswesen. XIII).

BRAUNSCHWEIG.

Stadtbibliothek. — Die Mittelalterlichen Handschriften in der Stadt-Bibl. zu Braunschweig, bearb. von H. NENTWIG. Wolfenb. 1893. 8°.

—— Die Wiegendrucke in der Stadtbibliothek zu Braunschweig, von H. NENTWIG. Wolfenb. 1891. 8°.

BRESLAU.

Jüdisch-Theol. Seminarium. — Catalogus bibliothecae seminarii jud.-theol. Vratislaviensis, scripsit B. ZUCKERMANN. ed. sec. Breslau, 1876. 8°.

Staats- u. Universitätsbibliothek. — Verzeichnis der Handbibliotheken des Lesesaals und des Katalogzimmers. Breslau, 1914. 8°.

—— Eine Bilderhandschrift des XIII. Jahrhunderts in der Staats- u. Universitätsbibliothek Breslau, von G. PRAUSNITZ. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVIII, XXXIX, XL, XLII. 1921—22—23—25).

Stadtbibliothek. — Lutherdrucke auf der Breslauer Stadtbibliothek, von A. HEYER. (Centralblatt für Bibliothekswesen, Jg. IX. 1892).

—— Reste periodischer Zeitschriften des 17. Jahrhunderts in der Stadtbibl. u. Kgl. u. Universitatsbibl. zu Breslau, von A. H. HEYER. (Centrallblatt für Bibliothekswesen. Jg. VI. 1889).

—— Bibliographie der Musik-Druckwerke bis 1700 welche in der Stadtbibliothek, der Bibl. des academischen Instituts für Kirchenmusik und der Königl. und Universitäts-Bibl. zu Breslau aufbewahrt werden; ein Beitrag zur Geschichte der Musik im XV, XVI. und XVII. Jahrhundert, von E. BOHN. Berlin, 1883. 8°

CASSEL.

Landesbibliothek. — Autographa Schillers in der Königlichen Bibliothek der Stadt Cassel, von L. CHR. STERN. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXII. 1905).

COMBURG.

Comburger Bibliothek. — Uber die Merkwürdigkeiten der Comburger Bibliothek, von F. D. GRÄTER. Halle, 1805. 4°.

CORVEY.

Corveyer Bibliothek. — Catalogus librorum in Bibliotheca Corbeiensi, door G. F. HÄNEL. (Serapeum. Jg. II. 1841).

Corveyer Bibliothek. — Verzeichniss der Corveyer Handhriften zur Anfang des 19. Jahrhunderts, (von K. F. HERMANN). erapeum. Jg. III. 1842).

Het restant dezer bibliotheek ging in 1811 over aan de Univ. bibl. te Marburg.

ANZIG.

Mennonitengemeinde. — Katalog der Kirchenbibliothek der Iennonitengemeinde. Danzig, 1869. 8°.

)ARMSTADT.

—— ROTH, F. W. E. Die Marienthaler Drucke der Bibliotheken u Darmstadt und Mainz, (Neuer Anzeiger für Bibliographie und 3ibliothekwissenschaft. Jg. XLVII. 1886).

Hessische Landesbibliothek. — Bucheinbände aus dem XIV—XIX Jahrhundert in der Landesbibliothek zu Darmstadt, on A. SCHMIDT. m. 162 pl. Darmstadt, 1921. fol.

—— Bucheinbände aus der Darmstädter Landesbibliothek, von M. J. HUSUNG. m. afb. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. XIV. 1922).

—— Der Einband der Goldenen Bulle von 1356 in der Landesbibliothek zu Darmstadt, von A. SCHMIDT. (Buch und Bucheinband. H. Loubier. Lpz. 1923).

—— Die Bibel des Thomas à Kempis in der grossherzogl. Hofbibliothek zu Darmstadt, von A. SCHMIDT. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XIII. 1896).

—— Baron Hüpsch und der Verkauf der Lütticher St. Jakobsbibliothek (1788), von P. VOLK. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLII. 1925).

—— Der Codex 2773 miscellaneus Graecus der grossherzl. Hofbibliothek zu Darmstadt, von L. VOLTZ, u. W. CRÖNERT. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XIV. 1897).

—— Verzeichnis der Kölner Inkunabeln in der grossherzoglichen Hofbibliothek zu Darmstadt, von R. BUSCH. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. VI, VIII. 1889—91).

—— Ein Sammelband deutscher Lieder aus dem Jahre 1529 in den grossherzoglichen Hofbibliothek zu Darmstadt, von A. SCHMIDT. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XII. 1895).

Landesmuseum. — Ein Evangeliar aus St. Jakob in Lüttich, von A. SCHMIDT. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLII. 1925).

DRESDEN.

—— PETZHOLDT, J. Catalogi Bibl. secundi generis principalis Dresdensis specimina 1—4. Leipzig, 1839—41. 4 dln. 8°.

Sächsische Landesbibliothek. — Die Merkwürdigkeiten de Königlichen Bibliothek zu Dresden, beschrieben und mit Anmer kungen erläutert von J. CHR. GÖTZE. Dresden, 1744—46. 3 dln. 4

—— Bucheinbände aus dem Bücherschatze der Kön. öffent liche Bibliothek zu Dresden. Leipzig, (1887). m. 50 pl. 4°.

—— Die Landkartenbestände der Kön. öffentl. Bibl. zu Dres den; nebst Bemerkungen über Einrichtung und Verwaltung vo Kartensammlungen, von V. HANTZCH. Leipzig, 1904. 8°. (Beihef zum Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXVIII).

—— Katalog der Musik-Sammlung in der Kgl. öffentlichen Bi bliothek, bearb. von E. EITNER u. R. KADE. Leipzig, 1890. 8°.

—— Verzeichniss der Original-ausgaben von Wilhelm Postel Schriften auf der Königl. oeffentlichen Bibliothek, von F. G. Vo GEL. (Serapeum. Jg. XIV. 1853).

EMDEN.

Grosse kirche. — Verzeichniss sämmtlicher Bücher die auf der Saal der grossen Kirche zu Emden vorhanden sind. Emden, 1836—52. 3 dln. 8°.

—— Alphabetisches Verzeichniss der Bücher, welche die Bib der grossen Kirche in Emden enthält. Emden, 1865. 8°.

ERLANGEN.

Universitätsbibliothek. — Ueber eine Sammlung alter ita lienischer Drucke der Erlanger Universitatsbibliothek; ein Beitra zur Kenntniss der italienische Litteratur des 14en und 15en Jahr hunderts, von H. VARNHAGEN. Erlangen, 1892. m. facs. 4°.

—— Die Lutherdrucke der Erlanger Universitätsbibliothek au den Jahren 1518—1523, von K. HEILAND. Leipzig, 1898. 8°. (Bei heft zum Centralblatt für Bibliothekswesen. XXI).

—— Diplomatische Beschreibung der Manuscripte, welche sic in der Kön. Universitäts-Bibl. zu Erlangen befinden; nebst de Geschichte dieser Bibliothek von J. C. IRMISCHER. 1er Bd. Er langen, 1829. 8°.

FRANKFORT A. M.

Gymnasium. — Die musikalischen Schätze der Gymnasialbibli othek und der Peterskirche zu Frankfurt a. M., von C. ISRAEL Frankf. 1872. 4°. (Programm des städtischen Gymnasiums z Frankfurt, Ostern 1872).

Rothschildsche öffentl. Bibliothek. — Verzeichnis der Büche der Carl von Rothschildschen öffentlichen Bibl. Bd. I. Frankf. a M. 1892—1904. 2 dl. 8° en 4°.

Senckenbergische Bibliothek. — Ein Verzeichnis der laufenden ausländischen Zeitschriften der Senckenbergischen Bibliothek in Frankfurt a. M. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. LII. 1925).

Stadtbibliothek. — Catalogus Bibl. publicae Moeno-Francofurtensis, editus a. J. J. LUCIO. Frankf. 1728. 4°.

—— Flugschriftensammlung GUSTAV FREYTAG, von P. HOHENEMSER; im Auftrage der Gesellschaft der Freunde der Stadtbibliothek. Frankf. a. M. 1925. m. 2 portr. en afb. 4°.

Universitätsbibliothek. — Catalogus Bibl. publicae Univ. Francofurtanae, ed. J. C. BECMANO. S. a. 4°.

FUESSEN.

Benedictiner-Stift. — Verzeichniss alter Druckdenkmale der Bibliothek des uralten Benedictiner-Stifts zum H. Mang in Fuessen, mit litterarischen Anmerkungen begleitet von J. M. HELMSCHROTT. Ulm, 1790. 4°.

FULDA.

Ständische Landesbibliothek. — Beiträge zur Rekonstruktion der alten Bibliotheca fuldensis und Bibliotheca laureshamensis, von F. FALK mit einer Beilage: Der Fuldauer Handschriften-Katalog aus dem 16. Jahrh., neu herausgeg. und eingel. v. C. SCHERER. Leipzig, 1902. 8°. (Beiheft zum Centralblatt für Bibliothekswesen. XXVI).

GIESSEN.

Universitätsbibliothek. — Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Academicae Gissensis, auctore J. V. ADRIAN. Frankf. a. M. 1840. 4°.

GOTHA.

Landesbibliothek. — Bibliotheca Gothana. Section der abendländischen, mit Gemälden geschmückten Handschriften, von J. RATHGEBER. Gotha, 1839. 8°.

GÖTTINGEN.

Universitätsbibliothek. — Ein Codex Corvinianus in der Univer. Bibl. zu Göttingen, von O. v. GEBHARDT. (Centrallblatt f. Bibliothekswesen. Jg. I. 1884).

—— Zur Geschichte des Göttinger juristischen Realkatalogs, von FUCHS. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

GREIFSWALD.

Universitätsbibliothek. — Die Odebrechtsche Familienbibliothek auf der Universitätsbibliothek zu Greifswald, von W. POLTHIER. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

Universitätsbibliothek. — Ein Schlagwortindex der Greifswalder Universitätsbibliothek von 1776, von M. ZOBEL V. ZABELTITZ. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLI. 1924).

GÜSTROW.

Domschulbibliothek. — Alphabetisches Verzeichnis der Mecklenburgica der Domschulbibl. I en II. Güstrow, 1890. 2 dln. 4°. (Programm der Domschule zu Güstrow).

—— Die Inkunabeln der Domschulbibliothek zu Güstrow, von H. MARQUARDT. Güstrow, 1907. 4°.

HALLE.

Morgenländische Gesellschaft. — Katalog der Bibl. der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, bearb. von R. PISCHEL, A. FISCHER, G. JACOB. 1er Bd. 2e Aufl. Leipzig, 1900. 8°.

Ungarische Nationalbibliothek. — Die Handschriften-Sammlung der Ungarischen Nationalbibliothek zu Halle, von H. REINHOLD. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXX. 1913).

Universitätsbibliothek. — Schema des Realcatalogs des Kgl. Universitätsbibliothek zu Halle a. S. von (O. HARTWIG). Leipzig, 1888. 8°. (Beiheft zum Centralblatt für Bibliothekswesen. III).

HAMBURG.

Harmonie-bibliothek. — Katalog der Bibl. der Harmonie. Hamb. 1845. 8°.

Kommerz-bibliothek. — Katalogus der Hamburgischen Kommerz-Bibliothek. Z. p. 1789; 5e Fortsetz. Hamb. 1859; Hamb. 1864; 2e—10e Fortsetz. Hamb. 1868—1915. tez. 12 dln. 8°.

Stadtbibliothek. — Mittheilungen aus der Stadtbibliothek zu Hamburg von F. EYSSENHARDT und A. VON DOMMER. Z. p. 1884—1894. 11 dln. 8°.

—— Lutherdrucke auf der Hamburger Stadtbibliothek, 1516—1523 von A. V. DOMMER. Leipzig, 1888. 8°.

—— Description bibliographique de quelques livres rares ou curieux, conservés à la bibliothèque de la ville de Hambourg, par F. L. HOFFMANN. (Bulletin du Bibliophile belge, tome 14—16, 1858—60; en, overdruk uit 2e et 4e serie. z. j.).

—— Mittheilungen über die Handschriften Kataloge öffentlicher Bibliotheken, von welchen sich Abschriften in der Hamburgischen-Stadt-bibliothek befinden, von F. L. HOFFMANN. Leipzig, 1854. 8° (overdruk uit Serapeum).

—— Ein Codex Corvinianus in der Hamburger Stadtbibliothek, von M. ISLER. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. 1. 1884).

HANNOVER.

Kestner-Museum. — Die Wiegendrucke des Kestner-Museums zu Hannover, von CONR. ERNST. Leipzig, 1909. 8°.

Stadtbibliothek. — Katalog der Stadt-Bibl. zu Hannover, herausgeg. von O. JÜRGENS. Hann. 1901. 8°.

Vorm. Kön. u. Prov. Bibliothek. — Xylographische und typographische Incunabeln der Kön. öffentlichen Bibliothek zu Hannover, von E. BODEMANN. Hann. 1866. m. 41 pl. facs. van houtsn. en typen en 16 pl. m. watermerken. 4°.

HEIDELBERG.

Universitätsbibliothek. — Geschichte der Bildung, Beraubung und Vernichtung der alten Heidelbergischen Büchersammlungen; ein Beitrag zur Literärgeschichte des 15. und 16. Jahrh. nebst einem Verzeichniss der (852) Handschr. in 1816 der Bibl. zurückgegeben, von F. WILKEN. Heidelb. 1817. m. pl. 8°.

—— Ein Verzeichniss von Handschriften der ehemaligen Heidelberger Bibliothek, von F. L. HOFFMANN. (Serapeum. Jg. XI. 1850).

—— Die pfälzischen Wittelsbacher und die altdeutschen Handschriften der Palatina, von K. BURDACH. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. V. 1888).

—— Die altfranzösischen Handschriften der Palatina; ein Beitrag zur Geschichte der Heidelberger Büchersammlungen und zur Kenntnis der ältern französischen Literatur, von K. CHRIST. Leipzig, 1916. (Beiheft zum Zentralblatt für Bibliothekswesen. XLVI).

—— Zur Herkunft der Anthologia Palatina, von K. PREISENDANZ. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIV. 1917).

—— Zur Geschichte der griechischen Handschriften der Palatina, von K. CHRIST. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVI. 1919).

—— David Hoeschels Beziehungen zur Heidelberger Palatina, von R. SILLIB. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVII. 1920).

—— Esemplari sconosciuti delle opere volgari di Giordano Bruno nella biblioteca universitaria di Heidelberg, di L. O(LSCHKI) (La Bibliofilia. Anno XXVI. 1924—25).

HERFORD.

Städtisches Museum. — Katalog des städtischen Museums für heimatliche Altertümer, herausgeg. von C. BÜRCKE. Herford, 1898. 8°.

HILDESHEIM.

Stadtbibliothek. — Die mittelalterlichen Handschriften und die Wiegendrucke in der Stadtbibliothek zu Hildesheim, von H. NENTWIG. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XI. 1894).

INGOLSTADT.

Universitätsbibliothek. — Bibliothecae academicae Ingolstadiensis incunabula typographica seu libri ante circiter mille et quadringenti quos secundum annorum seriem disposuit, descripsit et notis historico-litterariis illustravit S. SEEMILLER. Ingolstadt, 1787—92. 4 dln. 4°.

JENA.

Universitätsbibliothek. — Memorabilia Bibl. Academicae Jenensis, sive designatio Cod. MSS. et librorum impressorum plerumque rariorum a J. C. MYLIO. Jenae, 1746. m. portr. 8°.

—— Untersuchungen über die französischen illuminierten Handschriften der Jenaer Universitäts Bibl. vom Ende des 14. bis zur Mitte des 17. Jahrh. von W. DEXEL. Strassb. 1917. gr. 8°.

KARLSRUHE.

Badische Landesbibliothek. — Bibliotheca liturgica manuscripta; nach Handschriften der grossherzogl. Badischen Hof- und Landesbibliothek, von H. EHRENSBERGER. Karlsr. 1889. m. afb. 8°.

—— Studien über die Urprovenienzen von Handschriften der grossherzl. Hof- und Landesbibliothek zu Karlsruhe, von E. ETTLINGER. (Centralblatt f. Bibliothekswesen. Jg. XVI. 1899).

KIEL.

Universitätsbibliothek. — Handschriften der Kieler Universitätsbibliothek, und zwar Abt. I, die in sprachlicher Beziehung Interesse haben, von H. RATJEN. (Serapeum. Jg. XXXI. 1870).

KEULEN.

Stadtbibliothek. — Katalog der Incunabeln in der Stadt-Bibliothek zu Köln, 1e Abt. (Einzelne Blätter. — Kölnische Drucke bis zum Jahre 1500) von L. ENNEN. Köln, (1865). 8°.

—— Die Ausgaben der Imitatio Christi in der Kölner Stadtbibliothek, bibliographisch bearb. von E. FROMM. Köln, 1886. 8°.

—— Die Standortskataloge der Kölner Stadtbibliothek, von A. KEYSSER. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIII. 1916).

KÖNIGSBERG.

Staats- u. Universitätsbibliothek. — Arthur Ludwichs handschriftlicher Nachlass, von J. TOLKIEHN. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLI. 1924).

EIPZIG.

Börsenverein. — Katalog der Bibliothek des Börsenvereins er deutschen Buchhändler. Leipzig, 1869; 1885—1902. tez. 4 dln. °. — Zuwachs. 1902—20. nos. 1—20. 8°.

—— Aus der Ex-libris Sammlung der Bibliothek des Börsen-ereins der deutschen Buchhändler; 65 meist unveröffentliche Blätter auf 50 Tafeln. Leipzig, 1897. m. 50 pl. 4°.

Buchhandlungs-Gehülfen Ver. — Catalog der Bibl. des Buch-andlungs-Gehülfen-Vereins in Leipzig. 1859; 1e und 2e Nachtr. 861, 1864. 3 dln. kl. 8°.

Deutsche Bücherei. — Die Kartensammlung der Deutschen Bücherei und ihr systematischer Katalog, von H. PRAESENT. (Zen-tralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVII. 1920).

Handelskammer. — Katalog der Bibliothek der Handels-kammer. Leipzig, 1886. 8°.

Kön. Akademie f. graphische Künste u. Buchgewerbe. — Mitteilungen. Leipzig, 1914 (Hft. 1—6); 1915 (Hft. 1—5). m. afb. 8°.

Paulinische-Bibliothek. — Florilegii Lipsensis specimen ex codice bibliothecae Paulinae ab ANT. WESTERMANNO editum. Lips. 1864. 4°.

—— Exerpta ex bibl. Paulinae Lipsiensis libris manuscriptis. Lips. 1865—66. 2 st. 4°.

Stadtbibliothek. — Die Pergamentdrucke der Leipziger Stadt-bibliothek, von R. NAUMANN. (Serapeum. Jg. XXV. 1864).

Universitätsbibliothek. — Die Manuscripta Tischendorfiana in der Universitätsbibl. zu Leipzig, mit Einschluss der übrigen von PROF. DR. TISCHENDORF von seiner orientalischen Reise mitgebrachten und theils der Königl. Dresdner Bibl., theils der Lpz. Univ. Bibl. übergebenen Manuscripte, in griechischer, syrischer, koptischer, arabischer, arabisch-drusischer, georgianischer, äthiopischer Sprache. (Serapeum. Jg. VIII. 1847).

Zentralbibliothek f. Blinde. — Katalog der deutschen Zentral-Bibliotbek für Blinde. Leipzig, 1913. 8°.

MAINZ.

—— ROTH, F. W. E. Die Marienthaler Drucke der Bibliotheken zu Darmstadt und Mainz. (Neuer Anzeiger für Bibliographie und Bibliothekwissenschaft. Jg. XLVII. 1886).

Seminar-Bibliothek. — Die Marienthaler Drucke der Seminar-Bibliothek zu Mainz, von F. W. E. ROTH. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XII. 1895).

MEMMINGEN.

—— Die Handschriften der ehemaligen Klöster zu Memmingen in Schwaben, von F. SCHMIDT. (Serapeum. Jg. VIII. 1847).

Stadtbibliothek. — Die Handschriften der Stadtbibliothek zu Memmingen in Schwaben, von F. SCHMIDT. (Serapeum. Jg. VII. 1846).

MÜNCHEN.

Bayerische Staatsbibliothek. — Allgemeine Auskunft über die K. Hof- und Staats-Bibliothek. 3e Aufl. München, 1851. 8°.

—— Die Kriegssammlung der Bayerischen Staatsbibliothek; Bericht über die Tätigkeit bis Ende 1918, von O. GLAUNING. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVI. 1919).

—— Die Xylographa der Kön. Hof- und Staatsbibl. sowie der Kön. Universitätsbibl. in München, von H. F. MASSMANN. Leipzig, 1841. m. facs. 8°. (overdruk uit Serapeum. Jg. II).

—— Islamische Handschriftenbände der Bayerischen Staatsbibliothek, bei E. GRATZL. (Buch und Bucheinband. H. Loubier. Lpz. 1923).

—— Catalogus codicum manu scriptorum Bibl. Regiae Monacensis. tomus VII. Monachii, 1858. 8°.

—— Die Wiegendrucke der Kön. Hof- und Staatsbibliothek in München, von K. SCHOTTENLOHER. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXII. 1915).

—— Ein Hans Sachs-Fund in der K. Hof- und Staatsbibliothek zu München, von K. SCHOTTENLOHER. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. IX. 1917—18).

Geographische Gesellschaft. — Katalog der Bibliothek der Geographischen Gesellschaft. München, 1896. 8°.

NEUSTRELITZ.

Landesbücherei. — Die Grossherzl. Bibliothek zu Neustrelitz und ihre litterarischen Seltenheiten, von F. LATENDORF. (Serapeum. Jg XIX, XXI. 1858—1860).

NÜRNBERG.

German. Nationalmuseum. — Katalog der im Germanischen Museum vorhandenen interessanten Bucheinbände und Teile von solchen. Nürnb. 1889. m. afb. 8°.

—— Katalog der mittelalterlichen Miniaturen des Germanischen Nationalmuseums, von E. W. BREDT. Nürnb. 1903, m. afb. 4°.

—— Alte Stammbücher im Besitz des Germanischen Nationalmuseums zu Nürnberg, von H. HÖHN. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. V. 1913—14).

Stadtbibliothek. — Literarische Nachricht von den allerältesten gedruckten deutschen Bibeln aus dem 15n Jahrhundert, welche in der öffentlichen Bibliothek der Reichstadt Nürnberg aufbewahret worden, von G. W. PANZER. Nürnb. 1777. 4°.

—— Memorabilia bibliothecarum publicarum Norimbergensium et Universitatis Altdorfinae, a C. TH. DE MURR. Norimb. 1786—91. 3 dln. m. pl. 8°.

OEHRINGEN.

Stiftskirche. — Nachricht von alten Handschriften der Stiftskirche zu Oehringen, von F. F. OECHSLE. (Serapeum. Jg. I. 1840).

OLDENBURG.

Öffentliche Bibliothek. — Verzeichniss der Incunabeln der Grossherzoglichen Bibliothek zu Oldenburg, von J. F. L. TH. MERZDORF. (Serapeum. Jg. XI, XIII, XIV, XXII, XXIII. 1850—52—53—61—62).

PIRNA.

Kirchenbibliothek. — Die Pirnaer Kirchenbibliothek mit ihren Handschriften und Inkunabeln, von R. SCHMERTOSCH VON RIESENTHAL. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XX. 1903).

RASTATT.

Gymnasium. — Die Handschriften und Inkunabelndrucke der Rastatter Gymnasiumsbibliothek, von J. KÖHLER. Rastatt, 1886. 4°.

REGENSBURG.

—— MANITIUS, M. Ungedruckte Bibliothekskataloge. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XX. 1903).

Kollegiatstift. — Die Handschriften und Inkunabeln der Bibliothek des Kollegiatstiftes U. L. Frau zur Alten Kapelle in Regensburg, von JOS. SCHMID. Regensb. 1907. 8°.

STUTTGART.

Württembergische Landesbibliothek. — Die Sammlung der Autographen des Hieronymus Savonarola vom Ende des 15. Jahrh. auf der Kön. Bibliothek in Stuttgart, von I. G. MOSER. (Serapeum. Jg. III. 1842).

—— Stuttgarter handschriftliche Kataloge der Weingartener Klosterbibliothek, von K. LÖFFLER. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXVII. 1910).

—— Zur Provenienzfrage der Weingartener Handschriften mit Italafragmenten, von K. LÖFFLER. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXVII. 1910).

Württembergische Landesbibliothek. — Die Handschriften des Klosters Weingarten, von K. LÖFFLER. Leipzig, 1912. 8°. (Beiheft zum Zentralblatt für Bibliothekswesen. XLI.).

—— Die Corvinhandschrift der Württembergischen Landesbibliothek, von K. LÖFFLER. m. afb. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. XVI. 1924).

TRIER.

Seminar-Bibliothek. — Handschriftenverzeichnis der Seminar-Bibliothek, bearb. von J. MARX. Trier, 1912. 8°.

Stadtbibliothek. — Die Inkunabeln der öffentlichen Bibliothek und der kleineren Büchersammlungen der Stadt Trier, zusammengest. von E. VOULLIÈME mit einer Einleiting „Zur Geschichte der Stadtbibliothek" von G. KENTENICH. Leipzig, 1910. 8°. (Beiheft zum Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXXVIII).

TÜBINGEN.

Universitätsbibliothek. — Die Handschriften der Kön. Universitätsbibliothek in Tübingen, von A. v. KELLER. (Serapeum. Jg. I, II. 1840—1841).

—— Die Handschriften der Kön. Universitätsbibliothek in Tübingen, von K. A. KLÜPFEL. (Serapeum. Jg. IV. 1843).

ULM.

Loge Karl zu den 3 Ulmen. — Katalog der Bibliothek der Loge Karl zu den 3 Ulmen in Ulm. Leipzig, 1886. 8°.

WEIMAR.

Shakespeare-Gesellschaft. — Katalog der Bibliothek der deutschen Shakespeare-Gesellschaft, von P. VON BOJANOWSKI. Weimar, 1909. 8°.

WERDEN.

Reichsabtei. — Handschriften der Reichsabtei Werden, von A. SCHMIDT. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXII. 1905).

WIESBADEN.

Nassauische Landesbibliothek. — Die Inkunabeln Nassauischer Bibliotheken, Festschrift zur 500 j. Gedächtnisfeier Joh. Gutenbergs; herausgeg. vom Verein für Nassauische Altertumskunde und Geschichtsforschung. Wiesbaden, 1900. 8°.

WOLFENBÜTTEL.

Braunschweigische Landesbibliothek. — Hundert Merkwürdigkeiten der Herzoglichen Bibliothek zu Wolfenbüttel; und Legende vom Ritter Herrn Peter Diemringer von Staufenberg in der Ortenau. — Zweites und drittes Hundert Merkwürdigkeiten, von C. P. C. SCHÖNEMANN. Hannover 1849, 1852. 2 dln. 1 bd. m. afb. 8°.

Braunschweigische Landesbibliothek. — De handschriften der hertogelijke bibliotheek te Wolfenbüttel, door J. W. Spin. 's-Grav. 1874. 8°.

—— Die Ex-libris Sammlung der herzoglichen Bibliothek zu Wolfenbüttel; 160 ausgewählte Bücherzeichen des XV. bis XIX. Jahrhunderts; mit einer Einleitung von O. von Heinemann. Berlin, 1895. m. 166 pl. kl. 4°.

Würzburg.

Dombibliothek. — Manuscriptenkatalog der vormaligen Dombibliothek zu Würzburg, von F. A. L. Reuss. (Serapeum. Jg. III. 1842).

—— Kurzer Abriss einer Geschichte der Bücher und insbesondere Handschriften-Sammlungen im vormaligen Hochstifte Würzburg, von F. A. L. Reuss. (Serapeum. Jg. VI. 1845).

Universitätsbibliothek. — Zur Geschichte der Handschriften-Sammlung der Würzburger Universitätsbibliothek, von O. Handwerker. (Zentralblatt für Bibliothekwesen. Jg. XXVI. 1909).

3. Frankrijk.

Leroquais, V. Les sacramentaires et les missels manuscrits des bibliothèques publiques de la France. I, II, III texte; IV planches. Paris, 1924. 4 dln. 4°.

Omont, H. Les manuscrits grecs datés des XVe et XVIe siècles de la Bibliothèque Nationale et des autres bibliothèques de France. (Revue des bibliothèques. Année II. 1892).

Pellechet, Marie (et L. Polain). Catalogue général des incunables des bibliothèques publiques de France. Paris, 1897—1909. Tome I—III. (Abano-Gregorius Magnus). 8°.

Répertoire des ouvrages pédagogiques du XVIe siècle. (Bibliothèques de Paris et des départements). Paris, 1886. 8°.

Beauvais.

Bibliothèque du Tribunal. — Notice sur les manuscrits de la bibliothèque du Tribunal de Beauvais, par A. Salmon. (Revue des bibliothèques. Année VIII. 1898).

Besançon.

Bibliothèque publique. — Catalogue des incunables de la Bibliothèque publique de Besançon, par A. Castan. Besançon, 1893. m. portr. en facs. 8°.

Bonport.

Abbaye. — Les manuscrits de l'ancienne bibliothèque de l'abbaye de Bonport, par E. Deville. (Revue des bibliothèques. Année XVI, XX. 1906—1910).

BORDEAUX.

Bibliothèque de l'Université. — Bibliothèque de l'Université; section de droit, périodiques. Bordeaux, 1917. 8°.

COLMAR.

Bibliothèque de la ville. — Catalogue des incunables de la bibliothèque de la ville de Colmar, par M. PELLECHET. Paris, 1895. 8°.

DIJON.

Bibliothèque municipale. — Catalogue des incunables de la bibliothèque publique de Dijon, par M. PELLECHET. Dijon, 1886. m. 1 pl. 8°.

GRENOBLE.

Bibliothèque municipale. — Catalogue des incunables de la bibliothèque municipale de Grenoble, par E. MAIGNIEN. Macon, 1899. m. afb. 8°.

—— Catalogue des livres et manuscrits du fonds Dauphinois de la bibliothèque municipale de Grenoble, dressé et publié par E. MAIGNIEN. Grenoble, 1906—24. 5 dln. 6 bdn. 8°.

LILLE.

Bibliothèque de la ville. — Catalogue de la bibliothèque de la ville. Lille, 1839—59. 5 dln. 8°.

LUNÉVILLE.

Bibliothèque municipale. — Supplément au catalogue des manuscrits de la bibliothèque municipale de Lunéville, par M. ROUSSET. (Le bibliographe moderne. Année XXI. 1920—21).

LYON.

Bibliothèque de la ville. — Manuscrits de la bibl. de Lyon; avec notices sur leur ancienneté, leurs auteurs, etc. par A. F. DELANDINE). Paris-Lyon, 1812. 3 dln. 8°.

—— Catalogue des livres dans la classe des belles-lettres; avec des remarques littéraires, etc. par A. F. DELANDINE. Paris—Lyon, z. j. 2 dln. 8°.

Bibliothèque de la ville. — Catalogue des livres dans la classe de l'histoire; avec des remarques littéraires, etc. par A. F. DELANDINE. Paris-Lyon. z. j. 2 dln. 8°.

—— Catalogue du fonds de la guerre; contribution à une bibliographie générale de la guerre de 1914, (par A. MATAGRIN). Paris, 1917—1919. fasc. 1 —18. 8°.

—— Documents paléographiques, typographiques, inconographiques, publiés sous la direction de R. CANTINELLI et H. JOLY. Lyon, 1923... fasc. 1... m. afb. en facs. 4°.

[M]ONTPELLIER.

Bibliothèque municipale. — Le fonds Fabre-Albany à la bibliothèque municipale de Montpellier, par L. G. PÉLISSIER. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XVII. 1900).

[N]EUFCHÂTEAU.

Archives communales. — Inventaire des anciennes archives communales et de police de Neufchâteau (Vosges). (Le bibliographe moderne. Année XIX. 1918—19).

ORLÉANS.

Archives du Département. — Les actes des souverains antérieurs au XIVe siècle conservés dans les archives départementales du Loiret, par J. SOYER. (Le bibliographe moderne. Année XIX, XXII. 1918—25).

PARIJS.

—— LACOMBE, P. Catalogue des livres d'heures imprimés au 15e et au 16e siècle conservés dans les bibliothèques publiques de Paris. Paris, 1907. 8°.

Archives. — Diplomata et chartae Merovingigae Aetatis in Archivo Franciae asservata. Paris, 1848. 8°.

—— Inventaire des chartes de l'Abbaye de St. André du Cateau, 1033—1300, par H. DUBRULLE. (Revue des bibliothèques et archives de Belgique. Année II. 1904. — table. Année III. 1905).
In: Archives départementales du Nord.

Bibliothèque Mazarine. — Catalogue des incunables de la Bibliothèque Mazarine, par P. MARAIS et A. DUFRESNE DE SAINT-LÉON. 2e éd. Paris, 1893. — Supplément, additions et corrections. Paris, 1897. 2 dln. 8°.

—— DELISLE, L. Catalogue des incunables de la Bibliothèque Mazarine, par P. Marais et A. Dufresne de Saint-Léon. Paris, 1894. 4°. (Journal des Savants. 1894).

Bibliothèque Nationale. — Département des imprimés; notice des objets exposés. Paris, 1878. 8°.

—— Usages suivis dans la rédaction du catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale, par E. G. LEDOS. (Revue des bibliothèques. Année XXXII, XXXIII. 1922—23).

—— Inventaire détaillé des catalogues usuels de la Bibliothèque nationale, par E. PIERRET. (Le Livre. Année X. 1889).

—— Choix de manuscrits, d'imprimés, de cartes et de médailles, exposés à l'occasion du congrès des Orientalistes. Paris, 1897. 12°.

—— Anciens inventaires et catalogues de la Bibl. nationale, publiés par H. OMONT. Paris, 1908. tomes I—IV, 1e fasc. 8°.

Bibliothèque Nationale. — Bulletin mensuel des récentes publications françaises. nouv. série. Paris, 1909. 8°.

—— Inventaire sommaire de la collection Arnoul, conservée à la Bibl. nationale, par R. LATOUCHE. (Nouv. acq. franç. 21306—21444). (Revue des bibliothèques. Année XVIII. 1908).

—— Cinq recueils de pièces espagnoles de la Bibliothèque de l'Université de Paris et de la Bibliothèque nationale, par A. MOREL-FATIO. (Revue des bibliothèques. Année XXI. 1911).

—— Inventaire sommaire des documents manuscrits contenus dans la collection CHATRE DE CANGÉ, au dép. des imprimés, par M. PRÉVOST. Paris, 1910. 8°.

—— Les papiers des ingénieurs militaires Du Portal au département des manuscrits de la bibliothèque nationale, par S. SOLENTE. (Revue des bibliothèques. Année XXXIV. 1924).

—— Les reliures d'art à la bibliothèque nationale, par H. BOUCHOT. Paris, 1888. m. 80 pl. 8°.

—— Notices des documents exposés à la section des cartes, plans et collections géographiques du département des imprimés à la Bibliothèque nationale, par L. VALLÉE. (Revue des bibliothèques. Année XXII. 1912).

—— Estuaire de la Seine; catalogue de cartes et plans conservés à la Bibliothèque nationale, par L. VALLÉE. (Revue des bibliothèques. Année XXIX. 1919).

—— L'Enfer de la Bibliothèque nationale; revendication par M. A. BÉGIS de livres saisis à son domicile et déposés à la Bibl. Impériale en 1866; débats judiciaires. Paris, 1899. 8°.

—— L'Enfer de la Bibliothèque nationale; icono-bio-bibliographie de tous les ouvrages composant cette célèbre collection, par G. APOLLINAIRE, F. FLEURET et L. PERCEAU. Paris, 1913. 8°.

—— Index processuum authenticorum beatificationis et canonizationis, qui asservantur in Bibliotheca Nationali Parisiensi, confecit et edidit A. COMES DE BOURMONT. Brux. 1886. 8°.

—— Inventaire sommaire d'une collection du Prés. DE HARLAY sur diverses matières ecclésiastiques, politiques, etc. par L. AUVRAY. Paris, 1895. 8°.

—— Les manuscrits françois de la Bibl. du Roi, par P. PARIS. Paris, 1836—48. 7 dln. 8°.

—— Verzeichniss und Inhaltsangabe der Terenzianischen Handschriften auf der Nationalbibliothek und der Bibliothek des Arsenals zu Paris, wie der Kön. Bibliothek zu Berlin, von GEPPERT. (Serapeum. Jg. XII. 1851).

Bibliothèque Nationale. — Ueber Trier'sche Handschriften n der Kais. Bibliothek zu Paris, von F. X. KRAUS. (Serapeum. Jg. XXIV. 1863).

—— Catalogue des manuscrits espagnols, par A. MOREL-FATIO. le livr. (Paris, 1881). 4°.

—— Catalogue des manuscrits néerlandais de la Bibl. nationale, par G. HUET. Paris, 1886. 8°.

—— Les manuscrits des fonds LIBRI et BARROIS à la Bibl. nationale; extrait du catalogue de ces manuscrits, par L. DELISLE. Paris, 1888. 8°.

—— Wat Frankrijk terugkocht uit de bibliotheek van LORD ASHBURNHAM, door W. N. DU RIEU. 8°. (overdruk uit De Ned. Spectator. 1888).

—— Catalogue des manuscrits allemands de la Bibl. nationale, par G. HUET. Paris, 1895. 8°.

—— Catalogue de la collection DE CAMPS, conservée au dép. des manuscrits de la Bibl. nationale, par CH. DE LA RONCIÈRE. Paris, 1896. 8°.

—— Dépouillement alphabétique du Monasticon Benedictinum, par L. DELISLE. (Mss. latins 12.658—12.704 de la Bibl. nationale). (Revue des bibliothèques. Année VII. 1897).

—— Inventaire et description des miniatures des manuscrits orientaux, conservés à la Bibl. nationale, par E. BLOCHET. (Revue des bibliothèques. Année VIII, X. 1898—1900).

—— Inventaire sommaire des portefeuilles de FONTANIEU, conservés à la Bibl. nationale, publié par H. OMONT. Paris, 1898. 8°.

—— Manuscrits grecs récemment acquis par la Bibliothèque nationale, par H. OMONT. 2 facs. (Revue des bibliothèques. Anneé VIII. 1898).

—— Manuscrits récemment ajoutés au fonds du supplément grec de la Bibl. nationale, par H. OMONT. (Revue des bibliothèques. Année VIII. 1898).

—— Notes sur les manuscrits grecs palimpsestes du fonds COISLIN et du supplément grec de la Bibliothèque nationale, par A. JACOB. (Revue des bibliothèques. Année IX. 1899).

—— Catalogue des manuscrits mexicains. Paris, 1899. 8°.

—— Liste des manuscrits de la collection BARROIS, récemment acquis pour la Bibl. nationale, par H. OMONT. (Revue des bibliothèques. Année XI. 1901).

—— Listes des recueils de facsimilés et des reproductions de manuscrits conservés à la Bibl. nationale, par H. OMONT. (Revue des bibliothèques. Année XIII. 1903).

Bibliothèque Nationale. — Manuscrits de la bibliothèque de sir THOMAS PHILLIPPS récemment acquis par la Bibl. nationale, par H. OMONT. (Revue des bibliothèques. Année XIII, XVIII. 1903—1908).

—— Inventaire sommaire des manuscrits coptes de la Bibl. nationale, par J. B. CHABOT. (Revue des bibliothèques. Année XVI. 1906).

—— Catalogue des manuscrits américains de la bibliothèque nationale, par H. OMONT. (Revue des bibliothèques. Année XXXV. 1925).

—— Catalogue des livres imprimés sur vélin de la bibliothèque du Roi, par JOS. VAN PRAET. Paris, 1822. m. 1 pl. 5 dln. 4 bdn. 8°.

—— Catalogue de livres imprimés sur vélin, qui se trouvent dans les bibliothèques tant publiques que particulières, pour servir de suite au catalogue des livres imprimés sur vélin de la bibliothèque du Roi, par JOS. VAN PRAET. Paris, 1824—28. 4 dln. 8°.

—— Livres imprimés sur peau-vélin. Supplément à l'ouvrage de J. van Praet, par G. BRUNET. (Serapeum. Jg. XV. 1854).

—— Inventaire sommaire de la collection CLÉMENT DE BOISSY sur la juridiction et la jurisprudence de la Chambre des comptes, par C. COUDERC. Paris, 1895. 8°.

—— Belles éditions et manuscrits d'Anatole France conservés à la Bibliothèque nationale, par A. MARTIN. (Revue des bibliothèques. Année XXXIV. 1924).

—— La bibliothèque de Fontainebleau et les livres des derniers Valois à la Bibliothèque nationale, 1515—1589, par E. QUENTIN-BAUCHART. Paris, 1891. m. pl. gr. 8°.

—— De Grieksche handschriften van François I en Henri II te Fontainebleau, door W. N. DU RIEU. 8°. (overdruk uit De Nederl. Spectator. 1890).

Bibl. de Sainte-Geneviève. — Catalogue des miniatures des manuscrits de la bibl. de Sainte-Geneviève, par A. BOINET. (Revue des bibliothèques. Année XVIII. 1908).

Bibliothèque de l'Université. — Cinq recueils de pièces espagnoles de la Bibliothèque de l'Université de Paris et de la Bibliothèque nationale, par A. MOREL-FATIO. (Revue des bibliothèques. Année XXI. 1911).

—— Catalogue des reproductions de manuscrits qui se trouvent à la Bibl. de l'Université de Paris, par E. CHATELAIN. (Revue des bibliothèques. Année XIX. 1909).

Bibliothèque de l'Université. — Catalogue des incunables de la bibliothèque de l'Université de Paris, par E. CHATELAIN. (Revue des bibliothèques. Année XII. XV. 1902—1905).

—— Catalogue des ouvrages de la réserve, XVIe siècle (1501—1540) de la bibliothèque de l'Université de Paris. — Supplément et Suite (1501—1550) par CH. BEAULIEUX. (Revue des bibliothèques. 1909, 10, 18, 19, 20/21).

—— Aérostation et aviation; catalogue de la Bibl. de l'Université de Paris, par A. MAIRE, avec une préface par E. CHATELAIN. (Revue des bibliothèques. Année XX. 1910).

—— Catalogue des estampes en feuilles, (1e partie. France, XVIIe siècle), par Mlle J. DUPORTAL. (Revue des bibliothèques. Année XIX. 1919).

Collège de Navarre. — Les manuscrits du Collège de Navarre en 1741, par E. CHATELAIN. (Revue des Bibliothèques. XIe année. 1901).

De inhoud dezer bibl. is verspreid over de Bibl. Nationale, de Bibl. de l'Arsenal en de Bibl. Mazarine.

Conservatoire national. — Catalogue bibliographique de la Bibl. du Conservatoire national de musique et de déclamation, par J. B. WECKERLIN. Paris, 1885. 8°.

Dep. Marine et Colonies. — Catalogue général des livres composant les bibliothèques du Dép. de la Marine et des Colonies. Paris, 1838—43. 5 dln. 8°.

Institut de France. — Catalogue des manuscrits du Fonds CUVIER, conservés à la bibl. de l'Institut de France, par H. DEHÉRAIN. Paris, 1908. 8°.

Musée du Val-de-Grâce. — La Bibliothèque centrale et les archives du Service de Santé au Musée du Val-de-Grâce, par J. BONNEROT. (Revue des bibliothèques. Anneé XXVII, XXVIII. 1917—18).

ROANNE.

Bibliothèque. — Catalogue des incunables de la bibliothèque de Roanne, par M. DUMOULIN. Paris, 1900. 8°.

STRASBOURG.

Bibl. S. Joh. Hierosolymitani. — Catalogus libr. impress. in Bibl. Ord. S. Johannis Hierosolymitani asservatorum Argentorati, ord. alph. contextus a J. N. WEISLINGER. Argent. 1749. fol

Bibliothèque municipale. — Die handschriftlichen Schätze der früheren Straszburger Stadtbibliothek; ein Beitrag zur Elsässischen Bibliographie, von J. RATHGEBER. Gütersloh, 1876. 8°.

Bibliothèque universitaire et régionale. — Katalog der tech nischen Werke und Zeitschriften der Kais. Universitäts- un Landesbibliothek, bearb. v. P. ILTIS. Strassb. 1913. 8°.

—— Catalogue des livres légués par JEAN PROTZER, docteu de l'un et l'autre droit, à l'Hôpital du Saint-Esprit de Noerd lingen (1528), par E. WICKERSHEIMER. (man. 3668 de la Bibl univers. et rég. de Strasbourg). (Revue des bibliothèques. Anné XXX, XXXI. 1920—21).

—— Catalogue des „Folia naturales res spectantia a Johann Hermann collecta", par E. WICKERSHEIMER. (Revue des bibliothè ques. Année XXXV. 1925).

TOULOUSE.

Archives. — Les archives toulousaines de la Réformatio générale des Eaux et fôrets, par H. DE COINCY. (Le bibliographe moderne. Année XXI. 1922—23).

Bibliothèque de la ville. — Catalogue des incunables de la bi bliothèque de Toulouse, par B. DESBARREAUX. Toulouse, 1878. m 52 pl. m. papier- en drukkersmerken. 8°.

4. Gr. Brittannië. Ierland en Koloniën.

Omont, H. Anciens catalogues de bibliothèques anglaises (XII —XIVe siècle). (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. IX. 1892)

BRISTOL.

Baptist College. — Notice of the fragment of the Fifteen Oe and other prayers, printed at Westminster by W. CAXTON abou 1490—91, preserved in the library of the Baptist College, by H BRADSHAW. Bristol-London, 1877. 8°.

City Reference library. — Early printed books and manus cripts in the City Reference library, by N. MATHEWS. Bristol, 1899 m. pl. en facs. 4°.

CAMBRIDGE.

Collegio corporis Christi. — Catalogus librorum manuscrip torum quos collegio corporis Christi et B. Mariae Virginis, legavi M. PARKER. ed. J. NASMITH. Cantabr. 1777. gr. 8°.

Emmanuel College. — A hand-list of English books in the li brary of Emmanuel College, Cambridge, printed before 1641. Lon don, 1915. kl. 4°.

Fitz William Museum. — A descriptive catalogue of the Mc CLEAN collection of manuscripts in the Fitz William Museum, b M. RHODES JAMES. Cambridge, 1912. gr. 8°.

Gonville & Cains College. — A list of the early printed books nd an index of the English books printed before the year 1500 in ıe library of Gonville and Cains College, by W. R. COLLETT. Cam-ridge, 1880. 8°.

St. Catharine's College. — Early printed books in the library f St. Catherine's College, by J. B. BILDERBEEK. Cambridge, 1911. °.

St. John's College. — A descriptive catalogue of the manus-ripts and scarce books in the library of St. John's college, by REV. MORGAN COWIE. Cambridge, 1843. 4°.

Trinity College. — A catalogue of the English books printed efore 1601 now in the library of Trinity College, by R. SINKER. Cambridge, 1885. 8°.

Queen's college. — A catalogue of the library of the college of St. Margaret and St. Bernard, commonly called Queen's college, by TH. HARTWELL HORNE. London, 1827. 2 dln. 8°.

University library. — University-library bulletin; vol. I—XXVII. 1885—1911. kl. 8°. (ontbr. vol. XV. no. 18).

—— The book rarities in the University of Cambridge, illustrated by original letters and notes, biograph. literary, and antiquarian, by C H. HARTSHORNE. Lond. 1829. m. afb. 8°.

—— Early English printed books in the University Library, Cambridge, 1475—1640, bij C. E. SAYLE. Cambr. 1900—07. 4 dln. 8°.

—— An annotated list of books printed on vellum to be found in the University and College libraries at Cambridge. Cambr. 1878. 8°.

CANTERBURY, DOVER.

Ancient libraries. — The catalogues of the libraries of CHRIST CHURCH PRIORY and ST. AUGUSTINE'S ABBEY at Canterbury and of ST. MARTIN'S PRIORY at Dover, by M. RHODES JAMES. Cambridge, 1903. 8°.

DUBLIN.

—— ESPOSITO, M. Inventaire des anciens manuscrits français des bibliothèques de Dublin. (Revue des bibliothèques. Année XXIV. 1914. Année XXX, XXXI. 1920—21).

Marsh's library. — A short catalogue of English books in archbishop Marsh's library, Dublin, printed before 1641, by NEWPORT J. D. WHITE. London, 1905. kl. 4°.

Trinity College, Marsh's library. — Catalogue of 15th century books in the library of Trinity-College and in Marsh's library, with a few from other collections, by T. K. ABBOTT. Dublin-Lond. 1905. m. pl. 8°.

EDINBURGH.

—— Lists of 15th century books in Edinburgh libraries; by members of the Edinburgh Bibliographical Society. Edinb. 1913. 4°.

Advocates library. — Catalogue of the printed books in the library of the faculty of Advocates. Vol. I—VI and suppl. Edinb. 1867—79. 9 dln. 4°.

Sollicitors library. — Catalogue of books in the library of the Sollicitors of the supreme Courts of Scotland. Edinb. 1898. 4°.

University library. — A descriptive catalogue of the Western Mediaeval manuscripts in Edinb. Univers. library, by CATH. R. BORLAND. Edinb. 1916. m. afb. 8°.

GLASGOW.

Anderson's College. — Catalogue of the musical library of the late W. EUING, bequeathed to Anderson's University. Glasg. 1878. 8°.

District library. — Index catalogue of the Woodside district library. 2e ed. Glasg. 1910. 8°.

Hunterian Museum. — A general account of the Hunterian Museum, Glasgow.... etc., by J. LASKEP. Glasgow, 1813. 8°.

Blz. 88—98 bevatten de beschrijving der library met een lijst van de incunabula, books on vellum, English Press, Scottish Press en manuscripts.

ISLEWORTH.

Syon Monastery. — Catalogue of the library of Syon Monastery, ed. by MARY BATESON. Cambridge, 1898. m. facs. 8°.

LINCOLN.

Public library. — A catalogue of the books, pamphlets, etc. relating to the city and county of Lincoln, preserved in the reference department of the City of Lincoln Public Library; compiled by A. R. CORNS. Lincoln, 1904. 4°.

LONDEN.

Archiepiscopal libr. Lambeth. — A list of some of the early printed books in the Archiepiscopal library at Lambeth, bij S. R. MAITLAND. Lond. 1843. 8°.

Athenaeum. — Catalogue of the library of the Athenaeum. Lond. 1845. 8°.

Bibliographical Society. — Handlist of books in the library. Lond. 1910. 8°.

British Museum. — Synopsis of the contents of the British Museum. 23d ed. Lond. 1824. 8°.

—— Catalogue of printed books in the British Museum. Lond. 1841. dl. I. fol.

British Museum. — A guide to the printed books, autograph letters, manuscr., original charters and seals, drawings and prints, in the Grenville and King's library. Lond. 1858—59. 3 dln. 8°.

—— A list of the books of reference in the reading room of the British Museum. Lond. 1859. 2d ed. Lond. 1871. m. krtn. 2 dln. 8°.

—— Handlist of bibliographies, classified catalogues, and indexes placed in the readingroom for reference. Lond. 1881. 8°.

—— Catalogue of books, printed in England, Scotland and Ireland, and of books in English printed abroad, to the year 1640. Lond. 1884. 3 dln. 8°.

—— Catalogue of printed books; periodical publications; w. index. (Lond. 1885) 2 dln. fol.

—— Idem. Lond. 1899—1900. 7 dln. fol.

—— List of bibliographical works in the readingroom. 2e ed. Lond. 1889. 8°.

—— Guide to the autograph letters, manuscripts, charters, seals illuminations and bindings, exhibited in the dep. of manuscripts and in the Grenville library. Lond. 1890. 8°.

—— Idem. Lond. 1906. m. afb. en facs. 8°.

—— Idem. Lond. 1912. m. afb. en facs. 3 dln. 8°.

—— A guide to the printed books exhibited in the King's libr. Lond. 1891. 8°.

—— Three hundred notable books added to the library under the keepership of R. GARNETT, 1890—99. (Lond.) 1899. m. portr. 4°.

—— A guide to the exhibition in the King's libr. illustrating the history of printing, music-printing and book binding. Lond. 1901. m. afb. 8°.

—— Subject index of the modern works added to the library of the British Mus. in the years 1911—15, 1916—20. Lond. 1918, 1922. 2 dln. 8°.

—— The book of British topography; a classified catalogue of the topographical works in the library of the British Museum relating to Great Britain and Ireland, by J. A. ANDERSON. London, 1881. 8°.

—— Catalogue of the books printed in Iceland from A. D. 1578 — 1880 in the library of the British Museum, by TH. W. LIDDERDALE. Lond. 1885. fol.

—— Books printed in Iceland, 1578—1844; a supplement to the British Museum catalogue, by W. FISKE. Z. p. 1886. 8°.

British Museum. — Catalogue of the pamphlets, books, newspapers, and manuscripts relating to the civil war, the commonwealth, and restauration, collected by G. THOMASON 1640—1661. Lond. 1908. 2 dln. 8°.

—— Early stamped bookbindings in the Br. Museum; description of 385 blind-stamped bindings of the XIIth-XVth centuries in the departments of manuscripts and printed books, mainly by the late W. H. JAMES WEALE, with 490 illustrations of the stamps used on them; completed by L. TAYLOR, assistant keeper in the department of printed books. Lond. 1922. 8°.

—— English bookbindings in the British Museum, by W. Y. FLETCHER. London, 1895. m. 63 gekl. pl. fol.

—— Foreign bookbindings in the British Museum, by W. Y. FLETCHER. London, 1896. m. 63 gekl. pl. fol.

—— Les reliures remarquables du Musée Britannique au point de vue de l'art et de l'histoire. Paris, 1889. m. 62 pl. 4°.

—— Catalogue of maps, prints, drawings etc. forming the geographical and topographical collection attached to the library of King George III, and presented by King George IV to the British Mus. Lond. 1829. fol.

—— Catalogue of the manuscript maps, charts, and plans, and of the topographical drawings. Lond. 1844. 2 dln. 8°.

—— Catalogue of the printed maps, plans and charts. Lond. 1885. 2 dln. fol.

—— Catalogue of maps; accessions, part 1—38, 40—49. Lond. 1884—1915. 48 dln. 4°.

—— Bibliotheca Grenvilliana; or bibliogr. notices of rare and curious books, forming part of the library of TH. GRENVILLE, by J. F. PAYNE en H. FOSS. Lond. 1842—72. 3 dln. 4 bdn. m. portr. 8°.
Aan het Br. Museum geschonken.

—— De Nederlandsche bijbels in het Britsch Museum, door H. G. KLEYN. 8°. (overdruk uit het Archief v. Nederl. kerkgesch. dl. I. afl. 2. 1884).

—— Catalogue of the Harleian manuscripts in the British Museum. Lond. 1808. 4 dln. fol.

—— Deutsche Handschriften aus dem Britischen Museum; in Auszügen herausgeg. von J. BAECHTOLD. Schaffhausen, 1873. 8°.

—— Catalogue of a selection from the Stowe manuscripts exhibited in the King's library in the Br. Museum. Lond. 1883. m. 15 facs. 4°.

British Museum. — Initials and miniatures of the IXth, Xth, and XIth centuries from the Mozarabic manuscripts of Santo Domingo de Silos in the British Museum; w. intr. by A. M. HUNTINGTON. N.-Y. 1904. fol.

—— Les manuscrits à peintures du Musée Britannique, par G. F. WARNER. (Revue des bibliothèques. Anneé XIV. 1904).

—— Catalogue of the fifty manuscripts and printed books bequeathed to the British Museum by A. H. HUTH. Lond. 1912. fol.

—— Index to the contents of the Cole manuscripts in the British Museum, by G. J. GRAY. Cambridge, 1912. m. portr. 8°.

—— An index to the early printed books in the British Museum: from the invention of printing to the year MD with notes of those in the Bodleian library, by R. PROCTOR. Lond. 1898. 2 dln. gr. 8°.

—— An index to the early printed books in the British Museum, by R. PROCTOR. Part II. 1501—1520. Section I. Germany. Lond. 1903. 8°. (niet verder verschenen).

—— Catalogue of books printed in the XVth century now in the British Museum, by A. W. POLLARD, A. J. K. ESDAILE, J. V. SCHOLDERER and H. THOMAS. Lond. 1908... Dl. I... m. facs. 4°.

—— Short-title catalogue of books printed in France and of French books printed in other countries from 1470—1600, now in the British Museum, (by H. THOMAS). Lond. 1924. 8°.

—— The early French books at the British Museum, by A. Tilley. (The Library. Vol. V. 1923—24).

—— Short-title catalogue of books printed in Spain and of Spanish books printed elsewhere in Europe before 1601, now in the British Museum, by H. THOMAS. London, 1921. 8°.

—— Early books printed in Spain, by S. GASELEE. (The Library. Vol. II. 1921—22).

—— Catalogue of printed music published between 1487 and 1800 now in the British Museum, by W. BARCLAY SQUIRE. Lond. 1912. 2 dln. gr. 8°.

—— Catalogus Bibliothecae historico-naturalis JOSEPHI BANKS, auctore J. DRYANDER. Lond. 1796—98. 3 dln. 8°.

In 1820 aan het Br. Mus. vermaakt.

—— Catalogue of the manuscripts in the Cottonian libr. deposited in the British Museum. Lond. 1802. fol.

—— The catalogues of the library of the British Museum, by R. DE CORDOVA. 8°. (overdruk uit Macmillan's Magazine. Oct. 1906).

East-India Comp. — Catalogue of the library of the Hon. East-India Comp. Lond. 1845. — Suppl. 1851. tez. 2 dln. 8°.

Guildhall library. — Catalogue of the library of the Corp. of London, instituted in 1824. Lond. 1859. 8°.

—— A classified catalogue of the circulating portion of the library. Lond. 1863. 8°.

—— Catalogue of sculpture, paintings, engravings, and other works of art; part. II. Lond. 1868. 8°.

—— Catalogue of Hebraica and Judaica in the library of the Corp. of the City of London, w. a subject index by A. LÖWY. London, 1891. 8°.

—— Catalogue of books, manuscripts, letters, etc. belonging to the Dutch Church, Austin Friars, London; deposited in the libr. of the Corp. of the city of London. Lond. 1879. 8°.

—— De catalogus der boekerij van de Hollandsche kerk te London, door W. N. DU RIEU. 's Grav. 1879. kl. 8°. (overdruk uit de Nederl. Spectator).

India Office. — A catalogue of manuscripts and printed reports, field books, memoirs, maps, etc. of the Indian surveys, deposited in the map room of the India Office. Lond. 1878. 4°.

Intern. Law Association. — A forty years catalogue of the books, pamphlets and papers in the library of the Intern. Law Association. (1874—1914). Lond. 1915. 8°.

Lincoln's Inn. — A catalogue of the manuscripts in the library of the Hon. Society of Lincoln's Inn, by J. HUNTER. Lond. 1838. 8°.

Middle Temple. — A catalogue of the printed books in the library of the Hon. Society of the Middle Temple, by C. E. A. BEDWELL. Lond. 1914. 3 dln. 8°.

—— Supplement, by H. A. C. STURGESS. 1914—1924. Glasgow, 1925. 8°.

Nat. Art library. — Historical introduction to the collection of illuminated letters and borders in the National Art library, Victoria and Albert Museum, by J. W. BRADLEY. Lond. 1901. m. afb. 8°.

Royal Society. — Catalogue of the scientific books in the library of the Royal Society. Lond. 1839. 8°.

St. Bride foundation. — A classified catalogue of books in the lending department of the library of the St. Bride Foundation Institute; compiled by F. W. T. LANGE. Lond. 1912. 8°.

St. Bride foundation — List of books and pamphlets on ypography, book illustration and allied topics, being selected luplicates from the S . Bride foundation technical library. Lond. :. j. 8°.

—— List of early printed books in St. Bride Foundation Insti-:ute, by R. A. PEDDIE. Lond. 1904. 8°.

Victoria & Albert Museum. — Catalogue of the educational livision of the South Kensington Museum. 8th ed. Lond. 1865. 8°.

—— Historical introduction to the collection of illuminated letters and borders in the National Art library, Victoria and Albert Museum, by J. W. BRADLEY. Lond. 1901. m. afb. 8°.

—— Catalogue of illuminated manuscripts; part. II, miniatures, leaves, and cuttings. Lond. 1908. m. afb. 8°.

MANCHESTER.

Free libraries. — Catalogue of the Hulme branch lending department. Manch. Nov. 1857. 8°.

—— Catalogue of the Ancoats and Ardwick branch lending department. Manch. Dec. 1857. 8°.

John Rylands library. — Catalogue of the printed books and manuscripts in the John Rylands Libr. Manch. 1899. 3 dln. 4°.

—— Bulletin. vol. I, nos. 1—6, Apr. 1903—Oct. 1908; vol. II, nos. 1—4, Oct. 1914—Dec. 1915; vol, III, no. 1, Jan.—Mrch. 1916. 8°.

—— Catalogue of the selection of books and broadsides, illustrating the early history of printing, exhibited on the occasion of the visit of the Federation of master printers and allied trades. Manch. 1907. 8°.

—— Catalogue of an exhibition of bibles, illustrating the history of the English versions from Wiclif to the present time. Manch. 1904. 8°.

—— Catalogue of the manuscripts and printed books exhibited on the occasion of the visit of the National Council of the Evangelical Free Churches. Manch. 1905. 8°.

—— Catalogue of an exhibition of illuminated manuscripts, principally biblical and liturgical, on the occasion of the meeting of the Church Congress. Manch. 1908. m. 2 pl. 8°.

—— Catalogue of an exhibition of manuscript and printed copies of the scriptures; illustrating the history of the transmission of the Bible. Manch. 1911. m. afb. en facs. 8°.

John Rylands library. — Catalogue of an exhibition of mediaeval manuscripts and jewelled book covers; including lists of palaeographical works and of historical periodicals in the library. Manch. 1912. m. afb. 8°.

—— A brief historical description of the library and its contents, with catalogue of the selection of early printed Greek and Latin classics, exhibited on the occasion of the visit of the Classical Association in October 1906, by H. GUPPY. Manch. 1906. m. pl. 8°.

—— Catalogue of an exhibition of original editions of the principal works of MILTON, arranged in celebration of the tercentenary of his birth. (Manch.) 1908. 8°.

—— Catalogue of an exhibition of the works of DANTE ALIGHIERI, (by H. GUPPY). Manch. 1909. 8°.

—— Catalogue of an exhibition of original editions of the principal English classics. Manch. 1910. 8°.

—— Catalogue of an exhibition of the works of SHAKESPEARE, his sources, and the writings of his principal contemporaries, (by H. GUPPY). Manch. 1916. m. portr. en facs. 8°.

University library. — Catalogue of the Christie collection, bequeathed to the library of the University by R. COPLEY CHRISTIE, compiled by C. W. E. LEIGH. Manch. 1915. m. portr. 4°.

MIDDLESBROUGH.

Free-library. Catalogue of the books in the lending and reference departments. Middlesb. 1898. 8°.

OXFORD.

Bodleian library. — Catalogus impressorum librorum Bibl. Bodlejanae in Academia Oxoniensi; cura et opera TH. HYDE. Oxon. 1674. fol.

—— Catalogus libr. MSS. Bibl. Cottonianae; cui praemitt. R. Cottoni vita et bibl. Cotton. historia et synopsis. Script. TH. SMITHO. Oxon. 1696. fol.

—— Catalogi librorum manuscriptorum Angliae et Hiberniae; in unum collecti, cum indice alphabetico. Oxon. 1697. 4 dln. 1 bd. fol.

—— Catalogus librorum impressorum Bibl. Bodleianae in academia Oxon. 1843. 3 dln. fol.

—— Catalogus impressorum librorum quibus aucta est Bibl. Bodleiana annis 1835—47. Oxon. 1851. fol.

—— Supplementum catalogi librorum hebraeorum in Bibl. Bodleiana, von M. STEINSCHNEIDER. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XI. 1894).

Bodleian library. — Catalogue of the printed books and manuscripts bequeathed by F. DOUCE to the Bodleian library. Oxf. 1840. m. facs. fol.

—— Historic bindings in the Bodleian library, by W. S. BRASSINGTON. London, 1891. m. 24 gekl. pl. 4°.

—— The authorship of the „Kingis Quais", a manuscript in the Bodleian Library, by J. T. T. BROWN. Glasg. 1897. 4°.
Transactions of the Glasgow Archaeological Society. N. S. III, part 1.

—— Catalogue of the books relating to British topography, and Saxon and Northern literature, bequeathed to the Bodleian library in 1799, by R. GOUGH. Oxf. 1814. 4°.

— — Catalogue of early English poetry and other miscellaneous works illustrating the British drama, collected by E. MALONE, and now preserved in the Bodleian libr. Oxf. 1836. fol.

—— Jüdisch-deutsche Literatur, nach einem handschriftlichen Katalog der Oppenheim'schen Bibliothek (in the Bodleian library, Oxford) mit Zusätzen und Berichtigungen, von M. STEINSCHNEIDER. (Serapeum. Jg. IX, X. 1848—1849. Jg. XXV. 1864 (m. besonderer Rücksicht auf Ave-Lallement). Jg. XXVII, XXX. 1866—1869).

—— The Bodleian quarterly record. Vol. I..., 1914...4°.

Christ Church. — Catalogue of printed music published prior to 1801 now in the library of Christ Church, Oxford, by A. HIFF. Oxford, 1919. 8°.

College libraries. — A list of periodicals taken by Oxford college libraries, the ASHMOLEAN, the TAYLORIAN and INDIAN INSTITUTE. Oxford, 1913. 8°.

Merton College. — Early documents connected with the library of Merton College. (The Library. Vol. IV. 1923—24).

WOOLTON.

Free-library. — Index catalogue of the fiction and general literature forming the Public lending library, comp. by W. JAGGARD. Liverpool, z. j. 8°.

WORCESTER.

Cathedral library. — Worcester Cathedral library; from the report of the librarian J. M. WILSON. (description of four groups of manuscripts). (The Library. Vol. II. 1921—22).

CALCUTTA.

Imperial library. — Catalogue; part. I, author-catalogue of printed books in European languages; with a supplementary list of newspapers. Calc. 1904. 2 dln. 4°.

CAPETOWN.

Public library. — Catalogue of the Dessinian collection in the Public library of Cape Town, compiled by VON MANGER and KAUFMANN. Cape of Good Hope, 1821. 8°.

—— General catalogue of the books in the S.-African Public library. Capetown, 1862. 8°.

KINGSTON.

Jamaica Institute. — Catalogue of the books in the library of the Institute of Jamaica. Kingston, 1895. 8°.

—— Classified list of books, added to the library, 1895—1909. Kingston, 1909. 8°.

—— Supplement to the library catalogue. 1895—1914. Kingston, 1915. 8°.

—— Bibliotheca Jamaicensis. Some account of the principal works on Jamaica in the library of the Institute, by F. CUNDALL. Kingston, 1895. 8°.

—— Bibliographia Jamaicensis. A list of Jamaica books and pamphlets, magazine articles, newspapers, and maps, most of which are in the library of the Institute of Jamaica, by F. CUNDALL. Kingston, (1902). — Supplement to the Bibliographia Jamaicensis. Kingston, 1908. 2 dln. 8°.

SINGAPORE.

Raffles library. — Catalogue of the Rost-collection. Singapore, 1897. 8°.

—— Catalogue of the Logan Philological library, forming a trust portion of the Raffles library. Singapore, 1880. 8°.

5. Italië.

Blume, F. Bibliotheca librorum manuscriptorum Italica; indices bibliothecarum Italiae ex schedis Maieri Eslingensis, Haenelii Lipsiensis, Gottlingii Jenensis, Car. Wittii, suisque propriis, in suppl. itineris Italici congessit. Gottingae, 1834. 8°.

Goldmann, A. Drei italienische Handschriftenkataloge s. XIII—XV. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. IV. 1887).

Gottlieb, Th. Alte Bücherverzeichnisse aus Italien. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. V. 1888).

Vogel, E. G. Ueber einige früheren italienischen Bibliotheken. Ausführungen und Zusätze zu: Blume. Iter Italicum. I—IV. (Serapeum. Jg. II—IV. 1841—1843).

BOLOGNA.

Biblioteca comunale. — Indice degli incunabuli della Biblioteca comunale del Archiginnasio, per cura di A. SORBELLI. Bologna, 1908. 8°.

—— Il Poliziano e il Carteromaco dai manoscritti di Lodovico Bolognini nella Biblioteca comunale dell' Archiginnasio, di L. SIGHINOLFI. m. facs. (La Bibliofilia. Anno. XXIV. 1922—23).

Bibl. S. Salvatoris. — Catalogus librorum manuscriptorum in Bibl. S. Salvatoris quae fruit Bononiae. 1695. 8°. (overdruk uit de Hand. v. d. Mij d. Ned. Letterk. 1864).

Biblioteca universitaria. — Gli incunaboli della Biblioteca universitaria di Bologna. Catalogo di A. CARONTI compiuto e pubblicato da ALB. BACCHI della Lega e LUD. FRATI. Bologna, 1889. 8°.

—— I codici Danteschi della Biblioteca universitaria di Bologna, ed. ab C. FRATI. Firenze, 1923. m. IV append. XIV facs. 8°.

FLORENCE.

Biblioteca Marucelliana. — Saggio di catalogo della collezione di melodrammi della R. Biblioteca Marucelliana in Firenze, di R. LUSTIG. (La Bibliofilia. Anno XXV, XXVI. 1923—24).

Biblioteca nazionale centrale. — Catalogus codicum saeculo XV impressorum qui in publica Biblioteca Magliabechiana Florentiae adservantur, ed. ab F. FOSSI. 1793—95. 3 dln. fol.

—— Hand-list of Petrarch editions in the Florentine public libraries, by W. FISKE. 1886. 8°. (Bibliographical notices. II).

Bibliotheca Medicea. — Catalogus Bibl. Mediceae quae asservatur Florentiae, ed. ab H. ERNSTIO. Amst. 1641. 8°.

IMOLA.

Biblioteca comunale. — I manoscritti e gli incunaboli della Biblioteca comunale d'Imola, ed. ab R. GALLI. Imola, 1894. 8°.

MILAAN.

Biblioteca Ambrosiana. — Guida della Bibl. Ambrosiana con cenni storici. Milano, 1860. 8°.

—— Handschriften von Bobbio in der Vatikanischen und Ambrosinischen Bibliothek, von O. SEEBASS. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XIII. 1896).

MODENA.

Biblioteca Estense. — Saggio di un catalogo dei codici Estensi, ab C. FRATI. (Revue des bibliothèques. Année VII. 1897).

NAPELS.

Biblioteca nazionale. — Codicum saeculo XV impressorum qui in Regia Bibliotheca Borbonica adversantur catalogus ordine al-

phabetico digestus notisque bibliographicis illustratus, labore et industria F. DE LICTERIIS. Neap. 1828—33. 3 dln. — Supplem. 1841. tez. 4 dln. fol.

Biblioteca nazionale. — Real museo Borbonico. Officina de papiri, descritta A. DE JORIO. Napoli, 1825. m. afb. 8°.

—— I manoscritti relativi alla storia del Risorgimento (1748—1810) nella biblioteca nazionale di Napoli, di E. MICHEL. (La Bibliofilia. Anno XXV. 1923—24).

PALERMO.

Biblioteca nazionale. — Catalogo ragionato dei libri di prima stampa e delle edizioni Aldine e rare esistanti nella Biblioteca nazionale di Palermo, comp. d. A. PENNINO, preceduto da una relazione storica medesima e seguito de ricordi bibliografico-letterarii sulla stampa Siciliana fuori di Palermo e di Messina nei secoli 16 e 17 per F. EVOLA. Palermo, 1875—86. 2 dln. en suppl. tez. 3 dln. 8°.

PIACENZA.

Biblioteca comunale. — Gli incunaboli della Biblioteca comunale di Piacenza, per R. SALARIS. (La Bibliofilia. Anno XIV, XVIII. 1912—16).

PISA.

Biblioteca universitaria. — Gli incunaboli della R. Bibliotheca universitaria di Pisa, per L. FERRARI. (La Bibliofilia. Anno V. 1903—04).

ROME.

Biblioteca Angelica. — Verzeichniss der griechischen und lateinischen Handschriften in der Bibliotheca Angelica bei S. Agostino in Rom, von G. PARTHEY. (Auszug aus dem handschriftlichen Kataloge von Bartolomei, nebst Angabe der Standörter. (Serapeum. Jg. XXX. 1869).

Biblioteca nazionale. — I manoscritti relativi alla storia del risorgimento (1748—1870) nella Biblioteca nazionale Vittorio Emanuele di Roma, di E. MICHEL. (La Bibliofilia. Anno XXIV. 1922—23).

—— Inventaire analytique et extraits des manuscrits du „Fondo Gesuitico" de la Bibl. nazionale Vittorio Emanuele de Rome, concernant l'histoire de France (XVIe—XIXe siècle)., par G. BOURGIN. (Revue des bibliothèques. Année XVI. 1906).

Biblioteca Vaticana. — Recensio MSS. codicum qui ex universa Bibl. Vaticana select. an. 1797 Procurator. Gallorum, jure belli traditi fuere. Lipsiae, 1803. 8°.

Biblioteca Vaticana. — Uebersicht der Handschriftenverzeichnisse der Vaticana, von E. G. VOGEL. (Serapeum. Jg. II, VI. 1841—1845).

—— Ein altes Verzeichniss der griechischen Handschriften in der Vaticana, von H. G. F. C. HAASE. (Serapeum. Jg. XII. 1851).

—— Catalogue des manuscrits de Panvini, par L. G. PÉLISSIER. (Revue des bibliothèques. Année I. 1891).

—— Handschriften von Bobbio in der Vatikanischen und Ambrosinischen Bibliothek, von O. SEEBASS. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XIII. 1896).

—— Ueber Handschriften aus Bobbio, von TH. GOLTTIEB. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. IV. 1887).

—— Liste des manuscrits grecs de la Bibl. Vaticane, par CONST. PALAEOCAPPA, publié par H. OMONT. (Revue des bibliothèques. Année XIX. 1909).

Archäol. Institut des deutschen Reiches. — Katalog der Bibliothek des Kais.-Deutschen Archäologischen Instituts in Rom, von A. MAN; neubearb. von E. VON MERCKLIN. Rom, 1913—14. 2 dln. 8°.

Bibliothek der Propaganda. — Verzeichniss der griechischen und lateinischen Handschriften in der Bibliothek der Propaganda in Rom, von G. PARTHEY. (Serapeum. Jg. XXX. 1869).

SASSARI.

Bibliotheca universitaria. — Catalogus librorum saec. XV impressorum qui in biliotheca universitatis studiorum Sassarensis adservantur; ed. ab F. AGENO. Florent. 1923. 8°.

TURIJN.

Bibliotheca pastorale Vaudoise. — Catalogue de la bibliothèque pastorale Vaudoise. Turin, 1855. 8°.

Biblioteca nazionale. — Primo e secondo contributo di notizie bibliographiche per una bibliografia dei codici mss. della Biblioteca nazionale (già universitaria) di Torino, per A. AVETTA. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XVI, XX. 1899—1903).

UDINE.

Biblioteca archiépiscopale. — Notes sur quelques manuscrits grecs de la bibliothèque archiépiscopale d'Udine, provenant du cardinal D. Grimani, par H. OMONT. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XII. 1895).

VENETIË.

Biblioteca Marciana. — Inventaire des manuscrits grecs et latins donnés à Saint-Marc de Venise par le cardinal Bessarion (1468), par H. OMONT. (Revue des bibliothèques. Année IV. 1894).

—— Catalogues des documents de la collection Podocataro à la Biblioteca Marciana à Venise, par L. G. PÉLISSIER. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XVIII. 1901).

—— Il prestito di manoscritti della Marciana dal 1474 al 1527, per G. COGGIOLA. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXV. 1908).

—— Bollettino Bibliografico Marciano; pubblicazioni recenti relativi a Codici o Stampe della Bibl. Marciana di Venezia, per C. FRATI. m. afb. en facs. (La Bibliofilia. Anno X, XV. 1908—14).

—— Per la storia e il prestito di codici della Marciana nel sec. XVI, per C. VOLPATI. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXVII. 1910).

—— Bibliografia delle stampe popolari Italiane della R. Bibliotheca nazionale di S. Marco di Venezia, per A. SEGARIZZI. Bergamo, 1913. m. facs. 8°.

VERONA.

Bibl. capitolare. — **Bibl. comunale.** — Les manuscrits grecs de la bibliothèque capitulaire et de la bibliothèque communale de Vérone, par H. OMONT. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. VIII. 1891).

6. Oostenrijk. Hongarije. Tsjecho-Slovakije.

Goldmann, A. Verzeichnis der Oesterreich-Ungarischen Handschriftenkataloge. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. V. 1888).

Gottlieb, Th. Mittelalterliche Bibliothekskataloge Oesterreichs; Bd. I. Niederösterreich. Wien, 1915. 8°.

Mahler, A., et S. Reinach. — Catalogue des manuscrits de Casanova conservés au Château de Dux en Bohème. (Revue des bibliothèques. Année XV. 1905).

GÖTTWEIG.

Stiftsbibliothek. — Einige Incunabel-Drucke aus der Stiftsbibliothek zu Göttweig in Oesterreich, von P. G. REICHHART. (Serapeum. Jg. XIII. 1852).

—— Mittheilungen über Typographie des 16. und 17. Jahrhunderts mit ihren Erstlingsdruckwerken in der Stiftsbibliothek zu Göttweig befindlich, von P. G. REICHHART. (Serapeum. Jg. XVII. 1856).

GRAZ.

Universitätsbibliothek. — Die St. Lambrecht-Grazer Handschriften, von P. OTHMAR WONISCH. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXV. 1918).

HERZOGENBURG.

Stiftsbibliothek. — Die Wiegendrucke der Stiftsbibliothek Herzogenburg, von F. REINIGER. (Mitth. des oesterr. Ver. f. Bibliothekswesen. Jg. XII. 1908).

INNSBRÜCK.

Universitätsbibliothek. — Die historischen Handschriften der Universitäts-Bibliothek in Innsbrück, von F. WILHELM. (Mitth. d. oesterr. Vereins f. Bibliothekswesen. Jg. V, VI. 1901—1902).

KLAGENFURT.

Fürstbischöfliches Palast. — Die Handschriftensammlung der bischöflichen Bibliothek in Klagenfurt, von H. MENHARDT. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXIX. 1922).

Öffentliche Studienbibliothek. — Die Millstätter Handschriften, von H. MENHARDT. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XL. 1923).

—— Neue Forschungen über die Herkunft der Handschriften aus alten Bibliotheken Kärntens, von H. MENHARDT. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XLI. 1924).

LINZ.

—— REINIGER, E. Wiegendrucke aus Linzerbibliotheken. (Mitth. des oesterr. Ver. f. Bibliothekswesen. Jg. XII. 1908).

—— SCHMID, H. Catalogus codicum manuscriptorum in bibliotheca Monasterii Cremifanensis. tom. I, fasc. 1—3. Lentii, 1877—81. 3 dln. 8°.

Studienbibliothek. — Die Wiegendrucke in der Bibliotheca publica in Linz, von F. REINIGER. (Mitth. d. oesterr. Ver. für Bibliothekswesen. Jg. XIII. 1909).

OLMÜTZ.

Studienbibliothek. — Die Wiegendrucke der K. K. Studienbibliothek zu Olmütz vor 1501, von A. SCHUBERT. Olmütz, 1901. 8°.

SCHLIERBACH.

Stiftsbibliothek. — Die Wiegendrucke der Stiftsbibliothek in Schlierbach, von F. ZELLER. (Mitth. des österr. Vereins für Bibliothekswesen. Jg. XI. 1907).

St. Pölten.

Bishof Frint'sche Bibliothek. — Die Wiegendrucke in der Bishof Frint'schen Bibliothek für den Klerus der Stadt St.-Pölten. (Mitth. des oesterr. Ver. f. Bibliothekswesen. Jg. VIII. 1904).

Franziskanerkloster. — Die Wiegendrucke in der Bibliothek des Franziscanerklosters in St. Pölten, von F. Reiniger. (Mitth. des oesterr. Ver. f. Bibliothekswesen. Jg. IX. 1905).

Priesterseminar. — Die Wiegendrucke in der Bibliothek des Priesterseminars in St. Pölten, von F. Reiniger. (Mitth. des oesterr. Ver. f. Bibliothekswesen. Jg. VIII. 1904).

Vorau.

Chorherrnstift. — Die Incunabeln und Frühdrucke bis zum Jahre 1520 der Bibliothek des Chorherrnstiftes Vorau, von Th. Lampel. Wien, 1901. 8°.

Weenen.

Akademie der bild. Künste. — Katalog der Bibliothek der K. K. Akademie der bildenden Künste. Wien, 1876. 8°.

Garellische Bibliothek. — Die Merkwürdigkeiten der K.K. Garellischen öffentl. Bibl. am Theresiano, von M. Denis. Wien, 1780. 4°.

Geographische Gesellschaft. — Catalog der Bibliothek der K. K. Geographischen Gesellschaft. Wien, 1861. 8°.

Israelitische Kultusgemeinde. — Katalog der Salo Cohn'schen Schenkungen von B. Wachstein. Wien, 1911, 1914. 2 dln. m. facs. 8°.

Liechtenstein'sche Fideikommiss Bibl. — Katalog der Inkunabeln der fürstlich Liechtenstein'schen Fideikommiss-Bibliothek und der Hauslabsammlung, von H. Bohatta. Wien, 1910. gr. 8°.

Militär-geographisches Institut. — Uebersicht der kartographischen Werke des K. K. militär-geographischen Institutes zu Wien, (von J. Petzholdt). (Neuer Anzeiger f. Bibliographie und Bibliothekwissenschaft. Jg. XX. 1859).

Nationalbibliothek. — Commentariorum de Aug. Caes. Bibl. Vindobonensi, ed. ab. P. Lambecii. Vindob. 1665, 1669. m. afb. en bijl. 2 dln. fol.

—— Bibliotheca acroamatica etc.; pars I, catalogi sive recensionis specialis omnium codicum msctorum Graecorum augustissimae Bibl. Caes., ed. P. Lambecius; pars II, ed. D. de Nessel. Hannoverae, 1712. 2 dln, 1 bd. m. portr. 8°.

Nationalbibliothek. — Bibliotheca antiqua Vindobonensis ivica, seu catalogus librorum antiquorum, cum manuscriptorum, tc.; pars I, Libros theologicos complectens, ed. ab P. J. LAMBACHER. Viennae, 1750. 4°.

—— Commentariorum de augustissima Bibl. Caes. Vindob. ab P. LAMBECIUS, ed. altera opera et studio A. F. KOLLARII. Vindob. 1766—82. 8 dln. m. pl. fol.

—— Katalog der Bibliothek von Wien. Wien, 1865. 8°.

—— Katalog der Ausstellung von Einbänden. Wien, z. j. 8°.

—— Bucheinbände. Auswahl von technisch und geschichtlich bemerkenswerten Stücken. Wien, (1910). m. 100 pl. 4°.

—— Codices manuscripti theologici bibliothecae Palatinae Vindob.; Latini aliarumque occidentis linguarum, vol. II codices a Caroli VI temporibus Bibl. illatos complexum, pars III. Vindob. 1802. fol.

—— Verzeichniss der altdeutschen Handschriften der K. K. Hofbibl. zu Wien, von A. H. HOFFMANN VON FALLERSLEBEN. Leipzig, 1841. 8°.

—— Notice des manuscrits concernant l'histoire de la Belgique qui existent à la Bibl. Imp. à Vienne, par M. GACHARD. Brux. 1864. 8°.

—— Aus Mähren und Schlesien der K. K. Hofbibliothek zu Wien gewordene Handschriften und Altdrucke, von A. SCHUBERT. (Mitth. d. oesterr. Vereins f. Bibliothekswesen. Jg. I. 1897).

—— Die Neapolitanischen Handschriften der Hofbibliothek, von F. MENČIK. (Mitth. d. oesterr. Vereins f. Bibliothekswesen. Jg. VIII, IX. 1904, 1905).

—— Die hebraïschen Handschriften der Nationalbibliothek in Wien, von A. Z. SCHWARZ. Leipzig, 1925. m. 9 Lichtdrucktafeln. fol.

Stift Schotten. — Die Inkunabeln der Bibliothek des Stiftes Schotten in Wien, von A. HUBL. Wien, 1904. 8°.

BUDAPEST.

Ungarische Akademie der Wissenschaften. — Incunaboli di origine italiana nella biblioteca dell'Academia Ungherese delle Scienze a Budapest, per L. ZAMBRA. (La Bibliofilia. Anno XVII. 1914—16).

Bibl. S. Montis Pannoniae. — Incunabula et Hungarica antiqua in bibliotheca S. Montis Pannoniae, discr. P. V. RÉCSEY. Budapest, 1904. 8°

PRAAG.

—— KELLE, J. Verzeichniss von altdeutschen Handschriften aus Prager Bibliotheken. (Serapeum. Jg. XXVIII, XXIX. 1867—1868).

Thomaskloster. — Die Bücherverzeichnisse des Prager Thomasklosters vor den Husitenkriegen, von J. NEUWIRTH. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. X. 1893).

Universitätsbibliothek. — Die altdeutschen Handschriften der K. K. öffentlichen und Universitätsbibliothek in Prag, von J. KELLE. (Serapeum. Jg. XX, XXII. 1859—1861).

—— Verzeichnis der neugeordneten handschriftlichen Cimelien der Universitätsbibliothek in Prag, von J. TRUHLAR. (Mitth. d. oesterr. Vereins f. Bibliothekswesen. Jg. VI, VII. 1902—1903).

—— Om några sällsynta tryckta skrifter av Albert Krantz i universitetsbiblioteket i Prag. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. XII. 1925).

PÜRGLITZ.

Fürstenberg-Bibliothek. — Beschreibung in der fürstlich Fürstenberg'schen Bibliothek in Pürglitz (Böhmen) vorhandener Incunabeldrucke bis zum Jahre 1500, von F. ZELLER. (Neuer Anzeiger für Bibliographie und Bibliothekwissenschaft. Jg. XLVI. 1885).

7. Rusland. Polen. Finland.

LENINGRAD.

Evangelische Gemeente. — Bibliothek der Evangelischen Gemeinden in St. Petersburg; Uebersicht der Abteilungen nach welchen die deutschen Bücher geordnet werden. Petersb. 1850. — 1e und 6e Jahresbericht der Bibliothek. Petersb. 1846, 1851. 8°.

Hortus Imp. Botanicus. — Catalogus systematicus Bibl. Horti Imp. Botanici, cur. E. DE BERG. Petropoli, 1852. 8°.

Openb. bibliotheek. — Catalogue de la section des Russica ou écrits sur la Russie en langues étrangères à la Bibl. Impériale publique de St.-Pétersbourg. St.-Petersb. 1873. 2 dln. 8°.

—— Les Elzevir de la Bibliothèque impériale publique de St. Pétersbourg. Catalogue bibliographique et raisonné, par C. F. WALTHER. St. Petersb. 1864. 4°.

—— Seltenheiten und Kuriositäten der Kais. öffentlichen Bibliothek zu St. Petersburg, von S. E. v. HORSTKAMP. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. XII. 1908—09.).

Openb. bibliotheek. — Lijst der Nederlandsche handschrif-en in de keizerlijke bibliotheek te St. Petersburg, door W. L. VELTER. Leid. z. j. 8°.

—— Die altdeutschen Handschriften der Kais. öffentlichen Bi-liothek zu St. Petersburg, von R. MINZLOFF. St. Petersb. 1853. m. acs. 8°.

—— Catalogue des manuscrits Grecs de la Bibl. Impériale pu-lique. St. Pétersb. 1864. m. facs. 8°.

—— Souvenir de la Bibliothèque impériale publique de St. Pe-ersbourg, contenant des gravures et autres feuilles volantes du XVe siècle, par C. R. MINZLOFF. Leipzig, 1862. m. afb. fol.

—— Desiderata der Kais. öffentl. Bibl.; 1e und 2e Liste. (Pe-ersb.). z. j. 8°.

MOSKOU.

Rumianzowsch Museum. — Katalog der Inkunabeln des Moskauer oeffentlichen und Rumianzowschen Museums, von N. P. KISSELEW. Moskau, 1912—13. afl. 1 en 2. 8°.

PULKOVO.

Bibl. Speculae Pulcovensis. — Catalogus systematicus librorum in Bibl. Speculae Pulcovensis contentorum; ex opere descriptionis speculae seorsim excudi curavit, indice alphabetico et praefatione auxit F. G. W. STRUVE. Petrop. 1845. 8°.

TOMSK.

Universiteits bibliotheek. — Catalog der Bibliothek von L. PFEIFFER in Weimar. (Jenner-Literatur). Weimar, 1891. 8°.

Oorspr. bibl. van Dr. VON BULMERINCQ in Warschau.

—— Medaillen, Porträts und Abbildungen betreffend E. JENNER, die Variolation, die Vaccination und die Vaccine. Zur Jennerfeier des 14. Mai 1896, von L. PFEIFFER. Tüb. 1896. 8°.

WARSCHAU.

Universiteits bibliotheek. — Les Elsevir de la bibliothèque de l'Université impériale de Varsovie, par ST. S. SIENNICKI. Varsovie, 1874. m. pl. 8°.

—— Recueil des éditions des imprimeurs célèbres de l'Italie, de la France et de la Belgique conservées dans la Bibliothèque de l'Université Impériale de Varsovie, par ST. S. SIENNIEKI. Varsovie, 1878. m. facs. 8°.

HELSINGFORS

Finsch letterk. Gezelschap. — Katalog der Bibliothek der Finnischen Litteraturgesellschaft; Litteratur über Finnische Sprachen und Völker. Helsingf. 1894. 8°.

Universiteits bibliotheek. — Sällsynta svenska skrifter från reformationstiden i Helsingfors Universitetsbibliotek, af R. DAHLBERG. (Nordisk Tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. II. 1915).

—— Rara svensk-amerikanska tryckalster i Helsingfors universitetsbibliotek, af R. DAHLBERG. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. I. 1914).

—— Helsingfors universitetsbiblioteks exemplar af den äldsta kända finska evangeliiboken och en hypotes om en tidigare edition, af H. NOHRSTRÖM. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. V. 1918).

8. Skandinavië.

Collijn, I. Kataloge der Inkunabelen der Schwedischen oeffentlichen Bibliotheken. Upsala, 1907—14. Dl. 1—4. 8° en kl. fol.

Pauli, R. Nogle Førstendgaver af danske Folkebøger i svenska Biblioteker. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. III. 1916).

KOPENHAGEN.

Kong. Biblioteket. — Slaviske og Russiske Låndskrifter i det Kong. Bibl. i København, af A. STENDER—PETERSEN. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. V. 1918).

—— Friederich Lindenbrogs forhold til en gruppe haandskrifter i det Kgl. Bibliotek, af E. JØRGENSEN. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. VIII. 1921).

—— Index librorum saeculo XVmo impressorum quorum exempla possidet Bibliotheca Regia Hafniensis. Ex annalibus bibliothecae seorsum impressus, ed. J. A. BÖLLING. Hafniae, 1889—1898. 8°.

—— Ueber eine Sammlung spanischer Romanzen in fliegenden Blättern in der Kgl. Bibliothek zu Kopenhagen, von E. GIGAS. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. II. 1885).

—— Bibliographische Studien in der grossen Kgl. Bibliothek zu Kopenhagen, von E. GIGAS. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. III. 1886).

—— Strångnås-dubletter i det Kong. Bibl. i København, af V. MADSEN. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. XI. 1924).

BERGEN.

Offentl. Biblioteket. — Katalog over Bergens offentlige Bibliotheks bogsamling; aaret 1874. Bergen, 1875. 8°.

—— Tillaegskatalog 1884—1892; nos. 4 en 5. Bergen 1888, 1892. 2 dln. 8°.

OSLO.

Nobel Institut. — Catalogue de la bibl. de l'Institut Nobel Norvegien; I, littérature pacifiste. Krist. 1912. 8°.

Universitetsbiblioteket. — Miscellanea fra palaeotypsamingen i Univers. Bibl. i. Kristiania, af L. AMUNDSEN. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. X. 1923).

—— Om brevsamlingen ved universitetsbiblioteket i Kristiania, af L. AMUNDSEN. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. X. 1923).

TRONDHJEM.

Videnskabsselskabets Biblioteket. — Om et exemplar av Kong Frederik den andens „Sprüche", af J. D. LANDMARK. m. facs. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. IX. 1922).

LINKÖPING.

Stifts- u. Läroverksbiblioteket. — Katalog öfver Linköpings Stifts- och Läroverksbibibliotheks inkunabuler, ab I. COLLIJN. Upsala, 1909. 8°.

STOCKHOLM.

Kungl. Biblioteket. — Joh. Jac. Jachesii register öfver Kungl. biblioteket efter slottsbranden, af C. M. STENBOCK. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. årg. I. 1914).

—— Catalogue raisonné des impressions Elzéviriennes de la Bibliothèque Royale de Stockholm, par G. BERGHMAN. Stockh. 1911. 8°.

—— Gamla tyska kartor i Kungl. biblioteket, af E. W. DAHLGREN. m. krtn. en afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. I, III. 1914—1916).

—— Dänische Handschriften, namentlich historischen Inhalts, auf der Kgl. Bibliothek zu Stockholm, beschr. von C. MOLBECH; deutsch mitgeteilt von E. ZOLLER. (Serapeum. Jg. X. 1849).

—— Johann Siebenhirters Breviarium; en af Kungl. Bibl. miniatyrhandskrifter identifierad, af O. WIESELGREN. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. V. 1918).

—— Eine musikalische Reliquie der Kgl. Bibl. in Stockholm, von P. WAGNER. m. facs. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. XII. 1925).

—— Katalog der Inkunabeln der Kgl. Bibliothek in Stockholm, von I. COLLIJN. Upsala, 1914. 2 dln. m. pl. en facs. 8° en kl. fol.

—— Ett sällsynt engelskt Birgittatryck i Kungl. biblioteket, af R. GEETE. m. facs. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. II. 1915).

Kungl. Biblioteket. — Magnus Gabriel de la Gardie's samling af äldre stadvyer och historiska planscher i Kungl. Biblioteket, af I. COLLIJN. Stockholm, 1915. m. afb. en bijl. 8°.

UPSALA.

Universitetsbiblioteket.—Ett par medeltida bokband i Upsala universitetsbibliotek, af I. HENSCHEN. m. afb. (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen. Årg. VII. 1920).

—— Katalog der Inkunabeln der Kgl. Universitäts-Bibliothek zu Uppsala, von I. COLLIJN. Ups. 1907. 8°.

—— Libri Thomae Werneri Lipsiensis quondam professoris, qui nunc Upsaliae in Bibliotheca Universitatis adservantur; ins. I. COLLIJN. — Programma promotionis in facultate juridica studii Lipsiensis anno MDIX impressum. Ups. 1909. m. afb. en facs. 4°.

VÄSTERAS.

Läroverksbiblioteket. — Katalog öfver Västeras Läroverks-biblioteks Inkunabler af I. COLLIJN. Upsala, 1904. 8°.

9. Spanje. Portugal.

BARCELONA.

Biblioteca de Catalunya. — Bulletin de la Biblioteca de Catalunya. Anys I—IX. núm. 1—9. Barcelona, 1914—22. 9 dln 4°.

Biblioteca musical de la diputació. — Catàlech de la Biblioteca musical de la diputació de Barcelona, ab notes historiques, biogràfiques, y critiques, transcripcions en notaciò moderna y facsímils dels documents més importants pera la bibliografía espanyola, por F. PEDRELL. Barc. 1908, 1909. 2 dln. m. facs. 4°.

LEON.

Biblioteca provincial. — Catalogos de la Biblioteca Provincial de Leon, por R. ALVAREZ DE LA BRAÑA. Leon, 1875. 8°.

MADRID.

Academia de la historia. — Bibliografia de Carlos V. Catálogo de las obras que posee FRANC. DE LAIGLESIA y ha cecido a la Academia de la historia. Madrid, 1911. 8°.

—— Catálogo de los incunables existentes en la bibliotheca de la Real Academia de la Historia, por F. GARCIA ROMERO. Madrid, 1921. m. facs. 8°.

Biblioteca central de Marina. — Catálogo de la Bibl. central de Marina. Madrid, 1865. 8°.

—— Catálogo de la biblioteca del centro del ejército y de la armada, por R. PEZZI. Madrid, 1905. 8°.

Biblioteca del Congreso. — Catálogo de la Biblioteca del Con-
·eso de los Diputados, formado de órden de la comision de go-
erno interior por M. CALVO MÁRCOS. Madrid, 1907; apend. I
ı II. 1893, 1907. tez. 3 dln. 4°.

Biblioteca del Consejo de Estado. — Catalogo de la Biblioteca
:l Consejo de Estado, creada por F. SANTA CRUZ, y reunida por su
ıcesor MARQUÈS DE BARZANALLANA. Madrid, 1877. 8°.

Biblioteca de la Escorial. — Relacion sumaria sobre los códices
manuscritos del Escorial, por F. ROZANSKI. Madrid, 1888. 8°.

—— Francesco Patricio und seine Sammlung griechischer
Iandschriften in der Bibliothek des Escorial, von E. JACOBS.
Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXV. 1908).

—— Impresos de Alcalá en la biblioteca del Escorial. Con adicio-
es y correcciones à la obra „Ensayo de una tipografiá Complutense"
eguides de un nuevo indice alfabético de los impresos alcalainos,
ʼor B. FERNANDEZ. Madrid, 1913. m. 3 pl. 8°.

Biblioteca del Senado. — Catálogo de la bibl. del Senado. Ma-
ırid, 1888—90. 3 dln. m. apéndice III, 1894. tez. 4 dln. 8°.

Biblioteca de Ultramar. — Catálogo de la biblioteca de Ul-
ramar en Madrid. Madrid, 1900. 4°.

Biblioteca nacional. — Complément du catalogue des manus-
·rits grecs de la Bibliothèque Royale de Madrid, par H. OMONT.
Revue des bibliothèques. Année VII. 1897).

SEVILLA.

Monasterio de San Lorenzo. — Antigunos manuscritos de his-
.oria, ciencia y arte militar, medicina y literarios existentes en la
Bibl. del Monasterio de San Lorenzo del Escorial, por A. LLA-
:AYO Y SANTA MARÍA. Sevilla, 1878. 8°.

TORTOSA.

—— Inventarium codicum manuscriptorum capituli Dertusen-
sis, ed. H. DENIFLE et E. CHATELAIN. m. 6 pl. (Revue des biblio-
thèques. Année VI. 1896).

VALENCIA.

Biblioteca universitaria. — Catálogo de los manuscritos exis-
tentes en la biblioteca universitaria de Valencia, por M. GUTIÉR-
REZ DEL CAÑO; prólogo del F. R. Marín. Valencia, (1913). m. facs.
3 dln. 4°.

COÏMBRA.

Biblioteca da Universidade. — Archivo bibliographico; pu-
blicação mensal. Vol. I—XII; Vol. XIII. nos 1—3. Coïmbra, 1901—
Mrt. 1913. 4°.

Biblioteca da Universidade. — Boletim bibliográfico, ano I, II; ano III. nos 1—3. Coïmbra, 1914—Mrt. 1916. 8°.

LISSABON.

Biblioteca nacional. — Relatorio à cerca da Bibliotheca Nacional de Lisboa, e mais estabelecimentos annexos, por J. F. DE CASTILHO BARRETO E NORONHA. Lisboa, 1844—45. 4 dln. kl. 4°.

PORTO.

Biblioteca publica. — Incunabulos da Real Bibliotheca Publia Municipal do Porto, por A. H. DA SILVA CARVALHO. nov. ed. Porto, 1904. m. 17 facs. 8°.

10. De Balkan. Griekenland. Turkije.

SALONIKI.

Gymnasium. — Catalogue des manuscrits conservés au Gymnase grec de Salonique, par D. SERRUYS. (Revue des bibliothèques. Année III. 1903).

11. Zwitserland.

Meier, G. Verzeichnis der Handschriftenkataloge der schweizerischen Bibliotheken. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. IV 1887).

Omont, H. Catalogue des manuscrits grecs des Bibliothèques de Suisse. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. III, VIII. 1886—1891).

BASEL.

Universitätsbibliothek. — Handschriften der öffentlichen Bibliothek zu Basel, von W. TH. STREUBER. (Serapeum. Jg. XVII 1856).

—— Die Handschriften der öffentlichen Bibliothek der Universität Basel; 1e Abt. Die deutschen Handschriften, beschr. von G. BINZ. Bd. I. Basel, 1907. 4°.

BERN.

Schweizerische Landesbibliothek. — Systematisches Verzeichnis der Schweizerischen oder die Schweiz betreffende Veröffentlichungen; 1901—1920. Bern, 1922—23. 4 dln. 5 bdn. 8°.

-Allgem. Literatur; 1. Philosophie; 2. Religion, Theologie; 3. Socialwissenschaften und Recht, 2 Tln.

—— Dezimal-Klassifikation nebst alphabetischem Schlagwort Verzeichnis zum systematischen Verzeichnis 1901—1920. Bern 1922. 8°.

Universitätsbibliothek. — Catalogus codicum mss. Bibl. Bernensis; curante J. R. SINNER. Bernae, 1760. 8°.

ONSTANZ.

—— LEHMANN, P. Die Bistümer Konstanz und Chur. München, 1918. m. 1 krt. gr. 8°.

Mittelalterliche Bibliothekskataloge Deutschlands und der Schweiz, herausgeg. v.d. Kön. Bayerischen Akademie d. Wissensch. in München. Bd. I.

Dombibliothek. — Katalog der Dombibliothek vom Jahre 343; mitgeth. v. VAN LASSBERG. (Serapeum. Jg. I. 1840).

FREIBURG.

Kantonsbibliothek. — Catalogue de la bibliothèque cantonale de Fribourg. Frib. 1852—59. 3 dln. m. 1e suppl., 1868. tez. 4 dln. 8°.

GENÈVE.

Bibliothèque publique. — Catalogue de la bibliothèque publique de Genève, rédigé par L. VAUCHER. Genève, 1834. 2 dln. 8°.

SCHAFFHAUSEN.

Stadtbibliothek. — Verzeichniss der Inkunabeln und Handschriften der Schaffhauser Stadtbibliothek, von (H. BOOS); nebst einem Verzeichniss des handschriftlichen Nachlasses von JOHANNES VON MÜLLER, bearb. von K. HENKING. Schaffh. 1903. 8°.

ST. GALLEN.

Stiftsbibliothek. — Verzeichniss der Handschriften der Stiftsbibliothek von St. Gallen. Halle, 1875. 8°.

Vadianische Bibliothek. — Verzeichniss der Manuscripte und Incunabeln der Vadianischen Bibliothek in St. Gallen, (von G. SCHERRER). St. Gallen, 1864. 8°.

—— Die Vadianische Bibliothek in St. Gallen, deren Manuscripte und Incunabeln, von A. RULAND. (Serapeum. Jg. XXVI. 1865).

SOLOTHURN.

Kantonsbibliothek. — Verzeichniss der Incunabeln der Kantons-bibliothek Solothurn, von M. GHISI. Soloth. 1886, 1887. 2 dln. 8°.

ZÜRICH.

Stadtbibliothek. — Die Wicksche Sammlung von Flugblättern und Zeitungsnachrichten aus dem 16. Jahrhundert in der Stadtbibliothek Zürich, von R. HUCH. Zürich, 1895. m. afb. 4°.

—— Über zwei Handschriften der Stadtbibliothek in Zürich, von J. J. WERNER. Aaran, 1904. 8°.

12. Noord-Amerika en Canada.

Jebsen, E. En felleskatalog over skandinavische bøker i amerikanscke Biblioteker. (Nordisk tidskrift för bok- och bibliotheksväsen. Årg. X. 1923).

ALBANY.

N.-Y. State library. — Catalogue of the New-York State library, 1855. Albany, 1856—57. 3 dln. 8°.

—— Bulletin 83; material for course in reference study. Albany, 1903. 8°.

BOSTON.

Public library. — Catalogue of books relating to architecture, construction and decoration. 2e ed. Boston, 1914. 8°.

Manufacturers' and mechanics' Institute. — Catalogue of the art department. Boston, 1883. m. afb. 4°.

BROOKLYN.

Brooklyn library. — Analytical and classed catalogue. Brooklyn, 1881. kl. fol.

Pratt-Instit. free library. — Quarterly booklist. Oct. 1912, Oct. 1914, Jan. Oct. 1915, Jan. 1916... 8°.

BRUNSWICK.

Bowdoin College. — Annual catalogue 1919—20. Brunsw. 1919. 8°.

CAMBRIDGE.

Harvard University. — Catalogue of English and American chap-books and broadside ballads. Cambr. 1905. 8°. (Bibliographical contributions, ed. by W. COOLIDGE LANE. no. 56).

—— Catalogue of the Molière collection, comp. by TH. FRANKLIN CURRIER and E. LEWIS GAY. Cambr. 1906. 8°. (Bibliographical contributions, ed. by W. COOLIDGE LANE. no. 57).

CEDAR RAPIDS.

Iowa Masonic library. — Quarterly Bulletin. (Grand Lodge bulletin). Vol. I, III—XVI no. 3, XVII nos. 3, 4. XVIII nos. 2—4, XIX... Cedar Rapids, 1898... 8°.

CHICAGO.

Amer. Library Association. — A. L. A. booklist; a guide to the best new books. Vol. 9, nos. 5—10; vol. 10, nos. 1—6, 8—10; vol. 11, nos. 1—10; vol. 12, nos. 1, 3, 9, 10; vol. 13, nos. 1—4, 7—10. Chicago, 1912—17. 8°.

—— A. L. A. handbook. Chicago, 1921. 8°. (Bull. of the A. L. A. Vol. 15, no. 5. 1921).

John Crerar library. — A list of current periodicals in the readingroom. Chicago, 1902. 8°.

—— A bibliography of union lists of serials, by A. G. S. JOSEPHSON. 2e ed. Chicago, 1906. 8°.

—— A list of books in the reading-room. Chicago, 1909. 8°.

—— A list of current medical periodicals and allied serials. 2e ed. Chicago, 1913. 8°.

—— A list of books exhibited Dec. 1907—Jan. 1908, including incunabula and other early printed books in the Senn collection. Chicago, 1907. 8°.

—— A list of books on industrial arts. Chicago, 1903. 8°.

—— A list of books on the history of industry and industrial arts, prepared by A. G. S. JOSEPHSON. Chicago, 1915. 8°.

—— A list of books on the history of science, prepared by A G. S. JOSEPHSON. Chicago, 1911. 8°.

CINCINNATI.

Lloyd library. — Bibliographical contributions. Vol. I, nos. 1—13, bibliography relating to the Floras; vol. II, no. 1 periodical literature, 2 ,books and pamphlets, 3—9, 11, 12 bibliogr. relating to botany; vol. III, nos. 1, 4—5 bibliogr. relating to botany. Cinc. 1911—18. 8°.

Public library. — Bulletin of books in various departments of literature and science added to the public library. Cinc. 1879—86. 8 dln. 4°.

—— Annual list of books added to the public library. 1900—1908. Cinc. 1901—1909. 9 dln. 4°.

—— Library-leaflet; new books added to the public library. Apr.-Aug. 1915. 2 dln. 8°.

COLUMBIA.

University of Missouri. — Books for farmers and farmers' wives, by H. ORMAL SEVERANCE. (Library series. Vol. 1, no. 4). Columbia, 1912. 8°.

—— Partial bibliography and index of the publications of the college of agriculture and the agricultural experiment station. Columbia, 1912. 8°. (Library series. Vol. 2, no. 1).

GRAND RAPIDS.

Public library (Ryerson). — Bulletin. Vol. 1... Grand Rapids, 1904... 8°.

ITHACA.

Cornell University library. — Catalogue of the historical library of A. DICKSON WHITE; I. The Protestant reformation and its forerunners, w. suppl.; II. The French revolution. Ithaca, 1889—1894. 3 dln. 4°.

—— Catalogue of the Rhaeto-Romanic collection, presented to the library by W. FISKE. Ithaca, 1894. 8°.

—— Catalogue of the Dante collection presented by W. FISKE to the Cornell University library, by TH. W. KOCH. Ithaca, 1898—1900. 2 dln. 4°.

—— Hand-list of framed reproductions of pictures and portraits belonging to the Dante collection in the Cornell University library, by TH. W. KOCH. Ithaca, 1900. m. pl. 8°.

—— A list of Danteiana in American libraries, supplementing the catalogue of the Cornell collection, by TH. W. KOCH. Boston, 1901. 8°.

—— Catalogue of the Petrarch collection bequeathed by W. FISKE to the Cornell University library, by MARY FOWLER. London, 1916. m. 2 pl. 4°.

—— Catalogue of Runic literature forming a part of the Icelandic collection bequeathed by N. FISKE to the Cornell University library, by H. HERMANNISSON. Lond. 1918. 4°.

—— Islandica; an annual relating to Iceland and the Fiske Icelandic collection in Cornell University library; vol. XIV: Icelandic books of the 17th century by H. HERMANNSSON. Ithaca, 1922 8°.

MADISON.

State Historical society. — Catalogue of the library of the State Historical Society of Wisconsin, prep. by D. and I. DURRIE. Madison, 1873. 2 dln. 8°.

Wisconsin free library. — Wisconsin library bulletin; vol. XII, no. 8... Madison, Oct. 1916... 8°.

MANILA.

Philippine library. — Bulletin; vol. I, II, III, nos. 2—4, 9—12; vol. IV. nos. 4—9, 11, 12. Manila, 1912—1916. 8°.

NEWARK.

Public library. — Catalogue of an exhibition of the evolution of the art of the book, and in praise of printing. Newark, 1920. 8°.

NEW-BEDFORD.

Free public library. — A collection of books, pamphlets, logbooks, pictures, etc. illustrating the Whale fishery, contained in the Free public library. New-Bedford, 1907, m. pl. 8°.

NEW-HAVEN.

Yale-University. — Catalogue of the William Loring Andrews collection of early books in the library of Yale University. New Haven, 1913. 8°.

NEW-YORK.

Amer. Inst. of electr. engineers. — Catalogue of the Wheeler Gift of books, pamphlets and periodicals in the library of the American Institute of Electrical Engineers, ed. by W. D. WEAVER. N.-Y. 1909. 2 dln. m. portr. 8°.

Amer. Soc. of mechan. Engineers. — Accessions to the library. (Journal of the Amer. Soc. of mechan. engineers. Jan. 1914). 4°.

Astor library. — Annual report of the Trustees of the Astor library of the City of New-York. Albany, 1850, 51, 52, 54, 55. 5 dln. 8°.

—— Alphabetical index to the Astor library, or catalogue with short titles, of the books now collected and of the proposed accessions. Jan. 1851. N.-Y. 1851. gr. 8°.

—— Catalogue or alphabetic index of the Astor library. N.-Y. 1857—61. 4 dln. — Continuation 1886—88. 4 dln. 8°.

Historical-Society. — Catalogue of the books, tracts, newspapers, maps, charts, views, portraits and manuscripts in the library of the New-York Historical Society. N.-Y. 1813. 8°.

Mercantile library. — Catalogue of the Mercantile library in New-York. N.-Y. 1850. gr. 8°.

Public library. — Bulletin of the N.-Y. public library. Vol. XVIII... N.-Y. 1914... 8°.

(Ontbr. Vol. 20, no. 12, Dec. 1916 en Vol. 21, no. 1, Jan. 1917).

—— Branch library news. Vol. I—VII. N. Y. 1914—20. 8°.

(Ontbr. Vol. IV, no. 1, 1917).

—— Checklist of newspapers and official gazettes in the library; compil. by C. HASKELL. N.-Y. 1915. 8°.

— A list of Russian, other Slavonic and Baltic periodicals in the library; compil. by H. ROSENTHAL. N.-Y. 1916. 8°.

— Latin-American periodicals, current in the reference department. N.-Y. 1920. 8°.

—— Contributions to a catalogue of the Lenox library. N.-Y. 1877—93. 5 dln. 8°.

no. 1. Voyages of Hulsius, etc.
„ 2. The Jesuit relations, etc.
„ 3. The voyages of Thévenot.
„ 6. Works of Milton, etc.
„ 7. The Waltonian collection.

Public library. — Christ in art; notes on the John Powell Lenox collection; by F. Weitenkampf. N.-Y. 1920. m. afb. 8°.

—— Political parties in the United States, 1800—1914; a list of references. N.-Y. 1915. 8°.

—— American interoceanic canals; a list of references; compil. by J. C. Frank. N.-Y. 1916. 8°.

—— Berlin and the Prussian court in 1798; journal of Th. Boylston Adams; ed. fr. the original manuscript in the N.-Y. public libr. by V. H. Paltsits. N.-Y. 1916. m. facs. 8°.

—— Cruise of the U. S. brig Argus in 1813; journal of Surgeon James Inderwick, ed. fr. the original manuscript in the library, with introduction and notes by V. H. Paltsits. N.-Y. 1917. m. afb. 8°.

—— Diplomatic history of the European war; a list of references; compil. by R. A. Sawyer Jr. N.-Y. 1917. 8°.

—— Assyria and Babylonia; a list of references; compil. by Ida A. Pratt. N.-Y. 1918. 8°.

—— Armenia and the Armenians; a list of references; compil. by Ida A. Pratt. N.-Y. 1919. 8°.

—— War memorials; a list of references; compil. by F. Weitenkampf. N.-Y. 1919. 8°.

—— The Kennan collection, by A. Yarmolinski. N.-Y. 1921. 8°.

—— Japanese-American relations; a list of works in the library; compil. by Dorothy P. Miller. N.-Y. 1921. 8°.

—— To Nebraska in '57; a diary of Erastus F. Beadle; printed from the original manuscript by courtesy of its owner, F. P. O'Brien. N.-Y. 1923. m. facs. 8°.

—— Inventary of the Rensselaerswyck manuscripts; ed. fr. the original manuscript in the N.-Y. Public library, by V. H. Paltsits. N.-Y. 1924. 8°'

—— List of New-York almanacs, 1694—1850; compil. by A. J. Wall. N.-Y. 1921. 8°.

—— Letters of American clergymen, 1711—1860; selections from the original manuscripts in the library, by V. H. Paltsits. N.-Y. 1917. 8°.

—— Letters of American physicians and surgeons; printed from MSS. in the library. N.-Y. 1919. 8°.

—— The letters from G. W. Eveleth to Edgar Allan Poe; ed. by Th. O. Mabbot. N.-Y. 1922. m. portr. en afb. 8°.

Public library. — A list of works relating to lycanthropy; compil. by G. F. Black. N.-Y. 1920. 8°.

—— An exhibition of bibles of ancient and modern times, by V. H. Paltsits. N.-Y. 1923. 8°.

—— The Pitcairn bible. N.-Y. 1924. m. afb. 8°.

—— Druids and druidism; a list of references, by G. F. Black. N.-Y. 1920. 8°.

—— List of works relating to the history of the Jews in various countries. N.-Y. 1914. 8°.

—— The folk music of the Western Hemisphere, comp. by J. Mattfeld. N.-Y. 1925. 8°.

—— Schoolroom decorations; a list of references, comp. by R. H. Beall. N.-Y. 1917. 8°.

—— Prints and their production; a list of works; compil. by F. Weitenkampf. N. Y. 1916; suppl. 1917. 2 dln. 8°.

—— Exhibition of etchings by Rembrandt from the J. Pierpont Morgan collection, held at the library Nov. 1917—March. 1918. N.-Y. 1917. 8°.

—— Old prints in the prints division of the library; (15th and 16th centuries); by F. Weitenkampf. N. Y. 1918. 8°.

—— Supplement to the handbook of the S. P. Avery collection in the library; additions of prints, 1901—20; compil. by F. Weitenkampf. N.-Y. 1921. 8°.

—— Dehydrated foods; a list of references to material in the library; compil. by Miss P. Jones. N.-Y. 1917. 8°.

—— War taxation 1914—1917; list of references to material in the library, comp. by Morris Kolchin. N.-Y. 1917. 8°.

—— Nationalization of coal mines; a list of references; compil. by R. A. Sawyer Jr. N.-Y. 1920. 8°.

—— The Spalding Baseball collection. N.-Y. 1922. 8°.

—— A list of American dramas. N.-Y. 1916. 8°.

—— Early American poetry, 1610—1820; a list of works in the N.-Y. Public library, by J. C. Frank. N.-Y. 1917. 8°.

—— Foreign plays in English; a list of translations; compil. by D. C. Haskell. N.-Y. 1920. 8°.

—— The Beadle collection of Dime novels, given to the library by Fr. P. O'Brien. N.-Y. 1922. m. afb. 8°.

—— New technial books; a selected list on industrial arts and engineering added to the library. Vol. I... 1915... 8°.

Public library. — Scientific management; a list of references, comp. by W. VAIL BROWN. N.-Y. 1917. 8°.

—— Hand-spinning and hand-weaving; a list of references; compil. by W. B. GAMBLE. N.-Y. 1922. 8°.

—— Automobile tires; a list of references in the library, comp. by M. BABCOCK KONSTANZER. N.-Y. 1923. 8°.

—— Color photography; a list of references in the New York Public library, comp. by W. BURT GAMBLE, with introduction by E. J. WALL. N.-Y. 1924. 8°.

—— Stage scenery; a list of references to illustrations since 1900 in the N.-Y. Public library, by W. B. GAMBLE. N.-Y. 1917. 8°.

—— Pageants in Great Britain and the United States; a list of references, by C. HILL DAVIS. N.-Y. 1916. 8°

—— Torpedoes, a list of references to material in the library; compil. by W. A. ELLIS. N.-Y. 1917. 8°.

—— Submarines, a list of references in the library; compil. by MARY E. JAMESON, w. a. foreword by S. LAKE. N.-Y. 1918. 8°.

—— Naval architecture and shipbuilding; a list of references; compil. by R. A. SAWYER Jr. N.-Y. 1919. 8°.

PHILADELPHIA.

Amer. Philosophical Society. — Catalogue of the American Philosophical Society library; part. II. (Chronology, ethnology, archeology, mythology, history). Phil. z. j. 8°.

PITTSBURGH.

Carnegie library. — Classified catalogue of the Carnegie library, 1895—1911. Pittsburgh, 1907—1914. 8 dln. 8°.

1t series.	1895—1902.	3 dln.
2d „	1902—1906.	2 „
3d „	1907—1911.	3 „

PROVIDENCE.

John Carter Brown library. — Catalogue of the John Carter Brown library in Brown University. Bibliotheca Americana. vol. I, part I (—1579), part II (1570—1599); vol. II, part I (1600—1634), part II (1634—1658). Providence, 1919—23. 4 dln m. portr. 8°.

—— Supplement to the Bibliotheca Americana of John Carter Brown. Thevenot's collection des voyages curieux, by J. RUSSELL BARTLETT. (Providence, 1871). 8°.

—— A bibliographical description of a copy of the collection of the „Great and small voyages of the Bry" in the library of the late John Carter Brown of Providence, by J. RUSSELL BARTLETT. Provid. 1875. m. portr. en facs. gr. 8°.

John Carter Brswn library. — Bibliographical notices of are and curious books relating to America, printed in the XVth and XVIth centuries 1482—1601 in the library of John Carter Brown of Providence, by J. RUSSELL BARTLETT. Providence, (printed for private distribution, 70 copies) 1875. m. 68 portr. en facs. en 53 afb. in den tekst. 8°.

—— A list of books printed in the fifteenth century in the John Carter Brown library and the general library of Brown University Oxford, 1910. m. afb. 4°.

RICHMOND.

Virginia State library. — Bulletin of the Virginia State library; vol. I, no. 4; vol. II, nos. 1—3; vol. III, nos. 1—4; vol. IV, nos. 1—4; vol. V, nos. 1—4; vol. VI, nos. 1—4; vol. VII, nos. 1—4; vol. VIII, no. 1; Vol. X, nos. 1—4; vol. XI, nos. 1, 2; vol. XII, nos. 1, 2. Richmond, 1908—19, tez. 21 dln. 8°.

TORONTO.

Legislative library. — Catalogue of books in the Legislative library of the province of Ontario on Nov. 1, 1912. Toronto, 1913. 8°.

—— 1st suppl., accessions during the years 1913—15. Toronto, 1916. 8°.

Library of parliament. — Catalogue of the library of parliament. Toronto, 1857—58. 2 dln. 8°.

Public library. — Books and pamphlets published in Canada, up to the year 1837, copies of which are in the Public Reference library, (by Miss. F. STATON). Toronto, 1916. 8°.

WASHINGTON.

Columbus memorial library. — List of Latin-American history and description. Wash. Nov. 1907. 8°.

Library of Congress. — Catalogue of books printed for private circulation, collected by B. DOBELL, and now described and annotated by him. London, 1906. 8°.

De geheele collectie werd in Nov. 1913 verkocht aan The Library of Congress te Washington.

—— A list of books (with references to periodicals) on Samoa and Guana, comp. under the direction of A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1901. 8°.

—— A list of books (with references to periodicals) on the Philippine islands in the library, by A. P. C. GRIFFIN; with chronological list of maps in the library, by P. LEE PHILLIPS. Wash. 1903. 8°.

Library of Congress. — List of works relating to the American occupation of the Philippine islands, 1898—1903; by A. P. C. GRIFFIN; reprinted from the list of books on the Philippine islands 1903; w. some additions to 1905. Wash. 1905. 8°.

—— A calendar of Washington manuscripts in the library, comp. by H. FRIEDENWALD. Wash. 1901. 8°.

—— Washington papers. I, correspondence with the Continental congress; II, correspondence with the officers, vol 1—4, prep. by J. C. FITZPATRICK. Wash. 1906, 1915. 5 dln. m. facs. 8°.

—— A calendar of John Paul Jones manuscripts in the library, by CH. H. LINCOLN. Wash. 1903. m. portr. 8°.

—— Papers of James Monroe, listed in chronological order from the original manuscripts in the library, comp. by W. CHAUNCEY FORD. Wash. 1904. m. facs. 8°.

—— List of the VERNON-WAGER manuscripts in the library, by W. CHAUNCEY FORD. Wash. 1904. m. facs. 8°.

—— Select list of books (with references to periodicals) relating to the Far East, comp. under the direction of A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1904. 8°.

—— List of the Benjamin Franklin papers in the library, comp. by W. CHAUNCEY FORD. Wash. 1905. 8°.

—— Some papers laid before the Continental congress 1775, taken from vol. 2 of the journals of the continental congress, issued by the Libr. of Congr. Wash. 1905. 8°.

—— Idem. 1776, taken from volumes 4—6. Wash. 1906. 8°.

—— Naval records of the American revolution, 1775—1788; prepared from the originals in the library, by CH. H. LINCOLN. Wash. 1906. 8°.

—— List of works relating to the French alliance in the American revolution, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1907. 8°.

—— Calendar of the papers of MARTIN VAN BUREN; prepared from the original manuscripts in the library, by E. HOWARD WEST. Wash. 1910. m. portr. 8°.

—— Calendar of the papers of John Jordan Crittenden; prepared from the original manuscripts in the library by C. N. FEAMSTER. Wash. 1913. 8°.

—— A check list of the literature and other material in the Library of Congress on the European war, by H. H. B. MEYER. Wash. 1918. 8°.

Library of Congress. — Lists of American doctoral dissertations printed in 1912... Wash. 1913... 8°.

—— Preliminary check list of American almanacs, 1639—1800, by H. A. MORRISON. Wash. 1907. 4°.

—— Handbook of manuscripts in the Library of Congress. Wash. 1918. 8°.

—— Bibliography of cooperative cataloguing and the printing of catalogue cards (1850—1902) by TORSTEIN JAHR and A. J. STROHM. Wash. 1903. 8°.

—— List of maps and views of Washington and district of Columbia in the library, by P. LEE PHILLIPS. Wash. 1900. 8°.

—— A list of maps of America in the library, preceded by a list of works relating to cartography, by P. LEE PHILLIPS. Wash. 1901. 8°.

—— A list of works relating to cartography, by P. LEE PHILLIPS. Wash. 1901. 8°.
Reprinted from „A List of Maps of America".

—— The Kohl collection (now in the Libr. of. Congr.) of maps relating to America by J. WINSOR, with index by P. LEE PHILLIPS. Wash. 1904. 8°.

—— A list of geographical atlases in the library, with bibliographical notes, comp. by P. LEE PHILLIPS. Wash. 1909—20. 4 dln. 8°.

—— The Lowery collection; a descriptive list of maps of the Spanish possessions within the present limits of the United States, 1502—1820, by W. LOWERY, ed. with notes by P. LEE PHILLIPS. Wash. 1912. m. portr. 8°.

—— A list of atlases and maps, applicable to the world war, comp. by P. LEE PHILLIPS. Wash. 1918. 8°.

—— A check list of American newspapers in the library, comp. by A. B. SLAUSON. Wash. 1901. 4°.

—— A Union list of periodicals, transactions and allied publications, currently received in the principal libraries of the district of Columbia, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1901. 4°.

—— A check list of foreign newspapers in the library, comp. by A. B. SLAUSON. Wash. 1904. 4°.

—— A check list of American eighteenth century newspapers in the library, comp, by J. VAN NESS INGRAM. Wash. 1912. 8°.

—— American and English genealogies in the library; preliminary catalogue. Wash. 1910. 8°.

Library of Congress. — Catalogue of the John Boyl Thacher collection of incunabula, by F. W. Ashley. Wash. 1915. m. portr. en facs. 4°.

—— List of cartularies (principally French), recently added to the library, with some earlier accessions, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1905. 8°.

—— Dramatic music; catalogue of full scores, comp. by O. G. T. Sonneck. Wash. 1908. 8°.

—— Orchestral music; catalogue; scores, prep. by O. G. T. Sonneck. Wash. 1912. 8°.

—— Catalogue of early books on music (before 1800) by Julia Gregory. Wash. 1913. 8°.

—— Catalogue of opera librettos printed before 1800, prep. by O. G. T. Sonneck, vol. I, II. Wash. 1914. m. portr. 2 dln. 8°.

—— „The Star Sprangled Banner", revised and enlarged from the „report" on the above and other airs, issued in 1909, by O. G. T. Sonneck. Wash. 1914. m. portr. en facs. 8°.

—— Catalogue of first editions of Stephen C. Foster (1826—1864) by W. R. Whittlesey a. O. G. T. Sonneck. Wash. 1915. 8°.

—— Catalogue of first editions of Edw. Mac Dowell (1861—1908) by O. G. T. Sonneck. Wash. 1917. 8°.

—— List of references on recognition in international law and practice, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1904. 8°.

—— List of works relating to the supreme court of the United States, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1909. 8°.

—— Guide to the law and legal literature of Germany, by E. M. Borchard. Wash. 1912. 8°.

—— Select list of references on impeachment. 2d ed., w. additions, by H. H. B Meyer. Wash. 1912. 8°.

—— Select list of references on the iniatative, referendum and recall, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1912. 8°.

—— The bibliography of international law and continental law, by E. M. Borchard. Wash. 1913. 8°.

—— List of references on water rights and the control of waters, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1914. 8°.

—— Guide to the law and legal literature of Spain, prep. by E. M. Borchard & Th. W. Palmer. Wash. 1915. 8°.

—— Guide to the law and legal literature of Argentina, Brazil and Chile, by E. M. Borchard. Wash. 1917. 8°.

Library of Congress. — A list of books (with references to periodicals) on mercantile marine subsidies, by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1900. 8°. — 2d ed. w. additions. Wash. 1903. 8°. — 3d. ed. w. additions. Wash. 1906. 8°. — Additional references, comp. by H. H. B. MEYER. Wash. 1911. 8°.

—— List of references on reciprocity; books, articles in periodicals, congressional documents, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1902. 8°. — 2d ed. by H. H. B. MEYER. Wash. 1910. 8°.

—— Select list of books on the constitution of the United States, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1903. 8°.

—— Select list of books on the cabinets of England and America, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1903. 8°.

—— Select list of references on industrial arbitration, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1903. 8°.

—— Select list of books (with references to periodicals) on labor, particularly relating to strikes, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1903. 8°.

—— Select list of references on Anglo-Saxon interests, comp. by A. P. C. GRIFFIN, Wash. 1903. 8°. — 2d issue, w. additions. Wash. 1906. 8°.

—— Select list of references on old age and civil service pensions, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1903. 8°.

—— Select list of references on government ownership of railroads, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1903. 8°.

—— Select list of references on the Negro question, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1903. 8°. — 2d issue, w. add. Wash. 1906. 8°.

—— Select list of references on federal control of commerce and corporations, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1903. 8°. — 2d issue, w. additions. Wash. 1904. 8°. — 3d ed. w. additions, by H. H. B. MEYER. Wash. 1913. 8°. — special aspects and applications, by H. H. B. MEYER, Wash. 1914. 8°.

—— A list of books (with references to periodicals on immigration, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1904. 8°. — 3d issue. w. additions. Wash. 1907. 8°.

—— Select list of references on Chinese immigration, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1904. 8°.

—— List of references on the popular election of senators, with appendix, debates on the election of senators in the federal convention of 1787, comp. by A. P. C. GRIFFIN. Wash. 1904. 8°. — Additional references, comp. by H. H. B. MEYER. Wash. 1911. 8°.

Library of Congress. — A list of books (with references to periodicals) relating to proportional representation, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1904. 8°.

—— Select list of references on the budget of foreign countries, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1904. 8°.

—— A list of the more important books in the library on banks and banking, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1904. 8°.

—— Select list of references on the British tariff movement (Chamberlain's plan) comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1904. 8°. — 2d issue, w. additions. Wash. 1906. 8°.

—— List of references on primary elections, particulary direct primaries, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1905. 8°.

—— List of works on the tariffs of foreign countries: general; continental tariff Union; France; Germany; Switzerland; Italy; Russia; Canada; comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1906. 8°.

—— Select list of books on municipal affairs, with special reference to municipal ownership; with appendix, select list of state documents, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1906. 8°.

—— List of books (with references to periodicals) relating to child labor, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1906. 8°.

—— Select list of books (with references to periodicals) on reciprocity with Canada, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1907. 8°. — Additional reference, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1911. 8°.

— Select list of books (with references to periodicals) relating to iron and steel in commerce, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1907. 8°.

—— Select list of works relating to taxation of inheritances and of incomes, United States and some foreign countries, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1907. 8°. — Additional references, by H. H. B. Meyer. Wash. 1911. 8°.

—— List of references on international arbitration, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1908. 8°.

—— Select list of references on corrupt practices in elections, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1908. 8°.

—— A list of works relating to the first and second banks of the United States, with chronological list of reports, etc., contained in the American state papers and in the congressional documents, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1908. 8°.

—— List of books (with references to periodicals) relating to postal savings banks, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1908. 8°.

Library of Congress. — Select list of references on workingmen's insurance: general; United States; Great Britain; Germany; France; Belgium; comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1908. 8°.

—— List of works relating to government regulation of insurance, United States and foreign countries, comp. by A. P. C. Griffin. 2d ed. Wash. 1908. 8°.

—— List of books (with references to periodicals) relating to the eight-hour working day and to limitation of working hours in general, comp. by A. P. C. Griffin. Wash. 1908. 8°.

—— List of works relating to deep waterways from the great lakes to the Atlantic ocean, with some other related works, by A. P. C. Griffin. Wash. 1908. 8°.

—— Select list of references on the valuation and capitalization of railroads, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1909. 8°.

—— Select list of references on sugar, chiefly in its economic aspects, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1910. 8°.

—— Select list of references on the cost of living and prices, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1910. 8°. — Additional references, Wash. 1912. 8°.

—— Select list of references on wool, with special reference to the tariff, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1911. 8°.

—— Select list of references on employers' liability and workmen's compensation, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1911. 8°.

—— Select list of references on boycots and injunctions in labor disputes, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1911. 8°.

—— Select list of references on the conservation of natural resources in the United States, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1912. 8°.

—— Select list of references on capital punishment, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1912. 8°.

—— Select list of references on the monetary question, comp. by H. H. B. Meyer en W. A. Slade. Wash. 1913. 8°.

—— Select list of references on commission government for cities, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1913. 8°.

—— List of references on Europe and international politics in relation to the present issues, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1914. 8°.

—— List of references on prison labor, comp. by H. H. B. Meyer. Wash. 1915. 8°.

Library of Congress. — List of references on embargoes, comp. by H. H. B. MEYER. Wash. 1917. 8°.

—— List of references on the Monroe doctrine, comp. by H. H. B. MEYER. Wash. 1919. 8°.

—— Select list of references on economic reconstruction, including reports of the British ministry of reconstruction, comp. by H. H. B. MEYER. Wash. 1919. 8°.

—— List of recent references on the income tax, comp. by H. H. B. MEYER. Wash. 1921. 8°.

Smithonian Institution. — Catalogue of publications of societies and of periodical works, belonging to the SMITHSONIAN INSTITUTION deposited in the Library of Congress. Wash. 1866. 8°.

—— Catalogue of the botanical library of JOHN DONNELL SMITH, presented in 1905 to the Smithsonian Institution, comp. by ALICE C. ATWOOD. Wash. 1908. (Contributions from the U. S. Nat. Herbarium. Vol. XII. part. 1).

Surgeon General's office. — Catalogue of the library of the Surgeon General's office, United States Army. Wash. 1873—74. 3 dln. 4°.

Hierbij: Specimen fasciculus of a catalogue of the National Medical library, under the direction of the Surgeon-General, United States Army, at Washington. Wash. 1876. 4°.

—— Index-catalogue of the library of the Surgeon-general's office, United States army; authors and subjects. 2d series. Vol. III—XX. Wash. 1898—1915. 18 dln. 4°.

13. Mexico. W. Indië. Zd. Amerika.

Brazilië.

RIO DE JANEIRO.

Bibliotheca nacional. — Catalogo da exposiçao de historia do Brazil realizada pela Bibliotheca Nacional do Rio de Janeiro a 2de Dec. de 1881. Rio de Jan. 1881. 2 dln. 8°.

Chili.

SANTIAGO.

Biblioteca nacional. — Libros y folletos Peruanos de la Biblioteca nacional. Santiago, 1896. 2 dln. 8°.

14. Azië. Afrika. Australië.

Japan.

JAPAN.

Lijst van Bibliotheken.

Mesopotamië.

MARDIN.

Evêché chaldéen. — Notice sur les manuscrits syriaques et arabes conservés dans la bibliothèque de l'évêché chaldéen de Mardin, par MGR. ADDAI SCHER. (Revue des bibliothèques. Année XVIII. 1908).

MOSOEL.

Patriarcat chaldéen. — Notice sur les manuscrits syriaques conservés dans la Bibliothèque du Patriarcat chaldéen de Mossoul, par MGR. ADDAI SCHER. (Revue des bibliothèques. Année XVII. 1907).

Palestina.

JERUSALEM.

Patriarchal-Bibliothek. — Der alte Bestand der griechischen Patriarchal-Bibliothek von Jerusalem, von A. EHRHARDT. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. IX. 1892).

N. Z. Wales.

SIDNEY.

Free public library. — Catalogue of books in the Free Publ. Libr. relating to, or published in Australasia; 1869—1888. Sydney, 1893. m. afb. 4°.

Australasian bibliography, part. I.

Victoria.

MELBOURNE.

Public library. — Catalogue of the Melbourne Public library for 1861. (Melbourne, 1861). 8°.

—— Catalogue of the Public library of Victoria. Melbourne, 1880. 2 dln. m. afb. 4°.

VII. DE BESCHERMING VAN HET BOEK. WETTEN, RECHTEN, ENZ.

1. Wetten en rechten betrekking hebbend op den boekhandel.

Voor wetten en statuten van Vereenigingen, zie V 5, 6, 7.

a. *Algemeen en Buitenland.*

Verhandelingen en Wetten.

Arrest du Conseil d'Estat du Roy, portant règlement sur le fait de la librairie et imprimerie. 10 avr. 1725. 4°.

—— portant défense de faire des amas de vieux drapeaux, peilles et autres matières servant à la fabrication du papier, à quatre lieues près des côtes maritimes et frontières du royaume; à peine de confiscation et de trois mille livres d'amente. 18 mars, 1755. 4°.

—— portant règlement de discipline pour les compagnons imprimeurs. 30 août 1777. 4°.

—— portant suppression et création de différentes chambres syndicales dans le royaume. 30 août 1777. 4°.

—— portant règlement sur la durée des privilèges en librairie. 30 août 1777. 4°.

—— qui règle les formalités à observer pour la réception des libraires et imprimeurs. 30 août 1777. 4°.

—— portant établissement de deux ventes publiques de librairie. 30 août 1777. 4°.

Biedermann, F. von. Einführung in die Rechtskunde des Buchhändlers. 2e verm. Aufl. Leipzig, 1906. 8°.

Biermann, J. Die Lieferungspflicht des Verlegers gegenüber dem Sortimenter. Giessen. 4°. (Gesetzesauslegung und -Anwendung in Das Recht. 25 Sept. 1910).

Bonet de Treiches et **Catineau-la-Roche.** Observations et projet de décret sur la librairie et les arts et professions auxiliaires, adressés à sa Majesté. Paris, 1808. 4°.

Brehm, G. N. De finibus iusti atque iniusti, circa dominium atque commercium bibliopolarum accuratius constituendis. Lips. 1786. 4°.

Brouckère, C. de. Discours, tendant à l'abrogation de la loi du 10 et de l'arrêté du 20 avril 1815, et de la loi du 6 mars 1818. Bruxelles, 1828. 8°.

Buhl, H. Zur Rechtsgeschichte des deutschen Sortimentsbuchhandels. Heidelb. 1879. 8°.

Cnobloch, J. Chr. A. Dissertatio juris criminalis: Quatenus typothetae vel bibliopolae injuriarum socii habendi sint? Seruestae, 1801. 4°.

Gubitz, A. Buchhandelsrecht und Juristenrecht. Hall, 1887. 8°.

Horrwitz, H. Das Recht der Handlungsgehilfen und Handlungslehrlinge, dargestellt für Juristen und Kaufleute. 2e neu bearb. Aufl. Berlin, 1905. 8°.

Küstner, E. G. Dissertatio juridica de publica rei librariae cura, imprimis Lipsiensi. Lips. 1778. 4°.

Lahure, A. Code manuel des usages, droits et obligations des imprimeurs typographes, de leurs clients et de leurs fournisseurs. nouv. éd. Paris, 1912. 8°.

Liberté de la librairie, La. et de l'imprimerie; recueil de pièces publié à l'occasion de l'enquête votée par le corps législatif. Paris, 1869. 8°.

Morel, E. Le dépot légal; étude et projet de loi. Paris, 1917. 8°.

Powell, A. The law specially affecting printers, publishers, and newspaper proprietors. London, 1887. 8°.

Rössig, C. G. Handbuch des Buchhandelsrechts, systematisch dargestellt für Rechtsgelehrte, Buchhändler und Schriftsteller. Leipzig, 1804. 8°.

Sabbe, M. In- en uitvoerrechten op boeken en papier gedurende de 17e en 18e eeuw in Zuid-Nederland. (Het Boek. Jg. X. 1921).

(**Saugrain, Cl. Masin**). Code de la librairie et imprimerie de Paris, ou conférence du règlement arrêté au Conseil d'état du Roy le 28 Févr. 1723, et rendu commun pour tout le royaume le 24 Mars 1744, avec les anciennes ordonnances, édits, etc. rendus au sujet de la librairie et de l'imprimerie, depuis l'an 1332 jusqu'à présent. Paris, 1744. kl. 8°.

Sitter, L. U. de. De drukpers als middel tot misdrijf. Gron. 1869. m. bespreking door D. J. Mom Visch (overdruk uit Themis. 1869). tez. 2dln. 8°.

Tittmann, C. A. Rechtliche Bemerkungen über die Grenzen des Buchhändlerrechts in Beziehung auf den Vertrieb der Bücher durch Commissionäre, Antiquare u.s.w. Dresden, 1804. kl. 8°.

b. *Nederland en Nederlandsch-Indie.*

1. Verhandelingen over wetten en rechten.

Bodel Nijenhuis, J. T. De juribus typographorum et bibliopolarum in regno Belgico. Lugd. Bat. 1819. 4°. (geschenk van den schrijver aan den heer A. D. Schinkel).

—— Idem; oorspronkelijk handschrift van den schrijver. 8°.

—— Idem; met brieven, aanteekeningen, gedrukte stukken, enz. enz. 2 dln. 4°.

—— De wetgeving op drukpers en boekhandel in de Nederlanden tot het begin der XIXe eeuw. Vertaling van de „Dissertatio historico-juridica de juribus typographorum et bibliopolarum in regno Belgico", aan de Leidsche hoogeschool verdedigd (1819). Met de latere bijvoegsels en verbeteringen van den schrijver. Amst. 1892. 8°.

Bijdragen tot de geschiedenis van den Nederlandschen boekhandel. IV.

—— Aanteekeningen en uittreksels over wetgeving, boeken, gilden, correspondentie met drukkers en geleerden enz. enz., in handschrift.

Uitgebr. verz., waarbij brieven van Westreenen van Tiellandt, Verhaeghen, Luzac, e.a.

Kreenen, J. J. van Riemsdijk. Het venten van drukwerk op de openbare straat. Leiden, 1895. 8°.

Lankkamp, G. J. Leeken-rechtspraak in Kon. goedgekeurde vereenigingen; open brief aan Z. Exc. den minister van justitie. Deventer, 1917. 8°.

Lettre-circulaire de l'Association pour favoriser les intérêts de la libraire néerlandaise à messieurs les éditeurs français. 9 Oct. 1891. (Amst. 1891). gr. 8°.

Betreffende het projet des tarifs douaniers.

Nooten, N. F. van. Rechtsvragen ten opzichte van den aanslag van boekdrukkers, die letterkundige werken drukken en uitgeven, in het recht van patent. Leiden, 1879. — m. 2e verm. dr. Leid. 1879. tez. 2 dln. 8°.

Printers' and booksellers' privileges and licenses and the press .aws of the olden times; the Netherlands. (British and colonial printer, July 15, 1909).

2. Publicaties van de overheid en wetten.

(Chronologisch).

Register van crimineele notitien, confessien, sententien enz. van den Hove (van Holland), begonnen in Juli 1464 ende geëyndigt 9 Nov. 1663. — Register 10e crimin. sententie boek beginn. 1 July 1585 tot 27 Dec. 1622. — Index van crimineele sententien van den Hove van Holland seedert den 27 Febr. 1623 tot 3 Apr. 1789, met 2 registers, een der naamen van de gesententieerden, 't andere der misdaaden om welke zij gesententieerd zijn. — Extract uit de civile en crimineele registers van den Hove Provintiaal van Holl. Zeel. en Friesl., vermeldende de vonnissen over misdaden, in Zeeland bedreven, gevelt; 1455—1553. Hs. uit de 18e eeuw van 250 blz. fol.

„Deze compendia der crimineele sententien zijn gecopieert na het eigen hs. van wijlen den Hr. en Mr. Pieter de Vos, in leven Raad in den Hove van Holland." Zij bevatten verschillende zaken op den boekhandel betrekking hebbende, waarvan een register is bijgevoegd door R. Schierbeek.

Ordinancie, statuyt ende gebot provisionnael onss Heeren des Conincx, aengaende de printers, boeckvercoopers ende schoelmeesters. Geprint in de Princelycke stadt van Bruessele by my Michiel van Hamont. 1570. kl. 4°.

Resolutie van de Heeren van den Gerechte der stad Amsterdam betreffende het aanplakken der billetten. 28 Jan. 1711. Amst. J. Rieuwertsz. 1 blz. plano.

Informatie voor de boekverkoopers, rakende de ordonnantie op 't middel van den veertigsten penning [van alle goederen op de catalogen der te houden auctiën of verkoopingen geëxprimeert] gearresteerd bij Haer Edl. Groot Mogende de Heeren Staeten van Holland en West-Vriesland, 9 Mey 1744. 2 blz. 4°.

Request aan de Staten van Holland en West-Vriesland van de gemeene Boeckverkoopers, Boeck- en Courantdruckers in deze Provintie, verzoekende afschaffing van den import op Begraeffenis-, Cedullen, Couranten, Gazetten, Nieuw-maren etc., mitsgaders den 40e penning, op het verkoopen van boecken bij Auctie, ingesteld in 1674. z. j. 1 blz. plano.

Réflexions des libraires de Hollande, sur l'arrêt du Conseil d'Etat de S. M. le Roi de France, du 11 Sept. 1771, qui ordonne q'à l'avenir tous les livres imprimés ou gravés, soit en Fran-

çois, soit en Latin, reliés ou non reliés, vieux ou neufs, venant de l'Etranger, payeront à l'entrée du Royaume soixante livres par quintal. 16 Nov. 1771. Hs. 6 blz. 4°.

Verzameling van wetten en keizerlijke decreten betrekkelijk de boekdrukkerijen en den boekhandel, gevolgd van de noodige onderrigtingen en ophelderingen betrekkelijk dezelve voorgeschreven. (Holl. en Fransche tekst). Amst. en 's-Grav. 1811. 8°.

Bevat de wetten en decreten van 19 July 1790, 5 Febr. 1810, 3 Aug. 1810, 29 Dec. 1810, 9 Apr. 1811, 29 Apr. 1811, 3 Juny 1811.

— — van wetten, keizerlijke decreten, advys van den Staatsraad en besluit van Z. D. H. den Prins aartsthesaurier des Rijks, betrekkelijk de drukkerijen en den boekhandel; in orde gebragt en op nieuw vertaald door G. van Lennep. (Holl. en Fransche tekst). Amst. en 's-Grav. 1812. 8°.

Bevat de wetten en decreten van 19 July 1793, 1 en 7 Germinal Jaar 13, 4 Apr. 1806, 5 Febr. 3 Mei, 6 July, 3 Aug. 10 Aug. 18 Nov. 14 Dec. en 29 Dec. 1810, 2 Febr. 9 Apr. 29 Apr. 19 Juny, 3 July, 23 Aug. 24 Aug. 12 Sept. en 14 Oct. 1811.

Wetten en verordeningen nopens den boekhandel en de drukpers in Nederland (sedert 1796). 's-Grav. J. Belinfante. 1834. 12°.

Publicatie wegens een belasting op de speelkaarten gearresteerd bij het Prov. Bestuur van Holland. 21 Mrt. 's-Grav. 1797. 8°.

—— van het Gemeente-bestuur van Utrecht behelzende eenige verordeningen nopens het exerceeren van alle neringen en handteeringen binnen die stad. 27 Dec. 1803. Utr. P. Muntendam. 1804. 8 blz. 4°.

Bepalingen omtrent den boekhandel en drukpers in Nederland, 1803—1851; bijeenverz. door J. H. D. Munnik. Joure, 1853. 8°.

Notificatie van Wethouders van Amsterdam aan alle boekdrukkers en houte plaatdrukkers, kunst- of kopere plaatdrukkers, boekbinders, lettergieters, courantiers, courantaanbrengers, courantloopers of loopsters, speelkaartenmakers, boekverkoopers of winkeliers, land- en zeekaartverkoopers en oude boekenkramers, dat zij tot het doen van aanvraage tot bekoming van patent zich zullen moeten vervoegen ten comptoire van de provisioneele commissarissen van het voormalig Boekverkoopers Gild. 15 April, 1806. plano.

Kennisgeving van het burgemeesterschap der stad Amsterdam, houdende bepaling dat voortaan alle publieke verkopingen van schilderijen, tekeningen, prenten en andere kunstvoorwerpen niet anders dan door één of meer beëedigde makelaars zullen mogen worden gehouden. 12 Juni, 1810. 1 blz. plano.

Décret impérial contenant règlement sur l'imprimerie et la librairie. 5 Févr. 1810. 8°. (Bulletin des lois, no. 264).

Keizerlijke decreten, houdende een reglement op den boekhandel en de drukkerij, alsmede over de couranten en dagbladen; 5 Febr. 3 Aug. 1810 en 9 Apr. 1811. Amst. 1811. 8°.

Décret du directeur général de l'imprimerie et de la librairie sur la délivrance des brevets et de la patente de libraire. Paris, le 1er sept. 1812. 8°.

Ciriaci, J. P. Volledig zamenstel der wettelijke verordeningen op het recht van patent. 's-Grav. 1843. 8°.

Adres van S. & J. Luchtmans c.s., boekhandelaars te Leiden, Rotterdam, Amsterdam, Utrecht en 's-Gravenhage, dd. 14 Nov. 1844, aan de Tweede Kamer, tegen het ontwerp van een nieuw tarief van in-, uit- en doorvoer van boeken. 1 blz. fol.

3. Ordonnantien op papier.

(Chronologisch).

Ordonnantie, na de welcke in den Lande van Hollandt en West-Vrieslandt sal werden geheven een import op eenige gedruckte soo inlantsche als uytlantsche papieren. 's-Grav. J. Scheltus, 1674. 4°. (ingaande 1 Aug. 1674).

—— Alsvoren. (ingaande 15 Sept. 1674).

Import op de consumptie van allerhande wit, graeuw ende blaeuw papier. 's-Grav. J. Scheltus, 1674. 4°. (ingaande 15 Sept. 1674).

Publicatie van de Staten generaal der Ver. Nederlanden mededeelend hun besluit dat alle de placcaten emaneren met de Resolutie daarop genomen, tegens den invoer ende consumptie van brandewijnen, Fransche koele wijnen, enz. papier.... gemortificeert ende ingetrokken zullen werden. 9 Oct. 1674. plano.

Korte Deductie, dienende tot aanwijsinge dat de nieuwe import op de consumptie van de papieren, alsmede op de gedruckte papieren in de provintie Holland zeer nadeeligh is. [ondert. d.d. gedeputeerden van de papierkoopers, boekdrukkers, boeck- en kunstverkoopers, landkaart- en troefspelmaekers, ende courantdruckers van de respective steden van Hollandt ende West-Vrieslandt. 21 Mrt. 1675]. 4 blz. plano.

Consideratien over een meerder belastinge van de France en andere uytlandse papieren, door de overluyden van 't boekverkoopers-, boeckdruckers- en kunstverkoopers-, etc. gilde. [1675]. plano.

Consideratien over de belasting en den import van de papieren, door de papierhandelaars tot Amsterdam opgesteld. [1675]. 2 blz. fol.

Ordonnantie, na de welcke in den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt, sal werden geheven den import op eenige gedruckte soo inlandtsche als uytlandtsche papieren; ingaende den eersten April 1679 ende eyndigende den laetsten Maart 1680. 4°.

— — Alsvoren; ingaende den eersten April 1683 ende eyndigende den laetsten Maart 1684. 4°.

— — Alsvoren; ingaende op den eersten April 1700 ende eyndigende den laetsten Maart 1701. 4°.

Placaet van de Staten Generaal der Ver. Nederlanden, tegens den invoer van de manufacturen (daar onder mede gecomprehendeert papieren, gerafineerde suyckeren, enz.) gemaeckt onder het gebiedt van de Koningen van Vranckrijck of Spaigne. 11 Mey 1703. 's-Grav. P. Scheltus, 1703. 4°.

— — verbiedende den uitvoer van lompen, vischwandt en oudt ende afgesleeten touwwerk voor den tijd van 6 jaer. 11 Apr. 1724. 's-Grav. J. Scheltus, 1724. plano.

— — herhaling van dit gebod en die van 1719 en 1720, voor den tijd van nog 10 jaren. 13 Jan. 1730. plano.

Resolutie van de Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam, houdende bepaling betreffende het veylen op publique verkopinge van papier. 28 Jan. 1737. Amst. P. van den Berge. plano.

Ordonnantie, na de welcke in den Lande van Hollandt en Westvrieslandt sal geheeven werden den import op eenige gedruckte soo inlandtsche als uytheemsche papieren; ingaende op den eersten April 1745 en eyndigende den laetsten Maart 1746. 4°.

— — volgens het consent van de Staaten van den selve Lande, ten behoeve van de gemeene saake, bij collecte zal geheeven werden den import op de soo inlandsche als uytheemsche daarbij gemelde gedrukte papieren; ingaende op den eersten Mey 1750. 4°.

4. Gilden.

Amsterdam. — D'Erven Stichters Comptoir Almanach. 1711—19, 21—32, 34—50/51, 52—98, 1802—12. 96 stuks. 4°.

Met vele aanteekeningen in Hs. betr. den boekhandel en het boekverkoopers-gild in Amsterdam.

— — Boek- en Kunstverkoopers en Boekdrukkers Gildt; naamregister van de Overlieden, seedert de scheiding van 't St. Lucas Gildt in 't jaer 1662 (tot 1809). 1 dl. 4°.

Amsterdam. — notulen 1661—1812. 2 dl. fol. — requesten 1629—1807. 7 dln. fol. — Eenige oude requesten 1700—1739. 1 dl. fol. — Verkiezings-requesten 1662—1812. 1 dl. fol. — Varia (ten deele gedrukte stukken) 1661—1780. 2 dl. fol. — Copye van de ordonnantien en willekeuren rakende St. Lucas Gilde vóór de separatie der Boekverkoopers, geauthoriseert door de notaris G. Steeman, 9 Jan. 1663. 1 dl. 4°. — Ordonnantien en willekeuren van de Boekverkopers en Boekdrukkers, daaronder mee de Boekbinders, 1662—1666. 1 dl. 4°.

—— BODEL NIJENHUIS, J. T. Registers op den 1e tot 7e band. Requesten van het Boekverkoopers Gilde te Amsterdam, loopende van 1629—1807. — Register op een band van het Amsterd. Boekverkoopers Gilde, getiteld Oude Requesten 1699—1739. — Register van alle de Acten en Documenten die in de casse van het Gild berusten, so als deselve daar genommert en bijeengebragt zijn, in 't boek geteekent A. Hs. van 32 blz. fol.

—— Excerpten over de geschiedenis van het Boekverkoopers-, Boekdrukkers-, Boekbinders- etc. Gilde der stad Amst., gemaakt 1e in 182-, uit Gildepapieren, berustende bij J. den Hengst, zoon van een der 5 laatste overlieden; 2e in 1829, 1835, uit alle de stukken van 't Gilde zelve, berustende onder een der 2 allerlaatste overlieden, W. Holtrop. Hs. v. 78 blz. fol.; bijgev. 4 brieven van W. Holtrop, 1 brief van Mevr. de Wed. Holtrop, 1 brief van W. N. du Rieu, 1 brief van Rammelman Elsevier en enkele losse aanteekeningen.

— Overeenkomst gemaakt tusschen 29 „Druckermeesters" te Amsterdam naar aanleiding van „de groote onordentelikheit die heden bij veele hunner knechts gepleegt wort, in 't overloopen van d'eene druckerij op d'ander, zonder aan hun meesters daarvan vooraf de minste kennisse te geven, noch op hun schade, bederf van papieren, of andere verhinderingen acht te nemen". Gedaan in Amsterdam 7 Juli 1681. (Eigenhandig geschreven en door allen onderteekend stuk). 2 blz. fol.

Onderteekend door: H. Sweerts, P. Matthys, H. Aeltz, O. Barentz Smient, D. Bakkamude, J. Witsoet, J. van Hardenberg, Joan Blaeu, W. de Jonge, enz. enz.

—— Generaal reglement voor alle de Gildens. Amst. S. Lamsveld, (1749). 4°.

— Extract van de Willekeuren en Ordonnantien den Gilde van St. Lucas verleent. Amst. J. Rieuwertsz, 1720. (Bijgebonden: Ordonnantien en Willekeuren van het Lucas-Gilde, binnen Amsterdam. Amst. P. H. Dronsberg, 1789. — Reglement voor het St. Lucas-Gilde. Publicatie van den Raad der gemeente Amsterdam. 28 Juli 1797). 4°.

Amsterdam. — Ordonnantie voor het Boek- en Konstverkoopers-, nevens Boek-, Kaart-, Plaat-, Drukkers- en Boekbinders Gilde deser stede Amstelredamme. Amst. S. Lamsveld, (1750). 4°.

—— Alsvoren. Amst. P. Mortier. May, 1769. (Bijgebonden: Ordonnantie betr. onderstand uit de gildekassen, 1777. — Ordonnantie betr. den leeftijd van toelating tot het gild, 1786). 4°.

—— Alsvoren. Amst. P. H. Dronsberg, (1798). 4°.

—— Ordonnantie van Overlieden van het Boekverkoopers-, Boekdrukkers-, Kunstverkoopers-, etc. Gilde te Amsterdam, verbiedende het staan op markten, bruggen, straten, de Borse ofte andere publique plaatsen met boecken, couranten, nieuwe-maren ofte liedekens, ofte deselve bij de straten ofte huysen om te verkoopen om te dragen. Amst. S. Lamsveld, [± 1750]. plano.

—— Ongeoorloofde Boekhandel op bruggen of grachten of door Joden op de Beurs. — Aan de Overlieden van het Boekverkoopers-, Boekdrukkers- en Kunstverkoopers Gilde binnen Amsterdam, door een gildebroeder. [± 1750]. 4 blz. fol.

—— Request aan Burgemeesteren en Regeerders van Overluyden van 't Boeckverkoopers Gilde verzoekende om maatregelen te nemen 1e tegen „personen, die geduerigh langs de straat en Beurse met boecken, couranten en nieuwe maren omloopen", 2e tegen den nadruk. z.j. plano.

—— Bekendmaking van Overlieden van 't Boekverkoopers Gilde, naar aanleiding van eene publicatie van 29 Jan. 1761 van Heeren van den Gerechte, aan de makelaars, betreffende het in veiling brengen van boeken. Amst. 30 Mrt. 1761. bl. plano.

—— Request aan Overlieden van het Boekverkoopers-, Boekdrukkers- en Kunstverkoopers Gilde wegens verschillende misbruiken in het Gilde ten gevolge van het niet handhaven der artikelen van het reglement. „Dit is op Maandag 29 Apr. 1765 aan de overlieden op de gildekamer gebragt, zijn door 42 gildebroederen geteekend. De brengers waaren de boekverkoopers Arnoldus Olofsen, Jacobus Kok, Stephanus Jac. Baalde en Andries van Dijk, die met de Overlieden overlegd hebben om 14 dagen zijnde Maandag 13 May weederom te komen, en weedergekomen zijnde is dat op keijven en schelden uitgedraayd en verder daar niets in gedaan heeft dat een eynde genomen." Hs. (copie) 4 blz. fol.

—— Ordonnantie van de Heeren van den Gerechte bepalende, dat niemand in het Boekverkoopers-, Boek-, Plaat- en Kaartdrukkers-, mitsgaders Boekbinders Gilde als leerling zal worden aan-

enomen beneden de twaalf en boven de vijfentwintig jaar en dat niemand van buiten inkoomende, tenzij schoonsoonen van gildebroeders, als meester in het gilde zal worden aangenomen zonder het overneemen van een genoegzaam fonds van een der gildebroeders en speciaal consent van Burgemeesteren. 25 Jan. 1786. Amst. P. Schouten. plano.

Amsterdam. — Alsvoren; andere druk, zonder adres van drukker.

—— Oproeping van Burgemeesteren om den 22 Apr. 1788 ten stadhuize te compareeren ten einde den eed op de constitutie af te leggen. 1 blz. br. 4°. — Oproeping van Overlieden van het Boek- verkoopers-, Boekdrukkers- en Kunstverkopers Gilde aan de Gildenbroeders, voor hetzelfde doel. 1 blz. br. 4°.

—— Arrest van de heeren van den Gerechte der stad Amsterdam, naar aanleiding van het feit dat diverse personen zich onderwinden zodanige ambagten en neringen te doen als onder het St. Lucas Gild behooren, zonder nogthans het zelve Gilde te koopen ofte desselfs rechten te voldoen en vastleggende dat men hetzij tot het St. Lucasgilde, hetzij tot het Boekdrukkers-, Boekverkoopers Gilde zal moeten toetreden. 27 Jan. 1791. Amst. P. A. Dronsberg. plano.

—— Mededeeling betreffende een samenkomst van gildebroeders op 10 Juni 1795, waarin een adres is vastgesteld en een verbetering der Gilde-ordonnantie voorgesteld. 1 blz. 4°.

—— Alteratie in de keur voor het St. Lucas Gilde te Amsterdam, 14 July 1797, behelsende eene overeenkomst tusschen overlieden van het gemelde en die van het Boekverkopers Gilde betreffende de betaling van een zoogenaamd visitegeld voor Kunst-Printwerken. 24 Febr. 1798. 1 blz. 4°.

— Mededeeling door Provisioneele Commissarissen van het voormalig Boekverkopers Gild van eene aanschrijving van het Committé van Algemeen Welzijn, houdende bepalingen betreffende publieke verkopingen van boeken, ook in verband met een schrijven van het St. Lucas Gild. 25 Oct. 1802. 4 blz. 4°.

—— Mededeeling van Provis. Commissarissen van het voormalig Boekverkopers Gilde te Amsterdam, op order van Wethouders dier gemeente, dat van elken catalogus of notitie van inboedels en andere verkopingen één exemplaar aan het huis van den president Wethouder moet worden besorgd. 3 Mrt. 1806. 1 blz. 4°.

Amsterdam. — Requeste van de Provis. Commissarissen van het voor- malig .... Gild, binnen Amsterdam, omme instand houding der Gilden, met de noodige bepaalingen, zoo tot be voordeeling van neeringen en handwerken, als tot weering de ventjagerije. 8 blz. fol. (m. geleibrief aan de leden van he voormalig Gilde. Nov. 1806. 2 blz. 4°).

— — Ter gelegenheid der viering van het 150-jarig bestaan va het Boekverkoopers-, Boekdrukkers- en Kunstverkoopers-Gilde binnen Amsteldam, sedert 31 Jan. 1662. Gedichten van J. te Brink Gz. & H. van Munster. Amst. 1812. 8°.

— — Schrijven van P. den Hengst, mededeelend dat de geza menlijke voormalige overlieden der onderscheiden Gilden me goedkeuring der Sted. Regeering besloten hebben, om aan Z. K. H een adres te zenden, met verzoek de gilden weder in werking t doen treden. 18 Dec. 1813. (copie). 1 blz. 4°.

—— Dispositie van den 31 Aug. 1820, betrekkelijk de liquidati der overgeblevene bezittingen van de voormalige gilden en he verdere gebruik derzelve. (Prov. Blad van Noord-Holland). 8°.

— — Oproeping van Commissarissen van het voormalig Boek verkoopers Gilde, ten name van W. Holtrop, om den 21 Juny 1821 ter secretarie der stad Amsterdam te komen. plano.

Arnhem. — BIESEN, JACOB VAN. Staet enz. tusschen ee druckerie voor de H. M. Heeren Staten Generael ofte voor ee geheele provintie in particulier, tegen een druckerie, die ruin duyssent rixd. heeft gecost voor de Eed. M. Heeren Staten va Gelderlandt, ende met wat voedtsel een druckerie moet onderhou den ende gevoed worden, enz. enz. (1670). Hs. fol.

's-Gravenhage. — Ordonnantie voor het Boeck- en Konstver koopers-, nevens Boeck-, Kaart- en Plaatdrukkers-, mitsgaders Boeckbinders-, Papier- en Penneverkoopers Gilde deser stede va 's-Gravenhage .'s-Grav. bij G. Rammazeyn, voor Deecken en Hooft mannen van 't voornoemde Gilde. 1702. 8 blz. 4°.

— — Alsvoren. 's-Grav. bij Corn. van Zanten, 's Lands Klein zegel en Stadsdrukker, op de Groote Bierkay. 1768. 8 blz. 4°.

— — Korte Memorie dienende tot nader adstructie van he verzoek bij Requeste van wegens de Magistraat van 's-Gravenhag aan H. E. Gr. M. gedaen, en aan H. E. M. de Heeren Leeden va het Besoigne overgegeeven. z.j. 8 blz. fol.

De Magistraat van 's-Grav. beklaagt zich dat zij door de steden voorbi is gegaan, daar deze direct een resolutie ter kennis van een Courantier e den Deken van het Boekverkoopersgilde hebben gebracht, terwijl dit doo hare tusschenkomst had moeten geschieden.

Groningen. — Verschillende stukken in Hs. van 1617—1703, be-
attende de Provisionele ordonnantien, Requesten, Rekeningen
an 1693—1703. 1 bd. fol.

Leiden. — Korte lijst der stukken door mij (nl. Mr. J. T. Bodel
Nijenhuis) 1834 gevonden onder de archieven van het Boek- en
Plaatdrukkers-, Boekverkoopers- en Boekbinders Gilde te Leyden.
Hs. 1 blz. fol.

—— COURT, P. DE LA. Waartoe het verbod der auctien en het
opprigten van het Boekverkoopers Gilde (1651) in Leiden ge-
leid heeft; een paradox. (Cap. 15 uit het ongedrukte Hs. van P. de
la Court. Het welvaren der stad Leyden). 19e eeuwsch Hs. van 8
blz. 4°. (Afkomstig van Mr. J. T. Bodel Nijenhuis).

—— Ampliatie van de Keure op 't stuck van 't Bouckver-
coopen gemaeckt; gedaen ende gearresteert bij die van de ghe-
rechte der Stadt Leyden, op den 25e Julii van den Jaere 1651.
Plano.

—— VERRUWKERT, S. Register der Hoofd-luide, mitsgaaders
Neeringdoende, Boekverkoopers en Drukkers (te Leyden): 't see-
dert a° 1651—1812. Hs. 4°.

—— Ordonnantie verleend bij die van den gerechte der stad Leyden, op het Gilde der Boekverkoopers, Boek- en Plaetdrukkers-, Boekbinders-, Papier-, Pennen-, Land- en Speelkaartverkoopers; benevens een Reglement wegens het houden der Auctien, en 't geene verders tot de Boekneeringe behoort. Gedr. bij H. van der Deyster, 1775. 4°. — Achteraan: Adres van de Hoofdlieden en Opzienders der Auctien en Boekneeringe, 11 Dec. 1782. — Informatie voor de boekverkoopers wegens het verkoopen van gebonde en ongebonde boeken enz. in desolaate boedels gevonden wordende. 31 Aug. 1786.

—— Nadruk van hetzelfde.

—— Aanmaning ter betaling van het Gilde-geld, wegens de vrijheid tot het verkopen van speelkaarten. (zonder jaar ingevuld). 1 blz. 4°. obl.

—— Oproeping van „Opzienders der Auctien en Boekneringen" aan de leden van het Boekverkoopers Gilde om, ingevolge Publicatie van den Raad, opgave te doen van de knechts en leerlingen welke bij hen in dienst zijn. 20 July. 1803. 1 blz. 4°.

—— Requeste aan Z. M. den Koning van Holland, voor de Provisioneele Commissarissen van het voormalig Gild, binnen de stad Leiden, omme instandhouding der gilden zooals dezelve vóór den jare 1795 bestonden. (1808). fol.

Middelburg. — Copie van het originele Gilde-Boek van het Boekdrukkers-, -Binders en Verkoopers-Gilde, inhoudende het Privilegie en Ordonnantie, met de nadere Ampliatien, bij Burgemeester, Schepenen en Raden der stadt Middelburg in Zeeland, tot maintien van voorsz. Gilde. Alsmede de namen en wapens der Heeren Overdekens, en Vrij-meesters successive. Opgestelt in den Jare 1664 en geschreve door P. G. V. Lancum, successive gecontinueert tot heden (1770) en dit gecopieert door C. S. Matthaeus. Met geteekend titelvignet Laurens Koster voorstellend. Hs. kl. 8°.

— — Privilegie van 't Gilde der Boeckdruckers, Boeckverkoopers en Boeckbinders, binnen Middelburgh in Zeeland. Middelb. Chr. Verelst, (1674). 12°.

Bevat het Privilegie van 22 Oct. 1549 met de Ampliatien van 1647, 1660 1664, 1667 en 1674.

— — Conditien, der gecombineerde Weduwenbeurs, bestaande in boekdrukkers, boekbinders, boekverkoopers, stoeldrayers, borstelmakers, officianten en particuliere personen. Middelb. bij Jac. Pauwelsen, voor de Societeit. (1751). 4°.

Rotterdam. — Ordonnantie voor het Gilde van de Boekverkoopers, Boekdruckers, Boekbinders, Papier- en Pennenverkoopers, binnen de stad Rotterdam. Rott. voor de Hooftmannen van 't voorn. Gildt, 1699. 8°.

— — Extract uyt de Generale Keure en Ordonnantie der stad Rotterdam, houdende Ordonnantie op het Boekverkoopers Gilde. Rott. P. van Waesberge, ordinaris drukker der voorsz. stad, 1720. 4°.

Utrecht. — Ordonnantie rakende het Boekverkopers-, Boekdrukkers en Boekbinders Gild, gearresteert den 2 Febr. 1663. Te Utrecht, gedrukt voor het Boekdrukkers- en Boekverkopers Gild. 4 blz. 4°.

— — Ordonnantie, op het Boeckdruckers-, Boeckbinders- ende Boeckverkopers Gilde, binnen de stad Utrecht, gearresteert den 2e Febr. 1663. Utr. bij W. van Paddenburgh, ordinaris drucker der E. M. Heeren Staten 's Lands van Utrecht, 1679. 8 blz. 4°.

— — Extracten uyt de Resolutien der Burgemeesteren en Vroedschap der stadt Utrecht. 1721—1777.

a. 13 Oct. 1721: verbod om van minderjarige personen (studenten) boeken te koopen.

b. 17 Nov. 1738: wijziging van art. 20 der ordonnantie, betreffende de knechts.

c. 22 Dec. 1738: Alsvoren; aanvulling.

Utrecht.

d. 2 Nov. 1740: wijziging van art. 19 der ordonnantie, betreffende de leerjongens.

e. 4 Jan. 1745: verlof aan ieder boekverkooper om jaarlijks een auctie zijner boeken aan te richten.

f. 12 Nov. 1753: bevel om van elk nieuw gedrukt boek een exemplaar af te staan aan de Stadsbibliotheek (renovatie van de besluiten van 9 Jan. 1688 en 20 Juli 1691).

g. 2 Aug. 1756: verbod om disputen ten dienste der studenten te drukken of uit te geven.

h. 18 Sept. 1758: bevel dat van alle boekverkoopingen aan den busmeester van het gild zal moeten betaald worden voor iedere catalogus *f* 3. en over iedere appendix 30 stuivers. (appointement).

i. 27 Febr. 1764: verbod om titelplaten of vignetten voor disputen van studenten te doen drukken anders dan bij den academiedrukker J. Broedelet. Prijsbepaling voor het innaaien van disputen.

k. 12 Mei 1766: verbod om bij verkoopingen van boeken van Roomsche priesters, op den catalogus geen anderen titel aan dien priester te geven, dan dien van Roomsch priester.

l. 7 Nov. 1766: verbod tegen het boekje: „De boeren studeerkamer oft rariteytkraam der Zotten en Zottinnen, gedr. 's-Grav. bij P. van Os."

m. 30 Oct. en 6 Nov. 1769: verbod tot het opzetten van leesbibliotheken.

n. 29 Oct. 1770: herhaling van de resolutie van 12 Nov. 1753.

o. 22 Aug. 1771: bevel tot ophaling van alle exemplaren van „Deductie vervattende de redenen, op welke de provincie van Friesland fundeert haar verzoek en pretensie, om in hare quota in de Generaliteitslasten verligt te worden."

p. 7 Juni 1773: besluit dat voortaan van alle boeken in de stad gedrukt en opgedragen zijnde aan Burgemeesteren en Raden maar twee exemplaren voor stadsrekening zullen genomen worden.

q. 7 Juli 1775: bevel tot ophaling van alle exemplaren van „Anonymi Deutero-Jubilon.

r. 21 Apr. 1777. Herhaling en uitbreiding van de resolutie van 12 Nov. 1753.

—— Reglement op de Bussche, voor alle boekdrukkers- en lettersettersknegts (te Utrecht). Gedr. voor de Busgeselle, 1795. 8 blz. 4°.

Utrecht. — Request van busmeesteren, voornamelijk betreffende den leeftijdsgrens van hen die in de bus mogen worden aangenomen. z.j. Hs. 1 blz. fol. en 2 andere Hs. desbetr.

—— Besluit van de Vroedschap tot ampliatie van het reglement op de Busse van 5 Mrt. 1741, 26 Febr. 1753. Hs. 1 blz. fol.

—— Het eerste Eeuwgetijde van het Boekdrukkers- en Boekverkoopers Gilde binnen Utrecht, opgericht in den Jaare 1663. Plechtig gevierd den 2e van Oogstmaand 1763, en ter dankbare geheugenisse in dichtmaat voorgestelt door Joan Stouw. m. frontispice. 4°.

—— Kort verhaal der feestvieringe des eersten Eeuwgetij's van het Boekverkoopers-, Boekdrukkers- en Boekbinders Gilde, in Utrecht, den 2e van Oogstmaand 1763. 4°.

—— Request, van het Boekverkopers-, Boekdrukkers- en Boekbinders Gilde der stad Utrecht. (ingediend in de maand Augustus 1781). 2 blz. 4°.

—— Musschenbroek, P. van. Aanteekeningen of uittreksels uit mss. stedelijke stukken te Utrecht, betreffende het door J. T. Bodel Nijenhuis in zijn dissertatie aangevoerde over Gilden, over den Boekhandel, over een Leesbibliotheek en dergelijke. 1819—1822. (Kopy). 4°.

Vlissingen. — Proef van A. Corbelijn, Vlissingen, den Xe van Bloeimaend 1784. 8°.

Aan den Heere Mr. Abr. van Doorn, raad en pensionaris der stad Vlissingen; als overdeken van het boekdrukkers-, boekbinders- en boekverkoopersgilde.

—— Proef van J. Nortier Jz., Vlissingen den 1e van Grasmaand 1785. 8°.

Aan Mr. Abr. van Doorn ... als overdeken van het boekdrukkers-, boekbinders- en boekverkoopersgilde.

2. Wetten en rechten betrekking hebbend op het drukken. — Vrijheid van Drukpers en Censuur. Verboden boeken. Processen. — Indices librorum prohibitorum.

a. Algemeen en Buitenland.

1. Algemeen.

Alker, A. Preussens Pressgesetze und der Buchhandel in Preussen. Lissa, 1844. 8°.

′ **Assen, C. J. van.** Over de vrijheid van spreken en schrijven te Athene en te Rome. (Leyden, 1829). 8°.

Aulnis de Bourouill, J. d'. Encykliek en syllabus over vrijheid van godsdienst en van drukpers; een proeve van tekst-verklaring. 's-Grav. 1883. 8°.

Belin, J. P. Le commerce des livres prohibés à Paris de 1750 à 1789. Paris, 1913. m. krt. 8°.

Bentham, J. On the liberty of the press and public discussion. London, 1821. 8°.

Bergasse, (Nic.). Essai sur la loi, sur la souveraineté et sur la liberté de manifester ses pensées ou sur la liberté de la presse. 3e éd. suivie d'une lettre de l'auteur sur l'indivisibilité du pouvoir législatif. Paris, 1822. 8°.

Berner, A. F. Lehrbuch des deutschen Pressrechtes. Leipzig, 1876. 8°.

Birnbaum, (J.). Notice sur les dispositions du droit anglais relatives aux délits de la presse. Bruxelles, 1828. 8°.

Bodel Nijenhuis, J. T. Aanteekeningen over vrijheid van drukpers en wetgeving in het buitenland (Europa, Azië, Afrika en Amerika). Meerendeels in handschrift.

Bohn, P. Lic. Die internationale Verbreitung der obszönen Photographiën und Bücher und die internationale Bekämpfung dieses Handels. Leipzig, 1910. 8°.

(**Brouwer, J**). Prijsverhandeling, strekkende ter beantwoording van de vraage: Is de vrijheid van drukpers een noodwendig vereischte ter handhaving der vrijheid, en onafhankelijkheid van een gemeenebest? zoo ja, welke zijn de voordeelen, die daar uit voortvloeijen. Opgegeven door het genootschap „Vlijt, Moeder der Wetenschappen". 1784. 8°.

Bevat nog: Aanteekeningen getrokken uit de onbekroonde verhandeling van Fr. Hoekstra.

Brunner, J. C. „Unzüchtige" Schriftwerke. Augsb. 1914. 8°.

Buyn, L. A. P. F. Het regt tot een volkomen onbelemmerde gedachte-uiting. Amst. 1867. 8°.

Buys, J. Th. De jure cogitata communicandi ex juris communis principiis regendo. Amst. 1850. 8°.

Catalogue des écrits, gravures et dessins condamnés (en France) depuis 1814 jusqu'au 1 janv. 1850, suivi de la liste des individus condamnés pour délits de presse. Paris, 1850. 8°.

Chassan, (J. P.). Traité des délits et contraventions de la parole, de l'écriture et de la presse. 2e éd. Paris, 1846. 2 dln. 8°.

Chateaubriand, (F. R. A.). Opinion sur le projet de loi relatif à la liberté de la presse, prononcée à la Chambre des pairs, dans la séance du 19 Janv. 1818. Paris, 1818. 8°.

Code, Nouveau. de la presse en Belgique; contenant: 1e. la législation de la presse sous le gouvernement des Pays-Bas; 2e. la législation de la presse, sous le gouvernement belge; 3e. les lois et documents subsidiaires les plus utiles à connaitre en matière de presse. Anvers, 1852. 8°.

Constant, B. de. Questions sur la législation actuelle de la presse en France et sur la doctrine du ministère public, relativement à la saisie des écrits, et à la responsabilité des auteurs et imprimeurs. 2e éd. Paris, 1817. 8°.

Daru, (P. A. N. B.). Notions statistiques sur la librairie pour servir à la discussion des lois sur la presse. Paris, 1827. 4°.

Delius. Das Reichsgesetz über die Presse vom 7 Mai 1874 und die übrigen auf das Presswesen bezüglichen Bestimmungen der Reichs- und Landesgesetze. Hannover, 1895. 8°.

Denkschrift über Censur und Pressfreiheit in Deutschland, gemäss dem Beschlusse der Hauptversammlung des Börsenvereins am 11 Mai 1841. (als Manuscript für die Mitglieder). Jena, 1841. 4°.

Deszewssy, J. von. Ueber Pressfreiheit und Büchercensur im allgemeinen und mit besonderer Beziehung auf Ungarn; aus der lateinischen Handschrift frei übersetzt von C. F. Leipzig, 1831. 8°.

Deutschlaender, A. W. De castrationis librorum causis, librisque historicis mutilatis. Lips. 1765. 4°.

Diemerbroeck, J. de. Disputatio juridica inauguralis de injuriis et famosis libellis. Ultraj. 1668. 4°.

Drujon, F. Catalogue des ouvrages, écrits et dessins poursuivis, supprimés ou condamnés depuis le 21 Oct. 1814 jusqu'au 31 Juillet 1877. Ed. nouvelle, suivie de la table des noms d'auteurs et d'éditeurs et accompagnée de notes bibliographiques et analytiques. Paris, 1879. gr. 8°.

Dubourgneuf, J. A. Garnier. Nouveau code de la presse avec des notes et explications. Paris, 1824. 8°.

Dijk, J. van. De vrijheid der drukpers. (Lofdicht). Rott. 1786. 8°.

Edingh, J. Disputatio juridica inauguralis de injuriis et famosis libellis. Harderw. 1672. 4°.

Farrer, J. Anson. Books condemmed to be burnt. London, 1892. 8°.

Franke, J. Die Abgabe der Pflichtexemplare von Druckerzeugnissen, mit besonderer Berücksichtigung Preussens und des deutschen Reiches. Berlin, 1889. 8°. (Samml. bibliothekswissensch. Arbeiten. Heft III).

Frommann, F. J. Die neuesten Versuche zur Pressgesetzgebung. Jena, 1851. 8°.

Gallois. Opinion sur la liberté de la presse; discours prononcé dans la Chambre des Députés, 6 août 1814. 8°.

Geene, M. Specimen juridicum inaugurale nonnulla sistens de injuriis et famosis libellis. Lugd. Bat. 1773. 4°.

Germain, A. Martyrologe de la presse, 1789—1861. Paris, 1861. 8°.

Giboulot, A. Code complet de la presse contenant toutes les dispositions en vigueur des lois sur la presse, l'imprimerie et la librairie, avec le texte de la loi de 1868. Paris, 1868. 8°.

Girardin, E. de. Le droit de tout dire. Paris, 1851. 12°.

Godin Dom. Cokengae, A. F. Disputatio juridica inauguralis ad legem unicam codicis de famosis libellis. Traj. ad Rh. 1731. 4°.

Graeff, J. de Disputatio juridica inauguralis de injuriis ac famosis libellis. Lugd. Bat., Abr. Elzevier, 1699. 4°.

Grattier, A. de. Commentaire sur les lois de la presse et des autres moyens de publication. Paris, 1839. 2 dln. 8°.

Gijselaar, F. de. Dissertatio historico-juridica de libertate preli. Lugd. Bat. 1818. 8°.

Hatin, E. Manuel théorique et pratique de la liberté de la presse; histoire, législation doctrine et jurisprudence, bibliographie, 1500—1868. Paris, 1868. 2 dln. 8°.

Heinsius, Th. Die bedingte Pressfreiheit, historisch-kritisch entwickelt und beleuchtet. Berlin, 1841. 8°.

Hoffmann, L. Geschichte der Büchercensur. Berlin, 1819. 8°.

Houben, H. H. Verbotene Literatur von der klassischen Zeit bis zur Gegenwart. Berlin, 1924. 8°.

Houttuyn, N. Disputatio juridica inauguralis de injuriis et famosis libellis. Lugd. Bat., Abr. Elzevier, 1683. 4°.

Kende, Fr. Verteidigung der Schundliteratur. Leipzig, (1912). 8°.

Kirchhoff, A. Beiträge zur Geschichte der Pressmassregelungen und des Verkehrs auf den Büchermessen im 16. und 17. Jahrhundert. Leipzig, 1879. 2 st. 8°.

Kirsch, P. A. Unterdrückungsversuche von Büchern wegen gallikanischer, kurialistischer und Jansenistischer Tendenzen. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XX. 1903).

Kloeppel, P. Das Reichspressrecht. Leipzig, 1894. 8°.

Krug, (R. W. T.). Entwurf zur deutschen, und Darstellung der englischen Gesetzgebung über die Pressfreiheit. Leipzig. 1818. 8°.

Lanjuinais, (J. D.). Discours prononcés en la Chambre des pairs, pour faire conserver: 1. La liberté individuelle, 2. La liberté de la presse ou des journaux, 3. La loi des élections du 5 févr. 1817. Paris, 1820. 8°.

Lasteyrie, C. P. De la liberté de la presse illimitée, considérée sous le rapport de la responsabilité légale des écrits après leur publication, et sous celui de la non responsabilité légale dans certains cas, mais seulement avec une responsabilité morale. Paris, 1830. 8°.

Libry-Bagnano, G. De l'imprimerie et de la presse, sous le rapport politique, principalement en Hollande. 's-Grav. 1833. 8°.

— — De l'autocratie de la presse et des moyens d'organiser son action périodique et commerciale, dans l'intérêt de la stabilité des états et de la prospérité des peuples. 's-Grav. 1834. 8°.

Loi de 1881 sur la presse accompagnée des travaux de rédaction, avec observations et table aphabétique par H. Celliez et Ch. Le Senne. Paris, 1882. 8°.

Loi, La. de la presse; discours de E. Pelletan, J. Simon, J. Favre, E. Picard, etc. Avec le texte de la loi votée le 9 mars 1868 par le corps législatif. Paris, 1868. 8°.

Mermet, E. La presse, l'affichage et le colportage; histoire et jurisprudence comprenant la nouvelle loi sur la presse du 21 juillet 1881. Paris, 1881. m. afb. 8°.

Montvéran, (T.) de. De la législation anglaise sur le libelle, la presse et les journaux. Paris, 1817. 8°.

Oeffentlichkeit, Die. in den Baltischen Provinzen. Leipzig, 1870. 8°.

Panhuys, I. L. van. Dissertatio juridica inauguralis de famosis libellis. Lugd. Bat. 1793. 8°.

Parant, (N.). Lois de la presse en 1834, ou législation actuelle sur l'imprimerie et la librairie. Paris, 1834. 8°.

— — Idem. en 1836. Paris, 1836. 8°.

Peignot, G. Dictionnaire critique, littéraire et bibliographique des principaux livres condamnés au feu, supprimés ou censurés. Paris, 1806. 2 dln. 8°.

—— **Brunet, G.** Livres supprimés et condamnés; suppl. à l'ouvrage de Peignot, sur le même sujet. (Le Bibliophile belge. Année V, VI. 1848—1850).

—— Essai historique sur la liberté d'écrire chez les anciens et au moyen age; sur la liberté de la presse depuis le 15e siècle. Paris, 1832. 8°.

Ploeg, G. L. Jansma van der. Vrijheid van oordeelen, een politische beschouwing. 's-Grav. 1848. 8°.

President, De. en de Raedtlieden van de Eerts-Hertoghen Oostenrijcke, etc., etc. gheordonneert in Vlaenderen. Nae de copye, gedruckt tot Ghend by Gaultier Manilius .... 1610. 4 blz. kl. 4°.

Verbod op het invoeren van geschriften tegen den R. K. Godsdienst (Niet bij Knuttel; Tiele 834).

Pressgesetz, Oesterreichisches. und Gesetz über das Strafverfahren in Presssachen ergänzt durch die Pressgesetznovelle vom 15 Oct. 1868; sammt Amtsinstruction und den Gesetzen über Abänderungen und Ergänzungen zum Strafgesetze von 17 Dec. 1862 und 15 Nov. 1867. Prag, 1868. 8°.

Raynouard, (F. J. M.). Rapport fait au nom de la commission centrale sur le projet de loi, relatif à la liberté de la presse; séance du 1 août 1814. 8°.

Rebmann, G. F. Censur oder Pressfreiheit? Leipzig, 1847. 8°.

Recueil des lois et ordonnances du roi relatives à la liberté de la presse et à la publication des journaux et écrits périodiques. Paris, 1822. 8°.

Reichs-Pressgesetz. Erläutert in 1. und 2. Aufl. v. F. O. von Schwarze, in 3. und 4. Aufl. v. H. Appelius, 5. neu bearb. Aufl. von E. Wulffen. München, 1914. 8°.

Ritter, Fr. La police de l'imprimerie et de la librairie à Strasbourg, depuis les origines jusqu'à la révolution française. (Revue des bibliothèques. Année XXXII. 1922).

Rokkenbauch, J. C. Tractatus juridico-politicus de famosis libellis sive ut vulgo vocantur pasquillis. Argent. 1660. 4°.

Rousset, G. Nouveau code annoté de la presse pour la France, l'Algérie et les colonies, ou concordance synoptique et annotée de toutes les lois sur l'imprimerie, la librairie, etc. depuis 1789 jusqu'à 1856; suivie 1° des circulaires ministérielles importantes sur la matière, 2°. du catalogue des ouvrages condamnés depuis 1814 jusqu'à 1850, 3°. d'une table analytique alphabétique des crimes, délits et contraventions de la parole, de l'écriture, de la presse, etc., 4°. d'un recueil chronologique des lois dites de la presse. Paris, 1856. 4°.

Sachse, Fr. Die Anfänge der Büchercensur in Deutschland. Leipzig, 1870. 8°.

Sainte-Beuve, (J.). De la loi sur la presse. Paris, 1868. 8°.

Schlechtriem, W. Die strafrechtliche Bedeutung unzüchtiger Schriften und Abbildungen. Bonn, 1907. 8°.

Schmid, R. Die strafrechtliche Verantwortlichkeit für Pressvergehen. Zürich, 1895. 8°.

Schottenloher, K. Beschlagnahmte Druckschriften aus der Frühzeit der Reformation. m. afb. (Zeitschrift für Bücherfreunde. Jg. VII. 1916).

Schmutz und Schund, Gegen. Welche gesetzlichen Handhaben besitzen wir zur Bekämpfung von Schmutz und Schund in Wort und Bild? Wien, 1912. 8°.

Schultze, E. Die Schundliteratur; ihr Vordringen, ihre Folgen,

(Starkie, Th.). Traité sur la répression de la licence dans les écrits, les emblêmes et les paroles; extrait de l'anglais par L. Hubert. Paris, 1817. 8°.

Struvius, B. G. De libris merito aut perperam damnatis, et prohibiter, vel suspectis minimum et paradoxis. (Bibl. historiae litterariae selecta. Vol. III. Cap. 9).

Thiers, A. Discours prononcés au Corps législatif sur la liberté de la presse. Tours, 1868. 8°.

Thomsen, E. Das unzüchtige Bild in der Rechtsprechung des Reichsgerichts. Stuttgart, 1913. 8°.

Thurnisius, J. R. Dissertatio juridica inauguralis de recusione librorum furtiva. Basil. 1738. 4°.

Vaz, M. Pires. Discurso sobre a liberdade da imprensa, dividido em duas partes. Na primeira se demostra a necessidade e a utilidade da censura prévia á impressão e á publicacão de quaesquer escriptos, e particularmente nos Dominios Portuguezes. Na segunda se responde A's principaes razões en argumentos dos que combatem a mesma censura prévia, e ou não admittem neuhuma, ou admittem so' a censura posterior. Ajunta se um plano geral para uma lei, que regule a censura prévia, sem offender a justa e recta liberdade do cidadão. Mais uma addição à sobredita parte segunda. Coimbra, 1823. 4°. met: Discurso .... sobre a liberdade humana, fysica e moral, etc. Coimbra, 1823).

Vertoog van een beroemd schrijver over de vrijheid der drukpers; u. h. Eng. vert. Amst. bij Korn. van Tongerlo. (1769). 8°. (Kn. 18945).

Vervelst, J. Disputatio juridica inauguralis de injuriis et famosis libellis. Ultraj. 1682. 4°.

Verzeichnis der verbotenen Bücher und Zeitschriften, 1903 bis Ende März 1914; herausgeg. im Auftrage des Vorstandes des Börsenvereins der deutschen Buchhändler. (als Manuscr. gedr.). Leipzig, 1914. 8°.

Vingtain, L. De la liberté de la presse; avec un appendice contenant les avertissements, suspensions et suppressions encourus par la presse quotidienne et périodique depuis 1848 jusqu'à nos jours. Paris, 1860. 8°.

Wederinstelling van het imprimatur of de toestemming om te mogen drukken, in Engeland. Bericht in de Rotterd. Courant. 13 Mey 1777. no. 57. 1 blz. plano.

Welschinger, H. La censure sous le premier empire, avec documents inédits. Paris, 1882. 8°.

Wunderlich, C. Das Reichspressgesetz, gemeinverständlich erläutert. Leipzig, (1913). 8°.

2. Processen en geschillen.

Beseler, W. Der Process Gervinus. Verhandlungen vor dem Grossherz. Badischen Oberamt Heidelberg und dem Grossherz. Hofgericht des Unterrhein-Kreises zu Mannheim, nebst dem Rechtsgutachten der Juristen-Facultät der Universität Göttingen und dem Hofgerichtlichen Urtheil vom 8. März. Braunschweig, 1853. 8°.

Bettoni, N. Saggio di guerra tipografica. Milano, 1820. 8°. (Geschil met de Wed. Pomba te Turin over hare uitgaven der Latijnsche klassieken).

(**Bontjes Jr., J.**). Een pleitrede uit de eerste helft dezer eeuw. (Proces tegen P. L. Courier). Hrl. 1881. 8 . (overdruk uit Wetensch. bladen).

Hone, W. The three trials of W. Hone, for publishing three parodies; viz. „The late John Wilke's catechism", „The political litany", „The sinecurist's creed", on three ex officio informations, at Guildhall. London, Dec. 18, 19, 20, 1817. London, 1818. 8°.

Zie hierover: J. Bontjes Jr. — W. Hone en zijn drie processen. (Nieuwsblad v. d. Boekhandel. 1880. no. 5).

Mémoire pour le sieur Fr. Hublou, imprimeur à Bruxelles, accusé; contre M. le procureur général, demandeur. Bruxelles, (1828). 8°.

Pressprozess, Ein französischer. Marat und sein Herausgeber Hilbey. Leipzig, 1847. 12°.

Procès de E. Ducpétiaux, auteur d'un article inséré dans le Courrier des Pays-Bas et J. J. J. Coché Mommens, imprimeur du même journal; accusés du crime prévu par l'article 1er de l'arrêté du 20 avril 1815, sur les séditions. Bruxelles, 1829. 8°.

Procès des raretés bibliographiques faits à Paris en 1863 et en 1865, publiés par la Société des bibliophiles cosmopolites. Bordighère, 1875. 8°.

Puissant, Vital. Compte rendu des procès politiques subis en France 1868—69. Bruxelles, 1871. m. portr. 8°.

Recueil de pièces de la procédure instruite à la charge de 7 avocats du barreau de Bruxelles, prévenus de la publication et de l'émission d'un imprimé portant pour titre: Mémoire à consulter, rédigé en faveur de F. van der Straeten, auteur d'un ouvrage, intitulé: De l'Etat actuel du Royaume des Pays-Bas et des moyens de l'améliorer. La Haye et Amst. 1820. 8°.

Résumé et conclusions de Fr. Bourguignon, substitut de M. le procureur impérial, dans l'affaire de M. Firmin Didot, intimé contre M.M. Boileau, Duplat, Bourgoin et Vallin, appelants. Paris, 1808. 8°.

(Schilperoort, O.). Quelques réflexions à l'occasion des débats dans la cause de M.M. Tarte cadet et Weissembruch, précédées de la lettre d'envoi à M. le directeur du journal intitulé Le Belge, ami du Roi et de la Patrie, et d'un avant-propos. Bruxelles, 1827. 8°

Streisand, H. Die Lieferungspflicht des Antiquars; der Fall „Zwiebelfisch" und der Fall „Streisand". Berlin, (1919). 8°.

Tielemans, F. Mémoire pour Weissenbruch, imprimeur du Roi. Bruxelles, 1827. 8°.

Vérités historiques; d'après des documents historiques français; France et Angleterre; par un neutre. Paris, Lemerre, 1916. 8°. (met correspondentie en ingezonden stukken betreffende deze brochure van W. Nijhoff).

b. Nederland en Nederlandsch Indië.

1. Algemeen.

Batavus, Christianus. De vaderlandsche vrijheid; lierzang. Leyden, 1769. 4°.

Beschrijvinge der plechtige lijkstatie en ter aarde bestelling van de subiet overledene Geldersche publicatie tegen de licentie der drukpers. z.j. 1 blz. fol.

(Bosch, B.). De vrijheid der drukpers, door Batavus. Gedrukt an 't IJ (1787). 8°. (Kn. 21517).

Brief, Cordate. van een Heer van Amsterdam, aan een Heer n 's-Gravenhage, tot opening der oogen van alle Nederlanders. Vegens de Resolutien van de H. Staaten van Holland en West-riesland ... den 28 Sept. 1782. Ter beteugeling der drukpers. Met aantooning hoe onrechtvaardig het gehandeld, en hoe hoo-nend voor braave vaderlanders het zoude zijn, zoo die Resolutie doorging. (Amst. 1782). 8°. (Kn. 20350).

Censor. Slechte boeken. 8°. (overdruk uit Teekenen des Tijds. Jg. 2. 1900).

Colmar, J. L. Waarschuwende gedachten over het lezen van slechte boeken, voorgedragen in twee kerkreden; u. h. duitsch door P. A. Camper. Zwolle, 1846. 8°.

Dixon, Ch. Boekencensuur te Deventer. Dev. 1897. 8°. (overdruk uit Bijdr. t. d. gesch. van Overijssel).

Hasselt, W. J. C. van. Beschouwing over het voortdurend bestaan van art. 283, 284 en 289 van het wetboek van strafrecht. (een drukpersquestie). Amst. 1861. 8°.

Heusde, A. C. van. De vrijheid der drukpers hier te lande uit een historisch oogpunt beschouwd. Hrl. 1847. 8°.

Hollande, La. et la liberté de penser au XVIIe et au XVIIIe siècle; avec une introduction par L. Ulbach. Paris, 1884. 8°.

— — — **Siccama, J. Hora.** De vrijheid van denken en schrijven in Nederland; u. h. Fransch. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel. 1884. no. 57).

— — Nederland en de vrijheid van gedachte in Europa, gedurende de 17e en de 18e eeuw. 8° (Iris. Jg. 56. no. 1. 1885).

Knuttel, W. P. C. Verboden boeken in de Republiek der Ver. Nederlanden. Beredeneerde catalogus. 's-Grav. 1914. 8°.

Bijdragen tot de geschiedenis van den Nederlandschen boekhandel. XI.

Lans van Achilles, De. Brussel, 1828—29. no. 1—3. 8°.

Onder red. v. S. Karsten en H. Bok. No. 3 bevat: Liberté de la presse, traduit du hollandais. (uit het Tijdschr. v. Wijsbegeerte).

Nanninga Uitterdijk, J. Vervolging van boekdrukkers te Kampen wegens het drukken van fameuze libellen en geuzenliederen, 1566—67. 8°. (overdruk uit Bijdr. v. vaderl. gesch. en oudheidk.).

Nederlander, De. bevattende geschiedkundige bijdragen, betrekkelijk het openbaar onderwijs en de vrijheid der drukpers, bijzonder in verband gebragt met de zaak der Katholijken in Nederland, en als zoodanig zijnde een vervolg op de Volledige Verzameling, enz. in 1826 door de uitgevers (Langenhuysen) in het licht gegeven. 's-Grav. (1829). 8°.

Noël, E. von. De practijk in zake drukpersdelicten sedert 1 Sept. 1886. Leiden, 1890. 8°.

Pauwels, J. A. F. Het vergif der zeden ofte het nadeel der kwaede boeken, bewezen uit de H. Schriftuer enz. besloten met een aanwakkeringe tot het lezen van goede boeken. Antw. 1777. kl. 8°.

Polak, E. De artt. 240 en 451*bis* W. v. S. beschouwd in hunne verhouding tot kunst en wetenschap. Amst. 1912. 8°.

Roche, E. La censure en Hollande pendant la domination française. (9 juillet 1810—16 novembre 1813). La Haye, 1923. 8°.

Rooyen, A. J. Servaas van. Verboden boeken, geschriften, couranten enz. in de 18e eeuw; een bijdrage tot de geschiedenis der Haagsche censuur. Hrl.1881. afl.1 en 2. (niet verder verschenen). 8°.

—— Oud den Haag. Verboden boeken I—XXX; nalezing I en II (de Hofstad 22 Mei 1909—26 Nov. 1910); benevens verschillende aanteekeningen in hs. van den schrijver bestemd voor de volgende afleveringen van zijn werk. portef.

Schimmel, G. W. Beschouwingen over de periodieke pers in verband met de verantwoordelijkheid voor drukpersdelicten. Amst. 1882. 8°.

Schröter, J. J. E. F. Vrijmoedige bedenkingen over het ontwerp van wet ter voorziening in de misbruiken, door middel van de drukpers, enz. 22 Dec. 1828. 's-Grav. 1829. 8°.

Voornamelijk over de wetten op hoon en laster jegens den Koning, de ministers, enz.

Sepp, Chr. Het staatstoezicht op de godsdienstige letterkunde in de Noordelijke Nederlanden. Leiden, 1891. 8°.

Simons, D. De vrijheid van drukpers in verband met het wetboek van strafrecht. 's-Grav. 1883. 8°.

—— **Pinto, A. A. de.** Misdrijven door middel van de drukpers gepleegd. 8°. (overdruk uit Themis. 1885).

Naar aanleiding van: D. Simons. De vrijheid van drukpers in verband met het wetboek van strafrecht; G. W. Schimmel. De periodieke pers; en W. F. L. Gericke. Laster.

Snijders, J. Bal. Bedenkingen over de vrijheid der drukpers. Middelburg, 1829. 8°.

Stockum Jr., W. P. Verboden boeken. — Wat is een pamflet? 's-Grav. 1917. 8°. (overdruk uit Het Boek Jg. VI. 1917).

Tiele, P. A. Visitatie en repurgatie van boeken te Utrecht. (1568—1570). Utr. 1888. kl. 8°.

Verantwoordelijkheid van drukkers en uitgevers. 8°. (De Weegschaal. April 1820. no. 4).

Vlaming, Th. Verboden lectuur. 8°. (overdruk uit De Katholiek. 1889).

Vrijheid, De al te groote. der drukpers, geregtelijk tegen gesprooken en bepaalt. Amst. H. van Werven. (± 1780). 4°.

Vrijheid van drukpers, De. over het te ver uitstrekken daarvan. 8°. (De Post van den Neder-Rhijn, no. 31. (1781).

—— onafscheidelijk verknocht aan de vrijheid der Republiek ... Amst. 1782. 8°. (Kn. 20348).

—— vertoog voor de vrijheid van drukpers; onderteekend: Janus Eleuterophilus. 8°. (De Post van den Neder-Rhijn, no. 185. (1784).

Woord, Een ernstig. tot de regering en de Staten-Generaal, naar aanleiding van hetgeen nopens laster en hoon voorkomt in het ontwerp van strafwetboek voor het Kon. d. Nederlanden. 's-Grav. 1847. 8°.

2. Placaten. Resolutien. Wetgeving. (Chrononologisch).

Register van placaten van de Staaten-Generaal der Ver. Nederlanden, van de Staaten van Holland en Westvriesland en van de Staaten van Zeeland tegen verboden boeken, van 1566—1773. — Lijst van verbooden boeken bij Placaaten van de Staaten-Generaal der Ver. Ned., van de Staaten van Holland en Westvriesland en van de Staaten van Zeeland. Hs. 59 blz. 8°.

Chronologische lijst en korte inhoud der placaten door de Staten van Holland vóór 1581 — door de Staten-Gener. — de Staten van Holl. en W.-Friesl. — en de Staten van Zeeland, — van 1581—1775 uitgevaardigd. Mitsgaders een lijst der boeken door die 4 verschillende Hoven verboden en der boeken en nieuwspapieren sedert 1783 (tot 1790?) Hs. 46 blz. 8°.

Placcaet, inhoudende verbot van te drucken, ofte te stroyen, eenighe seditieuse boucken, geschriften ofte refereynen: Ordre jegens het onordentlijck drucken, het doen der missen ende andere Pauselijcke superstitien, het openbaer ghebruyck van de ghenoemde gheestelijcke habijten als oock opt stellen van de schoolmeesters. Delff, A. Hendricsz. 1589. — Idem. 's-Grav. bij A. Hendricksz. 1594. 8°.

Placcaet, van de Hooge Moog. Heeren, die Staten Generael der Ver. Nederlanden, teghens het inbrenghen, drucken, verkoopen ofte stroyen van alderhande argerlijcke eñ seditieuse boucxkens, liedekes etc. ende waer nae alle druckers hen voort-aen sullen hebben te reguleren. 's-Grav. bij H. Jacobssz, 1615. — Idem 1618 en 1621. (Kn. 2740). 8°.

—— der Staten van Hollandt en W.-Frieslant tegens het seditieus spreecken, het inbrengen, drucken, verkoopen, ofte stroyen van alderhande argerlijcke ende seditieuse boecxkens, liedekes etc. 's-Grav. 19 Junij, 1618. 8°.

Ordonnance, statut et placcart de noz souverains seigneurs et princes les Archiducqz d'Autrice, etc. sur le faict de l'imprimerie, vente & apport de plusieurs sortes de liures, refrains, & images en ce Pays de pardeça. Bruxelles, chez H. Anthoine, 1616. 8°.

Censores Librorum, plannen tot instellen van —, 1765—1770. Concept placcaat van de Staten van Holland en Westvriesland tegen „Boecken en Geschriften waarbij de gronden van de Christelijke Godsdienst aangetast of de Heilige Schrift, alsmede de waare Gereformeerde Religie op een spotachtige wijze behandeld worden, benevens tegen obscoene boeken en prenten" en plan om hiertegen te waken door het instellen van Censores Librorum, benevens geschriften hiertegen. 1765—1770.

a. Missive van den Hove van Holland aan de Staten, 29 Jan. 1765 en Extract uit de Resolutien van de Staten van Holland en Westvriesland, 2 Febr. 1765 desbetreffende. Hs. 2 blz. fol.

b. 1. Concept placaat van den Hove van Holland aan de Staten overgegeven ter weering van godslasterlijke en obscoene boeken. — 2. Aanmerkingen op het voorgaande Concept-placaat, 19 Apr. 1769, den Heer Pensionaris overgegeven. — 3. Plan om door middel van aanstelling van Censores Librorum de verkooping van kwaade boeken voor te komen. — 4. Remarques van de Hoofdlieden der Boeknegotie te Leyden op het plan van het aanstellen van Censores Librorum in één Hs. van 18 blz. fol. (gedruckt dato 7 Sept. 1769).

c. Plan tot de aanstelling van Censores Librorum in 16 artikelen. Hs. 8°.

d. Aanmerkingen op het plan van 1769 tot het aanstellen van Censores Librorum. Hs. 8°.

e. Brief aan den Regent van eene Hollandsche Stad rakende de drukpers, onderteekend L. C. (Elie Luzac). [1769]. 8°. (Kn. 18946).

f. Brief aan een Heer van de Regeering in Holland over het bepaalen van de vrijheid der drukpers; benevens het request door de boekverkoopers der stad Rotterdam over deeze zaak aan de magistraat aldaar gepresenteerd. [1769]. 8° fol. (Kn. 18947).

g. Extract uyt de Resolutien van de Staten van Holland en Westvriesland 24 Jan. 1770 en nader geredresseerd Concept placaat van de Staten. fol. en Hs. fol. en 8°.

Censores Librorum.

h. Memorie van Consideratiën gemaakt op het nader geredresseerd placaat tegen godslasterlijke boeken en geschriften, ende overgegeven aan het Boekverkopers- en Boekdrukkersgilde van Amsterdam ten einde die te stellen in handen van de commissarissen van de Vroedschap derzelve stede, door ofte van weegens Arkstee en Merkus, Pieter Meyer, Z. Chatelain en Zoon, Burgers en Kooplieden in boeken binnen de voorsz. stad. (Nieuwe Ned. Jaarboeken voor het jaar 1770, 7e stukje, die er ook een beschouwing aan vastknoopt) en in fol. hs.

i. Request van Corn. van Hoogeveen Jr. en Pieter van der Eyk en Daniel Vijgh gepresenteerd aan de .... Heeren, die van den Gerechte der stad Leyden, omme te obtineeren dat H. E. Gr. Achtb. gelieven te coöpereeren: Ten einde het nader geredresseerd Concept-Placaat tegens Godslasterlijke en obscoene boeken, bij hun Ed. Gr. MM.de Heeren Staeten van Holland en Westfriesland werde gedeclineerd. Benevens de memorie tot apui van 't request, bij hetzelve gevoegd. 1770. 8°. (Kn. 18960. De memorie is van de hand van Elie en Izaac Elie Luzac). — Hetzelfde in request-vorm. fol.

j. Vrijmoedig adres van een Hollander, aan Zijne Hooge Overheid, de Ed. Gr. M. Heeren Staten van Holland en Westfriesland (1770). (Kn. 18961). 8°.

k. Beredeneerde brief van den Wel-Eerw. Heer N. H[oltius?] aan den Hoog-Eerw. Heer P. H[ofstede?] over de volgende onlangs uitgekomen stukken, welke op een vrijmoedige wijze daar in beoordeeld worden als brief aan een regent van een Hollandsche stad, rakende de drukpers. Brief aan een Heer van regeering in Holland, en het daar agter bijgevoegde Request van de boekverkoopers te Rotterdam .... Vrijmoedig adres van een Hollander aan .... de Staten van Holland en Westfriesland. En eindelijk request en memorie van de boekverkoopers Hoogeveen en van der Eyk en Vijgh, tot declin van het nader geredresseerd Concept-Placaat, waar bij teffens de onuitgegeevene memorie van eenige boekverkoopers van Amsterdam in 't voorbijgaan word aangeroerd. Amst. [1770]. (Kn. 18962).

l. Bijgevoegd: Extract uit de Resolutie van de Staten van Holland en Westvriesland en concept-placaat tegen de licentie van het drukken, 21 Sept. 1730. Hs. fol. (Dit concept-placaat heeft blijkbaar bij de behandeling dezer zaak in 1765—70 gediend; het is nimmer uitgevaardigd).

m. Beteugeling der drukpers. De Weegschaal van 1829, no. 2; hierin naar aanleiding van de voorgestelde wet van 30 Dec. 1828 een geschiedenis van het in 1765—70 voorgevallene.

Extract uit de Resolutien van de Staten van Holland en Westvriesland, 18 Sept. 1782, dat de Missive van den .. Hove in d° 16 Sept. betreffende het beteugelen van injurieuse en oproerige Libellen en Prenten zal worden geëxamineerd door de Ridderschap en verdere Gecommitteerden tot de zaaken van Justitie. Hs. 8°.

Publicatie van de Staaten des Furstendoms Gelre en Graafschaps Zutphen, tegen de Licentie van de drukpers. 8 Sept. 1786. (in rood gedrukt). 8°.

Request van de Algem. Provinciale Vergadering van gecommitteerden uit krijgsraaden der vrijheidlievende schutterijen, genootschappen van wapenhandel, geconstitueerden uit de burge-

rijen, societeiten en corporatien der provincie N.-Holland, aan de Staeten van Holland en Westvriesland, o.a. tot het intrekken en buiten effect stellen van alle Placaaten en Resolutien tot bepaaling van de Drukpers geintroduceerd en dat dezelve van nu af aan bij een staatswet voor altoos worde vrij verklaard. Hs. 1787. 8°.

Resolutie van de Staten van Holland en Westvriesland, dat de propositie van de Gedeputeerden der steden Dordrecht en Schiedam tot het doen van efficacieuse voorziening tegen de naamlooze en andere geschriften strekkende tot ondermijning van 's Lands vastgestelde godsdienstige en burgerlijke constitutie enz. zal worden geëxamineerd door de Heeren van de Ridderschap en verdere Heeren Gecommitteerden tot het groot Besogne met commissarissen van den Hove. (Extract uit de Resolutie) 11 Oct. 1787. Hs. 8°.

Propositie van Willem V, Prins van Oranje, aan de Staten van Holland en Westvriesland, 21 Nov. 1787; tendeerende tot een generale amnestie, met uitzondering van o.a. de autheurs van zodanige adressen, memorien, declaratoiren en andere geschriften waarbij het hoog gezag van den Souverain, de eer en authoriteit van de wettige Regeering en derzelve Leeden beneevens die van de Justitie op de indecenste en honendste wijze zijn aangetast; voorts de schrijvers, drukkers en verspreiders van de seditieuse papieren. Extract uit de Resolutien van de Staten, in de Amsterd. Extra-Crt. no. 142, 26 Nov. 1787. plano. — Extract uit het Placaat wegens de amnestie door de Staten van Holland en Westvriesland verleend. 15 Febr. 1788. Hs. 8°.

Extract uit de Uitschrijving van den Algemeenen Dank-, Vast-, en Bededag tegen den 19 Mrt. 1788, waarin sprake van de ongebondenheid van de drukpers. Hs. 8°.

Publicatie van het uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek; wegens eene onder bepalingen volkomen amnestie, voor alle misdrijven en excessen, welke hunnen oorsprong aan verschillende gevoelens over staatkundige onderwerpen alleen verschuldigd zijn; en voor den 31 July laatstleden zijn bedreven. 15 Dec. 1798, het 4e jaar der Bataafsche Vrijheid. 's-Grav. 's Lands drukkerij, 1798. 8°.

Proclamatie van het uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek, tegen het misbruik der vrijheid van drukpers. Aankondiging van maatregelen tegen schotschriften als De Politique Blixem, Constitutioneele Vlieg, Revolutionaire Vraagal. 's-Grav. 22 Mei, 1798. 1 blz. plano.

Placaten en Publicatiën tegen Verboden boeken.

1617. Tegen: Weegschaal: Omme in alderbillicheyt Recht e overweghen de oratie van den .... Heere Dudley Carleton, Ambassadeur van den Doorl. Koninck van Groot-Britanniën, onlancx ghedaen in de vergaderinghe der E. H. M. Heeren Staten Generaal .... Placcaet van de Staten Generaal der Ver. Nederlanden, ghegheven te 's-Grav. 8 Dec. 1617. plano. (Kn. 439).

1618. Tegen: „seker oproerig, seditieus, vileyn, fameus ende seer lasterlijc Libel ende Geschrifte gheïntituleert den Haarlemschen Harminiaen". Publicatie van burghemeesteren ende Regeerders der stadt Haarlem, 13 Juni, 1618. Hrl. Adr. Rooman. plano. (Kn. 166).

1618. Tegen: „Provisionele openinghe van verscheyden saecken ghestelt in de Remonstrantie van den Heere Advocaat van Hollandt ende West-Vrieslandt tot naarder onderrichtinghe etc." Placcaat van de Staten van Hollandt ende W.-Vriesl. 22 Juni, 1618. 's-Grav. Hillebr. Jacobsz. 1618. plano. (Kn. 288).

1622. Tegen: „Hugo de Groot, Verantwoordinghe van de wettelijcke Regeeringhe van Hollandt ende West-Vrieslandt." Placcaat van de Staten-Generaal der Ver. Nederlanden. 24 Nov. 1622. 's-Grav. Wed. en Erfgen. v. wijlen Hillebr. Jacobsz. van Wouw, 1622. plano. (Kn. 160).

1629. „Tegen een libel ghenaemt De Schutters-Croon". Extract uyt de Resolutien der Stadt Amstelredam, 17 Febr. 1629. M. Colijn, 1629. plano. (niet bij Kn.).

1650. Tegen: „Articulen gesloten ende geaccordeert tusschen de Republicque van Engelandt ter eenre; ende de Stadt Amsterdam in 't particulier ter andere zijden". Extract uyttet Register van de Willekeuren der stadt Amstelredamme, 16 Aug. 1650. Amst. Broer Jansz. plano. (Kn. 39).

1651. Tegen „Verscheyde schandeleuse ende argerlijcke Boecxkens ende Liedekens, Refereynen, Nieuw-maren, 't Samenspreeckingen, Acten ende Brieven, vol van Calumneeze, Invectiven, Lasteringhen ende diergelijcke." Placcaat van de Staten-Generaal der Ver. Nederlanden, 4 Jan. 1651. 's-Grav. Wed. en de Erfgen. van wijlen Hillebr. Jacobsz. van Wouw, 1651. plano.

1651. Tegen: „Willem Breeckevelt van 's-Gravenhaghe wegens het drucken van: Articulen gesloten ende geaccordeert tusschen de republique van Engelant ten eenre ende Stad Amsterdam in 't particulier ter andere zijde, en van Bickers-Val, benevens van het kennis hebben van het door zijn broeder Jan Breeckevelt te Leyden gedruckte Bickers Lauren-Krans". Extract uyttet Justitie-boeck der stadt Amsterdam, 18 Jan. 1651. plano (Kn. 39).

Placaten en Publicatiën tegen Verboden boeken.

1653. Tegen „Sociniaensche schriften ende boecken". Placaet van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, 19 Sept. 1653. 's-Grav. Wed. ende Erfgen. v. wijlen Hillebr. Jacobsz. van Wouw, 1653. plano.

1656. Tegen „Sociniaensche boecken". Placaet van de Staten Generaal der Ver. Nederlanden, 10 Febr. 1656. 's-Grav. Wed. ende Erfgen. v. wijlen Hillebr. Jacobsz. van Wouw, 1656. plano.

1661. Tegen: „Stephani Carcellaei quaternio dissertationum theologicarum, adversus samuelem Maresium, en tegen, apostazia Christianorum". Verbod van den President ende Raden over Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt, 1 Juli 1661. 's-Grav. Wed ende Erfgen. v. Hillebr. Jacobsz. van Wouw, 1661. plano. (Kn. 110).

1666. Tegen „Lasterlicke en Faemroovende boecxkens, gefingeerde 't samenspraecken en dergelijcke geschriften" als mede tegen den „Oprechten Hollandtschen Bootsgesel." Placaet van de Staten van Zeelandt. 7 Oct. 1666. Middelburgh, I. Misson, 1666. plano.

1669. Tegen: „Aenwijsinghe der heylsame Politycque gronden, ende maximen van de Republycque van Hollandt ende West-Vrieslandt." Placcaet van de Staten van Hollandt ende W.-Vrieslandt, 28 Mey 1669. 's-Grav. Erfgen. v. wijlen Hillebr. Jacobsz. van Wouw, 1669. plano.

1672. Tegen „Verscheyde seditieuse ende lasterlijcke boeckjes ende pasquillen, met name Hollandts Venesoen, Legerpraetje, en, Verhael van 't voornaemste 't gene desen Staat seder eenige jaren is overgekomen, ende een onpartijdige bedenkinge." Publicatie van Prins Willem III. 16 Sept. 1672. 's-Grav. Jac. Scheltus, 1672. plano. (Kn. 399, 226, 409).

1672. Tegen „Argerlijcke, lasterlijcke, ontrustende ende schandeleuse boeckjens ende gedichten sonder naem van den Autheur ofte Drucker". Publicatie van Prins Willem III. 6 Oct. 1672. 's-Grav. Jac. Scheltus, 1672. plano.

1673. Tegen „Het tweede ende derde deel van Engelandts Appel, ende beroep aan ende op de Gemeente, tegens den Koningh ende des zelfs Groote Geheyme Mannen." Publicatie van Prins Willem III. 20 July 1673. plano. (ontbr. wapen en uitgeversadres). (Kn. 35).

1674. Tegen „de Leviathan, Bibliotheca Fratrum Polonorum, quos unitarios vocant, Philosophia sacrae scripturae interpres, alsmede, Tractatus Theologico-politicus." Publicatie van Prins Willem III. 19 July 1674. 's-Grav. Jac. Scheltus, 1674. plano. (Kn. 185, 90, 309, 391). — Idem. (ontbr. wapen en drukkersadres).

Placaten en Publicatiën tegen Verboden boeken.

1674. Tegen „het drukken of uitgeven in de Engelsche of Schotsche taele van eenighe schriften, papieren ofte boecken raeckende in eenigen deele directelijck of indirectelijck de Koningh van Groot-Brittannien, het Parlement van Engelandt, Sijne Majesteyts Raedt, Ministers ofte Bedienden ofte de Engelsche Natie". — Nadere waerschouwinge van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. 12 Sept. 1674. plano.

1675. Tegen „Geschriften de impressie willende geven van dat Sijne Hoogheydt den Heere Prince van Oranje voornemens soude wesen, sigh de souverainiteyt van den Lande aen te matigen, dat wij souden voor-hebben deliberatien te houden om die Souverainiteyt aen hooghgemelde Sijne Hoogheydt op te dragen, enz." Placcaet van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt 26 Sept. 1675. 's-Grav. Jac. Scheltus, 1675. plano.

1676. Extract uyt de Resolutiën van de Curateuren over de Universiteyt en Burgemeesteren der Stad Leyden, genomen tegen de schadelijke Nieuwigheden, 16 Jan. 1676. Leyden, P. van der Meersche, 1676. plano. (Tegen de Cartesiaansche leer).

—— Idem. Met aenwijsinge van d'autheuren, boecken, pagien, enz.... bij dewelke de verbodene positien zijn te vinden. Haerl. M. van Leeuwen, 1676. kl. 8°.

1683. Tegen „L'Esprit de Monsieur Arnauld tiré de sa conduite et d'escrits de luy et de ses Disciples particulièrement de l'apologie pour les Catoliques." Waarschouwinge van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. 15 Dec. 1683. 's-Grav. Jac. Scheltus, 1683. plano. (Kn. 130). — Idem. (zonder wapen en drukkers-adres).

1684. Tegen „Schandaleuse of fameuse Libellen de Regeeringhe van den Lande ende desselfs Vrienden ende Geallieerden concernerende." Placaet van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. 24 Juni 1684. (Renovatie van het placaet van 28 Nov. 1681). plano. (ontbr. wapen en drukkersadres).

1686. Tegen „Eenigerhande Fransse Couranten of Gazetten, 't zij onder de naem van Couranten, Gazettes, Gazette-raisonnée, Nouvelles-choisies, Lardons, of wat andere naem of titel aen die oock soude mogen werden gegeven." Placaet van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. 21 Febr. 1686. 's-Grav. Jac. Scheltus plano. — Idem. 18 en 27 Jan. 1691. (ontbr. wapen en drukkersadres).

1688. Tegen „La Couronne usurpée." Publicatie van den Hove van Holland. 20 Sept. 1688. plano. (Kn. 106). (ontbr. wapen en drukkersadres).

1688. Tegen „Eenigerhande schandaleuse of fameuse Libellen of Prenten, de Regeringhe van den Lande ende desselfs Vrienden ende Geallieerden concernerende." Placaet van de Staten van

Placaten en Publicatiën tegen Verboden boeken.

Hollandt ende West-Vrieslandt. 29 Dec. 1688. (Renovatie van de placaeten van 28 Nov. 1681 en 24 Juni 1684). plano. — Idem. (ontbr. wapen en drukkersadres).

1691. Tegen „Eenigerhande schandaleuse of fameuse Libellen of Prenten, 't zij deselve zijn streckende tot nadeel van de Regeeringhe deser Landen ofte andere uytheemsche Potentaten, eenige steden, Collegien, Regenten ofte andere particuliere personen." Placaet van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. 18 Jan. 1691. plano. (ontbr. wapen en drukkersadres).

1691. Alsvoren. Placaet van de Staten Generael der Ver. Nederlanden. 27 Jan. 1691. 's-Grav. Jac. Scheltus, 1691. plano. — Idem. (ontbr. wapen en drukkersadres).

1695. Tegen „het houden van Lotherijen, het drucken enz. van biljetten of cedullen van notificatie wegens het houden van eenige Lotherijen, verbod dat de Druckers van de Couranten, Gazetten ofte andere publycque Geschriften geen notificatien van zoodanige Lotherijen in de zelve sullen mogen doen insereren, dat oock niemandt eenige uytheemsche couranten .... waerin soodanighe notificatien .... sal mogen verkopen ofte distribueren." Placaet van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. 24 Dec. 1695. plano. (ontbr. wapen en drukkersadres).

1702. Tegen „Eenigerhande schandaleuse ofte fameuse Libellen ofte Prenten, hetzij deselve zijn streckende tot nadeel van de gekroonde Hoofden ofte andere uytheemsche Potentaten." Placaet van de Staten van Hollandt en West-Vrieslandt 9 Dec. 1702. plano. (ontbr. wapen en drukkersadres).

1706. Tegen „zekere drie Boeckjens, het eene getituleert „Den Hemel op Aerden", het andere, „De ophelderingh van den Hemel op Aerden", ende het derde „Korte Antwoordt", alle geschreven door Fredericus van Leenhof. Placaet van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt 18 Dec. 1706. plano. (Kn. 218—220). (ontbr. wapen en drukkersadres).

1715. Tegen het drucken en uitgeven van boecken ende geschriften, godgeleerde stoffe betreffende, sonder alvorens door het classis waer onder de schrijvers gehooren ofte door de Professoren der Theologie van de Universiteyt tot Leyden te zijn gevisiteert ende geapprobeert. Placaet van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. 21 Nov. 1715. 's-Grav. Paulus Scheltus, 1715. plano. — Idem. (zonder wapen en drukkersadres).

1717. Tegen „seecker fameus Libel, continerende veele zaken en injurien tegens den Persoon van Godfried Henrici, Predikant van de Augsburgsche Confessie alhier." Publicatie van het Hof

Placaten en Publicatiën tegen Verboden boeken.

van Hollandt, Zeelandt ende West-Vrieslandt. 5 Oct. 1717. plano. (ontbr. wapen en drukkersadres). (Kn. 369).

1726. Tegen „Eer- of faamroovende Lasterschriften, Libellen of Pasquillen over sake van religie en Staat." Placaet van het Hof van Hollandt, Zeelandt ende West-Vrieslandt. 21 Jan. 1726. plano. (ontbr. wapen en drukkersadres).

1728. Tegen „het drukken en uytgeven van boecken op den naam van Professoren en andere Ledematen van onze Universiteyt te Leyden, buyten haar kennis." Placaat van de Staaten van Hollandt en West-Vrieslandt. 30 Apr. 1728. s-Grav. Paulus en Isaac Scheltus, 1728. plano. — Idem. (ontbr. wapen en drukkersadres).

1730. Tegen „het soo genaamde officie van Paus Gregorius de VIIe". Placaat van de Staaten van Hollandt en Westvrieslandt. 20 Sept. 1730. plano. (ontbr. wapen en drukkersadres). (Kn. 279).

1731. Tegen „Critique désintéressée des journaux littéraires et des ouvrages des savans par une société de gens de Lettres"; tome III. (door Fr. de Bruys) en „Lettres sérieuses et badines sur les ouvrages des savans et sur d'autres matières"; tome II. (door A. de la Barre de Beaumarchais). Publicatie van het Hof van Hollandt, Zeelandt en Vrieslandt. 26 July 1731. plano. (ontbr. wapen en drukkersadres). (Kn. 109, 232).

1732. Tegen „den Val van 's werelds Afgod, of het geloove der Heyligen, zeegenpraalende over de Leere van eygengeregtigheyt, klaar vertoont in de nagelaate Schriften van Pontiaan Hattem: vervattende sijne verklaaring over eenige voornaame Texten uyt de Heylige Schrift .... uytgegeeven door Mr. Jacob Roggeveen." Placaat van de Staaten van Hollandt en Westvrieslandt. 26 Febr. 1732. 's-Grav. Paulus en Isaac Scheltus, 1732. plano. (Kn. 168). — Idem. (ontbr. wapen en drukkersadres).

1746. Tegen „Sententie door den Raad van Staaten geweesen tegens den Col. Commandant M. H. Appius met eenige aanmerkingen over deselve, nevens onze Apologie of Verantwoordinge." Vonnis van den Raad van Staaten. 7 Oct. 1746. 's-Grav. Jac. Scheltus, 1746. plano. (Kn. 36).

1747. Tegen „de Autheurs off aanplakkers van oproerige discoursen en biljetten." Waarschouwingen van de Heeren van den Gerechte der stad Amsterdam 9 en 15 Nov. 1747. 2 stuks in handschr.

1748. Tegen „het drucken, verkoopen, uithangen ofte spargeeren van sodanige zaken, pasquillen, ofte onder wat benaming het zoude kunnen vallen, waardoor de Regeeringe, de goede burgerije of andere particuliere personen zouden kunnen in haar eer en fatsoen worden benadeelt." Bevel van Burgermeesteren en Re-

Placaten en Publicatiën tegen Verboden boeken.

geerders der stad Amsterdam aan Overlieden van het boekverkopers- en Boekdruckers Gilde. 20 Sept. 1748. plano.

1749. Tegen „Mercure historique et politique (door Jean Rousset)." Publicatie van de Staaten van Holland en Westvriesland. 2 July 1749. plano. (ontbr. wapen en drukkersadres). (Kn. 261).

1751. Tegen „Kort en beknopt Hollands Vraagboekje, ten dienste van alle die geenen, die door waare doelisterij hun geluk zoeken te bevorderen." Publicatie van de Heeren van den Geregte der stad Amsterdam. 8 Sept. 1751. Amst. Sam. Lamsveld. plano. (Kn. 429).

1754. Tegen „Faamroovende pasquillen en prenten." Placaat van de Staaten van Holland en Westvriesland. 7 Mrt. 1754. 's-Grav. Jac. en Herm. Scheltus, 1754. plano.

1754. Tegen „Het gedrag der Stadhoudersgezinden verdedigt: Door Mr. A. V. K. Rechtsgeleerde, en tegen het stadhouderschap wettiger gehanthaaft, ende Doelisterijgezinden krachtiger verdedigt, als door den Rechtsgeleerden Adr. v. Kwaazaaken." Arrest van Schout en Schepenen van Amsterdam, 14 May 1754. Amst. H. W. Dronsberg. fol. (Kn. 146, 379).

1761. Tegen „Allerley geschriften, die betrekking hebben, of betrekkelijk worden gemaakt tot de saak van Onno Zwier van Haren." Publicatie van het Hof van Holland, Zeeland en Vriesland. 8 July 1761. 's-Grav. Paulus Scheltus, 1761. plano.

1761. Tegen „het drucken en uitgeven van boecken en de geschriften van saaken van religie handelende sonder dat de naamen van de schrijvers daar voor staan bekent of sonder dat deselve alvoorens zullen zijn gevisiteert en geapprobeert van het Classis waaronder den Autheur behoort of van de Professoren van onze Universiteyt." (Renovatie van de placaaten van 9 April 1675 en 21 Nov. 1715). Placaat van de Staaten van Holland en Westvriesland. 4 Aug. 1761. 's-Grav. Paulus Scheltus, 1761. plano.

— Alsvoren, afgedrukt in de Hollandsche Historische courant No. 96. 11 Aug. 1761. plano.

1762. Tegen „Emile ou de l'Education par J. J. Rousseau, citoyen de Genève." Publicatie van de Staaten van Holland en Westvriesland. 30 July 1762. 's-Grav. Paulus Scheltus, 1762. plano. (Kn. 356).

1764. Tegen „Dictionaire philosophique portatief", en, „L'Evangele de la Raison, ouvrage posthume de M. D. M. . . . . y; ouvrages philosophique pour sirvir de preuve à la Religion de l'Auteur, collection complette des oeuvres de Mr. de Voltaire", in sig vervattende vijf stukjes als „Saul et David, Tragédie, Testament de Jean Meslier, Catechisme de l'honnête Homme, Sermon des cinquante Examen de la Religion dont on cherche l'éclaircissement

Placaten en Publcatiën tegen Verboden boeken.

de bonne foi." Publicatie van het Hof van Holland. 14 Dec. 1764. 's-Grav. Isaac Scheltus, 1764. plano. (Kn. 120, 296).

1773. Tegen „Soodanige boeken of geschriften, waar inne de Christelijke religie in het generaal, of de Leerstukken van deselve, dewelke in de publicque Kercken van deesen Lande . . . werden geleert en beleeden, in het particulier op een veragtelijke wijze werden tegengesproken of op eene bespottelijke wijse werden voorgesteld." Publicatie van de Staaten van Holland en Westvriesland. 1 Mey 1773. 's-Grav. Isaac Scheltus, 1773. plano.

— — Alsvoren. Concept, 2 verschillende stukken met correctie, elk hs. van 3 blz. fol.

1780. Tegen „Memorie van den Heere I. van der Hey, Geheimen-Raad sijner Majesteyt den Koning van Pruyssen; mitsgaders Administrateur en secretaris der Generale Nederlandsche Lijfrenten-Comp., ingerigt deels aan Commissarissen, deels aan de leden en deels aan Directeuren en Commissarissen der voorseide Compagnie; gedateert 30 Dec. 1779, met een daar agterstaand vervolg van deselve Memorie, gedagteekent Nieuwied den 23 en 25 Jan. 1780." Publicatie van het Hof van Holland, Zeeland en Vriesland. 24 Febr. 1780. 's-Grav. Isaac Scheltus, 1780. plano. (Kn. 172).

1781. Tegen „Scandaleuse of fameuse Libellen, gedichten of printen, strekkende tot nadeel en vilipendie van de Hoge over heid of den Hertog van Brunswijk." Placaat van de Staten van Utrecht. 4 July 1781. Utr. W. J. Reers. 8°.

— — Request van de Dekens en Overlieden van het Boekverkoopers-, Boekdrukkers- en Boekbinders Gilde te Utrecht tegen het placaat in d°. 4 July 1781. — Nader request van denselfden. — Appoinctement van de Staaten van Utrecht. 12 Oct. 1781. Hs. 8°.

1781. Tegen „pasquillen, fameuse libellen en quadaardige lasterschriften tegen den Hertog van Brunswijk." Placaat van de Staaten van Gelderland. 30 July 1781. Hs. 8°.

1781. Tegen „het allersnoodst lasterschrift onder den Titel: Aan het Volk van Nederland." Placaat van de Staten van Utrecht. 3 Oct. 1781. 8°. (Kn. 423).

1781. Tegen „seeker seer oproerig en lasterlijck libel, geintituleert: Aan het volk van Nederland." Placaat van de Staaten van Holland en Westvriesland. 19 Oct. 1781. 's-Grav. Isaac Scheltus, 1781. plano. (Kn. 423).

1781 (?). Tegen „pasquillen, fameuse geschriften en prenten, waar in 's Lands wettige en gelukkiglijk vastgestelde constitutie opentlijk aangetast of bedektelijk ondermijnd wordt . . . . en in het bijzonder Z. Vorst. Doorl. den Heere Hertog van Brunswijk, Veldmaarschalk in dienst van den Staat, op een schandaleuze en

Placaten en Publicatiën tegen Verboden boeken.
diffamatoire wijze werden gecalumnieerd en getraduceerd." Concept placaat van de Staten van Holland en Westvriesland. Hs. 2 blz. fol.

1782. Tegen „Brief over de ware oorzaak van 's Lands ongeval, gevonden tusschen Utrecht en Amersfoort." Placaat van de Staaten Generaal der Ver. Nederlanden. 24 Dec. 1782. 's-Grav. Is. Scheltus. plano. (Kn. 71).

1783. —— Alsvoren. Placaat van de Staaten van Holland en Westvriesland. 10 Jan. 1783. 's-Grav. Is. Scheltus, 1783. plano. (Kn. 71).

—— Alsvoren. Concept placaat. Hs. 2 blz. fol.

1786. Tegen „het nadrukken van onwaarheden, lasteringen en rustverstoorende berichten in de Couranten en het schrijven, drukken en verspreiden van geschriften waar in de handelingen der Regeering, Provincien, Steden of Landen in het bijzonder worden getaxeerd, geprezen of gelaakt." Publicatie van de Staten van Vriesland. 25 Sept. 1786. Hs. 8°.

1787. Tegen „het uitzetten van vlaggen .... het te koop stellen, opentlijk ten toon stellen, verkoopen, distribueéren en draagen van eenigerhande teekenen of leuzen van partijschap of oproer ... Oranje cocardes, strikken, linten, papieren, Oranje gecouleurde doeken, dassen, hals- en borst-ciraden, horologie- en rottingbandjes, kwasten, bloemen, en alle andere vercierselen van Oranje-couleur, enz." Publicatie van de Staaten van Holland en Westvriesland. 28 Febr. 1787. 's-Grav. Is. Scheltus, 1787. plano.

1787. Tegen „de Post van de Neder-Rhijn, en andere lasterschriften (de Zuid-Hollandsche Courant, de Vaderlandsche Courant, de beide Nederlandsche couranten, de Spectator met de Bril, de Politique Kruyer). Publicatie van de Burgem. en Vroedschap der stad Utrecht. 12 Nov. 1787. Utr. G. van den Brink Jr., 1787 plano.

1800. Tegen „(P. van Woensel). De Lantaarn van 1800". Resolutie van bij het Departement van inwendige politie enz. 24 Sept. 1800. plano.

1802. Tegen „Bulletin voor de Bataafsche Armee, van den 17 Sept. 1802." Publicatie van het Staats-Bewind der Bataafsche Republiek. 28 Sept. 1802. plano.

Aanzeggingen van Overlieden van het Boekverkoopers-gilde te Amsterdam aan de gildebroeders, waarin zij op bevel van hooger hand verbieden het uitgeven of verspreiden van de volgende boeken of gelasten tot afgifte der exemplaren.

a. „Om voortaan in het drukken van de Begraafnisbriefjes zich te reguleeren naar de resolutie van 1 Febr. 1667, gerenoveert 19 Jan. 1680."

Aanzeggingen van Overlieden van het Boekverkoopersgilde.

b. „Niets altoos te drukken, ofte doen drukken, ofte verkoopen, rakende de tumult en beroerte die deser dagen alhier ter stede is voorgevallen." 6 Febr. 1696.

c. „Om geene boeken of geschriften over kerkelijke zaaken te drukken of uit te geeven zonder kennisse van de regeering van Amsterdam." 11 Dec. 1738. (betrof, volgens hs. aanteekening de twistgeschriften over de Hernhutters).

d. „Zeeker vignet of titelplaat van het weekbl. De politique Kruyer en verder naamlooze pasquillen of geschriften waardoor de goede ruste verstoord kan worden of waar in de Stadhouder of eenig ander lid der Regeering werd gelasterd of ten toon gesteld." 18 July 1783. Hs.

e. Instructie en orders aan de Ministers van deeze Staat te Brussel. 24 Sept. 1784.

f. Rapport van Gecommitteerden van H. E. Gr. M. de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, nopens den staat van 's Lands frontieren, magazijnen en arsenalen, gedrukt in Holland, 1784. 16 Oct. 1784. (Kn. 337).

g. Het voornaamste Capittel, na de nieuwe beschrijvinge Joannis, den Apostel der Batavieren te waerborg, in de egte Bijbel, 1787. 13 Mrt. 1787.

h. Willem Frederik, Erfprins van Oranje en Nassau aan Z.M. Frederik den Derden, Koning van Pruissen enz., zijnde een Missive, de attentie van ieder weldenkend Nederlander overwaardig. 2e dr. 7 Aug. 1787.

i. De Nederlandsche Spectator met de Bril. 23 Nov. 1787.

j. De Hedendaagsche Praater, de Praatmoer, de Praatvaar, de Nieuwsverteller, Louw en Krelis, Grietje en Dieuwertje, de Snapster, Jaap en Teunis, Hendrik en Cornelis, of andere dergelijke blaadjes. 12 Juny 1788.

k. Aan de Batavieren over het stadhouderschap door Mirabeau te Brussel bij P. Rijmers en te Dordrecht bij Crap, en, De lotgevallen der Nederl burgers door de Troupen van Pruysen. 14 Aug. 1788. (Kn. 263, 240).

l. De gevonde Brieventas met Patriottische stukken. — De uitgeweeke en mishandelde Patriot. — Hoe grooter hoop, hoe kwaader koop. — Voor de Holl. Emigranten. — De Patriot in eenzaamheid. — Staatkundige fabelen en vertellingen. — Praalbeeld van den Vader des Vaderlands. — Smeekschrift aan Neerlands Debora. — De gelukkige Emigranten. — Aan de Batavieren over het Stadhouderschap. — Gevonde Brief tusschen Amersfoort en Utrecht. — Onpartijdig onderzoek. — Ismaël. — en al' diergelijke patriottische papieren. 9 Oct. 1788. (Kn. 263, 81, 305, 303, 372, 297).

m. Précis historique de la révolution qui vient de s'opérer en Hollande, à Paris 1788. 16 Oct. 1788. (Kn. 321).

n. Histoire secrète de la cour de Berlin. 24 Mrt. 1789. (Kn. 183).

o. Vermakelijk reisje van een gezelschap heeren en juffrouwen door Zuid-Holland. 7 Mei 1789. (Kn. 343).

p. Triumph-zang voor de Fransche natie. 4 Aug. 1789. (Kn. 394).

q. Historisch verhaal van de omwending in Holland. 10 Aug. 1789. (Kn. 403).

r. Rapport van den geweesene Commandant van Gorinchem, Alex. Ph. van der Capellen, te Parijs bij F. Marchand. — en, De bedaarde en vrijmoedige Nederlander, te Rijssel bij L. François. 11 Sept. 1789. (Kn. 89, 276).

Aanzeggingen van Overlieden van het Boekverkoopersgilde.

s. De Zingende Kees, gedrukt voor de liefhebbers der zang. — Les Prussiens dénoncés à l'Europe par une société de témoins et de victimes de leur invasion dans le Province de Hollande. — Essay historique sur la vie de Marie Antoinette d'Autriche, Reine de France; en de vertaaling van 't zelve. 22 Sept. 1789. (Kn. 199, 330, 132).

t. Iets over het nieuwe licht, Amst. I. Ammeling, en Lof en Roem aan den Heere J. M. Boom, leeraar der gemeente J. C. binnen Rotterdam, Amst. J. H. Trop. 4 Febr. 1790.

u. Brieven aan eenige Vaderlandsgesinde vrienden over de uitzigten van een gunstige verandering in Neerland, Duinkerken, bij van Schelle en Comp., en, De Eer van het Patriottismus der zeven Ver. Gewesten verdedigt, Duinkerken, bij van Schelle en Comp. 21 April 1792. (Kn. 78, 127).

v. In den Prins van Oranje. Hier verkoopt men bier en brandewijn en gedistilleerde wateren. 1 Apr. 1794.

w. Waarschouwing tegen de Requisitie, welke men in ons Vaderland wil invoeren, aanvanglijk onder den naam van eene nieuwe organisatie der schutterijen. 28 Apr. 1809.

x. Doléances des Peuples du Continent de l'Europe, au sujet de l'interruption de leur commerce etc., à Hamburg, chez Fr. Kothes et à Amst. au Bureau de Littérature. 12 Dec. 1809.

y. Stukken, rakende het Hervormd Kerkgenootschap, enz. Amst. Allart en Ruys. 19 Febr. 1810.

z. „Om, in het vervolg, geene artykelen, de Pruissische finantiën betreffende, in de bij U uitgegeeven wordende nieuwspapieren, te insereeren, dan die, welke voorkoomen in de Berlijner Courant." 20 Febr. 1810.

aa. Alleenspraak van Monzongo. Amst. bij H. van Kesteren. 29 Mei 1810.

bb. „Om bij het herdrukken van den Heidelbergschen Catechismus ... punctueel te volgen dien catechismus, welke, agter den Bijbel door Ds. W. Muilman uitgegeeven, gedrukt is". z.j.

Ontwerp van Wet, Het. ter beteugeling van misbruiken der drukpers. (overgenomen uit den Vriend van kerk en Vaderland. dl. IV. no. 1. 1829). 's-Grav. 1829. 8°.

Request van de boekhandelaren aan de Tweede Kamer der Stat. Gen. tegen het Ontwerp van het Strafwetboek nopens de aansprakelijkheid van drukkers, uitgevers en verspreiders. (2e boek, Ve titel, art. 1—3 en XVIIe titel, art. 19—22). — 1843. fol. (bijgevoegd de betrokken artikelen in Hs.).

3. Processen en geschillen.

(Chronologisch).

Sententie, Interloculaire. van Schepenen van Amsterdam in de zaak van den Hoofdofficier tegen Daniel Swicker, wegens het uitgeven van het tractaat Irenicum Irenicorum. 10 Oct. 1662. Hs. (copie). 4 blz. 8°.

Hollands Nieuw-Jaar gezonden aan den Heere officier van Utrecht over het ophalen en onderdrukken der Hollandse vrijheid; en het toestaan en gedoogen van aldehande Pasquillen tegen de Ed. Gr. Heeren Staten van Holland etc. Gedrukt in het vrije Holland voor de vrije Patriotten 1664. [aan het eind: gedrukt in den Hage, bij Johan Rammesijn, 1664]. 4°. (Kn. 8916).

Proces sonder weergaa, aangevangen over 't snijden van de print van Thaddaeus de Lantman, predicant in 's-Gravenhage. 's-Grav. gedr. n. een gedruckte copie bij P. Tongerloo. 1669. 8°. (m. copie in 17e eeuwsch handschr.).

Relaas van de Beroertens op Parnassus, ontstaan over het drukken van de Beginselen der eerste Wijsbegeerte van de Heer Renatus Descartes. Amst. Tj. Pietersz. 1690. 8°. (niet bij Kn.).

Hooge, Romein de. — Memorie van rechten bij Mr. A. Bakker, ex officio doen maeken in de crimineele saak tegens R. de H. (wegens het graveeren en verkoopen van obscoene platen). Amst. J. Rieuwertsz. 1690. 4°.

Waarheid aan Philalethes, De. [1691?] 4 blz. 8°. (uittreksel).

Mercurius in den Rouw, of 't zamenspraak tusschen de geest van Cato en Maecenas over het goede en quade der Mercuren. 's-Grav. Joh. Kitto. 1699. 4°. (Kn. 14455).
Tegen Doedijns Haagse Mercurius.

Nederduitsche en Latijnsche keurdigten 1710—1739. Notitie van het gepasseerde omtrent het onderzoek na de Keurdigten. [1 dl. en 10 vervolgen]. Hs. 8 blz. fol.

Digtkundig Praaltoneel van Nederlands wonderen, 1758. Instructie dienende tot bewijs van weetenschap der Ed. M. Heeren om des te beeter den persoon van Jacobus Baroen tot bekentenis te brengen. 2 Dec. 1758. Hs. 6 blz. fol. — Lijst van J. Baroens gemaakte Libellen in het Digtkundig Praaltoneel van Nederlands wonderen geplaatst, volgens de opgave der echte verklaring. Hs. 1 blz. fol. — 1 blad aanteekeningen desbetr. 1 blz. fol.

Schuitepraatje of samenspraak tusschen een boer, burger en advocaat .., waarin over de disgracie van den heer De Back, de Loevesteinsche Factie, en meer andere onderwerpen word gehandelt. Arnh. enz. (1758). 8°. (Kn. 18707). — Consideratien en advies van den Procureur-Generaal aan het Hof van Holland, betr. het Schuitepraatje. 21 Febr. 1759. Hs. (Copie) 17 blz. fol. — Memorie van deductie en belang tegens de Missive van .... den Hove van Holland in dato 27 Apr. deses jaers .... ter gelegenheid van het voorgevallene omtrent P. G. van Balen, boekverkoper alhier. (Gedagvaard wegens het doen drukken van

„Schuite-praatje"). 's-Grav. 14 Dec. 1759. fol. — Memorie tegens de Missive van .. den Hove van Holland, in dato 18 Dec. 1761 .. ter gelegenheyd van een dagvaerding .. tegens P. G. van Balen. 19 July 1762. fol. — Samenspraak tusschen een Amsterdams koopman en een advocaat over de tegenswoordige tijds-omstandigheden. 4 blz. fol. — Notulen van het Hof van Holland en aanteekeningen betreffende deze zaak. Hs. 10 blz. fol. (Kn. 366).

Bemoediging aan den Vrijen Nederlander over het afsterven van H. K. H. Hs. van 14 blz. met annotatie: „Dit boekje bestaande in 14 paginaas heeft H. de la Tour ontfangen en gekogt van Gerrit Bom, boekverkoper woonende in de Molsteeg 't Amsterdam enz. (Kn. 18735). — Missive van den Hove van den Officier der stad Amsterdam, d°. 24 Sept. 1759. Hs. (copie) 1 blz. fol. — Verklaringe van H. de la Tour, 20 Aug. 1759. Hs. (copie). 7 blz. fol. — Missive van den officier der stad Amsterdam in de zaeke van den boekverkoper G. Bom. 9 Oct. 1759. Hs. (copie). 2 blz. fol. (Kn. 2054).

Laer, J. van. Species facti van het voorgevallene omtrent de geoctroyeerde Geldersche kerk- en academieboekzaal van Europa. 2e dr. Zutphen, 1760. fol.

Mémoire pour le Sr. Maubert de Gouvest, secrét. du feu Roi de Pologne Auguste III, propriétaire de la Gazette des Pays-Bas, etc. appelé au Haut Tribunal de la Cour de Hollande et Westfrise d'une sentence rendue en sa faveur le 9 Juillet 1765 par le Tribunal Munic. d'Amsterdam. (Amst. J. F. Boitte. 1766?). 4°.

H. Coster-Mengelpoezy. 1779. — Drie verschillende pamfletten hiertegen: Verbeterde tytel, verklaring der tytelplaat, ontvangen lofvaerzen en vergeten bladwijzer .... Rott. (1779). 8°. — Poetische brief aan den heere Hermanus Coster, over Z. E. uitgegevene Mengelpoëzy. z.j. 8°. — Vergeefsche dichtluim; een droom van H. Coster. z.j. 8°.

Consideratien, in hoe verre het verbieden van naamlooze geschriften dienstig is, en welke daar onder moeten begrepen worden. Door het Genootschap Amore Patriae. 1781. 8°. (Kn. 19876). — Wederlegging van de consideratien op de zaak van Z. H. den heere Hertog Louis van Brunswijk, in 't licht gegeven op den naam van 't genootschap Amore Patriae, door 't genootschap onder de zinspreuk „Amore Veri". 1781. 8°.

Stukken over de zaak R. M. van Goens tegen de boekverkoopers J. B. Wildt en G. T. van Paddenburg te Utrecht 1781. —Briev van Jan van Utrecht aan zijn vriend te Amsterdam, over het onlangs voorgevallene met twee boekverkopers. fol. (Kn. 19877). — [R. M. van Goens]. Echt relaas van het voorge-

'allene te Utrecht, met den boekverkoper J. B. Wildt. fol. (Kn. 9882). — Gedenkzuil voor R. M. van Goens betreffende Z. E. berucht gedrag gehouden met de Utrechtsche boekverkoopers J. B. Wildt en G. T. van Paddenburg; volledig vervat in den brief van J. van Utrecht aan zijn vriend te Amsterdam. 8°. (Kn. 19885). — Tweede briev van Jan van Utrecht, over het voorgevallene met twee boekverkoopers, tot beter verstand van het zoogenaamd Echt relaas". Amst. (1781). 8°. (Kn. 19883).

Politique Kruyer, De. no. 224 [**1781**]. — Twee missiven van eenen boekverkopers-knecht aan den heer Calkoen, advocaat te Amsterdam. (Bijlagen tot de Post van den Neder-Rhijn. 9e stuk. Utr. 1785). 8°.

Procedures in de zaak van P. Marcus, hoofdofficier der stad Leyden, op en tegen F. A. van der Kemp, over het doen drukken van den „Lierzang aan de H. H.: F. J. J. Eisinga, S. H. Roorda van Eisinga, H. Buma, etc., protesteerende leden in den Raad van Friesland tegen de besluiten van 1 Sept. 1779 voor de bepaalde convoyen. Leyden, L. Herdingh. 1782. 8°. (Kn. 20278).

Post van den Neder-Rhijn. De. — Missive van een heer uit Utrecht aan den WelEd. Heere .... te Amsterdam, behelzende het waarachtig verhaal van 't gepasseerde tusschen heeren burgemeesteren Berger en De Gruyter .... en den Graave van Athlone, over 't verbieden van 't weekbl. De Post van den Neder-Rhijn. (Utr. 16 Mrt. 1782). 8°. (Kn. 20354). — Resolutie van Schout en Burgemeesteren van 's-Gravenhage, 2 July 1783. tegen het verkoopen en debiteeren van naamlooze geschriften. hs. 8°. — Pleydoye in der zaake van G. T. van Paddenburg, boekverkoper en boekdrukker te Utrecht, gerequireerden, contra Jhr. F. C. R. Baron van Rheede en Agrim, graaf van Athlone, hoofdofficier derzelve stad, R. O. requirant. Utr. 1783. 8°. (Kn. 20426). — Request van Deken, Hoofdman, en eenige Gildebroeders van het Boekverkopers-gilde in 's-Grav., gepresenteerd aan .... Schout en Burgemeesteren van 's-Grav., omme redres van de bezwaren, voor hun in de Interdictien van hun E. A. van den 30 Juny en 2 July 1783 residerende; benevens de memorie tot apui van 't request, bij hetzelve gevoegd, mitsgaders de resolutie van H. E. A. van den 28 July 1783 daar op gevoegd. 1783. 8°. (Kn. 20433).

Missive van den Koning van Pruissen aan de Staaten Generaal der Ver. Nederlanden in d° 19 Mrt. 1784, over lasterlijke geschriften tegen den Stadhouder .... — Memorie van den Pruissischen gezant aan de Staten Gen., 30 Apr. 1784, de aandacht vestigende op nos. 226 en 228 van den Post van den Neder-Rhijn, no. 122 van den Politiquen Kruyer, op de Fransche Leidsche Gazette no. 28 en de Nederl. Crt. van 28 Apr. — Missive van de Staten

Gen. aan de Staten der provintien. — Extracten uit de Resolutien der Staten der provincien. — Memorie van den Pruissischen gezant, d°. 11 Juny 1784. — Memorie v. h. Pruissisch ministerie, d° 17 Juny 1784. — Memorie v. h. Pruissisch ministerie, d° 17 July 1784. — Antwoord van de Staaten Gen. der Ver. Nederlanden aan den Koning van Pruissen. 30 Aug. 1784. hs. 8°.

Politieke kruyer, De. no. 224 (1785). — Bericht van Schout en Schepenen der stad Amsterdam aan de .... Staaten van Holland en Westvriesland, in de zaake van Mr. J. C. Hespe en J. Verlem, Amst. (2 Juni 1785). 8°. (Kn. 21096). — Memorie van J. C. Hespe en J. Verlem beide respectivelijk requiranten van mandament in cas d'appèl contra Mr. W. C. Backer, hoofdofficier der stad Amsterdam, gerequireerde. Hs. 17 blz. fol. — Missive van J. C. Hespe en J. Verlem aan de Staaten van Holland en Westvriesland. Hs. 9 blz. fol. — Missive van een Amsterdammer aan zijn vriend te Groningen, betr. de procedures tegen J. C. Hespe en J. Verlem (19 Mei 1785). 8°. (Kn. 21104). — C. W. Decker. De volgens eed en plicht verschuldigde achting en eerbied, der Amsteldamsche burgerij opgewekt, door betoog, dat derselver achtbare rechters, in de zaake van den .. hoofdofficier Mr. W. C. Backer R. O. eischer ter eenre, en J. Verlem en J. C. Hespe, respectivelijk gedaagden ter andere zijde, allezints den rechten deze landen, mitsgaders eed en plicht overeenkomstig hebben gehandelt. Amst. 1785. 8°. (Kn. 21108). — Memorie ter adstructie van het verzoek, door J. C. Hespe en J. Verlem aan .. de Staaten van Holland en Westvriesland bij requesten gedaen en ter beantwoordinge van hetgeen daartegen bij het bericht van Schout en Schepenen van Amsterdam is geavanceerd; alsmede het request waarbij dezelve memorie van Hooggem. H. Ed. Gr. Mog. is gepraesenteerd. Amst. 1786. 8°. (Kn. 21372). — Verzameling van stukken behoorende tot de zaak van den heere J. C. Hespe en J. Verlem; 2e stukje. Amst. L. Nutbey Lz. (1785). 8°. m. vignet (Mr. J. C. Hespe bedankt voor bezoek in de gevangenis).

Proeve eener Verdediginge van het paskwil: Leest eer gij oordeelt. Utr. J. M. van Vloten, 1785. 8°. (Kn. 21120).

Naar aanleiding van de vervolging tegen J. C. Hespe en J. Verlem, resp. redacteur en uitgever van „De politieke Kruyer."

Priestley. Historie der verbasteringen van het Christendom. — Protest van de boekverkoopers en boekdrukkers te Leiden tegen de vervolging van de firma N. van Eysden & Comp. als drukkers, en Blussé & Zn. en Van Braam als verkoopers van bovengenoemd werk, waarvoor naar hunne meening, „in den boekhandel aangenomen", dan de uitgever F. Wanner, of mogelijk deszelfs vertaaler alleen, aansprakelijk zou kunnen zijn. (Leydsche Crt. 16 Jan. 1786). — (Kn. 323).

Katechismus van het Stadhouderschap. — Noodzakelijke [l]issive aan de bezitters en de begunstigers van den „Katechismus [v]an het Stadhouderschap", over een advertentie in de Rott. Cour. [v]an 26 Aug, 1786, door De Leeuw en Krap, boekverkopers te Rotterdam, tot aankond. van een werk onder denzelfden, door hun [g]eroofden titel. Rott. Joh. Hofhout. 1786. 8°.

Brief van T. Vaderlander aan den WelEd. Gestr. Heer J. Elias, [h]oofdofficier te Amsterdam, wegens het verbieden en doen ophaalen van den Brief aan het Fransche volk van T. Paine, schrijver [v]an de „Rechten van den mensch". 1792. 8°.

Aa, C. van der. Request en memorie aan het wetgevend lichaam [o]mme rappèl van ban; met eenige ophelderende aanmerkingen [b]etrekkelijk de gevoerde procedure en het 3-jarig confinement. Utrecht, 1800. 8°. (Kn. 23098).

Van der Aa, boekverkooper te Haarlem, in 1796 veroordeeld wegens het verkoopen van 3 ex. van een antipatriottisch geschrift: „Iets ter bemoediging van hun, die niet medegewerkt hebben tot de revolutie des jaars 1795".

Cauchois-Lemaire et Guyet. Appel à l'opinion publique et aux états-généraux du royaume des Pays-Bas en faveur des proscrits français, contre leurs proscripteurs. 's-Grav. 1817. 8°. (Kn. 24532).

Fransche journalisten, redacteurs te Brussel van „Le vrai Libéral", werden 24 Mei 1817 gelast de Nederlanden te verlaten, waarschijnlijk ten gevolge van hun journalistieken arbeid.

Geysbeek & Comp. Inlichting omtrent het voorgevallene te Amsterdam met een aantal Duitsche emigranten, ... briefsgewijze medegedeeld door een Amsterdamsch heer aan zijn vriend te 's-Gravenhage bij gelegenheid der zoo veel geruchtmakende proceduren tegen R. Rudolf en J. J. Hartsinck. Amst. 1817. 8°. — P. G. Witsen Geysbeek. Verbaal van het gebeurde met, en het gehouden gedrag van Geysbeek & Comp. boekverkoopers te Amsterdam, ter zake van de uitgave van zeker werkje getiteld: Inlichting omtrent het voorgevallene te Amsterdam met een aantal Duitsche emigranten, enz. Amst. 1817. 8°. — Antwoord van den Heer in 's-Gravenhage, aan zijn vriend in Amsterdam, op diens „Inlichting" enz. 's-Grav. Ter Ned. Drukkerij, 1817. 8°.

Wallez, I. B. G. Memorie aan de Heeren leden der Kamer van Beschuldiging, bij het Hoog-Geregtshof te 's-Gravenhage ingediend; met vertaling in 't Fransch. 's-Grav. 1818. 2 dln. 8°. (over het drukken van Cauchois-Lemaire et Guyet. Appel à l'opinion publique).

Brief van eenen regtsgeleerden te Rotterdam, aan zijnen vriend Mr. .... te Amsterdam, wegens twee gewijsden van de civiele kamers uit het Hoog Geregtshof te 's-Gravenhage, regt doende in cassatie, waarbij I. B. G. Wallez, boekdrukker en boekverkooper aldaar, is vrijgesproken. 's-Grav. 1818. 8°.

Wibmer, J. B. D. Pleitrede van den schrijver der Utopiaansche courant. Amst. 1819. 8°. (Kn. 24841).

Brief aan den schrijver der Utopiaansche Courant, enz. enz.; door een inwoner van Utopia, geschreven aldaar, in den Focquenbrochiaanschen schrijfstijl. Amst. (1820). 8°.

Vrijheid van drukpers. (betr. het gevangennemen der zeven Brusselsche advocaten). De Weegschaal, Mrt. 1820. no. 3. 8°.

Relaas en bijlagen, betreffende de procedures in zake van A. May van Vollenhoven, door het publiek ministerie te Rotterdam; aangeklaagd als schrijver van zeker tijdschrift genaamd Arlequin, en deswegens crimineel vervolgd. Rott. 1823. 8°.

Langenhuysen, A. P. van. Memorie aan de Tweede Kamer ter bestrijding der wet 10 April 1815, van het besluit van 20 April 1815, en der wet van 6 Mrt. 1818, met de stukken betrekkelijk de ingestelde, doch later opgeheven vervolging. 's-Grav. 1827. 8°.

Proces betr. het drukken van stukken over de onafhankelijkheid der R. K. Kerk en het recht van den Staat over de opvoeding, waartegen de wet van 10 April 1815 werd ingeroepen.

Procès de MM. Claes, avocat et Neervoort, ouvrier imprimeur, accusés d'avoir par un article inséré dans le Courrier des Pays-Bas du 2 mai 1830, directement provoqué les habitans du Royaume des Pays-Bas à former un complot ayant pour but de changer ou de renverser le gouvernement, ou de leur avoir proposé de former pareil complot. (1830). 4°.

Verslag van de audientie der regtbank van correctionele policie te Amsterdam, omtrent vrijheid van drukpers en aansprakelijkheid van den drukker. 8 Junij. 1837. (Het Regt in Nederland). 8 blz. 4°.

(Vieweg, C. A.) Verslag wegens de uitgave van het Predikbeurten-briefje van de Protest. gemeenten te Nijmegen. Nijm. 1839. 8°.

Meeter, E. Pleitrede uitgesproken voor het Prov. geregtshof van Groningen, 14 Oct. 1840. 8°. (over artikelen door hem geschreven in de Tolk der Vrijheid).

Arnhemsche Courant. — D. Donker Curtius. Pleitrede van den Hoogen Raad der Nederlanden, ten behoeve van C. A. Thieme, drukker en uitgever der Arnhemsche Courant .... uitgespr. 12 Juny 1839. Arnh. 1839. 8°. — Proces wegens laster tegen den Koning. Aug. 1843. — Pleitrede van den officier van Justitie. — Pleitrede van Mr. J. M. de Kempenaer. — Vrijspraak der Arnhemsche Courant. (Arnh. Crt. nos. 17, 20, en 25 Nov. 1843), benevens 5 brieven van J. M. de Kempenaer aan Mr. L. C. Luzac, over deze zaak. — Staatkundige brieven. De vervolging tegen de drukpers,

met name tegen de Arnh. Crt. Een woord van D. D. 7e brief. Zalt-Bommel, 1845. 8°. — Vrijheid van drukpers. Alg. Handelsbl., 10 Juny 1846. — (E. W. van Dam van Isselt). Wespen III. no. 1. (hierin een kritiek op de Arnh. Crt). Febr. 1849. 8°.

Journal de La Haye. — E. Gagneux, W. D. Frerichs, F. Doucher et F. W. Schmaling. Les mystères du Journal de La Haye. 1844. — Aansprakelijkheid der drukpers. (betr. een artikel in het Journal de La Haye). Alg. Handelsbl. 9 Febr. 1842. — A. van Bevervoorde. Un chapitre d'un livre à faire, qui serait intitulé: Le directeur du Journal de La Haye cité à la barre du tribunal de l'opinion publique. 15 Dec. 1845. kl. 8°. — Drukpers-proces van den verantwoordelijken redacteur van het weekblad Asmodée tegen den directeur van het Journal de La Haye. 's-Grav. 1847. kl. 8°.

Brief aan Mr. F. Serrurier, officier van justitie, over eenige punten van Nederlandsch staatsrecht, naar aanleiding van het requisitoir door Z. E. A. gehouden in de zaak van den heer C. A. Thieme, op 30 Dec. 1845. Amst. 1846. 8°.

Boissevain, J. H. G. Pleitrede ten betoge dat de Koning niet wordt getroffen door het oordeel over een daad van regering; uitgesproken te Zwolle voor de arrondissementsregtbank 3 Jan. 1846. Kampen, 1846. — Met vele stukken uit het tijdschr. Politieke Tooverlantaarn over vrijheid van drukpers, enz.

Goens, P. M. van. Toelichting en pleitrede van het openb. ministerie in het regtsgeding tegen K. van Hulst, over de Kritiek der Troonrede. Zwolle, 1846. 8°.

Hydra, De. — **(J. de Vries).** De Hydra en de ex-minister van financien Mr. F. A. van Hall, d. den hoofdred. v. De Hydra. Amst. 1848. 8°. — Vervolging tegen dat blad. (De Hydra. Jg. 2. no. 35. 1848). 4 blz. fol.

Bevervoorde, A. van. Brief aan Mr. Dirk Donker Curtius, minister van justitie, met de noodige bijlagen, uit Parijs geschreven. Amst. 1848. 8°.

Asmodée en De Burger. — A. van Bevervoorde. Onwettige arrestatie en kerkering van eenen wegens drukperszaken veroordeelde, wiens condemnatie was verjaard; met een adres aan de Tweede Kamer der Staten Generaal. Amst. 1850. 8°.

Lion, H. J. Een drukpersproces in Neerlandsch Indië. Z.-Bommel, 1854. 8°.

Verdediging voorgedragen in de audientie van de arrondissementsregtbank te Rotterdam, 8 Nov. 1855 d. D. B. Adrian, ter zake aangeklaagd te zijn van te hebben geschreven, doen drukken

en algemeen verspreiden een adres aan Z. M. den Koning, gedagteekend 10 Sept. 1855, waarin onderscheiden ministers, enz. zouden worden beleedigd en de Koninklijke waardigheid boosaardig zou zijn aangerand. Z. p. 1855. 8°.

Asmodée. — Open brief aan H. C. Hartogh, officier van justitie bij de Arrondissementsregtbank te Amsterdam, door H. G. Mulder, uitgever-directeur van het Weekbl. Asmodée. Amst. 1856. 8°.

Ritter, W. L. Een woordje over het stuk in no. 14 van het Bataviaasch Handelsblad, getiteld: Het eerste drukpersproces onder het nieuwe reglement. 1858. Hs. 12 blz. 4°. Bijgevoegd: Schrijven van W. L. Ritter aan den redacteur van het Batav. Handelsbl. en antwoord daarop van H. J. Lion.

Regtsgeding, gevoerd voor de arrondissements-regtbank te Amsterdam, over de uitgave van: Max Havelaar. 's-Grav. 1861. 8°.

Dagblad van 's-Gravenhage. — De Heer J. J. Rochussen en zijn factotum bij de verkiezing te Amsterdam op 3 Nov. 1864; een stukje uit de oude doos opgerakeld door Asmodée. Amst. Mulder II. 8°. (tegen Iz. J. Lion, hoofdred. v. h. Dagblad v. 's-Gravenhage).

Regtsgeding bij de Arrond. regtbank te Deventer gevoerd tegen J. van Vloten aangeklaagd wegens laster (d. Ds. B. C. J. Mosselmans.) Amst. 1872. 8°.

4. Nederlandsch Indië.

Atjeh-drukpers-vervolging, De. tegen H. B. van Daalen, redakteur van den Java-Bode. Batavia, 1874. 8°.

Berg, N. P. van den. Regeering en drukpers in Britsch-Indië. Amst. 1897. 8°. (overdruk uit Versl. en Meded. d. Kon. Ac. v. Wetensch. afd. Letterk. 4e reeks, dl. II).

Couperus, J. R. De geest van art. 110 van het Ned.-Indisch regerings-reglement beschouwd als wettelijke grondslag voor de aanstaande Indische drukpers-wet. 's-Grav. 1862. 8°.

Drukpers, De. in Nederlandsch Indië. Zalt-Bommel, 1857. 8°.

G(ebhard), J. H. Nog een woord over het Indische drukpers-reglement. Hoorn, (1857). 8°.

— — Het reglement op de drukwerken in Nederl.-Indië. Amst. H. W. Weytingh, 1857. 8°.

Hooyer, D. A. Het reglement op de drukwerken in Ned. Indië. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel. 17 Juni 1902).

(Nahuys van Burgst, H. G.) Het drukpersreglement voor Ned.-Indië aan de ervaring van een halve eeuw getoetst. Utr. 1857. 8°.

Ontwerp van een reglement op de drukwerken in Ned.-Indië met de daarbij behoorende nota tot toelichting. Rott. 1857. 8°.

Reglement, Het. op de drukwerken in Nederlandsch Indië. 8°. (overdruk uit de Gids. 1857).

Schill, J. J. A. Over de drukpers in Ned.-Indië. Leiden, 1863. 8°.

Winckel, C. P. K. Mijne uitzetting uit Indië; verzoekschrift aan de Staten-Generaal, met justificatoire bescheiden. Utr. 1873. 8°

c. *Indices Librorum Prohibitorum.*

(Boone, S. J. Le Père). Les mauvais livres, les mauvais journaux et les romans, avec un catalogue de mauvaises publications périodiques et de mauvais livres et une liste de romanciers du jour, 4ième éd. augm. d'une bibliothèque choisie. Brux. (1844). 12°.

Brief, Herderlyken. van zijne doorluchtigste hoogweerdigheyd den heer bisschop van Brugge, opzichtelijk tot de drukkerije, het verkoopen van boeken, alsook nopende deszelfs visitatie en censure. Brugge, 1790. 8°.

Brown, H. F. The index librorum prohibitorum. 8°. (overdruk uit The Westminster Review. z.j.).

Hamel, Fr. English books in the indexes librorum prohibitorum et expurgandorum. (The Library. Vol. I. 1910).

Hannot, J. B. Index ou catalogue des principaux livres condamnés et défendus par l'église; extrait du grand Index Romain. Namur, 1714. 8°.

Hilgers, J. Die Bücherverbote in Papstbriefen; kanonistisch-bibliographische Studie. Freiburg, 1907. 8°.

— — Indices verbotener Bücher aus dem 16. Jahrh. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XX. 1903).

Knappert, L. De index librorum prohibitorum te Leiden in 1530. (Tijdschrift v. boek- en bibl. wezen. Jg. IV. 1906).

Petzholdt, J. Catalogus „Indices librorum prohibitorum et expurgandorum". (Neuer Anzeiger f. Bibliographie und Bibliothekwissenschaft. Jg. XX. 1859).

Reusch, F. H. Die Indices librorum prohibitorum et expurgandorum des 16. Jahrh. (Neuer Anzeiger f. Bibliographie und Bibliothekwissenschaft. Jg. XLI. 1880).

Reusch, F. H. Der Index der verbotenen Bücher; ein Beitrag zur Kirchenund Literaturgeschichte. Bonn, 1883, 1885. 2 dln. 8°.

Schneider, Ph. Die neuen Büchergesetze der Kirche; ein Kommentar zur Bulle „Officiorum ac munerum" und zu den „Decreta generalia de prohibitione et censura librorum". Mainz, 1900. 8°.

Sepp, Chr. Verboden lectuur; een drietal indices librorum prohibitorum toegelicht. Leiden, 1889. 8°.

Sleumer, A. Index Romanus. Verzeichnis sämtlicher auf dem römischen Index stehenden deutschen Bücher, desgleichen aller wichtigen fremdsprachlichen Bücher seit 1750, zusammengestellt, mit Einleitung und Nachtrag versehen. 5e verm. Aufl. Osnabrück, 1911. 8°.

—— Idem. 6e verb. Aufl. 1915. 8°.

(Chronologisch).

Ordinantien, statuyten eñ edict des K.M. Karolus V gepubl. den 4 Oct. 1540. Men vint se te coope in die edel eñ vermaerde princelijcke stadt vā Bruessel op de grote merct in hemelrijck bij Marck Martens eñ Tantwerpen op de camerpoort brugghe in den schilt van Artoys. Met gratie ende privilegie der K. M. [Houtsnede: Het Keizerlijke wapen met twee engelen aan weerszijden]. 40 blz. A—E (E4). 4°.

Mandamēt der Keys. Maj. uytghegeven int jaer 46; met dintitulatie ende declaratie van dē gereprobeerde boecken, gheschiet bij den doctoren in de faculteyt van Theol. in Duniversiteyt van Loeven. Loeven, Servaes van Sassen, 1546. Cum gratia & privilegio. 78 blz. A—E V (E VII). 8°.

Ordonnātie ende Edict des Keysers Kaerle die V. vernieuwt indē April int jaer 1550 om textirperē eñ te nyetē te brengē die sectē ende errueren opgeresen teghē theylighe kersten gheloove ende tegen die ordōnancien van onser moeder der heyligher kercken. Metten Cataloghe van den ghereprobeerdē ende verboden boeckē: Ende oick vandē goeden boecken die men den jonghen scholieren sal moghē leeren. Bij advijse vandē Rectoer ende die vander Universiteyt van Loeven. [Houtsnede: Het Keiz. wapen in schild]. Gheprint te Loeven bij Servaes Sassenus, ghesworen printer. Doer beveel der K. M. 22 blz. A—C III. 4°.

Catalogen, Die. oft inventarisen vanden quaden verboden boecken: ende van andere goede, die men den jongen scholieren leeren mach, na advijs der Universiteit van Loeven; met een edict oft mandement der K. M. [Houtsnede: Het Keiz. wapen in schild].

Te Loeven geprint bij Servaes van Sassen, gheswooren boeckprinter. Int jaer ons Heeren 1550. Met gratie ende Previlegie. 24 blz. A—CIII. (C4). 4°.

Catalogen, Die. — Alsvoren. [Houtsnede: Het Keiz. wapen, klein in langwerpige rand]. Te Loeven geprint bij Servaes van Sassen gesworen boeckprinter. Int jaer ons Heeren 1550. Doer bevel der K. M. 24 blz. A—AIII. (C. 4). 4°.

Ordonnantie ende edict des Keysers Kaerle die V, vernieuwt in Augspurgh, in Sept. 1550. Om textirperen die secten ende omte conserveren onse oude oprechte gheloeve ende kerstelijcke religie. [Houtsnede: Het Keiz. wapen, met devies: Plus Oultre]. Geprint te Loeven bij Servaes Sassenus ghesworen printer. Met Gracie ende privilegie der K. M. 24 blz. A.—CIII. (C4). 4°. — Achteraan: Die catalogen oft inventarisen vanden quaden verboden boucken; ende van andere goede, die men den jongē scholieren leeren mach na advijs der Universiteyt van Loeven, met een edict oft mandement der K. M. [zelfde houtsnede]. Te Loeven geprint bij Servaes van Sassen gesworen boeckprinter. Int jaer ons Heeren 1550. Doer bevel der K. M. 24 blz. Z—CIII. (C4). 4°.

—— Alsvoren. — Achterin: Catalogen .... alsvoren. [Houtsnede: Het Keiz. wapen in schild]. Te Loeven geprint bij Servaes van Sassen gesworen boeckprinter. Int jaer ons Heeren 1550. Doer bevel der K. M. 24 blz. A—CIII. (C4). 4°.

Catalogus librorum reprobatorum ex judicio academiae Lovaniensis cum edicto Caesareae Majestatis evulgatus. Extravagans sanctissimi domini nostri, D. Julij papae tertij contra tenentes seu legē tes libros prohibitos vel reprobatos. Alius catalogus librorum auctoritate illustrissimi ac reverendissimi domini D. Ferdinandi de Valdes archiepiscopi Hispaleñ, Inquisitoris generalis: & dominorum de cōsilio sanctae generalis inquisitionisiam pridem reprobatorū, cum edicto dominorum inquisitorū apostolicorū in civitate Toletañ, residētiū quorū censura nōnulli alij libri nouissime reprobati: prioribus adiunguntur. Toleti. Ex officina Joa. de Aiala. Anno. D. 1551. Con prohibicion delos dichos señores inquisidores de Toledo que ningū impressor ni librero ni otra persona alguna im prima ni venda el dicho catalogo de libros prohibidos y reproba dos ensu districto y jurisdicion sin su licencia y mandado so pena de excomuniō mayor latae sentētiae y de cincuenta mil marauedis. Hs. 32 blz. 4°.

Facsimile-uitgave, in 100 ex. gedrukt voor A. M. Huntington door de De Vinne Press van een der uitgaven der eerste Valdes-index.

De Leuvensche index van 1550 werd door Karel V aan den general inquisiteur Fernandes Valdes gezonden met bevel hiervan een Spaansche uitgave te bezorgen. Hiervan bestaan drukken verschenen te Valladolid, Valencia, en Toledo. (zie Reusch I, pag. 132 & volg.).

Cataloghe ende intitulatie vanden quaden verboden boecken, ende van andere goede, die men den jongen scholieren leeren mach, na advys der Universiteyt van Loeven. Met een edict oft mandement der Coninclijcker Majesteyt. Te Loeven bij Merten Verhasselt ghesworen boecprinter In die vette hinne: Int jaer ons Heeren 1558. Door bevel der Coninckliјcker Majesteyt. Onderteeckent D'Overloepe. 40 blz. A—Dj. (D4). 4°.

Cathalogus librorū qui prohibētur mandato illustrissimi & reverend D. D. Ferdinandi de Valdes Hispaleñ, Archiepī, Inquisitoris Generalis Hispaniae. Necnon et supremi sanctae ac generalis inquisitionis senatus. Hoc anno 1559 editus. Quorum iussu & licentia Sebastianus Martinez Excudebat Pinciae. Esta tassado en un real. — Achteraan: Fue impresso en Valladolid. En casa de Sebastian Martinez. Año de 1559. Pedro de Tapia. 72 blz. 4°.

Facsimile-uitgave, in 100 ex. gedrukt voor rekening van A. M. Huntington door de De Vinne Press, van de eerste zelfstandige Spaansche index. (zie: Reusch I, pag. 300 & volg.).

Index auctorum et librorum, qui ab officio sanctae Rom. & universalis inquisitionis caueri ab omnibus & singulis in universa Christiana republica mandantur, sub censuris contra legētes, vel tenentes libros prohibitos in bulla, quae lecta est in coena domini expressis, & sub aliis poenis in decreto eiusdē sacri officii contentis. Impressum Romae apud Antoniū Bladum Cameralem impress. de mandato speciali sacri officii. Romae, 1559. Mense Ianuario. 12°.

Index librorum prohibitorum cum regulis confectis per patres à Tridentina Synodo delectos, auctoritate sanctiss. D. N. Pii IIII. Pont. Max. comprobatus. Bononiae, apud Ioannem Rubrium. 1564. 4°.

Index librorum prohibitorum cum regulis confectis per patres a Tridentina Synodo delectos, auctoritate sanctiss. D. N. Pii IIII, Pont. Max. comprobatus. Romae, apud Paulum Manutium, Aldi F. 1564. In aedibus populi Romani. kl. 4°.

Index librorum prohibitorum cum regilis confectis per patres à Tridētina Synodo delectos, authoritate sāctiss. D. N. Pij IIJI, Pont. Max. comprobatus. Leodii. Impensis Henrici Houij. 1568. 8°.

Index librorum prohibitorum cum regulis confectis per patres à Tridentina Synodo delectos, authoritate sanctiss. D. N. Pii IIII, Pont. Max. cōprobatus. Una cum ijs qui mandato regiae Catholicae majestatis & illustriss. Ducis Albani, consilijq. Regij decreto, prohibentur, suo quacq. loco & ordine repositis. Leodii. Impensis Henrici Houij. 1569. kl. 8°.

Librorum prohibitorum index, ex mandato Regiae catholicae Majestatis, & Illustriss. Ducis Albani, Consiliique Regij Decreto confectus, & editus. Antverpiae, ex officina Christophori Plantini, 1569. 12°.

Philippi II, Regis Catholici, edictum de librorum prohibitorum catalogo obseruando. Antverpiae, ex officina Christophori Plantini. 1570. Cum privilegio. — Index librorum prohibitorum cum regulis confectis per patres a Tridentina synodo delectos, auctoritate sanctiss. D. N. Pij IIII Pont. Max. comprobatus. Cum appendice in Belgio, ex mandato Regiae Cathol. Majestatis confecta. Antverpiae, ex officina Christophori Plantini, 1570. 8°.

Philippi II, Regis Catholici, edictum de librorum prohibitorum catalogo obseruando. Antverpiae, ex officina Christophori Plantini, 1570. Cum privilegio. 8°.
Nadruk van het vorige.

Index expurgatorius librorum qui hoc secula prodierunt, vel doctrinae non sanae erroribus inspersis, vel inutilis & offensiuae maledicentiae fellibus permixtis, juxta Sacri Concilij Tridentini Decretum; Philippi II. Regis Catholici iussu & auctoritate, atque Albani Ducis consilio ac ministerio in Belgia consinnatus. Anno M. D. LXXI. Antverpiae, ex officina Christophori Plantini Prototypographi Regij. 1571. 4°.

Index librorum expurgatorum anno 1571. 32 blz. 4°.
Systematisch gerangschikte lijst. Handschrift van dien tijd.

Index librorum prohibitorum, gedruckt zu Parma 1580, nach dem einzigen bekannten exemplare herausgegeben und erläutert von Fr. H. Reusch. Bonn, 1889. 8°.

Index et catalogus librorum prohibitorum, mandato illustriss. ac reverēdiss. D. D. Gasparis a Quiroga Cardinalis Archiepiscopi Toletani, ac in regnis hispaniorum generalis inquisitoris, denuò editus. Cum Consilio supremi senatus sanctae generalis inquisitionis. Madriti, apud Alphonsum Gomezium Regium Typographum. Anno 1583. Tassado a cinco marauedis el pliego. 4°.

Index librorum expurgatorum, illustrissimi ac reverendis. D. D. Gasparis Quiroga, Cardinalis et Archiep. Toletani Hispan. generalis inquisitoris jussu editus. De Consilio supremi Senatus S. generalis inquisit. Madriti, apud Alfonsum Gomezium Regium Typographum. 1584. 4°.

Index expurgatorius librorum qui hoc seculo prodierunt, vel doctrinae non sanae erroribus inspersis, vel inutilis & offensiuae malidicentiae fellibus permixtis, juxta sacri Consilij Tridentini decretum: Philippi II Regis Catholici jussu & auctoritate, atque

Albani Ducis consilio ac ministerio in Belgia concinnatus; anno MDLXXI. Nunc primum in lucem editus & praefatione auctus ac regii diplomatis interpretatione. Apud Ioannem Mareschallum Lugdunensem. 1586. 16°.

Index librorum prohibitorum cum regulis confectis per patres à Tridentina Synodo delectos, auctoritate Pii IV primum editus, postea verò à Syxto V auctus, et nunc demum S. D. N. Clementis Papae VIII. Iussu recognitus & publicatus. Instructione adiecta de exequenda prohibitionis, deque sincerè emendandi & imprimendi libros, ratione. Romae, apud Impressores Camerales. Cum privilegio sum. Pont. ad Biennium. 1596. 8°.

Index librorum prohibitorum cum regulis confectis per patres à Tridentina Synodo delectos, auctoritate Pii IIII primum editus. Postea verò à Syxto V auctus et nunc demum S. D. N. Clementis Papae VIII jussu recognitus & publicatus. Instructione adiecta. De exequendae prohibitionis, deque sincerè emendandi & imprimendi libros, ratione. Coloniae, apud Gosuinum Cholinum, 1597, 98. Cum gratia & privileg. Caes. Majest. 2dln. 12°.

Index expurgatorius librorum qui hoc saeculo prodierunt, vel doctrinae non sanae erroribus inspersis, vel inutilis & offensivae maledicentiae fellibus permixtis, juxta sacri concilij Tridentini decretum: Philippi II Regis Catholici jussu & auctoritate, atq. in Belgia concinnatus, anno MDLXXI. Accessit huic editioni collatio censurae in glossas juris Canonici, jussu Pii V Pontificis, anno 1572, editae, cum iisdem glossis Gregorii XIII, mandato, anno 1580, recognitis & approbatis. Rationem & usum collationis huiusce demonstrat Praefatio Doct. Ioannis Pappi, Theologi Argentoratensis. Impensis Lazari Zetzneri. Anno 1599. 12°.

Index librorum expurgatorum, illustrissimi ac reverendis. D.D. Gasparis Quiroga, Cardinalis & Archiep. Toletani Hispan. generalis inquisitoris jussu editus. De consilio supremi senatus S. generalis inquisit. Juxta exemplar, quod typis mandatum est Madriti, apud Alphonsum Gomezium Regium Typographum. Anno MLXXXIIII. Salmuri, apud Thomam Portav. 1601. 4°.

Index expurgatorius librorum qui hoc saeculo prodierunt, vel doctrinae non sanae erroribus inspersis, vel inutilis & offensivae maledicentiae fellibus permixtis, juxta sacri concilii Tridentini decretum: Philippi II Regis Catholici jussu & auctoritate atq; in Belgia concinnatus; anno MDLXXI. Accesserunt huic editioni excerpta aliorum librorum expurgatorum qui in indice hoc Belgico desiderabantur, ex indice Hispanico, illustrissimi ac reverendissimi D. D. Gasparis Quiroga, Cardinalis & Archiepiscopi Toletani, Hispan-generalis inquisitoris jussu edito; De consilio

upremi senatus S. generalis inquisitionis juxta exemplar, quod ypis mandatum est Madriti, apud Alphonsum Gomezium, regium ypographum, anno MDLXXXIV Caetera vide pag. sequente. Argentorati, impensis Lazari Zetzneri. Bibliopol. 1609. 8°.

Sententie van de Cardinalen, Aertzbisschoppen, Bisschoppen, ende andere die uyt alle provinciën van 't Koningkrijck [Frankrijk] op de kerckelijcke vergaderinge gheweest zijn, over seeckere sonder namen schandaleuse boexkens; overgeset uyttet Latijn in onse Nederduytsche Tale. Eerst gedrukt te Parijs bij A. Stephanus, 1625. Ende nu in 's-Grav. bij A. Meuris, 1626. kl. 4°.

Novus index librorum prohibitorum, juxta decretum sacrae congregationis illustriss. S. R. E. Cardinalium à S. D. N. Urbano Papa VIII Sanctaq. Sedé Apostolica publicatum, Romae 4 Febr. 1627 auctus. Primum auctoritate Pij IV. P. M. editus. Deinde à Sixto V ampliatus. Tertio à Clemente VIII recognitus. Praefixis regulis, ac modo exéquendae prohibitionis per R. P. Franciscum Foretium Ord. Praed. à deputatione S. S. Trid. Synodi Secretarium. Ante quemlibet librum nouiter prohibitum praefixum est signun. Coloniae Agrippinae, ex commissione S. R. E. inquisit. Apud Antonii Boetzeri haerades. 1627. 8°.

Index librorum prohibitorum et expurgandorum novissimus. Pro Catholicis Hispaniarum regnis Philippi IV, Regis Cathol. Ill. ac R. D. D. Antonio a Sotomaior supremi praesidis, et in regnis Hispaniarum, Siciliae, et Indiarum generalis inquisitoris, etc. jussu ac studiis, luculenter et vigilantissime recognitus: de consilio supremi senatus inquisitionis generalis. Juxta exemplar excusum. Madriti, ex typographaeo Didaci Diaz subsignatum LLdo Huerta. 1667. fol.

Index librorum prohibitorum Innocentii XI Pontificis Maximi jussu editus. Romae, 1681. Ex typographia Rev. Cam. Apost. Cum privilegio. 8°.

Index librorum prohibitorum Innocentii XI Pontificis Maximi jussu editus. Romae, 1683. Ex typographia Rev. Cam. Apost. Cum privilegio. 8°.

Arrests du Parlement et ordonnances de Monseigneur l'Archevesque de Paris, portant la deffense & suppression des livres hérétiques; avec l'édit du Roy, portant deffenses de faire aucun exercice public de la R. P. R. dans son royaume, régistré en Parlement en la Chambre des Vacations le 22 Octobre 1685. A Paris chez Fred. Leonard, imprimeur ordinaire du Roy, de Monseigneur & du Clergé de France, rue S. Jacques à l'Ecu de Venise. 1685. Avec privilege de Sa Majesté. 12°.

Index librorum prohibitorum Innoc. XI. P. M. jussu editus usque ad annum 1681. Eidem accedit in fine appendix usque ad mensem Junij 1704. Juxta exemplar. Romanum. Recusus Pragae, in aula regia, apud Josephum Antonium Schilhart, Archi-Episcopalem Typographum 1726. Sumptibus Pauli Lochner, Bibliopolae Norimbergensis. — Appendix novissima ad indicem librorum prohibitorum ab anno MDCCIV. Usque ad totum mensem martii MDCCXVI. Juxta exemplar. Romanum cum licentia ordinarij. Recusa Vetero-Pragae, in aula regia, apud Josephum Antonium Schilhart, Archi-Episcopalom Typographum. 1 bd. 8°.

Index librorum prohibitorum Innoc. XI. P. M. jussu editus usque ad annum 1681. Eidem accedit in fine appendix usque ad mensem Junij 1704. Romae, Typis. Rev. Cam. Apost. 1704. Cum privilegio. (pag. 1—405).

Appendix ad indicem librorum prohibitorum ab anno MDCCIV usque ad totum mensem Martii MDCCXVI. Romae, 1716. Typis Rev. Camerae Apostolicae. Superioreum permissu & privilegio. (pag. 407—459).

Appendix ad indicem librorum prohibitorum a mense Martii MDCCXVI usque ad totum Maii MDCCXVIII. Romae, 1718. Typis Rev. Camerae Apostolicae. Superiorum permissu & privilegio. (pag. 461—475).

Appendix novissimae appendici ad indicem librorum prohibitorum a mense Maii MDCCXVIII usque ad totum mensem Julii MDCCXXXIX. Accedit in fine notula aliquot opusculorum, historiuncularum, ac orationum etiam proscriptarum. Romae, 1739. Typis Hieronymi Mainardi Impressoris Cameralis. Superiorum permissu & privilegio (pag. 477—568).

Index ou catalogue des principaux livres condamnés et défendus par l'église... Extrait du grand Index Romain... par J. B. Hannot. Namur, 1714. 8°.

Index librorum prohibitorum SSm̃i D. N. Benedicti XIV. Pontificis Maximi jussu Recognitus, atque editus. Romae, 1758. Ex Typographia Reverendae Camerae Apostolicae. Cum summi Pontificis privilegio. m. frontispice. 4°.

Index librorum prohibitorum SSmi D. N. Benedicti XIV. Pontificis Maximi jussu recognitus, atque editus. Cum appendicibus. Romae, 1770. Ex Typographia Rev. Camerae Apostolicae. Cum summi Pontificis privilegio. 8°. (m. 2 appendices 1757—27 Febr. 1764 en 1 Maart 1764—26 Mrt. 1770).

—— Idem, m. 3 appendices, de laatste van 3 Dec. 1770—14 Maji 1779.

Index librorum prohibitorum sanctissimi domini nostri 'ii Sexti Pontificis Maximi jussu editus; et sub Pio Septimo ad nnum usque MDCCCVI continuatus. Romae, 1806. Ex Ty-ographia Rev. Camerae Apostolicae. Cum summi Pontificis pri-ilegio. 8°.

Catalogue des ouvrages mis à l'index. Paris, imprimerie ecclé-iastique de Beaucé-Rusand, 1825. 8°.

—— Idem, contenant le nom de tous les livres condamnés par a Cour de Rome, avec les dates des décrets de leur condamnation. 3e éd. Bruxelles, 1828. 8°.

Index librorum prohibitorum juxta exemplar romanum jussu sanctissimi domini nostri; ed. anno 1835. — anno 1841. Mechl. 1855, 1860. 2 dln. 8°.

Index librorum prohibitorum sanctissimi domini nostri Gregorii XVI Pontificis Maximi jussu editus. Romae, 1841. Ex Typographia Rev. Camerae Apostolicae. Cum summi Pontificis privilegio. m. frontispice. 8°.

Index librorum prohibitorum juxta exemplar Romanum jussu sanctissimi domini nostri. Editum anno MDCCCXXXV, accesserunt suis locis nomina eorum qui usque ad hanc diem damnati fuere. Mechliniae P. J. Hanicq. Summi Pontificis, SS. Congregationis de Propoganda fide & archiep. Mechl. Typographus. 1852. 8°.

Index librorum prohibitorum sanctissimi domini nostri Pii IX Pont. Max. jussu editus. Editio novissima in qua libri omnes ab Apostolica Sede usque ad annum 1876 proscripti suis locis recensentur. Romae, Ex typographia polyglotta S. C. de propoganda fide, 1876. 8°.

3. Auteursrecht.

a. *Algemeene beschouwingen.*

Aikes van Kregten, J. Het contract tusschen schrijver en uitgever. Gron. 1889 8°.

Aussy, Ch. Du droit moral de l'auteur sur les oeuvres de littérature et d'art. Auxerre, 1911. 8°.

Authorship and publication: a concise guide for authors in matters relating to printing and publishing, including the law of copyright and a bibliographical appendix. 4th ed. London, 1883. 8°.

Beaufort, H. L. de. Het auteursrecht in het Nederlandsche en internationale recht. Utr. 1909. 8°.

Index librorum prohibitorum Innoc. XI. P. M. jussu editus usque ad annum 1681. Eidem accedit in fine appendix usque ad mensem Junij 1704. Juxta exemplar. Romanum. Recusus Pragae, in aula regia, apud Josephum Antonium Schilhart, Archi-Episcopalem Typographum 1726. Sumptibus Pauli Lochner, Bibliopolae Norimbergensis. — Appendix novissima ad indicem librorum prohibitorum ab anno MDCCIV. Usque ad totum mensem martii MDCCXVI. Juxta exemplar. Romanum cum licentia ordinarij. Recusa Vetero-Pragae, in aula regia, apud Josephum Antonium Schilhart, Archi-Episcopalom Typographum. 1 bd. 8°.

Index librorum prohibitorum Innoc. XI. P. M. jussu editus usque ad annum 1681. Eidem accedit in fine appendix usque ad mensem Junij 1704. Romae, Typis. Rev. Cam. Apost. 1704. Cum privilegio. (pag. 1—405).

Appendix ad indicem librorum prohibitorum ab anno MDCCIV usque ad totum mensem Martii MDCCXVI. Romae, 1716. Typis Rev. Camerae Apostolicae. Superioreum permissu & privilegio. (pag. 407—459).

Appendix ad indicem librorum prohibitorum a mense Martii MDCCXVI usque ad totum Maii MDCCXVIII. Romae, 1718. Typis Rev. Camerae Apostolicae. Superiorum permissu & privilegio. (pag. 461—475).

Appendix novissimae appendici ad indicem librorum prohibitorum a mense Maii MDCCXVIII usque ad totum mensem Julii MDCCXXXIX. Accedit in fine notula aliquot opusculorum, historiuncularum, ac orationum etiam proscriptarum. Romae, 1739. Typis Hieronymi Mainardi Impressoris Cameralis. Superiorum permissu & privilegio (pag. 477—568).

Index ou catalogue des principaux livres condamnés et défendus par l'église... Extrait du grand Index Romain... par J. B. Hannot. Namur, 1714. 8°.

Index librorum prohibitorum SSm̃i D. N. Benedicti XIV. Pontificis Maximi jussu Recognitus, atque editus. Romae, 1758. Ex Typographia Reverendae Camerae Apostolicae. Cum summi Pontificis privilegio. m. frontispice. 4°.

Index librorum prohibitorum SSmi D. N. Benedicti XIV. Pontificis Maximi jussu recognitus, atque editus. Cum appendicibus. Romae, 1770. Ex Typographia Rev. Camerae Apostolicae. Cum summi Pontificis privilegio. 8°. (m. 2 appendices 1757—27 Febr. 1764 en 1 Maart 1764—26 Mrt. 1770).

—— Idem, m. 3 appendices, de laatste van 3 Dec. 1770—14 Maji 1779.

Index librorum prohibitorum sanctissimi domini nostri 'ii Sexti Pontificis Maximi jussu editus; et sub Pio Septimo ad nnum usque MDCCCVI continuatus. Romae, 1806. Ex Ty-ographia Rev. Camerae Apostolicae. Cum summi Pontificis pri-ilegio. 8°.

Catalogue des ouvrages mis à l'index. Paris, imprimerie ecclé-iastique de Beaucé-Rusand, 1825. 8°.

—— Idem, contenant le nom de tous les livres condamnés par a Cour de Rome, avec les dates des décrets de leur condamnation. 3e éd. Bruxelles, 1828. 8°.

Index librorum prohibitorum juxta exemplar romanum jussu sanctissimi domini nostri; ed. anno 1835. — anno 1841. Mechl. 1855, 1860. 2 dln. 8°.

Index librorum prohibitorum sanctissimi domini nostri Gregorii XVI Pontificis Maximi jussu editus. Romae, 1841. Ex Typographia Rev. Camerae Apostolicae. Cum summi Pontificis privilegio. m. frontispice. 8°.

Index librorum prohibitorum juxta exemplar Romanum jussu sanctissimi domini nostri. Editum anno MDCCCXXXV, accesserunt suis locis nomina eorum qui usque ad hanc diem damnati fuere. Mechliniae P. J. Hanicq. Summi Pontificis, SS. Congregationis de Propoganda fide & archiep. Mechl. Typographus. 1852. 8°.

Index librorum prohibitorum sanctissimi domini nostri Pii IX Pont. Max. jussu editus. Editio novissima in qua libri omnes ab Apostolica Sede usque ad annum 1876 proscripti suis locis recensentur. Romae, Ex typographia polyglotta S. C. de propoganda fide, 1876. 8°.

3. Auteursrecht.

a. *Algemeene beschouwingen.*

Aikes van Kregten, J. Het contract tusschen schrijver en uitgever. Gron. 1889 8°.

Aussy, Ch. Du droit moral de l'auteur sur les oeuvres de littérature et d'art. Auxerre, 1911. 8°.

Authorship and publication: a concise guide for authors in matters relating to printing and publishing, including the law of copyright and a bibliographical appendix. 4th ed. London, 1883. 8°.

Beaufort, H. L. de. Het auteursrecht in het Nederlandsche en internationale recht. Utr. 1909. 8°.

Beer, L. Das freie Verfügungsrecht des Autors über die zu einem Vorzugspreise vom Verleger bezogenen Exemplare seines Werkes. Leipzig, 1904. 8°.

Beiträge zum Urheberrecht. Festgabe für den XVII. internationalen litterarischen und künstlerischen Kongress, Dresden, 1895. Berlin, 1895. 8°.

Belinfante, G. Het recht van den auteur. 's-Grav. 1877. 8°. (overdruk uit Themis).

Besant, W. The Society of authors; a record of its action from its foundation. London, 1893. 8°.

Biedermann, K. Das geistige Eigenthum mit Bezug auf Zeitungen und Zeitschriften. Berlin, 1869. 8°.

Birrell, A. Seven lectures on the law and history of copyright in books. London, 1899. 8°.

Bourdeillette, A. Etude sur la propriété littéraire artistique et industrielle. Périgueux, 1894. 8°.

Bowker, R. R. Copyright, its law and its literature; with a bibliography of literary property by Th. Solberg. London, 1886. 8°.

—— Copyright, its history and its law; with special reference to the American code of 1909 and the British act of 1911. Boston, 1912. 8°.

Brandis, W. Rechtsschutz der Zeitungs- und Büchertitel. Berlin, 1898. 8°.

Briggs, W. The law of international copyright, with special sections on the colonies and the United States of America. London, 1906. 8°.

Carey, H. C. Letters on international copyright. Philadelphia, 1853. 8°.

—— Briefe über schriftstellerisches Eigenthum. Berlin, 1866. 8°.

Champagnac, G. de. Etude sur la propriété littéraire et artistique; précédée d'une lettre de M. le Vic. A. de la Guéronnière. Paris, 1860. 8°.

Charpentier, (G.). De la prétendue propriété littéraire et artistique. Paris, 1862. 8°.

Copinger, W. A. The law of copyright, in works of literature and art; together with international and foreign copyright, with the statutes relating thereto, and references to the English and American decisions. London, 1870. 8°.

—— Idem. 5th ed. by J. M. Easton. London, 1915. 8°.

Copyright, International. Meeting of authors and publishers at the rooms of the New-York Historical society, April 9, 1868 and organization of the International copyright Association. New-York, 1868. 8°.

—— I. An American view, by S. S. Conant. — II. An Englishman's view of the foregoing (by L. H. Courtney). (Macmillan's Magazine, June 1879). 8°.

—— national and international, with some remarks on the position of authors and publishers, by a publisher; also an appendix including the text of „The international and colonial copyright act 1886" and of „A bill to consolidate and amend the law relating to copyright" (now before parliament 1887); also the articles of „The international Copyright Union" etc. London, 1887. 8°.

Dahlsheimer, A. Die Uebertragung des Urheberrechts. Nürnberg, 1910. 8°.

Darras, A. Du droit des auteurs et des artistes dans les rapports internationaux. Paris, 1887. 8°.

Delalande, E. Etude sur la propriété littéraire et artistique. Paris, 1880. 8°.

Dunant, Ph. Rapport sur la revision de la loi fédérale sur la propriété littéraire et artistique. Basel, 1913. 8°. (Verhandl. des Schw. Juristenvereins, 1913).

Dungs, H. Lehrbuch des Urheberrechts an Werken der Literatur und der Künste. Berlin, 1910. 8°.

Eigendom, Over den geestelijken. (Naar een artikel van A. Droz, in de Revue de Paris van Sept. 1906; overdruk uit Wetenschappelijke Bladen). 8°.

Eisenmann, E. Le contrat d'édition et les autres louages d'oeuvres intellectuelles. Paris, 1894. 8°.

Enslin, A. Ueber internationale Verlagsverträge mit besonderer Beziehung auf Deutschland. Berlin, 1855. 8°.

Entwurf eines Gesetzes über das Verlagsrecht. Berlin, 1900. 8°.

Evertsen de Jonge, W. C. K. Bijdrage tot de leer der zoogenaamde délits de la presse. Utr. 1847. — Tweede bijdrage. 1855. 1 bd. 8°.

—— Verhandeling over de regten van schrijvers en kunstenaars op hunne werken, voornamelijk uit het oogpunt van het internationale regt. Utr. 1853. 8°.

Fränkel, F. Der Rechtsschutz des Zeitungsinhalts. Marburg, 1912. 8°.

Freydorf, von. Autorrecht und Rechtssystem; litterarische und kritische Studie. Mannheim, 1894. 8°.

Friedländer, M. Der einheimische und ausländische Rechtsschutz gegen Nachdruck und Nachbildung. Leipzig 1857. 8°.

Gay, J. Ce qu'on appelle la propriété littéraire est nuisible aux auteurs, aux éditeurs et au public. Paris, 1862. 8°.

Germond de Lavigne, A. La protection de la propriété littéraire à l'étranger. Paris, 1881. 8°.

Granichstädten, O. Das Urheberrecht, Pressgesetz und Das objective Verfahren, erläutert durch gerichtliche Entscheidungen. Wien, 1892. 8°.

Gregorio, A. de. Il contratto di edizione. Roma, 1913. 8°.

Griesinger, L. F. Der Büchernachdruck aus dem Gesichtspunkte des Rechts, der Moral und Politik betrachtet. Stuttgart, 1822. 8°.

—— **Schmid, K. E.** Der Büchernachdruck aus dem Gesichtspunkte des Rechts, der Moral und Politik. Gegen L. F. Griesinger. Jena, 1823. 8°.

Grievances, The. between authors and publishers, being the report of the conferences of the incorporated Society of authors. March 1887. London, 1887. 8°.

Haeghen, G. van der. Annuaire de la propriété industrielle artistique & littéraire pour 1914. Liège, 1914. 8°.

Hansen, Fr. Das Urheber-, Verlags- und Pressrecht für das gesamte Druckgewerbe; die internationalen Beziehungen des Urheberrechts; 1e Tl. Halle a. S., 1911. 8°.

Heemskerk Az., J. Voordragten over den eigendom van voortbrengselen van den geest. Hrl. 1856. 8°.

Henneberg, H. Die Rechtsstellung des Verlegers nach modernem Recht. Berlin, 1908. 8°.

Hetzel, J. La propriété littéraire et le domaine public payant. Paris, 1862. gr. 8°.

Hildebrandt, M. Wider die Communisten am geistigen Eigenthum. Berlin, 1899. 8°.

Hofmann, W. Über Wesen und Rechtswirkungen der Bestellung eines Schriftwerks durch den Verleger; ein Beitrag zur Lehre vom Verlagsvertrag. Gera, 1896. 8°.

Huard, A. Des contrats entre les auteurs et les éditeurs. Paris, 1889. 8°.

—— et **E. Mack.** Répertoire de législation, de doctrine et de jurisprudence en matière de propriété littéraire et artistique; nouvelle éd. Paris, 1895. 8°.

Jerrold, S. A handbook of Engl. and foreign copyright in literary and dramatic works. London, 1881. 8°.

Jobard, J. B. A. M. Organon de la propriété intellectuelle. Paris, 1851. 8°.

Klasing, A. Die rechtliche Stellung des Urhebers, der einen Verlagsvertrag abschliesst. Leipzig, 1907. 8°.

Klostermann, R. Das geistige Eigenthum an Schriften, Kunstwerken und Erfindungen, nach Preussischem und internationalem Rechte dargestellt. Berlin, 1867. 2 dln. 8°.

Kohler, J. Das Autorrecht, eine zivilistische Abhandlung; zugleich ein Beitrag zur Lehre vom Eigenthum, vom Miteigenthum u.s.w. Jena, 1880. 8°.

—— Das literarische und artistische Kunstwerk und sein Autorschutz; eine juridisch-ästhetische Studie. Mannheim, 1892. 8°.

—— Urheberrecht an Schriftwerken und Verlagsrecht. Stuttgart, 1907. 8°.

Kool, J. H. W. Over het begrip van eigendom en eigendomsrecht. Amst. 1853. 8°.

Korb, F. Was heisst und ist das geistige Eigenthum an literarischen Erzeugnissen; ein Beitrag zur Theorie des Nachdrucks und Verlagsrechts. Breslau, 1869. 8°.

Kramer, W. A. Die Rechte der Schriftsteller und Verleger. Heidelb. 1827. 8°.

Laboulaye, E. Etudes sur la propriété littéraire en France et en Angleterre; suivies des trois discours prononcés au parlement d'Angleterre par Sir T. Noon Talfourd. Paris, 1858. 8°.

—— et **G. Guiffrey.** La propriété littéraire au XVIIIe siècle. Recueil de pièces et de documents publié par le comité de l'association pour la défense de la propriété littéraire et artistique; avec une introduction et des notices. Paris, 1859. 8°.

Lalanne, L. Curiosités littéraires. Paris, 1857. 8°.

Landsberg, H. Die Grenzen der Abdrucksfreiheit im Zeitungswesen unter besonderer Berücksichtigung der internationalen Rechtsbeziehung. Berlin, 1906. 8°.

Lange, M. Kritik der Grundbegriffe vom geistigen Eigenthum; auf Grundlage der Einleitung zum Gesetze vom 11 Juni 1837 und mit besonderer Rücksicht auf die Preussische Gesetzgebung überhaupt. Schoenebeck, 1858. kl. 8°.

Lardeur, G. Du contrat d'édition en matière littéraire. Paris, 1893. 8°.

Lauterbourg, W. Du contrat d'èdition et de la nature juridique du droit de l'éditeur. Paris-Genève, 1915. 8°.

Lebret, G. A. La propriété littéraire et artistique. Paris, 1878. 8°.

Leverson, M. R. Copyright and patents; or property in thought. London, 1854. 8°.

(**Low, Sampson**). Copyright, national and international, from the point of view of a publisher. London, 1879. 8°.

Lunge, E. The contract of publication in Germany, Austria, Hungary and Switzerland. London, z.j. 8°.

Manes, A. Das Recht des Pseudonyms unter besonderer Beachtung des bürgerlichen Gesetzbuchs und ausländischen Rechts. Göttingen, 1899. 8°.

Milchsack, G. Doppeldrucke; ein Beitrag zur Geschichte des Verlagsrechts. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XIII. 1896).

Montagnon, E. Principes de la législation des droits d'auteur. Lyon, 1883. 8°.

Morisseaux, Ch. Essai sur le droit d'auteur. Paris, 1886. 8°.

Morstadt, C. E. Kritisch-pragmentarischer Commentar über Mittermaier's Theorie von Verlagscontract, Schrifteigenthum, Nachdruck und Collegienheften. Heidelb. 1831. 8°.

Mothes, R. Das Recht an Schrift- und Kunstwerken. Leipzig, 1913. 8°.

Muller, F. Iets over de pogingen, welke tegenwoordig in onderscheidene landen worden aangewend ter vaststelling van het recht op letterkundigen eigendom. Amst. 1839—40. 2 stukjes. 12°.

Dl. 1 ontbreekt.

Neukamp, E. Die Rechtsstellung der Verfasser von Beiträgen zu Sammelwerken. Leipzig, 1913. 8°.

Neustetel, L. J. Der Büchernachdruck, nach Römischem Recht betrachtet. Heidelb. 1824. 8°.

Nicolau, A. D. La propriété littéraire et artistique au point de vue international. Paris, 1895. 8°.

Noll, F. Suum cuique! Das geistige Eigenthum oder das Urheberrecht an Werken der Arbeit jeder Art. Berlin, 1862. 8°.

Osterrieth, A. Altes und neues zur Lehre vom Urheberrecht. Leipzig, 1892. 8°.

Passy, F., V. Modeste, et **P. Paillottet.** De la propriété intellectuelle; avec une préface par J. Simon. Paris, 1859. 8°.

Pouillet, E. Traité théorique et pratique de la propriété littéraire et artistique et du droit de représentation. 3e éd. par G. Maillard et Ch. Claro. Paris, 1908. 8°.

Proudhon, P. J. Die literarischen Majorate; Prüfung des Plans zu einem Gesetze, welches die Schöpfung eines ewigen Monopols zum Besten der Erfinder, Schriftsteller und Künstler bezweckt. a. d. Französ. Leipzig, 1862. 8°.

Prudhomme, L. De la propriété littéraire ou les contrefacteurs et les plagiaires démasqués. Paris, 1811. 8°.

Putnam, G. H. Internationaler Schutz gegen den Nachdruck in einigen seiner Beziehungen auf Ethik und Politische Oekonomie. Berlin, 1880. 8°.

—— The question of copyright; a summary of the copyright laws at present in force in the chief countries of the world. New-York, 1891. 8°.

Pütter, J. St. Der Büchernachdruck, nach ächten Grundsätzen des Rechts geprüft. Göttingen, 1774. 4°.

Recueil de contrats en usage dans des maisons d'édition de divers pays pour la publication d'oeuvres littéraires, musicales et artistiques. (Congrès international des editeurs). Berne, 1906. 8°.

Reitz, C. C. De plagio litterario. Hard. 1755. 4°.

Renouard, A. C. Traité des droits d'auteurs dans la littérature, les sciences et les beaux-arts. Paris, 1838. 2 dln. 8°.

Réponse du syndicat des éditeurs-libraires et du syndicat des éditeurs de musique au questionnaire du Conseil supérieur du commerce et de l'industrie. Paris, Juillet 1890. 4°.

Ridder, N. de. Eenige beschouwingen over kopierecht. Utr. 1875. 8°.

Rivière, L. Protection internationale des oeuvres littéraires et artistiques. Paris, 1897. 8°.

Robbers, J. G. Het auteursrecht, opmerkingen en beschouwingen. Amst. 1896. 8°.

Röthlisberger, E. Der interne und der internationale Schutz des Urheberrechts in den verschiedenen Ländern. 2e Aufl. Leipzig, 1904. 8°.

—— Idem. 3e umgearb. Aufl. Leipzig, 1914. 8°.

—— Urheberrecht und Zeitungsinhalt. Bern, 1908. 8°. (Abhandlungen zum schweizerischen Recht, Heft. 27).

Rudelle, P. Des rapports juridiques entre les auteurs et les éditeurs. Paris, 1898. 8°.

Saint-Germain, J. T. de. La propriété intellectuelle est un droit. Paris, 1858. 8°.

Schuster, H. M. Grundriss des Urheberrechts. Leipzig, 1899. 8°. (Grundriss des österreichischen Rechts. 1e Bd, 9e Abt.).

Seuffert, L. Das Autorrecht an literarischen Erzeugnissen. Berlin, 1873. 8°.

Schlittgen, J. Das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst, das Verlagsrecht, und das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie. Leipzig, 1908. 8°.

Schnobelius, J. J. Ecloga theologica de concionibus sacerdotum, calamo exceptis; vel nachgeschriebenen Predigten. Lübeck, 1716. 8°.

Sprigge, S. Squire. The Society of French authors; its foundation and its history. London, (1889). 8°.

Staats-auteursrecht. I. — Prae-adviezen van H, C. Diferee, H. Robbers, W. Steenhoff, B. W. F. van Riemsdijk, C. Huidekoper, Sept. 1919. (uitgeg. d. d. Ver. Bur. voor auteursrecht voor beeldende kunst).

Stolfi, N. Traité théorique et pratique de la propriété littéraire et artistique; tome I traduit sur la seconde édition italienne par Emile Potu. Paris, 1916. 8°.

Streissler, F. Das Recht für Urheber, Buchhandel und Presse. Leipzig, 1890. 2 dln. kl. 8°.

Swaving, H. J. De jure, quod vulgo dicitur dominium litterarium. Lugd. Bat. 1841. 8°.

Thomas, J. Dissertatio philosophica de plagio literario. Nunc recusa et VI accessionibus locupletata. Suobaci, 1692. m. portr. 2 dl. 1 bd. 4°.

Thulliez, L. Etude législative, historique et juridique sur la propriété littéraire. Paris, 1876. 8°.

Tissier, F. L. Affranchissement des producteurs intellectuels, précédé d'une lettre de Jobard. Paris, 1849. 8°.

Veit, M. Die Erweiterung des Schutzes gegen Nachdruck zu Gunsten der Erben verdienter Autoren. Berlin, 1855. 8°.

Velden, B. van den. Bedenkingen omtrent den aard en het wezen van den zoogenaamden letterkundigen eigendom. (Amst. 1837). 8°. (overdruk uit Bijdragen voor regtsgeleerdheid en wetgeving. dl. XI).

Viëtor, J. Freseman. Een bijdrage tot het leerstuk van den intellectueelen eigendom. Utr. 1868. 8°.

Vos, B. M. de. Het auteursrecht in actie. Hrl. 1908. 8°. (overdruk uit Rechtsgel. Mag.).

Vries, A. de. De commercio epistolarum ex juris principiis aestimato. Amst. 1841. 8°.

Op rechtskundige gronden wordt hierin het onrechtmatige van de uitgave van brieven, zonder toestemming des schrijvers, bewezen.

Wackernagel, W. Einige Worte zum Schutz litterarischen Eigenthumes. Basel, 1838. 8°.

Walkate, A. H. Eigendom van brieven. Kampen, 1893. 8°.

b. *Internationale congressen en overeenkomsten.*

(*Chronologisch*).

Congrès de la propriété littéraire et artistique. 27—30 Sept. 1858 à Bruxelles. — Communications 1 et 2 du Comité d'organisation; liste des adhérents. — Observations sur les questions de propriété littéraire et artistique qui doivent être soumises au Congrès de Bruxelles le 27 Sept. 1858, par le Cercle de la librairie Française. Paris, 1858. 4°.

—— **Bakhuizen van den Brink, R. C.** Congres over den letterkundigen eigendom te Brussel. Haarl. 1858. 8°.

—— **Foucher, V.** Le congrès de la propriété littéraire et artistique, tenu à Bruxelles en 1858. Paris, 1858. 8°.

—— **Romberg, E.** Compte rendu des travaux du congrès de la propriété littéraire et artistique, suivi d'un grand nombre de documents et d'un appendice contenant les lois de tous les pays sur les droits d'auteur avec notices historiques. Bruxelles, 1859. 2dln. 1 bd. 8°.

—— **Suringar, G. T. N.** Notes et remarques sur quelques solutions présentées par le comité d'organisation du Congrès de la reconnaissance internationale de la propriété littéraire et artistique. (Leeuw.), 1859. 8°.

Congrès littéraire international de Paris, 1878. — Présidence de Victor Hugo. Comptes rendus in extenso et documents. Paris, 1879. 4°.

—— **Alfonso, L., et J. Lermina.** Rapport présenté au Congrès littéraire international à Paris, 1878. 8°.

—— **Hugo, V.** Discours d'ouverture du congrès littéraire international. Le domaine public payant. Paris, 1878. 8°.

Conférence internationale pour la protection des droits d'auteur réunie à Berne. — Actes de la 1e, 2e et 3e Conférence. Berne, 1884, 85, 86. 3 dln. fol.

—— Denkschrift zur Erinnerung an die Begründung der Berner Übereinkunft, betreffend die Bildung eines internationalen Verbandes zum Schutze von Werken der Literatur und Kunst am 9. Sept. 1886. Herausgeg. am Tage ihres 25-jährigen Bestehens vom Börsenver. d. deutsch. Buchh. zu Leipzig, (1911). 8°.

—— **Röthlisberger, E.** Schriftstellerische Postulate zur Revision der Berner Konvention vom 9. Sept. 1886. Berlin, 1893. 8°.

—— Die Berner Uebereinkunft zum Schutze von Werken der Literatur und Kunst und die Zusatzabkommen. Bern, 1906. 8°.

—— **Soldan, Ch.** L'Union internationale des oeuvres littéraires et artistiques; commentaire de la convention de Berne du 9 Sept. 1886. Paris, 1888. 8°.

Conférence de l'Union internationale pour la protection des oeuvres littéraires et artistiques, réunie à Paris du 15 Avril au 4 Mai 1896. — Actes. Berne, 1896. 4°.

—— Correspondence respecting the copyright Conférence at Paris. London, 1897. fol.

—— Text of the Convention creating the international copyright Union, Sept. 5, 1887, together with additional articles, signed at Paris, May 4, 1896. 4°.

Conférence de Berlin. — Atti della commissione nominata con Regi Decreti 15 dic. 1901 e 15 febbr. 1902 per studiare e proporre le riforme da introdurre nella legge sui diritti degli autori delle opere dell' ingegno. Roma, 1907. 8°.

—— Annexe au journal de la conférence speciale convoquée sur l'ordre de Sa Majesté l'Empereur pour étudier la question de la convention littéraire. St. Petersb. 1907. 8°.

—— Documents préliminaires I—IV. Berne, 1907—08. 2 dln. 4°.

—— Rapport, amendements et propositions, etc. (diverse stukken in map). fol.

—— Listes des pays représentés et de leurs délégués. fol.

—— 1e—4ième séance, 14 Oct.—13 Nov. 1908. fol.

—— (Diverse stukken en brieven betreffende de Conferentie, in map). fol.

Conférence de Berlin. — Actes de la Conférence réunie à Berlin du 14 Oct. au 14 Nov. 1908. Berne, 1909. 4°.

—— Mémoire présenté à la Conférence de Berlin pour la revision de la convention d'Union de Berne concernant la protection des oeuvres littéraires et artistiques. Paris, 1908. 8°. (Association littéraire et artistique internationale, 30e congrès, Mayence 27—30 Sept. 1908).

—— Convention de Berne revisée pour la protection des oeuvres littéraires et artistiques. 1908. 4°.

—— Convention de Berne revisée en 1908 mise en regard de la convention de Berne de 1886 et des actes de Paris de 1896 et suivie de tableaux résumant la législation, les traités et la durée des délais de protection dans tous les pays. Berne, 1909. 4°.

—— Report of the delegate of the United States to the intern. Conference for the revision of the Berne copyright convention, held at Berlin, Oct.-Nov. 1908. Wash. 1908. 4°. (International copyright Union; Berne convention, 1886; Paris convention, 1896; Berlin convention, 1908).

—— Revised text of the convention creating the intern. copyright Union. 1908.

—— Copyright proclamation by the President of the United States of America. April 9, 1910. 8°.

—— **Berner Ubereinkunft, Die.** über internationales Urheberrecht; mit Erläuterungen v. H. Dungs. Berlin, 1910. kl. 8°.

—— **Borchgrave, J. de.** Les résultats de la Conférence de Berlin et le rapport de M. Taillefer au Syndicat pour la protection de la propriété intellectuelle. Z. p. 1909. 8°.

—— **Campbell, P. Llambi.** Exposé de la propriété littéraire et artistique. Berlin, 1908. 8°.

—— **Delzons, L.** La propriété artistique et littéraire à la conférence de Berlin. 8°. (Revue des deux mondes, Oct. 1908).

—— **Dorian, (M.).** Conférence de Berlin pour la revision des lois internationales concernant les droits d'auteurs; instruments servant à reproduire mécaniquement la musique; histoire du mouvement et analyse de la législation proposée. (Fransch, Duitsch en Engelsch). Berlin, 1908. 3 dln. 8°.

—— **Pézard, M.** La Convention de Berlin, sa portée générale, ses conséquences au point de vue de la protection artistique en France. 8°. (Mercure de France, 16 Juin 1909).

—— **Potu, E.** La convention de Berne pour la protection des oeuvres littéraires et artistiques, revisée à Berlin le 13 Nov. 1908 et el pro- tocole additionnel de Berne du 20 mars 1914. Paris, 1914. 8°.

Conférence de Berlin. — **Robbers, H.** De Berner Conventie te Berlijn herzien. 8°. (De Gids, Dec. 1908).

—— **Taillefer, A.** Rapport présenté au Syndicat pour la protection de la propriété intellectuelle; revision de la convention de Berne; examen du texte voté par la Conférence de Berlin. Janv. 1909. 8°.

—— **Wauwermans, P.** La convention de Berne (revisée à Berlin) pour la protection des oeuvres littéraires et artistiques. Bruxelles, 1910. 8°.

c. *Wetgeving en beschouwingen over wetten.*

1. Algemeen.

Blanc, E., et **A. Beaume.** Code général de la propriété industrielle littéraire et artistique, comprenant les législations de tous les pays et les traités internationaux. Paris, 1854. 8°.

Constant, Ch. Code général des droits d'auteur sur les oeuvres littéraires et artistiques; contenant le texte avec notes et commentaires de la Convention nationale du 9 Sept. 1886, ainsi que la traduction française des lois internes des divers états d'Europe et diverses conventions particulières intervenues entre eux. Paris, 1888. 8°.

Eisenlohr, C. F. M. Sammlung der Gesetze und internationalen Verträge zum Schutze des liter. artist. Eigenthums in Deutschland, Frankreich und England. Heidelb. 1856. 8°.

Lyon-Caen, Ch., et **P. Delalain.** Lois françaises et étrangères sur la propriété littéraire et artistique, suivies des conventions internationales conclues par la France pour la protection des oeuvres de littérature et d'art. Paris, 1889; m. suppl. 1890—96. tez. 3 dln. 8°.

Gesetze über das Urheberrecht in allen Ländern nebst den darauf bezüglichen Internationalen Verträgen, durchges. von E. Röthlisberger. 2e Aufl. Leipzig, 1902. 8°.

Recueil des traités, conventions, arrangements, accords, etc. conclus entre les differents états en matière de propriété industrielle; reproduits en langue française et dans celles des langues originales qui peuvent être imprimées en caractères romains; avec introduction par L. Renault. Berne, 1904. 8°.

—— des conventions et traités concernant la propriété littéraire et artistique publiés en français et dans les langues des pays contractants. Berne, 1904. 8°.

—— de législation concernant la propriété industrielle et commerciale. Tome I, législation française; tome II, législation

étrangère; tome III, conventions internationales. Paris, 1911. 3 dln. 1 bd. 8°. (Conservatoire national des arts et métiers, office de la propriété industrielle).

Röthlisberger, E. Urheberrechts-Gesetze und Verträge in allen Ländern, nebst den Bestimmungen über das Verlagsrecht. 3e umgearb. Aufl. Leipzig, 1914. 8°.

Droit d'auteur, Le. Organe officiel du Bureau de l'Union internationale pour la protection des oeuvres littéraires et artisques. Berne, 1888... Jg. 1... 4°. Met: tables générales des matières, 1888—1900. Berne, 1903. 8°.

2. Nederland.

(Chronologisch).

Forme van Request aan de Staten van Holland en Westvriesland ter verkrijging van een octroy. Hs. 1 blz. fol.

Waarschouwinge van Burgemeesteren en Regeerders aan de Overluyden van 't Boekverkoopers-, Boekdrukkers- en Konstverkoopers Gild, ter mededeeling aan de Gildebroeders, betreffende het drukken van Bijbels, Testamenten en andere Kerkboeken. 31 Jan. 1699. 3 blz. fol.

Resolutie van de Staten van Holland en Westvriesland, raakende het leeveren van een exemplaar der boeken etc. met octroy aan de Universiteit te Leyden. Ampliatie van de Resolutie van 5 Dec. 1679. 30 April 1728. (Extr. u. d. Resolutie). fol.

Reglement tot het drukken der bijbels, testamenten, enz. Amst. 1713. 4°.

Resolutie van de Staaten van Holland en Westvriesland, dato 28 Juny 1715 op het Request van Overluiden van de Boekverkopers betreffende het nadrukken van hunne boeken. (Extract uit de Resolutien). fol.

Verbod door Overlieden van Boekverkoopers-, Boekdrukkers- etc. Gilde, op order van Burgemeesteren, aan de Gildebroeders, om geen edictaale citatien of indagingen, vonnissen of sententien, behalve met speciaal en schriftelijk consent van de heeren van den gerechte te doen drukken, verkoopen etc. Amst. 12 Dec. 1764. br. 4°.

Aanmerkingen van de opzichters der Auctien en Boekneringen te Leyden op zeker request van Fauche te Neufchatel omme declaration voor zijne te maken drukken van Bonnet, werken met vermeerderingen van den auteur, alleen met privilegie in de Nederlanden in te voeren, zonder dat de eigenaren der vorige drukken E. Luzac en M. M. Rey dit kunnen beletten als nadruk. Mrt. 1778. Hs. 3 blz. fol.

Concept-plan om de verschillen over vertalingen te weren. 1788. — Met aanm. der Haarl. boekverk. in margine. 3 st. Hs. fol.

Naamlijst van boeken, die ter vertaling zijn aangekondigd in den jaare 1790, 1792—94. 1e, 2e—5e st. Amst. A. B. Saakes. 4 dln. 8°.

Rapport van de commissie tot onderzoek der requesten door verschillende boekverkoopers, gepresenteert aan de vergadering der provisioneele representanten van het volk van Holland, over het al of niet accordeeren van privilegien, recht van copy en praeadvertentie, enz. benevens het decreet op dat subject gearresteert bij de bovengemelde vergadering. Op den 25 Nov. 1795. 's-Grav. 1795. 8°.

Mededeeling door Overlieden van het Boekverkoopers- etc. Gilde van het „Extract uit de Decreeten der vergadering van de Provisioneele Representanten van het Volk van Holland" in dato 27 Nov. 1795, behelzende bepalingen over kopierecht en nadruk. 6 blz. 8°.

Publicatie over de privilegien en octroyen, mitsgaders over het recht van copy en eigendom in den boekhandel, gearresteerd bij het Provintiaal Bestuur van Holland den 8. Dec. 1796. Den Haag, ter 's Landsdrukkerij, 1796. 8°. — Oproeping van eenige Amsterdamsche boekverkoopers aan hunne gildebroeders ter beraming van middelen „tot soutien van den boekhandel" 9 Juny 1795. plano. — Concept adres aan de Provisioneele Representanten van het Volk van Nederland, houdende aanvrage om een wet tegen den nadruk, met de namen der onderteekenaars in Hs. en 2 begeleidende circulaires. — Aanmerkingen op het voorgaande concept adres door C. van der Aa, P. van Braam, Th. Crajenschot, H. de Haas, J. Honkoop, Krap, A. Loosjes, D. du Mortier in Hs. — Rapport van de Commissie tot onderzoek der Requesten door verschillende boekverkoopers gepresenteert aan de Vergadering der Provis. Representanten van het Volk van Holland, over het al of niet accordeeren van privilegien, recht van copy enz. benevens het Decreet op dat subject gearresteert bij de bovengemelde Vergadering op den 25 Nov. 1795. 8°.

Publicatie van het Provinciaal Bestuur van Holland, houdende de bepaling, „dat van nu voortaan geene Privilegien of Octroyen tot het drukken en uitgeeven van eenige boeken of stukken zullen worden verleend, als strijdende tegen de thans aangenomen grondbeginselen, volgens welke ieder Ingezeeten een aanspraak heeft op de beveiliging van zijnen rechtmatigen eigendom." 8 Dec. 1796. 2 blz. plano.

Publicatie van het Staatsbewind der Bataafsche Republiek, wegens het niet verder verleenen van privilegiën en octroyen, betreffende het drukken en uitgeven van boeken, en verbod tegen

het nadrukken van oorspronkelijke of vertaalde werken, enz. 's-Grav. 3 Juni 1803. 8°.

Publicatie van het Staatsbewind der Bataafsche Republiek wegens het niet verder verleenen van Privilegien en Octroyen, betreffende het drukken en uitgeven van boeken, en verbod tegen het nadrukken van oorspronkelijke werken of vertaalde enz. Gearresteerd den 3 Juny 1803. Hs. 4°. — Alsvoren, gedrukt in plano. — Memorie van het Staatsbewind der Bataafsche Republiek aan het Wetgevend Lichaam, naar aanleiding van een request van D. du Mortier om een nieuwe wet tegen den nadruk, met Concept besluit voor den nieuwen wet, 20 Mei 1803. 8°. — Adres van J. van Cleef en A. & J. Honkoop aan het Wetgevend Lichaam der Bataafsche Republiek betreffende een voordracht gedaan door het Staatsbewind tot het statueeren eener wet tegen het nadrukken van boeken. Hs. (copie). [1803]. fol.

Notificatie van het Bewind der Bataafsche Republiek houdende verbod tegen het nadrukken van de Staatsstukken, ter Staatsdrukkerij wordende verkocht en uitgegeven. 13 Dec. 1805. 1 blz. plano.

Verplichte Inzending van exemplaren aan den Dir. Gen. v. Justitie en Politie en de Kon. Bibl. — Extract uit de Resolutien van het Gem. Bestuur van Utrecht, 4 Aug. 1806, inhoudende missive van het Departementaal Bestuur in dato 26 Juli, bevelende om van de Journalen van alle periodique werken onder diens ressort gedrukt een exemplaar te doen zenden aan den Dir. Gen. van Justitie en Politie en 2 exemplaren aan de Kon. Bibl. plano. — Alsvoren. 18 Aug. 1806 .... dagelijks rekenschap worde gegeven van alle periodieke en andere werken welke in het Koninkrijk uitkomen ten einde daarvan dagelijks een klein rapport aan den Koning te doen. Vervat een klacht wegens het beleedigen van de Hoven van Weenen en België in het Amsterdamsche Avondjournaal no. 16. plano. — Alsvoren, 1 Sept. 1806, hernieuwde aanmaning om te voldoen aan de missiven van 28 Juli en 12 Aug. plano.

Decreet, houdende ampliatie der Publicatie van den 3e Juny 1808, betreffende het drukken en uitgeven van boeken, en verbod tegen het nadrukken van oorspronkelijke werken enz. (betr. platen, portretten, kaarten en dergl.). Gegeven 3 Dec. 1808. 8°.

Besluit opzigtelijk het inzenden van exemplaren aan den Boekverkooper des Konings en der Kon. Bibl., van werken, welke men door den druk het publiek wil aanbieden. Gegeven 22 April, 1809. 8°.

Kon. Besluit, houdende bepalingen omtrent den boekhandel en den eigendom van letterkundige werken. 24 Jan. 1814. (Staatsbl.). 8°.

Kon. Besluit met voorschriften tot verzekering van het regt van eigendom aan hun, die van buitenlandsche werken eene vertaling willen uitgeven. 24 Jan. 1815 (Staatsbl.). 8°.

Wet, de regten bepalende die in de Nederlanden, ten opzigte van het drukken en uitgeven van letter- en kunstwerken, kunnen worden uitgeoefend. 25 Jan. 1817. (Staatsbl.). 8°.

— — omtrent het verleenen van uitsluitende regten op uitvindingen en verbeteringen van voorwerpen van Kunst en Volksvlijt. 25 Jan. 1817. (Staatsbl.) 8°.

Advis van J. van der Linden, M. C. van Hall, H. Sinderam, S. A. Verburg en F. A. van Hall, betreffende den zin en de meening van het vastgestelde bij Art. 3 der Wet van den 25sten Januarij 1817 de regten bepalende, die in de Nederlanden ten opzigte van het drukken en uitgeven van letter- en kunstwerken, kunnen worden uitgeoefend. Leyden, Haarlem en Amsterdam, 1817. 8°.

Behandelt de vraag, of de kopijrechten, vóór 1817 verkregen, aan de bepalingen dier wet onderhevig zijn? hetgeen ontkennend beantwoord wordt.

Kon. Besluit betrekkelijk het doen drukken en uitgeven van Staatsstukken door particulieren. 2 July 1822. (Staatsbl.). 8°.

—— waarbij ten behoeve van de landsdrukkerij het regt voorbehouden wordt, tot den druk en de uitsluitende uitgave van het Staatsblad en het Journal Officiel. 30 July 1822. (Staatsbl.) 8°.

(**Schilperoort, T. O.**). De Nederlandsche drukpers, naar den wettelijken zin des woords beschouwd, ter toelichting der regtsbeginselen, zoo van het eigendom als van de verantwoordelijkheid. Brussel, 1828. 8°.

Lipman, S. P. Onderzoek omtrent de wettigheid der Koninklijke Besluiten van 2 en 30 Julij 1822 en 18 Junij 1829. Amst. 1840. 8°.

Dit stuk bestrijdt de geldigheid der Koninklijke Besluiten, over het eigendom van den Staat op het kopijrecht van Wetten, Besluiten, enz. en het uitsluitend voorbehoud tot het drukken door de Landsdrukkerij, daar alleen *Wetten* die verbindende kracht hebben.

Luttenberg, G. Register der wetten en besluiten betrekkelijk het openbaar bestuur in de Noord-Nederlanden sedert 1796 tot 1813. Zwolle, 1834. 4°.

— — Hetzelfde werk, van 1796—1839; nieuwe verm. uitg. afl. 1. Zwolle, 1840.

Velden, B. van den. Over het kopyregt in Nederland. 's-Grav. 1835. 8°.

Lennep, J. van. Advies over de questie: In hoe verre een auteur zonder honorarium te genieten, of zonder dat er eenige schriftelijke overeenkomst bestaat, stilzwijgend aan den uitgever het regt van kopy zijner werken overdraagt. Amst. 1843. Hs. 7 blz. fol.

Ontwerp van Wet der overeenkomst met Frankrijk tot wering van den nadruk van wetenschappelijke en letterkundige werken. 9 Mei 1855. Met memorie van toelichting, bijlagen, bevattende de tractaten met andere landen, voorloopig verslag en memorie van beantwoording. [nos. 1—17 (ontbr. no. 14)]. — Adres der Ver. t. bev. v. d. bel. des Boekhandels (Alg. Handelsbl. 18 Sept. 1852). — Adres van de 's-Grav. Boekh. Ver. Mei 1855.

(**Belinfante, J. J.**). Eenige beschouwingen betrekkelijk den nadruk van letterkundige werken, naar aanleiding van de wetsvoordragt, ter goedkeuring van de tusschen Nederland en Frankrijk gesloten overeenkomst van 27 Mei 1852. 's-Grav. 1852. 8°.

Naamlijst. van boeken, die ter vertaling zijn aangekondigd in de jaren 1818—53. Amst. J. Tiel. 1 dl. — C. L. Schleyer. 8 dln. tez. 9 dln. 8°.

Binger, I. M. Het voortbestaan van het vertalings-privilegie in Nederland, krachtens de besluiten van 24 Jan. 1814 en 24 Jan. 1815. Amst. 1854. 8°.

Register. van letter- en tijdwerken (ter verkrijging v. h. kopierecht) aan het Departement van Binnenlandsche Zaken in Den Haag ingezonden, 1817—1854. 6 dln. Register van kunstwerken. 1817— 1832. Hs. tez. 7 dln. fol.

Rapport der commissie (uit de Ver. t. bev. v. d. bel. des Boekh.) voor het wets-ontwerp tot regeling van het kopyregt. Amst. (1858). 8°.

Wet van 28 Dec. 1858 tot goedkeuring van artikelen der overeenkomst met België tot wering van nadruk. (Ned. Staats-Courant 14 Jan. 1859). fol.

Punten of grondstellingen betreffende den zoogenaamden letterkundigen en kunsteigendom, vastgesteld ingevolge besluit der letterk. afd. v. d. Kon. Ak. v. Wetensch. 1861—62. Amst. 1862. 8°.

Register van boeken, ter vertalinge in de Hollandsche taal, vertoond aan den burgemeester van Amsterdam. 21 Jan. 1808—29 Dec. 1848; 4 Jan. 1853—1 Dec. 1862 en 4 reg. Hs. tez. 14 dln. smal fol.

Tromp, T. van Hettinga. De Kon. Akad. v. Wetenschappen en de zoogenaamde letterkundige en kunsteigendom. Leeuw. 1863. 8°.

Eigendomsrecht, Het letterkundig. in Nederland. Wetten, Tractaten, Regtspraak. Benevens de wetgeving op de drukpers in Nederl.-Indië. 's-Grav. 1865, 67. 2 stukken. 8°.

Uitgegeven met ondersteuning van de Vereeniging ter bevord. van de belangen des Boekhandels.

Het 2e gedeelte bevat de rechtspraak in België op den letterkundigen eigendom sedert 1830.

Fresemann Viëtor, J. Het auteursrecht; kantteekeningen op het ontwerp van wet tot regeling van het auteursrecht. Utr. 1877. 8°.

—— en **N. de Ridder.** Naar welk hoofdbeginsel moet de Staat de rechten van schrijvers en kunstenaars op het product van hun arbeid regelen? (In: Handelingen der Ned. Juristen Ver. 's-Grav. 1877). 8°.

Herziening, De. der wet van 25 Jan. 1817 over het kopyrecht. (Gent), 1878. 8°.

Vertalingsrecht — vertalingskwestien — nadruk in Holland en het buitenland — traktaten tegen den nadruk. — wetten en verordeningen — zegel- en postwezen — in- en uitvoerrecht — boekverkoopers collegiën — nieuwsbladen, enz. — openbare bibliotheken.

Kranten uitknippsels enz. over deze onderwerpen verzameld d. A. C. Kruseman, opgeplakt in dln. fol.

Auteurswet 1881. — Ontwerp van wet tot regeling van het auteursrecht, met memorie van toelichting en ontwerp eener wettelijke regeling van het kopyrecht, ingediend d. d. Ver. t. bev. v. d. bel. des boekh. in 1860. — Adres der Ver. aan de ministers, Oct. 1877. — Voorloopig verslag van het onderzoek, 1878. — Antwoord van de ministers hierop, 1880. — Nader gewijzigd ontwerp van wet, 1881. — Regeling van het auteursrecht, verslag der discussiën in de Tweede Kamer, 1881. — Wet op het auteursrecht, zooals die is aangenomen. fol.

—— Wet van 18 Juni 1881 tot regeling van het auteursrecht (Staatsblad No. 124). Gedrukt voor rekening der Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels, bij gelegenheid der Algemeene Vergadering van 1881. (Bij Joh. Enschedé en Zonen, te Haarlem). 4°.

Van deze Wet berust een exemplaar op perkament gedrukt en in pracht band gebonden in het Archief der Vereeniging.

—— Wet van 28 Juni 1881 (St.bl. no. 124) tot regeling van het auteursrecht. Literatuur en rechtspraak 1882—1910; verzameld en bewerkt in opdracht van de Ver. t. bev. v. d. bel. des Boekh. d. J. E. Belinfante. 's-Grav. 1910. 8°.

—— Lijst der boekwerken, geregistreerd op het Departement van Justitie volgens artt. 24—26 der Wet van 28 Juni 1881, tot regeling van het auteursrecht. Uitgegeven door de Vereeniging tot bev. van de bel. d. Boekh. (samengesteld door J. F. van Someren). Amst. 1883. 8°.

Deze lijst bevat slechts de verkorte titels in alphabetische orde.

Auteurswet 1881. — Lijst van bij het Ministerie van Justitie ingezonden boeken, enz. gedurende de maand December 1882, ter voldoening aan art. 10 der wet van 28 Junij 1881. (extra bijvoegsel der Javasche Courant 1883, no. 26). fol.

Kirberger, W. H. Een nationaal belang voorbijgezien. (De Amsterdammer, 10—11 Dec. 1884).

Doorman, J. D. Het vrije vertalingsrecht verdedigd. Leiden, 1885. 8°.

Kasteele, J. van de. Het auteursrecht in Nederland. Leiden, 1885. 8°.

Kregten, J. A. van. Het contract tusschen schrijver en uitgever. Gron. 1889. 8°.

Pinto, A. A. de. Begrip en omvang van het auteursrecht volgens de Nederlandsche wet. Amst. 1895. 8°. (Verslagen en mededeelingen der Kon. Akad. v. wetensch. 12e dl. 1e st.).

Veegens, J. D. Het auteursrecht volgens de Nederlandsche wetgeving. 's-Grav. 1895. 8°. (Uitgeg. d. d. Ver. t. bev. v. d. bel. d. boekh.).

—— Nederland en de Berner conventie. Gron. 1898. 8°. (overdruk uit de Gids).

—— 2e verm. dr. m. eenige bijlagen. (1899). 8°.

Mühlbrecht, O. Die Stellung der Niederlande zu einer Literarkonvention mit Deutschland und zur Berner Konvention. Berlin, 1895. 8°.

—— Die Stellung Hollands zu einem Litterarvertrage mit Deutschland resp. zur Berner Konvention. Leipzig, z.j. 8°.

Plemp van Duiveland, L. J. Nederland en de Berner Conventie. 's-Grav. 1898. 8°. (overdruk uit De Gids, 1896).

—— Nederland en de (herziene) Berner conventie. 8°. (overdruk uit Onze Eeuw, 1909).

Aansluiting bij de Berner Conventie; pro: H. Robbers; contra: J. H. Kok. Baarn, 1905. 8°. („Pro en Contra" serie I. no. 10).

Kok, J. H. Auteursrecht en Berner conventie. Rott. 1905. 8°. (overdruk uit Ons Tijdschrift).

Mosmans, J. Diefstal? Nederland en de Berner Conventie. Venloo, 1905. 8°.

Stockum Jr., W. P. van. La librairie néerlandaise et la contrefaçon au XIXe siècle; discours prononcé à l'ouverture de la XCe assemblée générale annuelle du Cercle de la librairie Néerl. (traduction). Amst. 1907. 8°.

(——) De Berner Conventie en het adres van C. A. Adriaansen c.s. aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. 's-Grav. 1911. 4°.

Robbers, H. De Berner Conventie in de Tweede Kamer. fol. (De (groene) Amsterdammer. 13 Dec. 1908).

—— Het wetsontwerp betreffende Nederlands toetreding tot de Berner Conventie. 8°. (De Gids. Nov. 1910).

Modellen, De. van contract tusschen schrijver en uitgever, voorgest. d. d. Ver. v letterkundigen. Juli 1909. 8°.

Brousson, H. C. C. Clockener. De gevolgen der Berner Conventie populair besproken. Amst. 1911. 8°.

Auteurswet 1912. — Verslag der Staatscommissie, ter voorbereiding van de herziening van de overgangsbepalingen der auteurswet 1912. 's-Grav. 1915. 8°.

—— Wet van den 23sten Sept. 1912, S. 308, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht; auteurswet 1912, met aanteekeningen d. J. G. Stenfert Kroese. Zwolle, 1912. l. 8°. (Nederl. staatswetten, ed. Schuurman en Jordens. no. 75).

—— Idem. 4e dr. door L. Leydesdorf. Zwolle, 1926. l. 8°.

Auteurswet 1912, De. met korte verklaring van de voor letterkundigen belangrijkste bepalingen, uitgeg. d. het Bur. voor auteursrecht v. d. Ver. van letterk. Amst. Dec. 1912.

Beaufort, H. L. de. Het ontwerp van een nieuwe auteurswet. Amst. 1912. 8°. (De Gids. April 1912).

Praag, L. G. van. De auteurswet 1912 en haar verband tot de herziene Berner conventie. Rott. 1912. — Met suppl. Rott. (1916). tez. 2 dln. 8°.

Auteurswet, De. en de Berner conventie; practische handleiding, uitgeg. d. d. Ned. Uitgeversbond. 's-Grav. 1913. 8°.

Snijder van Wissenkerke, F. W. J. G. Het auteursrecht in Nederland; auteurswet 1912 en herziene Berner conventie. Gouda, 1913. — Met suppl., bev. Wet van 16 Oct. 1914 tot wijziging van de overgangsbepalingen der auteurswet 1914. Gouda, 1914. tez. 2 dln. 8°.

Aalberse, P. J. M. De nieuwe auteurswet. Leiden, (1913). 8°.

Biederlack, H. J. Een geïmproviseerd wetsartikel. (art. 26 der auteurswet 1912). 8°. (overdruk uit Wkbl. v. Privaatrecht, Notarisambt en Registratie van 18 en 25 Jan. en 1 Febr. 1913).

Hazelhoff, K. Het een en ander uit de nieuwe auteurswet. (Unitas, weekbl. t. bev. d. bel. v. d. handel en de industrie. Nov. Dec. 1912, Mrt. 1913). fol.

Auteursrecht, Het, uitgeg. in verbinding met zijn rechtsk. bureau d. d. Ned. Uitgeversbond, onder red, van J. E. Belinfante,

B. de Jong van Beek en Donk, W. Nijhoff, L. C. Polano. Jg. 1, nos. 1—6. 1913/14. 's-Grav. 1915. 4°.

Groesbeek, K. De terugwerkende kracht der auteurswet 1912. Amst. 1914. 8°.

Bausch, P. De terugwerkende kracht der auteurswetten. Amst. 1915. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel).

—— Het ontwerp van wet tot wijziging van de overgangsbepalingen der auteurswet. Amst. 1915. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel).

—— De buitensporige bepalingen in buitenlandsche auteurswetten. Amst. 1915. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel).

Snijder van Wissenkerke, F. W. J. G. Een ongevraagd advies. (overdruk uit De Gids, Sept. 1915). 8°.

Groesbeek, K. Nog een ongevraagd advies in zake de auteurswet 1912, naar aanleiding van het Gids-art. „Een ongevraagd advies" van Mr. F. W. J. G. Snijder van Wissenkerke. Amst. 1915. 8°.

Bausch, P. De Berner Conventie. Amst. 1917. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel).

Jansma, K. Bloemlezingen en auteursrecht, overged. uit De Gids, 1 Mei 1925, aangeb. d. d. Ned. Uitg. bond.

3. Buitenland.

Cappellemans, V. De la propriété littéraire et artistique en Belgique et en France. Bruxelles, 1854. 8°.

(Haeghen, F. van der). Over den nadruk van Fransche boeken in Belgiën, sijnen schadeliken invloed en de gemakkelijkheid sijner afschaffing. Door een liberaal. Bruxelles, 1846. 8°. (De Broederhand. afl. 5. 1845).

Hauman, A. De la réimpression en Belgique. Bruxelles, 1851. 8°.

(Hen, Ch.). La réimpression; étude sur cette question considérée principalement au point de vue des intérêts belges et français. Bruxelles, 1851. 8°.

(Luthereau, J. A.). Opinion d'un voleur artistique et littéraire sur la contrefaçon; moyens de l'abolir sans léser les intérêts matériels du pays. Bruxelles, 1852. 8°.

Muquardt, C. De la contrefaçon et de son influence pernicieuse sur la littérature, la librairie et les branches d'industrie qui s'y rattachent; suivi d'un projet de convention entre la Belgique et la France pour l'abolition de la contrefaçon. Bruxelles, 1844. 8°.

Muquardt, C. De la contrefaçon et de la propriété littéraire; 2e mémoire adressé à la Chambre des représentants belges à propos d'une pétition de la Société des gens de lettres belges. Bruxelles, 1849. 8°.

— — De la propriété littéraire internationale, de la contrefaçon, et de la liberté de la presse. Bruxelles, 1851. 8°.
Wijst de voordeelen aan voor België in het nalaten van den nadruk en de vaststelling van internationaal eigendomsrecht.

— — Le droit d'auteur et le brevet d'invention. Bruxelles, 1853. 8°.

Paepe, P. de. Loi du 22 Mars 1886 sur le droit d'auteur, annotée des rapports et des discussions à la Chambre des Représentants et au Sénat. Bruxelles, 1886. 8°.

Wauwermans, P. Le droit des auteurs en Belgique; commentaire historique et doctrinal de la loi du 22 mars 1886; précédé d'une lettre de M. Alcide Darras à l'auteur. Bruxelles, 1894. 8°.

Brockhaus, F. A. Sr. Maj. dem Könige von Sachsen am 20 Nov. 1819 überreichte Vorstellung und Bitte nebst angehängter Denkschrift, den Nachdruck innerhalb der deutschen Bundesstaaten betreffend. Leipzig, 1819. 4°.

Calker, Fr. van. Die Delikte gegen das Urheberrecht nach deutschem Reichsrecht dargestellt. Halle a. S. 1894. 8°.

Dambach, O. Fünfzig Gutachten über Nachdruck und Nachbildung erstattet vom Kön. Preuss. litterarischen Sachverständigen-Verein in den Jahren 1874—1889. Leipzig, 1891. 8°.

Daude, P. Lehrbuch des deutschen litterarischen, künstlerischen und gewerblichen Urheberrechts. Stuttgart, 1888. 8°.

Gräff, E. M. Darstellung des Eigenthums und der Eigenthumsrechte des Schriftstellers und Verlegers und ihrer gegenseitigen Rechte und Verbindlichkeiten. Leipzig, 1794. 8°.

Hentig, H. von. Der strafrechtliche Schutz des literarischen Eigentums nach deutschem und österreichischem Rechte in rechtsvergleichender Darstellung. Berlin, 1912. 8°.

Jolly, J. Die Lehre vom Nachdruck; nach den Beschlüssen des deutschen Bundes dargestellt. Heidelb. 1852. 8°.

(**Kotzebue, A. von**). Denkschrift über den Büchernachdruck; zugleich Bittschrift um Bewürkung eines deutschen Reichsgesetzes gegen denselben. Den Erlauchten, bei dem Congress zu Wien versammleten Gesandten deutscher Staaten ehrerbietigst überreicht im Namen deutscher Buchhändler. Leipzig, 1814. 4°.

Laboulaye, P. Etude sur le droit de propriété littéraire en Allemagne. Paris, 1855. 8°.

Marées, S. L. E. Unfug so genannter Aufklärer wider die neuen Preussischen Anordnungen in geistlichen Sachen. Berlin, 1792.kl.8°.

Mühlbrecht, O. Denkschrift betreffend eine eventuelle Literar-Convention zwischen Deutschland und dem Königreich der Niederlande. Auf Veranlassung des Vorstandes des Börsenvereins der deutschen Buchhändler ausgearbeitet. Stuttgart, 1874. fol. (m. diverse stukken).

—— **Brinkman, C. L.** Nadruk van boeken in Nederland. Amst. 1875. 8°.

—— Nachdruck in den Niederlanden; a. d. Holl. Amst. 1875. 8°.
Wederlegging der beweringen van O. Mühlbrecht in zijn „Denkschrift", 1874.

Mühlbrecht, O. Denkschrift betreffend die Errichtung eines Centralbüreaus zum Schutze des Urheber- und des Verlagsrechtes in Leipzig. Berlin, 1891. 8°.

Müller, E. Das deutsche Urheber- und Verlagsrecht. München, 1901, 1907. 2 dln. 8°.

Pütter, J. S. Beyträge zum Teutschen Staats- und Fürstenrechte. Gött. 1777. 8°.
Bevat: Von Bücherprivilegien, und ob und wie weit ohne dieselben Bücher nachzudrucken erlaubt sey?

Reimann, H. Die schwarze Liste; ein heikles Bilderbuch. Leipzig, 1916.
Ueber das Plagiatwesen und Misbräuche in der modernen Graphik.

Ritter. Ueber Nachdruck nach preussischem Recht. Berlin, 1845. 8°.

Scheele, G. Das deutsche Urheberrecht an literarischen, künstlerischen und photographischen Werken; die Reichsgesetze über das Urheberrecht an Schriftwerken u. s. w., sowie über den Schutz der Photographieen unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung des Reichsgerichts und der internationalen Verträge des deutschen Reichs, erläutert. Leipzig, 1892. 8°.

Schürmann, A. Die Rechtsverhältnisse der Autoren und Verleger, sachlich-historisch. Halle a. S. 1889. 8°.

Voigtländer, R. Zur Entwickelung des Verlagsrechts; Geschichte, Wünsche. Leipzig, 1892. 8°. (Sonderabdruck a. d. Börsenblatt).

—— Das Verlagsrecht an Schriftwerken, musikalischen Kompositionen und Werken der bildenden Künste. 2e Aufl. Leipzig, 1893. 8°.

—— Doppeldrucke; Erwiderung darauf von G. Milchsack. (Centralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XIV. 1897).

Wächter, O. Das Verlagsrecht mit Einschluss der Lehren von dem Verlagsvertrag und Nachdruck nach den geltenden deutschen und internationalen Rechten systematisch dargestellt. Stuttgart, 1857. 2 dln. 8°.

— — Der 9 November 1867 und die Verlagsrechte. Leipzig, 1867. 8°.

—

Debatten, Die. über den Bücher-Nachdruck, welche in der Würtembergischen Kammer der Abgeordneten statt fanden. Stuttgart, 1822. 8°.

Petition der Deputirten des Buchhandels zu Leipzig an das Königliche Ministerium des Innern d. d. 21 Jan. 1861, den französischen Vertrag betreffend. (Leipzig, 1861). 8°.

Kaiser, H. Die Preussische Gesetzgebung in Bezug auf Urheberrecht, Buchhandel und Presse, nebst Anmerkungen und Erläuterungen. Berlin, 1862. Mit Ergänzungsheft. 1865. 2 dln. 8°.

Entwurf eines Gesetzes für den Norddeutschen Bund betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst, u.s.w. Leipzig, 1869. — Protokolle über die am 11—15 Jan. 1869 stattgehabten Verhandlungen des Börsenvereins. Leipzig, 1869. fol.

Tauchnitz, B. von. Zum Entwurf eines Gesetzes für den Norddeutschen Bund, betreffend das Urheberecht an Werken der Literatur und Kunst. Leipzig, 1869. 8°.

Gesetz betreffend das Urheberrecht an Schriftwerken, Abbildungen, u.s.w. vom 11 Juni 1870. 8°. — Die Verhandlungen des Reichstags des Norddeutschen Bundes über die Gesetz-Entwürfe betreffend Urheberrecht von Schriftwerken, u.s.w. Berlin, 1870. 4°

Stägemann, E. Gesetz betreffend das Urheberrecht an Schriftwerken, etc.; nach den Verhandlungen des Reichstages. Berlin, 1870. 8°.

Loi régissant en Allemagne les droits de propriété littéraire; congrès d'Heidelberg. Paris, 1873. 8°. (Documents concernant la propriété littéraire, publiés par le Cercle de la librairie. I).

Dambach, O. Der deutsch-französische Litteratur-Vertrag vom 19 April 1883. Berlin, 1883. 8°.

Reichsgesetz, Das. betreffend das Urheberrecht an Schriftwerken, Abbildungen, musikalischen Kompositionen und dramatischen Werken, und die Reichsgesetze über das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und über den Schutz der Photographieen gegen unbefugte Nachbildung nebst der Berner Literar-Konventionen. 2e Aufl. Leipzig, 1889. 8°.

Reichsgesetze, Die. betreffend das literarische und artistische Urheberrecht, nebst den hierauf bezüglichen internationalen Verträgen, erläutert von Ph. Allfeld. München, 1893. kl. 8°.

Entwurf eines Gesetzes, betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst. Berlin, 1899. 8°.

Birkmeyer, K. Der Schutz der editio princeps; ein Beitrag zur bevorstehenden Reform der Urheberrechtsgesetzgebung. Wismar, 1899. 8°.

Calker, Fr. van. Kritische Bemerkungen zu dem Entwurf eines Gesetzes betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst vom 13 Juli 1899. Halle a. S. 1900. 8°.

Voigtländer, R. Die Gesetze betreffend das Urheberrecht und das Verlagsrecht an Werken der Litteratur und der Tonkunst vom 19. Juni 1901; mit einem Anhange enthaltend die litterarischen Gesetze von Österreich, Ungarn, der Schweiz, die Berner Übereinkunft und die wichtigsten Staatsverträge. Leipzig, 1901. 8°.

Allfeld, Ph. Kommentar zu den Gesetzen vom 19. Juni 1901 betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst und über das Verlagsrecht, sowie zu den internationalen Verträgen zum Schutze des Urheberrechts. München, 1902. 8°.

Schulz, K. Das Recht des Autors aus § 26 des Verlagsgesetzes. Leipzig, 1904. 8°.

Gutachten der Kön. Preussischen Sachverständigen-Kammern für Werke der Literatur und der Tonkunst aus den Jahren 1902—1907; herausgeg. v. P. Daude. Leipzig, 1907. 8°. (Publikationen des Börsenvereins d. deutsch. Buchh. X).

Gesetz, betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst, vom 19. Juni 1901, in der Fassung des Gesetzes vom 22. Mai 1910. Textausgabe mit Einleitung, Anmerkungen und Sachregister, nebst Berner Übereinkunft vom 13 Nov. 1908, von O. Lindemann. 3e Aufl. Berlin, 1910. kl. 8°.

Oppenheimer, F. Die Pflichten des Verlegers nach dem Gesetz über das Verlagsrecht vom 19. Juli 1901. München, 1912. 8°.

Reichsgesetze, Die. betreffend Urheberrecht und gewerblichen Rechtsschutz. Textausg. m. Anmerkungen und Sachregister von J. von Olshausen. 3e Aufl. Berlin, 1913. 8°.

Goldbaum, W. Übereinkunft zwischen Deutschland und Russland zum Schutze von Werken der Literatur und Kunst; eine systematische Darstellung. Berlin, 1913. 8°.

Zeitungsrecht, Das deutsche. in Einzeldarstellungen; herausgeg. v. Verein deutscher Zeitungsverleger. Bd. I—V. Magdeburg. 1909—14. 5 dln. 8°.

Bd. I: Das deutsche Pressrecht. 1909.
„ II: Das Urheber- und Verlagsrecht. 1910.
„ III: Das Recht des Pressgewerbebetriebes. 1909.
„ IV: Das Anzeigenrecht. 1914.
„ V: Das Preszstrafrecht. 1912.

Barrois d'Orgeval, R. Le. La propriété littéraire en France et à l'étranger; son histoire, sa législation, suivie des conventions nationales conclues jusqu'à ce jour avec les principaux Etats de l'Europe. Paris, 1868. 8°.

Blanc, E. Traité de la contrefaçon, et de sa poursuite en justice, avec le texte des lois, décrets, arrêtés, et les principaux monuments de la jurisprudence. Paris, 1838. 8°.

Breulier, A. Du droit de perpétuité de la propriété intellectuelle. Paris, 1855. 8°.

Bry, G. La propriété industrielle littéraire et artistique; droit commercial complémentaire. 3e éd. Paris, 1914. 8°.

Didot, A. F. Observations présentées à la commission de la propriété littéraire et artistique. Paris, 1862. 8°.

Monteuuis, A. Le plagiat littéraire. Paris, 1911. 8°.

Poisat, L. Étude sur le droit de propriété des auteurs français d'oeuvres dramatiques et littéraires en Hollande. Z. p. 1909. 4°.

—

Arrest au Conseil d'Etat du Roi, concernant les contrefaçons des livres, soit antérieures au présent Arrêt, soit celles qui seroient faites en contravention des défenses portées au dit Arrêt. 30 Août 1777. 4°.

Décret de la Convention Nationale du 19 juillet 1793, relatif aux droits de propriété des auteurs d'écrits en tout genre, des compositions de musique, des peintres et des dessinateurs. 8°.

Code des sciences et arts, ou manuel des gens de lettres, artistes, imprimeurs et libraires; contenant les lois, décrets et arrêtés sur les propriétés littéraires, les spectacles et théatres et les brevets d'invention, avec un état nominatif des personnes qui en ont obtenu jusqu'à ce jour, l'objet de ces brevets, leur date et le no. du Bulletin des lois oú ils sont publiés. Paris, 1805. 8°.

Loi relative au droit de propriété des veuves et des enfants des auteurs d'ouvrages dramatiques. 3 Août 1844. 8°.

Législation de la propriété littéraire, collectionnée sur les textes officiels avec interprétatives par J. Delalain. 2e éd. Paris, 1852. 8°.

—— de la propriété littéraire et artistique suivie des conventions internationales. Nouv. éd. revue et augmentée par J. Delalain. Paris, 1858. 8°.

——, **Nouvelle.** des droits de propriété littéraire et artistique accompagnée de notes explicatives et suivi d'un résumé de la législation des pays étrangers par J. Delalain. 6e éd. Paris, 1867. kl. 8°.

Loi sur le droit de propriété garanti aux veuves et aux enfants des auteurs, des compositeurs et des artistes. 8 Avril 1854. 8°.

Delalain, J. Recueil des conventions conclues par la France pour la reconnaissance de la propriété littéraire et artistique. Nouv. éd. Paris, 1866. 8°.

Fliniaux, Ch. Législation et jurisprudence concernant la propriété littéraire et artistique. 2e éd. Paris, 1878. 8°.

Note relative à la propriété littéraire et artistique à propos de la dénonciation des traités de commerce; situation des auteurs français à l'étranger. Paris, 1892. 4°.

Brun, P. Les droits d'auteur sous les différents régimes matrimoniaux et la loi du 13 juillet 1907. Paris, 1911. 8°.

Loi du 14 juillet 1909 sur les dessins et modèles. Paris, 1909. 8°. (Annales de la propriété industrielle, suppl. no. 2).

Godson, R. Practical treatise on the Law of Patents for inventions and of copyright, with a suppl. containing the Law on Patents to the present time with suggestions of many alterations in that Law, and an abstract of the laws in America, Spain, Austria, Netherlands and France. London, 1832. 8°.

Howard, A. Copyright: a manual for authors and publishers. London, 1887. 8°.

Lely, J. M. Copyright law reform: an exposition of Lord Monkswell's copyright bill now before parliament; with extracts from the report of commission of 1878, and an appendix containing the Berne convention and the American copyright bill. London, 1891. 8°

Longman, Th. Some observations on copyright and our colonies. London, 1872. 8°.

Macfie, R. A. Copyright and patents for inventions; pleas and plans for cheaper books and greater industrial freedom. Edinb. 1879. dl. 1. 8°.

Macgillivray, E. J. A treatise upon the law of copyright in the United Kingdom and the dominions of the Crown, and in the United States of America. London, 1902. 8°.

Osterrieth, A. Die Geschichte des Urheberrechts in England mit einer Darstellung des geltenden Englischen Urheberrechts. Leipzig, 1895. 8°.

Pollard, W. Some notes on the history of copyright in England, 1662—1774. (The Library. Vol. III. 1922—23).

Scrutton, Th. E. The law of copyright. 2e ed. London, 1893. 8°.

—

Act, An. to enable Her Majesty to carry into effect a convention with France on the subject of copyright. 28 May, 1852. fol.

Copyright, Colonial. — Copies or extracts of correspondence between the Colonial office, the Board of Trade and the Government of Canada, which preceded the passing of the act 10 and 11 Vict. c. 95 and of any recent correspondence on the subject of that act and of proposals for amending or extending the same, including the letter of the 27th July 1869, nos. 687—69, 29 July 1872. fol.

—— Correspondence respecting colonial copyright; presented to both Houses of Parliament, July 1874. London, 1874. fol.

Act, An. to amend the Law relating to International copyright, 13th May 1875. fol.

Copyright Commission. — The Royal commissions and the Report of the Commissionners, presented to the Parliament. London, 1878. fol.

—— Report. — Minutes of the evidence taken before the R. Commission on copyright. (Edinburgh Review. Oct. 1878. 8°.

—— Analysis and index of the evidence taken before the Royal Commission of copyright, presented to the Parliament. fol.

Copyright act, The. 1879, together with an index, forms, and scale of fees. Sidney, 1879. 8°.

Drone, Eaton S. A treatise on the law of property in intellectual productions in Great Britain and the United States. Boston, 1879. 8°.

Articles, The. of the international copyright Union, with the act and order in council giving effect to them in the British Dominions, and an introduction (by F. R. Daldy). London, 1887. 8°.

Report of the committee on the law of copyright. London, 1909. fol.

Kerr, S. P. The copyright act, 1911; with introduction, notes, the orders in council, and the board of trade regulations. London, 1912. 8°.

Copyright in England; act 1 and 2 George 5. ch. 46; an act to amend and consolidate the law relating to copyright, passed Dec. 1911. Wash. 1912. 8°.

Mac Gillivray, E. J. The copyright act, 1911, annotated; with appendix containing the revised convention of Berne. London, 1912. 8°.

Robertson, G. Stuart. The law of copyright; with suppl. to Dec. 31, 1915. Oxford, 1912, 1916. 2 dln. 8°.

Mancini, P. S. Intorno alla proprietá letteraria italiana. Napoli, 1841. 8°.

Pappafava, V. Intorno al carattere giuridico ed alle vicende storiche del diritto di proprietà sulle opere di letteratura e d'arte. Zara, 1883. 8°.

Auer, L. Controverse sur le droit de propriété de nouvelles inventions, particulièrement par rapport à l'impression naturelle découverte à l'imprimerie impériale de la cour et d'état à Vienne. Vienne, 1853. 8°.

Benedikt, E. Bemerkungen über das Urheberrecht und den Gesetzentwurf der österreichischen Regierung. Wien, 1893. 8°.

Geller, L. Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur, Kunst und Photographie, nebst Vollzugsverordnung und den internationalen Verträgen zum Schutze des Urheberrechts. Wien, 1896. 8°.

Junker, C. Die Berner Convention zum Schutze der Werke der Litteratur und Kunst und Österreich-Ungarn. Wien, 1900. 8°.

Mitteis, L. Zur Kenntnis des literarisch-artistischen Urheberrechts nach dem österreichischen Gesetz vom 26. Dec. 1895. Stuttgart, 1898. 8°.

Rechtsprechung des k. k. Obersten Gerichtshofes in Theater-, Kunst- und Urheberrechtssachen; herausgeg. v. Dr. Grabscheid, Dr. Beisser und Dr. Fuchs. Wien, 1913. 8°.

Schubert-Soldern, E. Ritter von. Das österreichische Verlagsrecht unter Bedachtnahme auf das deutsche und ungarische Verlagsgesetz. Wien, 1913. 8°.

Schmidl, J. Das österreichische Urheberrecht an Werken der Literatur, Kunst und Photographie. Leipzig, 1906. 8°.

Glahn, K. Lov om forfatterret og kunstnerret of 1 Apr. 1912; lov om eneret til fotografiske arbejder of 13 Maj 1911, samt Bernerkonventionen med Kommentarer. Københ. 1912. 8°.

Ansorena, L. de. Tratado de la propriedad intelectual en España; comprende esta obra la historia de la legislación de la propriedad intelectual en España; las leyes y reglamentos vigentes sobre esta materia concordados y anotados, y el Convenio internacional revisando el de Berna firmado en Berlin en 1908, y ratificado en Berne en 1910. Madrid, (1910). 8°.

Calmels, E. Observations sur le chapitre VIII du projet du Code pénal Portugais, concernant la répression des contrefaçons et autres délits en matière de propriété littéraire et artistique etc. Paris, 1862. 8°.

Christ, G. Der Verlagsvertrag nach dem schweizerischen Obligationenrecht unter Mitberücksichtigung des deutschen Rechts und mit Vorschlägen zur Revision des XIII. Titels des schweizerischen Obligationenrechts. Zürich, 1905. 8°.

Müller, J. Der Verlagsvertrag nach schweizerischem Recht unter besonderer Berücksichtigung des deutschen Verlagsrechts. Bern, 1905. 8°.

Orelli, A. von. Das schweizerische Bundesgesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der Litteratur und Kunst unter Berücksichtigung der bezüglichen Staatsverträge erläutert. Zürich, 1884. 8°

Rüfenacht, H. Das litterarische und künstlerische Urheberrecht in der Schweiz mit besonderer Rücksicht auf die bestehenden Staatsverträge. Bern, 1892. 8°.

Dawson, S. E. Copyright in books, an inquiry into its origin, and an account of the present state of the law in Canada. Montreal, 1882. 8°.

Gerhard, F. Der Nachdruck deutscher Schriften in den Vereinigten Staaten, und seine Gegner. New-York, 1867. 8°.

Steiger, E. Der Nachdruck in Nord-Amerika. — Mein Wirken als deutscher Buchhändler. 2 Aufsätze. New-York, 1866. 8°.

Zie hierover een stuk van H. G. Tersteeg in het Nieuwsbl. v. d. Boekh. 1867. no. 12.

—— Deutscher Buchhandel und Presse, und der Nachdruck deutscher Bücher in Nord-Amerika. New-York, 1869. 8°.

—— Das Copyright Law der Vereinigten Staaten, und andere Artikel. New-York, 1869. 8°.

—

Copyright enactments 1783—1900. Wash. 1900. 8°. (Library of Congress. Copyright office. Bulletin. no. 3).

Report on copyright legislation by the register of copyrights; with list of Un. St. copyright enactments, 1783—1904; revised statutes relating to copyright; subsequent enactments, and list of foreign copyright laws. Wash. 1904. 8°.

Copyright in Congress, 1789—1904; a bibliography and chronological record of all proceedings in Congress in relation to copyright, 1st Congr. 1st session — 58th Congr. 2d session; prepared by Th. Solberg. 1905. 8°.

Copyright in Canada and Newfoundland. —Rules and forms for copyright registration in Canada; together with the copyright laws of Canada, Newfoundland, New-Brunswick, Nova Scotia, and Prince Edward island; prepared by Th. Solberg. Wash. 1903. 8°. (Copyright office. Bulletin. no. 6).

Catalogue of title entries of books and other articles ,entered in the office of the register of copyrights; 4th quarter, 1903, 2d quarter 1904. 1903—04. 2 dln. 8°.

Copyright Bill, The. (S. 6330; H. R. 19853), 59th congress, 1st session; compared with copyright statutes now in force and earlier United States copyright enactments by Th. Solberg. Wash. 1906. 4°. (Copyright office. Bulletin no. 12).

—— Amendments proposed to the Copyright Bill (S. 6330; H. R. 19853), together with other criticisms and suggestions received and noted to date by the copyright office. Nov. 22, 1906.; part. II, Dec. 1906. 2 dln. 4° en 1 dl. 8°.

Copyright Treaties, Pan-American. Wash. 1906. (Copyright office. Information circular. no. 14).

Copyright law, The. of the United States of America in force July 1, 1909. Wash. 1909. 8°. (Copyright office. Bulletin no. 14).

Report of the Register of Copyrights for the fiscal year 1911—1912. Wash. 1912. 8°.

Rules and regulations for the registration of claims to copyright. Wash. 1913. 8°. (Copyright office. Bulletin no. 15).

Copyright law, The. of the United States of America, being the act of March 4, 1909; as amended by the acts of Aug. 24, 1912; March 2, 1913; and March 28, 1914; together with rules for practice and procedure under section 25 by the supreme court of the United States. Wash. 1914. 8°. (Copyright office. Bulletin no. 14).

Copyright in Japan; law of March 3, 1899 and copyright convention between the United States and Japan, May 10, 1906; together with the text of earlier enactments. Wash. 1906. 8°. (Copyright office. Bulletin no. 11).

d. Beeldende Kunsten. Photographie.

Bigeon, A. La photographie et le droit; nouvelle éd. Paris, 1892. 8°.

Bredif, E. Étude théorique et pratique sur la protection des oeuvres photographiques. Paris, 1894. 8°.

Bornet, P. De la gravure originale, de la gravure de reproduction en particulier, de quelques vérités générales qui sont des lieux communs qu'on demande l'autorisation de redire. Paris, 1914. 8°.

Chabaud, G. La protection légale des dessins et modèles; propriété artistique en matière d'art industriel: Loi de 1793—1902; droit commun: Loi du 14 juillet 1909. Paris, 1913. 8°.

Compte rendu des travaux du Congrès artistique d'Anvers par E. Gressin Dumoulin, secrétaire gén. du Congrès. Anvers, 1862. 8°.

Dewald, C. M. De auteurswet voor den fotograaf. Amst. 1913. 8°

Eyermann, A. Wesen und Inhalt des photographischen Urheberrechts. Halle, 1914. 8°.

Frenkel, K. R. Die Anwendung des Verlagsgesetzes vom 19. Juni 1901 auf Werke der bildenden Kunst. Leipzig, 1913. 8°.

Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste vom 9 Jan. 1876.

—— betreffend den Schutz der Photographieen gegen unbefugte Nachbildung vom 10 Jan. 1876.

—— betreffend das Urheberrecht an Mustern und Modellen vom 11 Jan. 1876. Berlin, 1876. 8°.

—— betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie; Text-Ausgabe mit Anmerkungen und Sachregister von L. Fuld. Berlin, 1907. kl. 8°.

Grünewald, E. Die Gesetzgebung auf photographischem Gebiete systematisch dargestellt. Dresden, 1896. 8°.

Hansen, Fr. Das photographische Urheberrecht nach dem Gesetze vom 9. Jan. 1907; mit einem Anhang: Internationaler Photographienschutz und Formulare für Urheberrechtsverträge. Halle a. S. 1907. 8°.

Isenschmid, A. Das Verlagsrecht an Werken der bildenden Kunst und der Verlagsvertrag, mit besonderer Berücksichtigung der deutschen und schweizerischen Urheber- und Verlagsgesetzgebung. Bern, 1912. 8°. (Abhandlungen zum schweizerischen Recht. Heft 46).

Joly, Benoit. Etude sur la protection légale de la propriété artistique (peinture sculpture, gravure). Paris, 1914. 8°.

Keyssner, H. Das Recht am eigenen Bilde. Berlin, 1896. 8°.

Kohler, J. Kunstwerkrecht. (Gesetz vom 9. Jan. 1907). Stuttgart, 1908. 8°.

Mayr, M. Der jetzige artistische und gewerbliche Rechtsschutz und seine praktische Ausnützbarkeit durch bildende Künstler, Photographen, Industrielle, u.s.w. München, 1907. 8°.

Osterrieth, A. Bemerkungen zum Entwurf eines Gesetzes betreffend das Urheberrecht an Werken der Photographie. Berlin, 1903. 8°.

Proeve van een wetsontwerp regelende het auteursrecht op de voortbrengselen van kunst en kunstnijverheid; met memorie van toelichting en een overzicht der bescherming van kunst en kunstindustrie in andere landen; m. bijl. De Berner conventie. (in opdracht v. d. Ver. t. bev. v. d. bel. d. boekh.). Amst. 1910. 2 dln. 8°.

Reichsgesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie vom 9. Jan. 1907. Textausgabe mit einem Anhang, enthaltend die Berner Übereinkunft, die Übereinkommen mit den Vereinigten Staaten von Nord-Amerika und mit Österreich-Ungarn, sowie einem Sachregister von Ph. Allfeld. München, 1907. kl. 8°.

Reproductie-recht voor reclame-teekeningen. I. Praeadviezen. II. Verslag der openbare bijeenkomst van de Ver. Bureau voor auteursrecht voor beeldende kunst. Amst. 23 Febr. 1918. 2 dln. 8°.

Routh, M. The law of artistic copyright with explanatary notes. London, 1881. 8°.

Sauvel, E. De la propriété artistique en photographie, spécialement en matière de portraits. Paris, 1897. 8°.

Schrank, L. Der Schutz des Urheberrechtes an Photographien. Halle a. S. 1893. 8°.

Swart, A. G. N. Opmerkingen betreffende auteursrecht op werken van beeldende kunst. Leiden, 1891. 8°.

Turner, T. On copyright in design, in art and manufactures. London, 1849. 8°.

(Vogt, A. F. W.) De noodzakelijkheid van terugwerkende kracht onzer auteurswet; opgedragen aan de staatscommissie ter voorbereiding van de herz. v. d. overgangsbep. d. auteurswet 1912, door eenige Nederl. journalisten, kunstschilders, beeldhouwers en fotografen. Amst. 1914. 8°.

e. Muziek. Tooneel.

Albert, W. d'. Die Verwertung des musikalischen Aufführungsrechts in Deutschland. Jena, 1907. 8°.

Bauer, J. Das musikalische Urheberrecht; nebst der internationalen Berner Litterarkonvention vom 9. Sept. 1886 und den zwischen Deutschland und den ausländischen Staaten zum Schutz von Litteratur und Kunst geschlossenen Verträgen. Leipzig, 1890. 8°.

Bayet, J. La Société des auteurs et compositeurs dramatiques. Paris, 1908. 8°.

Bevoegdheid, De. en de wijze van werken der in Nederland bestaande bureaux voor muziek-auteursrecht; rapport der commissie van onderzoek, ingesteld d. d. Maatsch. t. bev. d. Toonkunst. Amst. 1917. 8°.

— — Opmerkingen gemaakt d. bestuur en directie van het Nederlandsch bureau voor muziek-auteursrecht. Amst. 1917. 8°.

Biederlack, H. J. Zelfverdediging op den Open Brief van Jan van Gilse. 8°. (overdruk uit Toonkunst, 20 Juni 1913).

—— Over muzikaal auteursrecht; open brief aan J. Wagenaar, voorz. van het Genootsch. van Ned. componisten. (Z. p. 1917). 8°.

Brackett, A. Theatrical law; the legal rights of manager, artist, author and public in theaters, places of amusement, plays, performances, contracts and regulations. Boston, 1907. 8°.

Bureau voor muziek-auteursrecht te Amsterdam. — Jaarverslag 1914. (dossier).

—— Auteursrechtbelangen; maandblad uitgeg. d. het Bur. v. muziek-auteursrecht, onder red. van A. D. Loman Jr. e.a. Ser. I en II. Amst. 1914—25. 4°. (Ser. I mede uitgeg. door het Bur. v. auteursrecht v. d. Ver. v. letterkundigen).

—— **Dokkum,. J. D. C. van.** Buma; indrukken en waarnemingen. m. afb. 4°. (overdruk uit Caecilia. 1917).

Colles, W. Morris. en **H. Hardy.** Playright and copyright in all countries, showing how to protect a play or a book throughout the world. London, 1906. 8°.

Cutler, E., Th. E. Smith and **Fr. E. Weatherly.** The law of musical and dramatic copyright. London, 1890. 8°.

Eisenmann, E. Das Urheberrecht an Tonkunstwerken; Grundlagen zur Beurteilung der neuen Instrumente zu Musikvorführungen. (Phonograph, Theatrophon, Pianola). Berlin, 1907. 8°.

Freiesleben, G. Recht und Tonkunst; eine gemeinverständliche Darstellung des musikalischen Urheber- und Verlagsrechts. Leipzig, 1914. 8°.

Grente, M. La protection légale des oeuvres dramatiques. Paris, 1925. 8°.

Nitze, H. Das Recht an der Melodie. München, 1912. 8°.

Ricordi, T. Rapport sur la propriété des auteurs de musique au Congrès de Bruxelles pour la propriété littéraire et artistique. Milan, 1858. 8°.

Schuster, H. M. Das Urheberrecht der Tonkunst in Oesterreich, Deutschland und andern europäischen Staaten mit Einschluss der allgemeinen Urheberrechtslehren, historisch und dogmatisch dargestellt. München, 1891. 8°.

Viotta, H. A. Het auteursrecht van den componist. Amst. 1877. 8°.

Wauwermans, P. Le droit d'auteur et les instruments de reproductions mécaniques; le droit d'adaptation phonographique en Belgique. Bruxelles, (1911). 8°.

Wyss, A. O. Das internationale Urheberrecht an Photographien, musikalischen Aufführungen und Übersetzungen. Zürich, 1898. 8°.

f. Processen en geschillen.

Zamenspraak tusschen een koopman, advokaat en een boekverkooper, over de vraag of het drukken der Evangelische gezangen een bijzonder, dan wel een algemeen eigendom behoort te zijn. Amst. z.j. 8°.

Nadruk. (Contrefaçon). (De Weegschaal. July 1820. no. 7). 8°.

Visser, H. W. C. predikant, wonende te IJsbrechtum geinthimeerde, contra J. Groenewolt, boekhandelaar, wonende te Groningen, appellant. Memorie van antwoord c.a. 1825. Hs. fol.

Betreft het auteursrecht der werkjes van J. H. Nieuwold.

Concept-request van twee boekhandelaren te Amsterdam aan Z. M. den Koning, wegens het domein-publiek van boeken en de uitgave der wetboeken. 1838. Hs. 3 blz. fol.

Perelaer, M. T. H. De strandvonderij; een woord aan het Nederlandsch lezend publiek. 's-Grav. 1893. 8°.

Memorie van Antwoord in zake de handelsvennootschap onder de firma Énoch & Cie, muziekuitgeefster te Parijs, contra Fr. Chr. Bührmann, muziekuitgever te Amsterdam, handelende over de firma Bürhmann & Roothaan. 1898. fol.

Uitgeverspraktijken. (brochure uitgegeven door Nijgh & van Ditmar's Uitg. Mij. naar aanleiding van een geschil van deze firma met Carry van Bruggen). Rott. 1923. 8°.

Réponse au mémoire de A. Wesmaël-Legros, imprimeur de l'évêché à Namur, contre P. J. Hanicq, imprimeur de N. S. P. le Pape. Bruxelles, 1843. 8°.

Betreft den nadruk van „Offices propres du diocèse de Namur."

Lettre à un journal de Leipzig sur les supercheries et l'érudition des contrefacteurs Cans et Meline de Bruxelles. Paris, 1852. 8°.

Krisis, Die. des deutschen Buchhandels, herbeigeführt durch deutsche Buchhändler; oder abgedrungene Beleuchtung der Denkschrift über den Büchernachdruck. Reutlingen, 1815. 8°.

Brockhaus, F. A. Darf Marcklot in Stuttgart mir das Conversations-Lexicon zum zweiten Mal nachdrucken? Leipzig, 1818. 8°.

Parthey, G. Pro memoria, den Nachdruck von Körners Werke betreffend. Berlin, 1852. 4°.

Schellwitz, H. Das Recht des Autors an seinen Werken nach den Grundsätzen des preussischen Landrechts in einer kritischen Beleuchtung eines Erkenntnisses des Königlichen Appellationsgerichts zu Köln, den Beckerschen Nachdruck von Th. Körner's sämmtlichen Werken betreffend. Berlin, 1855. 8°.

Scholz, Chr. Actenmässige Darstellung meiner gerichtlichen Verfolgung wegen angeblichen Nachdrucks des Struwelpeter, durch Ubersetzung in das Schwed. Holländ. und Engl. Meine Freisprechung in erster und meine Verurtheilung in zweiter Instanz; nebst Bemerkungen über die deutsche Verträge mit England und Frankreich wegen gegenseitigen Schutzes literarische und artistische Erzeugnisse. Darmstadt, 1852. 8°.

Dentu, J. G. Moyen de parvenir en littérature au mémoire à consulter sur une question de propriété littéraire, dans lequel on prouve que le sieur Malte-Brun, se diant géographe Danois, a copié littéralement une grande partie dses oeuvres de M. Gosselin ainsi que de celles de M. M. Lacroix, Walckenaer, Pinkerton, Puissant, etc. et les a fait imprimer et débiter sous son nom. Paris, 1811. 8°.

Worms, F. Etude sur la propriété littéraire; décret du 1er Germinal an XIII ;avec une préface de E. Pouillet, suivi du procès des oeuvres posthumes d'André Chénier, de la jurisprudence, des lois et traités diplomatiques, des rapports et exposés des motifs de 1777 à 1866. Paris, 1878. 2 dln. kl.-8°.

VIII. DE COURANTEN.

1. Algemeen-Advertentiewezen.

Becher, F. L. Die Zeitungen; ein Beitrag zur Geschichte ihrer Entstehung, Verbreitung und dermaligen Bedeutsamkeit. Chemnitz, 1817. 8°.

Biedermann, D. von. Das Zeitungswesen sonst und jetzt. Leipzig, 1882. 8°.

Chambure, A. de. A travers la presse. 3e éd.Paris, 1914. m. facs. 8°.

Clerc, J. V. Le. Des journaux chez les Romains, précédées d'un mémoire sur les Annales des Pontifes et suivies de fragments des journaux de l'ancienne Rome. Paris, 1838. 8°.

Congrès international de la presse. — Compte rendu 1896, 97, 98, 99, 1900. 5 dln. 8°.

Dawson, J. Practical journalism, how to enter thereon and succeed. London, 1885. 8°.

Diez, H. Das Zeitungswesen. Leipzig, 1910. 8°.

Drukperscongres. — Verslag te Antwerpen. Z.j. 8°.

Dubief, E. Le journalisme. Paris, 1892. m. afb. 8°.

Duplat, G. Le journal; sa vie juridique, ses responsabilités civiles. Paris, 1909. 8°.

—— **Plemp van Duiveland, L. J.** G. Duplat. Le journal. (overdruk uit Themis, 1910).

Enquête sur la presse. Paris. 1900. 8°. (La revue naturiste. 1900. no. 4).

Garr, M. Die wirtschaftlichen Grundlagen des modernen Zeitungswesens. Wien, Lpz. 1912. 8°.

Hatin, E. Le journal. Paris, (1881). 8°.

Hesse, L. F. Alte Zeitungen und Berichte über Welt-, Natur- und andere Begebenheiten, in vollständigen Abdrücken, ausführlichen Inhaltsanzeigen oder kurzen Beschreibungen. (Serapeum. Jg. XXVI. 1865).

Hiltermann, Th. I. K. M. Het beroepsgeheim van den journalist. Amst. 1910. 8°.

Jackson, Mason. The pictorial press, its origin and progress. London, 1885. m. afb. 8°.

Lukas, J. Die Presse, ein Stück moderner Versimpelung. 2e Aufl. Regensb. 1867. 8°.

Maillet-Lacoste. De la critique littéraire exercée surtout par les journalistes. Marseille, 1815. 8°.

Meulen, R. van der. De courant; geschiedkundig en vergelijkend overzicht der nieuwsbladen van alle landen. Leiden, (1885). 8°.

—— —— samenstelling en beheer van groote en kleine nieuwsbladen. Leiden, (1885). 8°.

Oldcastle, J. Journals and journalism: with a guide for literary beginners. 2d ed. London, 1880. kl. 4°.

Poittevin, G. Le. Traité de la presse; réglementation de l'imprimerie, de la librairie, de la presse périodique, de l'affichage et du colportage et infractions commises par l'impression, l'écriture et la parole. Paris, 1902—04. 3 dln. 8°.

Presse internationale, La. Revue bi-mensuelle illustrée. Année I, II, III. nos. 1—29. Paris, 1898—1900. 4°.

Publicité à l'étranger, La. Catalogues et journaux. Paris, 1901. 8°. (Monographies industrielles et commerciales. no. 5).

Report from the select committee on newspaper stamps, with the proceedings of the committee. 18 July. 1851. 8°.

Salomon, L. Allgemeine Geschichte des Zeitungswesens. Leipzig, 1907. kl. 8°.

Schimmel, G. W. Beschouwingen over de periodieke pers in verband met de verantwoordelijkheid voor drukpersdelicten. Amst. 1882. 8°.

Schoor, van. La presse sous l'ancien régime. Bruxelles, 1896. 8°.

Simons, L. De oorlog en de pers. Amst. 1915. 8°.

Wehle, I. H. Die Zeitung, ihre Organisation und Technik; Versuch eines journalistischen Handbuches. Wien, 1878. 8°.

—— 2e verm. Aufl. Wien, 1883. 8°.

Zoethout, D. A. De courant. Amst. z.j. m. afb. 8°.
Populair wetenschappelijk Nederland, no. 11.

Arren, J. Comment il faut faire de la publicité. Paris, 1912. 8°.

Butter, H. Die Kunst zu inseriren; eine Sammlung von originellen Muster-Annoncen als Rathgeber beim Verfassen und Setzen augenfälliger Inserate. Saaz, 1880. 8°.

Hoe moet men adverteeren? Z. p. (1917). m. afb. 8°.

Mosch, S. J. D. du. Over het advertentiewezen en het adverteeren. Amst. 1902. 8°.

Sampson, H. A history of advertising from the earliest times. London, 1874. m. afb. 8°.

Vereeniging van erkende advertentiebureaux. — (dossier).

2. Nederland.

a. *Placaten. Resolutien. Zegelrecht.*

Placaet tegen „Eenigerhande Fransche Couranten of Gazettes, 't zij onder de naem van Couranten, Gazettes, Gazette raisonnée, Nouvelles-Choisies, Lardons, of wat andere naem of titul die oock aen soude mogen worden ghegeven." Placaat van de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt 21 Febr. 1686. 's-Grav. bij Jac. Scheltus, 1686. plano.

Extract uyt de Resolutien van de Ed. Mog. Heeren Raaden van Staate der Ver. Nederlanden, 27 Dec. 1740, tendeerende tot afschaffing van de jaarlijksche almanakken met silver beslag, en van de couranten, en andere nieuwspapieren, dewelke daaglijks op de tafel van haar Ed. Mog. en aan derselver huisen gebracht werden. 1 blz. 8°.

Aanmerkingen die de Boekverkopers van Leyden met alle schuldige eerbied op de Ordonnantie van haar E. Gr. Mog., tot belasting van de nieuwspapieren hebben gedaan. 1 Nov. 1749. Concept met doorhalingen in Hs. 1 blz. fol.

Extract uyt de Resolutien der Staten van Holland en Westvriesland tot voorziening tegen de licentie der Courantiers. 9 Febr. 1771. fol.

Resolutie van de Staten van Holland en Westvriesland, 27 July 1784, om er voor te doen waken dat in de nieuwstijdingen werden geplaetst de instructie en orders aan de Ministers van deze Staat te Brussel ten aanzien van de aldaar thans verhandeld wordende differenten. Hs. 8°.

Extract uit de Resolutien van de regeering van Rotterdam, 28 Sept. 1784, houdende verbod tot het doen uitgeven en debiteeren van andere couranten dan de in de resolutie genoemden. Hs. 8°. — De Post van den Neder-Rhijn, no. 275, betreffende deze resolutie. 8°.

Resolutie van de Staten van Holland en Westvriesland, betreffende het reprimeeren van de licentie der Couranten, naar aanleiding van een brief in de Brielsche Courant van 10 Febr. 1787. (Extract uit de Amsterdamsche Courant van 22 Febr. 1787). Hs. 8°.

Kennisgeving van deken en beleders van het boekdrukkers-, boekbinders- en boekverkoopersgilde binnen Middelburg in Zeeland aan de confraters omtrent de uitgaaf der couranten en derzelver transportkosten. Middelburg, 1788. 1 blz. fol.

Bepalingen, naar welken zich de Courantiers en uitgevers van nieuwspapieren, dagbladen, journalen, en wat dies meer zij, zullen hebben te gedragen. 2 blz. fol. — Rondschrijven van de Provis. Commissarissen van het voormalig Boeckverkoopers- etc. Gilde aan de Leden ter geleiding hiervan, behelzende aanzegging, dat van elk nieuwspapier enz. één exemplaar vóór de uitgave aan den Hoofd-officier moet worden ingezonden. 26 April 1810. 1 blz. fol.

Lee, M. H. van. Het zegelrecht der dagbladen in Nederland. Leiden, 1867. 8°.

— — De nieuwsbladen en het zegelrecht. 's-Grav. 1869. 8°.

(**Lion, Iz. J.**) De dagbladen in Nederland, wat zijn zij en wat behoorden zij te wezen? Een woord tot de Regeering, tot de Staten-Generaal, tot de partijen en het volk, ook in verband met de zegelbelasting, door Philalethes. 's-Grav. 1858. 8°.

—— De afschaffing van het zegelrecht op dagbladen en advertentiën. 's-Grav. 1868—69. 2 st. 8°.

Requesten tegen de zegelwet, door de boekhandelaars te Arnhem, 's-Grav. en Rott. 1843. 3 stukken. 4°.

(**Tiedeman, H.**) Het Koerantenzegel in Nederland; eene historiesch-economiesche studie. Amst. 1868. 8°.

Verzameling, Methodieke. van de wetsbepalingen, de administratieve beslissingen en de rechtspraak omtrent het zegelrecht op drukwerken en advertentien en hetgeen verder betrekking heeft op den boekhandel. 's-Grav. 1867. 8°.

Woord, Een. over de herziening van de Wet op het zegel. Amst. 1858. 8°.

Zegelrecht op Dagbladen. — Algem. Handelsblad, 30 Nov. & 12 Dec. 1842 en 6 Mrt. & 23 Apr. 1843. (nos. waarin art. over de Wet op het Zegelrecht). — Publicatie van Z. M. den Koning van Holland houdende Ordonnantie, volgens welke binnen dit Koninkrijk zal worden geheven het Regt van het klein Zegel, op eenige voorwerpen van Handel en Weelde. 11 Apr. 1807. — L'Impôt du timbre sur les catalogues de librairie, ruineux pour les libraires.

et arithmétiquement onéreux au trésor public. Paris, 1816. — Mémoire présenté à S. M. le Roi par le Commerce de la librairie du royaume des Pays-Bas relativement au droit de timbre sur les prospectus et catalogues. 1823. — Extra gratis-nummer van Uilenspiegel bij de afschaffing van het zegel op de nieuwsbladen. — Lijst der zegels volgens de Wet van 3 Oct. 1843, benevens de prijzen, zooals die in de kantoorboekwinkels verkrijgbaar zijn. — Modellen van zegels.

b. *Geschiedenis van dag- en weekbladen.*

Abrahams, H. P. De pers in Zeeland, 1758—1900. 's-Grav. 1912. m. portr. en facs. 8°.

Barwick, G. F. Corantos. [Oude Eng. (in Amst.) gedrukte couranten]. (The Library. Vol. IV. 1913.)

Bergh, L. Ph. C. van den. 's-Gravenhaagsche dagbladen. (uit 's-Gravenhaagsche bijzonderheden. I.) 's-Grav. 1857. 8°.

Conijn, H. Wat is in een cijfer? Een beschouwing over de vraag, of de oplagen van onze dag-, week- en maandbladen moeten worden gepubliceerd, respectievelijk gecontroleerd; met een naschrift over het Bureau voor oplage-controle. (Rott. 1925). 8°.

Fruin, R. Over de oudste couranten in Nederland. kl. 8°. (overdruk uit Volksalmanak voor 1863).

Hatin, E. Les gazettes de Hollande et la presse clandestine au 17e et 18e siècles. Paris, 1865. 8°.

Iets over de couranten en dagbladen in het algemeen, en die van Utrecht in het bijzonder; de laatste uit onuitgegeven stukken, in de archieven alhier berustende, te zamengesteld. 8°. (overdruk uit Utrecht voorheen en thans. Dl. III st. II).

Kleerkooper, M. M. Nieuwsblad en journalist vóór twee eeuwen. (De Boekzaal. Jg. IV. 1910).

Kluit, W. P. Sautijn. Handschriftelijke aanteekeningen betreffende Nederlandsche couranten en tijdschriften.

—— Nationale en Bataafsche couranten. Amst. 1871. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator, 1871) (Handex. m. aant. v. d. schrijver en 6 vignetten).

—— Opmerkingen en mededeelingen omtrent Fransche dagbladen en tijdschriften in Nederland uitgegeven. Amst. 1865. 8°. (overdruk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk. Nieuwe reeks. dl. IV) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

—— Bijdrage omtrent de Fransche Amsterdamsche en Leidsche couranten. Amst. 1864. 8°. (overdruk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk. Nieuwe reeks. dl. IV) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Kluit, W. P. Sautijn. De Amsterdamsche prijs-courantiers in de 17e en 18e eeuw. Amst. 1872. 8°. (overdruk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk.) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

— — Leidsche couranten. Amst. 1867. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

— — De 's-Gravenzandse en Brielsche couranten. Amst. 1869. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator) (Handex. m. aant. v. d. schrijver.)

— — De Delfsche couranten. Leiden, 1872. 8°. (overdruk uit Meded. v. d. Maatsch. d. Ned. Letterk.) (Handex. m. aant. v. d. schrijver.)

— — De Narrensteinsche, Utopiaansche en Liliputsche couranten. Amst. 1871. 8°. (overdruk uit Nederl. Spectator. 1872) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

— — De Hollandsche en Fransche Utrechtsche couranten. Amst. 1877. 8°. (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

— — De miniatuur-couranten of lilliputters. Leid. 1882. (overdruk uit Handel. en meded. v. d. Maatsch. d. Ned. letterk. 1882—83) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

— — Arnhemsche couranten. Amst. 1892. 8°. (Bijdragen t. d. Gesch. v. d. Ned. boekh. 5e dl. 1e afl.) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

— — De eerste courantier in Europa. Amst. 1880. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1880) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

— — Nagelaten geschriften. Belasting op de nieuwspapieren (1674—1869), en, Verzending van het nieuwspapier. (overgenomen uit Bijdr. t. d. Gesch. v. d. Ned. boekh. dl. V). Amst. 1895. 8°.

— — — — Het Algemeen Handelsblad van 1828—1865, en, Geschiedenis der Nederlandsche dagbladpers tot 1813. (overgenomen uit Bijdr. t. d. Gesch. v. d. Ned. boekh., dl. VII). Amst. 1896. 8°.

Mauvillon, F. W. von. De oppositie en hare organen in Nederland. Gouda, 1847. 8°.

Newspapers, The first. of England printed in Holland 1620—1621; reproduction from the originals, acquired by the British Museum, and published on the occasion of the international exhibition of graphic art, Leipzig 1914, by W. P. van Stockum Jr. 's-Grav. 1914. fol.

Alkmaarsche Courant. — De levensloop van een honderdjarige. Geschiedenis der Alkm. Courant (1799—1899), door een oud-gediende der pers. Alkmaar, 1899. 4°.

Amsterdamsche Courant. —— KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Amsterdamsche Courant. Amst. 1867. 8°. (overdruk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk. N. S. Jg. V) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

—— —— VISSERING, G. Een hoofdredacteur eener stedelijke courant in 1847 en 1848. 8°. (overdruk uit De Gids. no. 1. 1895).

—— —— De Partijzucht van de Nieuwe Amsterdamsche courant en Algemeen Handelsblad aan het licht gebracht, of artikelen, waarvan de plaatsing door de redactie is geweigerd. Amst. 1832. 8°.

Apeldoornsche Courant. — EVERS, G. A. Het 50-jarig bestaan der Apeldoornsche Courant. 8°. (overdruk uit Apeldoornsche Courant. 1 Jan. 1909).

Arlequin. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. Arlequin. Amst. 1884. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1884) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Asmodée. — KLUIJT, W. P. SAUTIJN. Asmodée en de burger. Amst. 1878. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1878) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Constitutioneel. — LION, Iz. J. Mr. Floris Adriaan van Hall en de Constitutioneel; een ernstig woord aan mijne landgenooten. Amst. 1856. 8°.

Duinkerksche Historische Courant. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Duinkerksche Historische Courant. Amst. 1886. 8°. (overdruk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk. 3e reeks. 4e dl.) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Étendard. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. L'Étendard. 1834. Amst. 1872. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1872) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Gazette de Hollande. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. La Gazette de Hollande. Amst. 1867. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1867) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Gazette van Antwerpen. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Gazette van Antwerpen. Amst. 1869. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Geldersche Historische Courant. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Geldersche Historische Courant. Amst. 1872. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1873) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

's Gravenhaagsche Courant. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De 's-Gravenhaagsche courant. Leiden, 1875. 8°. (overdruk uit Meded. v. d. Maatsch. d. Nederl. Letterk. 1874—75) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Grondwet, De. — SALVADOR, M., en IZ. J. LION. Verklaring van beginselen; een woord aan onze landgenooten over de oprichting van een nieuw dagblad. Amst. 1856. 8°.

Haarlemsche Courant. — ENSCHEDÉ, JOH. Losse aanteekeningen betreffende de geschiedenis der Oprechte Haarlemsche Courant. (Opr. Haarl. Courant. 1906. nos. 1—11).

—— KLEERKOOPER, M. M. De Haarlemsche (en Rotterdamsche) Courant in het Engelsch. 8°. (overdruk uit Tijdschr. v. boek- en bibliotheekwezen. Jg. IV. 1906).

—— KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Haarlemsche courant. Leiden, 1873. 8°. (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

—— NOOTEN, J. HOOLA VAN. De Haarlemsche Courant; een humoristische voorlezing. Edam, 1868. 8°.

—— OVERMEER, W. P. J. De Oprechte Haarlemsche Courant. 2 dln. 8°. (overdruk uit Ons Tijdschrift. Jg. 10, afl. 7 en 8. 1905).

—— —— De Oprechte Haarlemsche Courant, beschouwd als bron voor de geschiedenis van den boekhandel, van de boekdrukkerijen, lettergieterijen enz. in Nederland. 8°. (overdruk uit Nieuwsblad v. d. Boekhandel 1906. nos. 1 en 2).

Handelsblad. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. Het Algemeen Handelsblad van 1828 tot 1865. Amst. 1896. 8°.
Bijdr. t. d. geschied. v. d. Ned. boekhandel. Dl. VII.

Hollandsche Historische Courant. — Vergunning aan Wijbo Fijnje tot het drukken en uitgeven van dit blad „op een jaarlijksche recognitie." Extract uit de Resolutien van Burgemeester en Regeerders van Delft. 3 Juni 1775. Hs. 6 blz. fol.

Hydra. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Hijdra en Asmodée. Amst. 1886. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1886). (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Janus. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. Janus; de Politieke Blixem; en beider gevolg. Amst. 1867. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1867) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Journal de la Haye. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. Het Journal de la Haye. Leiden, 1879. 8°. (overdruk uit Meded. v. d. Maatsch. d. Ned. Letterk. 1878—79) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Krelis en Louw. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. Krelis en Louw. Amst. 1878. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1878) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Kruyer, Politieke. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Politieke Kruyer. Amst. 1880. 8°. (afzonderl. afdruk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk. 3e reeks) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Leeuwarder Courant. — BROUWER, A. J. De Leeuwarder Courant, 1752—29 Juli 1902. 8°. (overdruk uit Leeuwarder Courant. 1902).

Leidsche Courant. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Fransche Leidsche courant. Leiden, 1870. 8°. (overdruk uit Handel. v. d. Maatsch. d. Ned. Letterk. 1869—70) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

—— —— De Hollandsche Leidsche courant. Leiden, 1871. 8°. (overdruk uit Handel. en Meded. v. d. Maatsch. d. Ned. Letterk. 1870—71) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Na-Courant. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De na-courant en de vaderlandsche bijzonderheden. Amst. 1873. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1873) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Nederlandsche Patriot, Ouderwetsche. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Ouderwetse Nederlandsche Patriot. Amst. 1875. 8°. (overdruk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk.) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Nieuws van den Dag. — ENSCHEDÉ, J. W. De oprichting in 1870 en de eerste jaren van het dagblad Het Nieuws van den Dag. 8°. (overdruk uit Het Boek. Jg. IX. 1920).

Nieuwsbladen v. d. Boekhandel. — KLUIJT, W. P. SAUTIJN. De Nieuwsbladen voor den boekhandel. Amst. 1885. 8°. (Bijdragen t. d. Gesch. v. d. Ned. boekh. 2e dl.) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Nieuwsbode. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Reizende Nieuws bode. Amst. 1877. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1877) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Noordholl. Courant. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Noordhollandsche, Diemer- of Watergraafs-Meersche, en beide Nederlandsche couranten. Amst. 1870. 8°. (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Politique hollandais. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. Le Politique Hollandais. Leid. 1882. 8°. (overdruk uit Handel. en Meded. v. d. Maatsch. d. Ned. Letterk. 1881—82) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Post Neder-Rijn. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Post naar den Neder-Rhijn, enz. Amst. 1875. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

—— —— De Post van den Neder-Rhijn. Amst. 1879. 8°. (over druk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk.) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Praatvaar en Praatmoer. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Politieke Praatvaar en Praatmoer, Snapper en Snapster. Amst. 1873. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1872) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Rotterdamsche Courant. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Rotterdamsche courant. Leiden, 1878. 8°. (overdruk uit Meded. v. d. Maatsch. d. Nederl. Letterk. 1877—78) (Handex.m. aant. v. d. schrijver).

—— KUYPER, J. Een dagblad-paleis in Nederland (de Nieuwe Rotterdamsche courant). Leiden, 1876. m. afb. 8°. (overdruk uit Leeskabinet).

Rotterdamsch Nieuwsblad. — (NETSCHER, F.) C. Sijthoff en het Rotterdamsch Nieuwsblad; karakterschets. (De Hollandsche Revue. 1905. no. 5) m. afb. 8°.

Staats-Courant. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Staats-Courant vóór 1814. Leiden, 1881. 8°. (overdruk uit Handel. en Meded. v. d. Maatsch. d. Ned. letterk. 1880—81) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

—— —— Memorie, betrekkelijk de Couranten in Holland; de Courantiers der steden Rotterdam, Leyden, Haag, Delft en Dordrecht, aan Z. Exc. den Heer Raadpensionaris der Bataafsche Republijk (over en tegen de uitgave van een zoogen. officieel Dagblad of Staats- Courant). 1805. Holl. en Fransche tekst. 4 blz. fol.

Ster. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Ster. Amst. 1884. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1885) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Tolk der vrijheid. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Tolk der vrijheid, enz. Amst. 1876. 8°. (Overdruk uit Ned. Spectator. 1877) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Tooverlantaarn, Staatkundige. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Staatkundige Tooverlantaarn, of Utopisch-Politische Snelwagen. Amst. 1883. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1883) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Tijd, De. — LION, Iz. J. Boudewijn en de Tijd; nieten ook zonder loterij. Amst. 1849. 8°.

Vaderlandsche Courant. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Vaderlandsche Courant. Amst. 1882. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1882). (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Vaderlandsch Verlichtingskwispedoor. — (LULOFS. B. H., e. a.) Ontwerp tot een nieuw uit te geven weekblad, onder den titel van: „Vaderlandsch Verlichtingskwispedoor", of tijdschrift tot bevordering van verlichting, vrijheid en regt, en tot zinspreuk voerende: Leve de vitterij. Gron. 1822. 8°.

Zuid-Hollandsche Courant. — KLUIT, W. P. SAUTIJN. De Zuid-Hollandsche Courant. Amst. 1873. 8°. (overdruk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk.) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Zutphensche Courant. — FREDERIKS. J. G. De Zutphensche courant. 8°. (overdruk uit Ned. Spectator. 1879).

c. *Journalisten.*

Belinfante, I. Herinneringen; openbaarmaking van het verhandelde in de vergaderingen der Staten-Generaal. 's-Grav. 1886. 8°

Esprit, L'. des journalistes de Hollande les plus célèbres, ou Morceaux précieux de littérature, tirés de l'oubli et recueillis dans les journaux de ce nom; tels que „la République des Lettres de Bayle" „les Ouvrages des Savans de Basnage", „les Bibliothèques de le Clerc", „le Journal littéraire", etc. Paris, 1777. 2 dln. 8°.

Feenstra, R. De journalistiek als leervak aan de Universiteit. (overdruk uit de Gids. 1910.)

Haaxman Jr., P. A. Haagsche schetsen; personen en voorvallen vijftig jaar geleden; herinneringen van een journalist. 's-Grav. 1918. 8°.

Hiltermann, Th. I. K. M. Het beroepsgeheim van den journalist. Amst. 1910. 8°.

Journalistiek Congres 16 en 17 Oct. 1920 te Rotterdam. — Prae-adviezen. I. De anomymiteit in de pers. II. De overheid en de pers. 1920. 8°.

Kluyt, W. P. Sautijn. Jacob Campo Weyerman als journalist. Amst. 1871. 8°. (overdruk uit Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk.).

Levy, J. A. Mr.George Belinfante. 8°. (overdruk uit Themis. 1888).

Lion, Iz. J. Mijn staatkundig leven; bijdrage tot de kennis der dagbladpers in Nederland. 's-Grav. 1865. 8°.

Plemp van Duiveland, L. J. Journalistiek in Nederland. 's-Grav. 1924. 8°.

Vereeniging „De Nederlandsche dagbladpers". 1908. — (dossier).

—— „De Nederlandsche periodieke pers". 1912. — Ontwerp-statuten 1917. — regelen voor het advertentiewezen in Nederland 1920. — (dossier).

—— „De Nederlandsche bond van courantiers." — Concept statuten. — (dossier).

—— „Het Nederlandsch Pers-museum". 1915. — (dossier).

Vereeniging. — „De Nederlandsche journalistenkring". 1884. — Statuten 1884, herz. 1899. Ledenlijst 1918/19. Jaarboekje 1902. 1903/04, 1908/09, 1909/10, 1910/12, 1924. Schets van zijn geschiedenis (1884—1919) door D. Hans. — (dossier).

—— „De Amsterdamsche, Haagsche, Rotterdamsche journalistenkring". — Internationale koloniale tentoonstelling van 1883. Het paviljoen van de pers. Amst. 1883. — (dossiers).

—— „De Amsterdamsche, Haagsche, Utrechtsche Pers." — (dossiers).

3. Buitenland.

Arnold, Th. J. I. Het Nederlandsch in de Gentsche Dagbladpers. Gent, 1898. 8°.

Etat de la presse périodique dans les Pays-Bas. Bruxelles, 1830. 8°.

Kellen, T. Aus der Geschichte des Zeitungswesens in Belgien. (Zeitschrift f. Bücherfreunde. Jg. VII. 1915—16).

Kluit, W. P. Sautijn. Dagbladvervolgingen in België 1815—1830. Amst. 1891. 8°. (afzond. afdr. u. Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk. 3e reeks) (Handex. m. aant. v. d. schrijver).

Malon, J. Notice statistique sur les journaux belges (1830—42); lettre à Sir Francis J.., à Londres. Bruxelles, 1843. 4°.

Massart, J. La presse clandestine dans la Belgique occupée. Paris, 1917. 8°.

Misbruiken der drukpers aangetoond door den staat der Zuidelijke dagbladen. Breda, 1830. 8°.

Ruelens, C. La Bibliothèque bleue en Belgique. (Le Bibliophile belge. Année VII. 1872).

Börsenblatt, Das. für den deutschen Buchhandel; eine Betrachtung und Würdigung zugleich. Stuttgart, (1903). 8°.

Brunhuber, R. Das deutsche Zeitungswesen. Leipzig, 1908. 8°.

Heuser, E., und **C. Freund.** Die München-Augsburger Abendzeitung; ein kurzer Abriss ihrer mehr als 300-jährigen Geschichte 1609—1914. München, 1914. m. afb. 8°.

Heyck, E. Die Allgemeine Zeitung 1798—1898. Beiträge zur Geschichte der deutschen Presse. München, 1898. 8°.

Houben, H. H. Die Sonntags-Beilage der Vossischen Zeitung, 1858—1903. Das neueste aus dem Reiche des Witzes 1751. Berlin, 1904. 8°. (Bibliographisches Repertorium II).

Houben, H. H., und **O. F. Walzel.** Zeitschriften der Romantik. Berlin, 1904. 8°. (Bibliographisches Repertorium I).

Illert, Fr. M. Die Geschichte der Wormser Presse, mit kulturhistorischen Fragmenten. Worms, 1913. 8°.

Korn, Firma Wilh. Gottl. in Breslau und die Schlesische Zeitung auf der Internationalen Ausstellung für Buchgewerbe und Graphik in Leipzig 1914. Breslau, 1914. m. afb. 8°.

Opel, J. O. Ueber einige alte deutsche Zeitungen. (Serapeum. Jg. XXIV. 1863).

Perlbach, M. Eine historisch-politische Zeitschrift vor 200 Jahren. (Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jg. XXXVII. 1920).

Prutz, R. C. Geschichte des deutschen Journalismus. Th. I. Hannover, 1845. 8°. (niet verder verschenen).

Salomon, L. Geschichte des deutschen Zeitungswesens, von den ersten Anfängen bis zur Wiederaufrichtung des deutschen Reiches. Leipzig 1900—06. 3 dln. 8°.

Schlenther, P. Der Verein Berliner Presse und seine Mitglieder 1862—1912; zum 50-jährigen Bestehen zusammengestellt. Berlin, 1912. 4°.

Schützengraben- und Soldatenzeitungen, Die deutschen. München, 1917. m. afb. 8°.
Kulturdokumente zum Weltkrieg; herausgeg. v. F. B. Hardt. Bd. I.

Steenbergen, J. T. F. van. Couranten literatuur. (over de gesch. v. d. Kölnische Zeitung) (uit de Amsterd. Courant. Dec. 1880).

Walther, Fr. Deutsches Zeitungswesen der Gegenwart. Heilbronn, 1888. 8°.

Weller, E. Die deutschen Zeitungen des 16. Jahrhunderts. (Serepeum. Jg. XX, XXI, XXIII. 1859—1860—1862).

—— **Heyer, A., P. Bahlmann u. A. Schmidt.** Nachlese zu Weller: Die ersten deutsche Zeitungen. (Centralbl. f. Bibliothekswesen. Jg. V, VII, IX. 1888—1890—1892).

—— **Heyer, A.** Dritte Nachlese zu Weller's deutschen Zeitungen; mit Anhang: Deutsche Zeitungen des XVII. Jahrhunderts aus der Kgl. und Universitäts-Bibl. und der Stadt-Bibl. zu Breslau. Leipzig, 1889. 8°. (Beiheft zum Centralbl. f. Bibliothekswesen. V).

Wuttke, H. Die deutschen Zeitschriften und die Entstehung der öffentlichen Meinung. Hamburg, 1866. 8°.

—— 2e Aufl. Leipzig, 1875. 8°.

Annales politiques et littéraires. Le livre d'or des —. Paris, 1893. m. portr. 4°.

Betz, L. P. Pierre Bayle und die „Nouvelles de la République des Lettres" (erste populärwissenschaftliche Zeitschr.) 1684—1687. Zürich, 1896. m. facs. 8°.

Billy, A., et **J. Piot.** Le monde des journaux; tableau de la presse française contemporaine. Paris, 1923. 8°.

Blond, M. Le. Etudes sur la presse. — La libre Parole. Paris, 1900. 8°. (La revue naturiste. 1900. no. 2.)

Cunow, H. Die Parteien der groszen franzözischen Revolution und ihre Presse. 2e erw. Ausg. Berlin, 1912. m. portr. en afb. 8°.

le Ausgabe unter dem Titel: „Die revolutionäre Zeitungsliteratur Frankreichs während der Jahre 1789—1794."

French press, The. (The Cornhill Magazine. June, Oct. 1873; Febr., May 1874). 4 dln. 8°.

(**Hatin, E.**) Enfin! Théophraste Renaudot, aura-t-il la statue qu'il mérite à tant de titres! L'absolue vérité sur sa vie et ses oeuvres outrageusement défigurés depuis deux siècles par la calomnie et l'ignorance, par l'historien de la presse. Paris, 1892. 8°.

—— Inaugurations des statues de Théophraste Renaudot. Les principales oeuvres. — La Gazette jusqu' en 1893. Paris, 1893. 8°.

—— Histoire du journal en France. Paris, 1846. 8°.

—— Histoire politique et littéraire de la presse en France, avec une introduction historique sur les origines du journal et la bibliographie générale des journaux depuis leur origine. Paris, 1859—61. 8 dln. 8°.

Hoffmann, F. L. La presse périodique française à Hambourg depuis 1686 jusqu'en 1848. Brux. 1854. 8°. (overdruk uit Bulletin du bibliophile belge).

Janin, J. Variétés littéraires. (Histoire et histoires de la presse). Paris, z.j. 8°.

Journal des Débats. Le livre du centenaire du —. 1789—1889. Paris, 1889. m. portr. en facs. 4°.

Journaux du front, Tous les ; préface de P. Albin. Paris, 1915. m. afb. en facs. 4°.

Leber, C. De l'état réel de la presse et des pamphlets, depuis François 1er jusqu'à Louis XIV. Paris, 1834. 8°.

Loo, H. van. De Fransche hofpers van 1789. Beverw. z.j. 8°.

Roubaud, F. Théophraste Renaudot, créateur du journalisme en France. Paris, 1856. 8°.

Sirven, A. Journaux et journalistes; le Journal des Débats. Paris, 1865. m. portr. 8°.

Texier, E. Histoire des journaux; biographie des journalistes, contenant l'histoire politique, littéraire, industrielle, pittoresque et anecdotique de chaque journal publié à Paris, et la biographie de ses rédacteurs. Paris, (1851). 12°.

Vaudin, J. F. Gazetiers et gazettes; histoire critique et anecdotique de la presse Parisienne. 1858—59. Paris, 1860. 8°.

Clarigny, Cucheval. Histoire de la presse en Angleterre et aux Etats-Unies. Paris, 1857. 8°.

Daily Mail, The. year book for 1908; 8th year of issue, ed. by P. L. Parker. London, 1908. 8°.

Duboc, J. Geschichte der englischen Presse; nach J. Grant's Newspaper Press frei bearbeitet. Hannover, 1873. 8°.

Geschiedenis der Engelsche dagbladpers, Uit de. (Nieuwsblad v. d. Boekhandel. 1926. no. 64).

McCarthy, J., and **J. R. Robinson.** The „Daily News" jubilee; a political and social retrospect of 50 years of the Queen's reign. London, 1896. m. portr. 8°.

Pebody, Ch. English journalism and the men who have made it. London, 1882. kl. 8°.

Quarterly Review, The. Centenary number. London, April 1909. m. portr. 8°.

Times, The. A reprint; the annual summaries for a quarter of a century. London, 1876. kl. 8°.

—— Head's reprints of the Times and other early English newspapers and historical documents. London, 1884. fol.

—— Printing number. no. 40000. Sept. 10, 1912. fol.

Veth, C. Engelsche journalistieke prentkunst. Amst. 1905. 8°.

Ahn, Fr. „Newe Zeytungen" aus Johann Mannels Druckerpresse (Mitth. des österr. Vereins f. Bibliothekswesen. Jg. II. 1898).

Sylwan, O. Svenska pressens, historia till statshvälfningen 1772. Lund, 1896. 8°.

Maunier, R. Liste chronologique des revues publiées en Egypte, de 1798—1917. (Le bibliogragraphe moderne. Année XIX. 1918—1919).

For use in
the Library
ONLY

OCT 19 1964

Z
117
V45
1920
D.2

Vereeniging ter bevordering
van de belangen des
boekhandels, Amsterdam.
Bibliotheek
Catalogus

For use in
the Library
ONLY

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

For use in
the Library
ONLY